

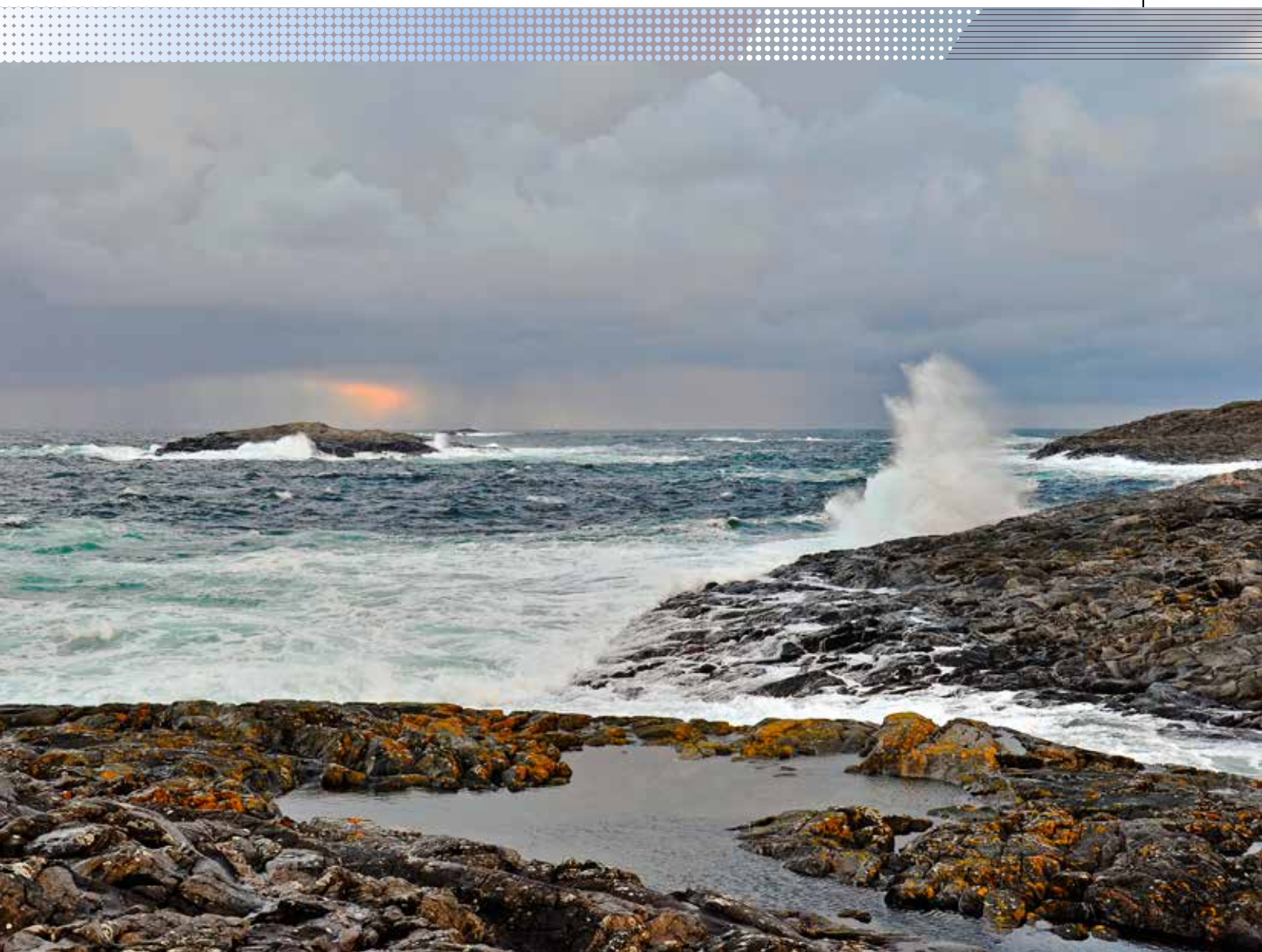

KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2013

ISSN 0809-4071

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) legger med dette fram sin høstrapport for 2013. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2013.

I kapittel 1 legger utvalget fram sin forståelse av den aktuelle situasjonen i kommuneøkonomien.

I kapittel 2 beskrives utviklingen i kommuneøkonomien og kommunal tjenesteproduksjon. Omtalen av kommuneøkonomien i 2012 og 2013 er basert på det samme tallgrunnlaget som er benyttet i Nasjonalbudsjettet 2014, som ble lagt fram 14. oktober 2013.

Tilleggsproposisjon for statsbudsjettet 2014 fra den nye Regjeringen Solberg ble lagt fram 8. november 2013. Det ble ikke lagt fram ny informasjon om kommunesektorens inntekter i 2013.

De fleste av de faglige begrepene som er brukt i denne rapporten er forklart i vedlegg 8.

Utvalgets rapporter fra høsten 1998 og framover er lagt ut på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider, www.regjeringen.no/tbu.

Innhold

Kapitler

1	Utvalgets situasjonsforståelse.....	1
2	Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene de siste årene.....	3
2.1	Inntektsutviklingen i 2013.....	3
2.2	Kommunesektorens størrelse.....	4
2.3	Aktivitets- og inntektsutviklingen siden 2002.....	5
2.4	Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1990-2013).....	6
2.5	Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld.....	8
2.6	Netto driftsresultat.....	9
2.7	Utviklingen i tjenestetilbud.....	11
3	Inntekter for kommuneforvaltningen.....	23
3.1	Samlede inntekter – realvekst 2002-2013.....	23
3.2	Frie inntekter – realvekst 2002-2013.....	26
3.2.1	<i>Utvikling i kommunenes frie inntekter, for grupper av kommuner.....</i>	<i>29</i>
3.2.2	<i>Skatteandel og eiendomsskatt.....</i>	<i>30</i>
3.3	Statlige overføringer til kommunesektoren.....	31
3.4	Kommuneøkonomien i 2014.....	32
4	Leveranser av offentlig finansierte tjenester.....	34
4.1	Kommunalt konsum og overføringer til ideelle organisasjoner.....	34
4.1.1	<i>Kommunalt konsum.....</i>	<i>34</i>
4.1.2	<i>Overføringer til ideelle organisasjoner.....</i>	<i>36</i>
4.1.3	<i>Subsidier</i>	<i>37</i>
4.2	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2012.....	37
4.3	Gebyrfinansierte tjenester	40
4.3.1	<i>Gebyrer i kommuneforvaltningen.....</i>	<i>40</i>
4.3.2	<i>Prisendringer i kommunale gebyrer.....</i>	<i>42</i>
4.3.3	<i>Kommunevise variasjoner innen VAR-sektoren.....</i>	<i>43</i>
5	Aktivitet i kommunesektoren.....	45
5.1	Investeringer.....	45
5.2	Sysselsetting.....	46
5.2.1	<i>Sysselsetting i kommuneforvaltningen.....</i>	<i>46</i>
5.2.2	<i>Sektorfordelt sysselsetting etter kommunestørrelse.....</i>	<i>48</i>
6	Priser og kostnader.....	49
6.1	Lønn og lønnsutvikling.....	49

7	Netto driftsresultat og andre regnskapsresultater.....	51
7.1	Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet.....	51
7.2	Netto driftsresultat for kommunene.....	54
7.3	Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner.....	59
	<i>Kommunene gruppert etter innbyggertall.....</i>	<i>59</i>
	<i>Kommunene gruppert etter landsdel.....</i>	<i>60</i>
	<i>Kommunene gruppert etter korrigert fri inntekt.....</i>	<i>61</i>
	<i>Kommuner i Robek sammenlignet med kommuner utenfor.....</i>	<i>61</i>
7.4	Netto driftsresultat for fylkeskommunene.....	63
7.5	Korrigert netto driftsresultat.....	65

Vedlegg

Vedlegg 1	Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2011-2014 Nasjonalregnskapets gruppering.....	69
Vedlegg 2a	Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner. 2012. Kommuner og fylkeskommuner.....	72
Vedlegg 2b	Driftsutgifter 2012 etter funksjon og art. Kommunene, og fylkeskommunene.....	73
Vedlegg 3	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2012 og 2013. 1000 kr.....	83
Vedlegg 4	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2000-2013.....	87
Vedlegg 5	Kommuneregnskapets og nasjonalregnskapets gruppering.....	89
Vedlegg 6	Kostnadsdeflator for kommunesektoren.....	92
Vedlegg 7	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner.....	93
Vedlegg 8	Definisjonskatalog.....	94
Vedlegg 9	Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen.....	101
Vedlegg 10	Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner. 2000-2011. Hovedtall for drift, investering og finansiering 2000-2012.....	102
Vedlegg 11	Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2012.....	103
Vedlegg 12	Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 2000-2012.....	115
Vedlegg 13	Utvalgets mandat og sammensetning.....	126

Kapitler

Utvalgets situasjonsforståelse

I Nasjonalbudsjettet 2014 anslås realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2013 til 1,8 prosent. Inntektsveksten vil med dette bli noe lavere enn i årene 2010-2012, men vesentlige høyere enn det som ble lagt til grunn i budsjettopplegget for 2013 (1,1 prosent). Høyere realinntektsvekst enn forutsatt har sammenheng med god skatteinngang og lavere pris- og lønnsvekst enn anslått.

I de senere årene har aktivitetsveksten i kommunesektoren vært lavere enn inntektsveksten. Den relativt lave aktivitetsveksten skyldes nedgang i investeringene, mens sysselsettingsveksten har vært mer på linje med inntektsveksten. Denne trenden fortsetter i 2013. Aktivitetsveksten i 2013 anslås til vel 1 prosent.

Investeringene i kommunesektoren ligger fortsatt på et høyt nivå til tross for volumnedgangen de senere årene, og nivået er høyt innenfor de fleste tjenestoområder. Det høye investeringsnivået og økende grad av lånefinansiering har bidratt til betydelig negative netto finansinvesteringer. Negative netto finansinvesteringer har videre bidratt til at gjeldsnivået i kommunesektoren har økt kraftig, fra 20 prosent av inntektene i 2007 til 42 prosent ved utgangen av 2012. Deler av gjelden er knyttet til gebyrfinansierte tjenester og rentekompensasjonsordninger, og den renteeksponerte delen av gjelden utgjør om lag 30 prosent av inntektene. Rentenivået er for tiden svært lavt, og gjeldsoppbyggingen bidrar til at kommunesektorens økonomi blir mer sårbar for framtidige renteøkninger.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. De senere årene har netto driftsresultat i gjennomsnitt vært nær 3 prosent av inntektene, noe som er i tråd med utvalgets anbefaling. De regnskapsførte pensjonskostnadene har samtidig vært lavere enn de betalte premiene, noe som har bidratt til å holde netto driftsresultat oppe.

Ulike forhold trekker i ulik retning med hensyn til utviklingen i netto driftsresultat i 2013. Lavere vekst i driftsutgifter enn i driftsinntekter og utsikt til betydelige gevinster på finansielle plasseringer trekker i retning av økt netto driftsresultat. På den andre siden ser det ut til at rente- og avdragsbelastningen øker i 2013, noe som trekker i retning av redusert netto driftsresultat. Utvalget anslår at netto driftsresultat vil bli opp mot 3 prosent av inntektene i 2013.

Sett i forhold til anslag på inntekter i 2013 i Revidert nasjonalbudsjett 2013, legger Regjeringens budsjettforslag for 2014 opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 7,5 mrd. kroner og en reell vekst i de frie inntektene på 5,5 mrd. kroner. I forhold til anslag på regnskap for 2013 i Nasjonalbudsjettet 2014 innebærer forslaget en reell vekst i samlede og frie inntekter på henholdsvis 5,6 og 3,6 mrd. kroner.

Også i 2014 vil den demografiske utviklingen med flere barn i barnehage- og skolealder og flere eldre trekke i retning av økte utgifter i kommunesektoren. Noen av merutgiftene knyttet til demografi vil dekkes av gebyrer og øremerkede tilskudd. I forhold til inntektsanslaget i Revidert nasjonalbudsjett 2013 legger budsjettopplegget for 2014 opp til en vekst i frie inntekter som er høyere enn merutgifter knyttet til demografi og økte pensjonskostnader. Effektivisering og omstilling av tjenesteproduksjonen vil kunne gi ytterligere forbedringer i innbyggernes tjenestetilbud.

Utvalgets medlemmer Per-Richard Johansen, Lise Solgaard, Thor Fjellanger og Pål Hernæs er uenige i deler av siste avsnitt, og ønsker at det erstattes med følgende avsnitt:

Også i 2014 vil den demografiske utviklingen med flere barn i barnehage- og skolealder og flere eldre trekke i retning av økte utgifter i kommunesektoren. Noen av merutgiftene knyttet til demografi vil dekkes av gebyrer og øremerkede tilskudd. I forhold til inntektsanslaget i Revidert nasjonalbudsjett 2013 legger budsjettopplegget for 2014 opp til en vekst i frie inntekter som er høyere enn merutgifter knyttet til demografi og økte pensjonskostnader. Samtidig står sektoren overfor statlige føringer og underliggende vekst i flere ressurstunge tjenesteområder. Kostnadsvekst og økt tjenestetilbud knyttet til statlige føringer disponerer hele realinntektsveksten. Effektivisering og omstilling av tjenesteproduksjonen vil kunne gi lokalpolitisk handlingsrom for ytterligere forbedringer i innbyggernes tjenestetilbud.

Utvalgets medlem Bjarne Jensen har følgende merknad til situasjonsforståelsen

Undertegnende mener utvalgets oppsummeringer og vurderinger ikke gir et dekkende bilde av den økonomiske situasjon for kommunesektoren. En av de viktigste prioriteringene i samfunnsøkonomien er forholdet mellom offentlige velferdstjenester og privat konsum. De siste årene har realinntektsøkningen for kommunene sett under ett vært lavere enn i økonomien som helhet. Det har ført til at veksten i privat konsum har vært mellom 3 og 4 pst per år, mens veksten i kommunalt konsum som gjennomsnitt har vært ca 2 pst. Etter dette medlems vurdering burde Utvalgets materiale også belyse slike forhold. Dette fører bl.a. til at hovedlinjene i utviklingen, at veksten i det kommunale tjenestetilbud sakter etter i forhold til privat konsum, blir underkommunisert.

I utvalgets mandat står det: *«Bakgrunns materialet bør innehalde ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomien i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar»* Det er store og systematiske forskjeller i den økonomiske utviklingen for grupper av kommuner. Tallgrunnlag for å vise denne utvikling er relativt enkelt tilgjengelig fra inntektsdataene i Kostra. Ca. 70 pst av kommunenes inntekter styres i dag i hovedsak av staten; det gjelder rammetilskudd og skatteinntekter. De tildeles i all hovedsak basert på befolkningsstørrelser. Stort sett er systemet slik at «pengene følger befolkningen». Det er selvsagt viktig å ha slike sammenhenger, men det må også tas hensyn til merkostnader som omfordeling av befolkningen kan skape. Siden det skjer en betydelig omfordeling av befolkningen fordelt på kommunegrupper skjer det også en omfordeling av inntekter fra kommuner hvor folketallet vokser lavere enn landsgjennomsnittet eller til og med har befolkningsnedgang til kommuner med økende folketall i forhold til landsgjennomsnittet. I perioden 2002 til 2011 økte folketallet med 9,5 pst på landsbasis. I kommunene med mindre enn 2500 innbyggere; dvs. stort sett distriktskommuner sank folketallet med 4,6 pst i denne perioden. Kommunene med mellom 2500 og 5000 innbyggere hadde også som gruppe svakere befolkningsøkning enn landsgjennomsnittet. Den viktigste trend i denne endring er sterk vekst i de sentrale bykommuner, mens en del av distriktene får færre innbyggere. Dette betyr at for mange distriktskommuner reduseres inntektene i faste priser uten at de kommunale kostnader reduseres. Befolkningsutviklingen kan også skape spesielle utfordringer i de sterkest voksende kommuner som får ekstra kostnader til etablering av nye tilbud. Disse befolkningsendringene fører til ekstra kostnader til kommunale tjenester som ikke tas hensyn til i utvalgets analyser og vurderinger.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene de siste årene

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien

	1990- 2001 ¹	2002- 2005 ¹	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012 ⁴	2012 ⁷
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi										
Kommunalt konsum, pst. av BNP for Fastlands-Norge	15,3	12,9	12,3	12,0	12,6	13,6	13,8	14,0	13,9	14,0
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP for Fastlands-Norge	20,5	16,4	16,2	15,7	15,9	17,4	17,6	17,7	18,1	18,1
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent av landet	18,5	15,1	14,6	14,4	14,4	15,0	15,1	15,4	15,4	15,5
Sysselsatte personer i kommunesektoren, prosent av landet	22,5	19,2	18,7	18,3	18,2	18,7	19,1	19,4	19,3	19,4
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien										
BNP for Fastlands-Norge, prosent volumendring	3,1	2,9	4,8	5,3	1,5	-1,6	1,7	2,5	3,4	2,2
Inntekter i kommunesektoren, reell endring, prosent ²⁾	2,2	2,2	5,6	1,2	1,3	4,0	2,5	2,3	2,1	1,8
Kommunal deflator, prosent endring	3,5	3,4	3,6	4,4	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,0
Frie inntekter i prosent av samlede inntekter ⁵⁾	73,8	71,7	69,1	67,7	67,0	67,6	68,2	75,9	76,5	76,0
Frie inntekter, reell endring fra året før, prosent	0,9	1,2	6,2	-0,7	0,0	3,0	2,3	1,1	2,2	1,4
Aktivitetsendring i kommunesektoren, reell endring, prosent ⁶⁾	2,7	0,7	2,7	4,0	3,0	5,3	0,7	1,1	1,3	1,1
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent endring	1,7	0,1	1,2	2,9	3,3	2,3	2,0	2,3	2,1	1,5
Bruttoinvesteringer, prosent volumendring	5,4	1,0	9,2	14,6	3,1	10,0	-2,3	-2,7	-1,3	-1,0
Bruttoinvesteringer i prosent av inntekter	10,5	12,1	11,5	13,0	13,1	13,3	13,9	13,3	12,7	12,5
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	2,7	1,7	5,5	2,5	0,4	3,0	3,2	2,5	3,1	-
Nettofinansinvesteringer, prosent av inntekter	-1,3	-5,2	0,3	-4,4	-8,6	-6,8	-6,9	-5,1	-4,4	-4,2
Netto gjeld, i prosent av inntekter ³⁾	20,3	17,4	16,5	19,6	30,8	33,9	38,7	40,5	41,9	-

- 1) Gjennomsnitt over perioden. Tallene fra 2002 er påvirket av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten fra 1. januar 2002. Denne funksjonsendringen førte til at kommunesektorens omfang ble redusert fra 2002. I del B av tabellen er inntekts- og aktivitetsvekst korrigert for sykehusoverdragelsen.
- 2) Innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigert for oppgaveendringer, blant annet sykehusreformen i 2002. Inntektsveksten er eksklusive ekstraordinært vedlikeholdstilskudd i 2009.
- 3) Gjeldstallene er basert på tall for 4. kvartal fra finansielle sektorbalanser publisert av Statistisk sentralbyrå. Fordringer og gjeld knyttet til skatter er holdt utenom.
- 4) Tallene for 2012 er basert på foreløpige nasjonalregnskapstall publisert av Statistisk sentralbyrå 16. mai 2013 og en melding om kommunesektorens inntekter og utgifter publisert 13. mai 2013.
- 5) Kommuneopplegget for 2011 innebar overgang til rammefinansiering av barnehager. Sammen med innlemming av enkelte andre øremerkede ordninger bidro dette til å øke andelen frie inntekter med om lag 8 prosentpoeng fra 2010 til 2011.
- 6) Beregnet aktivitetsvekst i 2009 og 2010 er medregnet det ekstraordinære vedlikeholdstilskuddet i 2009.
- 7) Tallene for 2013 er basert på Nasjonalbudsjettet 2014

2.1 Inntektsutviklingen i 2013

Tabell 2.2 viser den anslåtte realveksten i 2013 i kommunesektorens inntekter på ulike tidspunkter. Anslagene bygger på beregninger i tilknytning til nasjonalbudsjettene.

Tabell 2.2 Realvekst i kommunesektorens inntekter i 2013. Anslag på ulike tidspunkt. Mrd. 2012-kroner og prosentvis vekst (anslag på regnskap)

	Samlede inntekter		Frie inntekter	
	Mrd.	Pst.	Mrd.	Pst.
Nasjonalbudsjettet 2013	4,1	1,1	2,3	0,8
Revidert nasjonalbudsjett 2013	4,9	1,3	2,4	0,8
Nasjonalbudsjettet 2014	6,7	1,8	4,2	1,4

I Nasjonalbudsjettet 2013 ble realveksten i kommunesektorens samlede inntekter anslått til 4,1 mrd. kroner eller 1,1 prosent, regnet fra anslag på regnskap for 2012. Veksten i kommunesektorens frie inntekter ble anslått til 2,3 mrd. kroner eller 0,8 prosent.

I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2013 ble anslaget for den kommunale deflatoren justert ned med 0,3 prosentenheter i forhold til anslaget i Nasjonalbudsjettet 2013 til 3,0 pst. Nedjusteringen skyldes at anslaget for lønnsveksten ble satt ned fra 4 til 3½ pst. Lavere kostnadsvekst bidrar isolert sett til å øke den reelle inntektsveksten i sektoren. På den annen side ble inntektene i 2012 høyere enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2013, og det bidrar isolert sett til å trekke ned inntektsveksten fra 2012 til 2013. Samlet sett ble anslagene for realveksten i frie og samlede inntekter i 2013 oppjustert med henholdsvis 0,8 og 0,1 mrd. kroner i Revidert nasjonalbudsjett 2013.

Etter Revidert nasjonalbudsjett forelå det ny informasjon om skatteinngangen i 2013, som trakk i retning av at kommunesektorens skatteinntekter i 2013 skulle bli 1,8 mrd. kroner høyere enn tidligere lagt til grunn. Den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter fra 2012 til 2013 anslås etter dette til 6,7 mrd. kroner (1,8 pst.), mens de frie inntektene anslås å øke reelt med 4,2 mrd. kroner (1,4 pst.). Sammenliknet med Revidert nasjonalbudsjett 2013 er anslagene for veksten i både samlede og frie inntekter oppjustert med 1,8 mrd. kroner.

Anslaget på inntektsutviklingen fra 2012 til 2013 er basert på et anslag på den kommunale deflatoren på 3,0 prosent, det samme som lagt til grunn i Revidert Nasjonalbudsjett 2013.

Tilleggsproposisjonen for statsbudsjettet 2014 fra den nye Regjeringen Solberg ble lagt fram 8. november 2013. Det ble ikke lagt fram ny informasjon om kommunesektorens inntekter i 2013.

2.2 Kommunesektorens størrelse

Kommunesektoren forvalter en betydelig del av de økonomiske ressursene i norsk økonomi, jf. del A av tabell 2.1. Målt i forhold til BNP for Fastlands-Norge utgjør kommunesektorens inntekter om lag 18 prosent i 2013. Tabell 2.1 viser videre at målt i løpende priser har kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge holdt seg i underkant av 13 prosent i perioden 2002-2008, for så å øke til rundt 14 prosent etter 2009.

Målt i forhold til totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi falt den kommunale sysselsettingsandelen svakt fram til 2008, da andelen var 14,4 prosent. De to siste årene har timeverksandelen økt og anslås å utgjøre 15,5 prosent i 2013. Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer anslås den kommunale sysselsettingsandelen til vel 19 prosent i 2012 og 2013, det samme som i 2002.

Økningen i kommunesektorens størrelse i 2009 og 2010 målt i forhold norsk økonomi må ses på bakgrunn av styrkingen av kommuneøkonomien gjennom 2009 og konjunkturedgangen i næringslivet i 2009 og tiltakene mot finanskrisen. Økningen i sektorens andel av norsk økonomi ser ut til å ha festet seg på at varig høyere nivå.

Selv om aktiviteten i næringslivet har tatt seg opp igjen etter 2009 har kommunesektorens andel av norsk økonomi holdt seg oppe eller økt etter 2009. Målt ved utførte timeverk og kommunalt konsum i 2012 og 2013 har den kommunale andelen vist en svak økning siden 2009. Målt ved

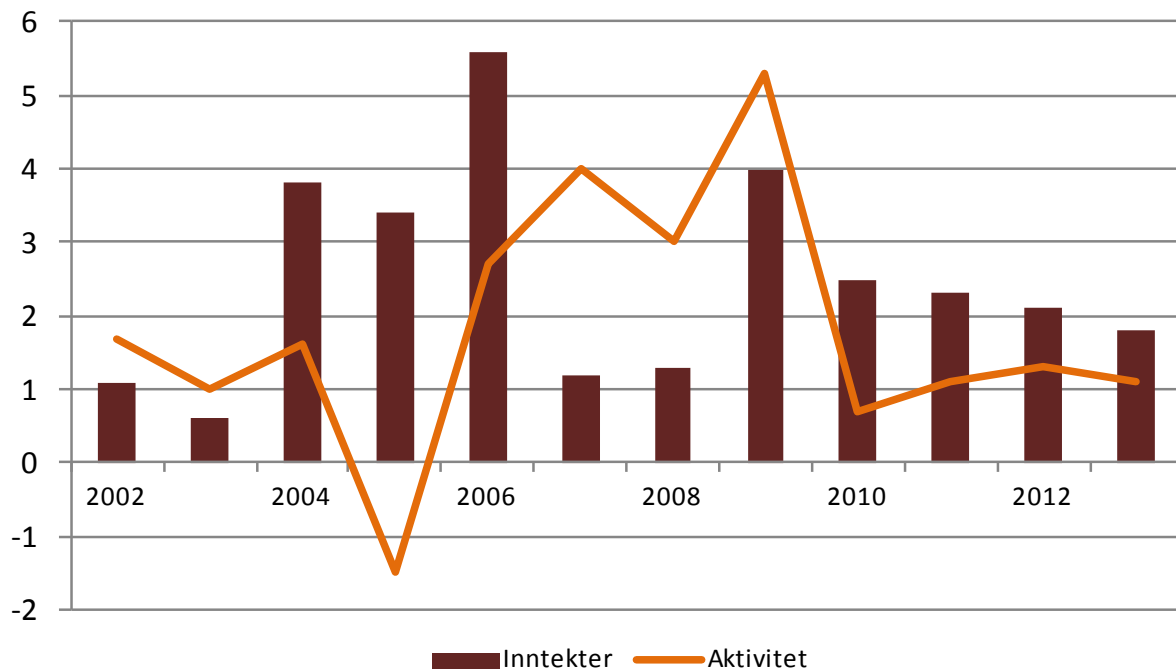
inntektene som andel av BNP for fastlands-Norge er økningen i den kommunale andelen noe større. Inntektsandelen øker til tross for at realveksten i kommunesektorens inntekter ikke har vært høyere enn BNP for fastlands-Norge i perioden 2009-2012, jf. figur 2.2. Dette har flere forklaringer, blant annet at det de siste årene har vært flere reformer med tilførsel av inntekter til kommunesektoren (forvaltningsreform i 2010, samhandlingsreform i 2012) der reformene betraktes som oppgaveendringer og holdes utenom den beregnede realveksten i kommunesektorens inntekter. Et annet moment som over tid trekker opp den kommunale inntektsandelen er høyere prisvekst på kommunal tjenesteyting enn gjennomsnittet for norsk økonomi, jf. nærmere omtale i avsnitt 2.4.

2.3 Aktivitets- og inntektsutviklingen siden 2002

For å måle den samlede aktivitetsutviklingen i kommunesektoren benyttes en indikator der endring i sysselsetting (timeverk), endring i produktinnsats (faste priser) og endring i brutto realinvesteringer (faste priser) veies sammen. Aktivitetsindikatoren gir uttrykk for ressursbruken knyttet til løpende tjenesteproduksjon og nyinvesteringer.

Figur 2.1 viser aktivitetsvekst og inntektsvekst for kommuneforvaltningen etter 2002, dvs. etter at sykehusene ble flyttet ut av fylkeskommunene til staten. Det framgår av figur 2.1 at det særlig var høy aktivitetsvekst i perioden 2006-2009, ifølge tabell 2.1 drevet både av høy vekst i kommunal sysselsetting og høy vekst i investeringene.

Figur 2.1 Aktivitets- og inntektsutviklingen i kommunesektoren 2002–2013. Prosentvis volumendring fra året før

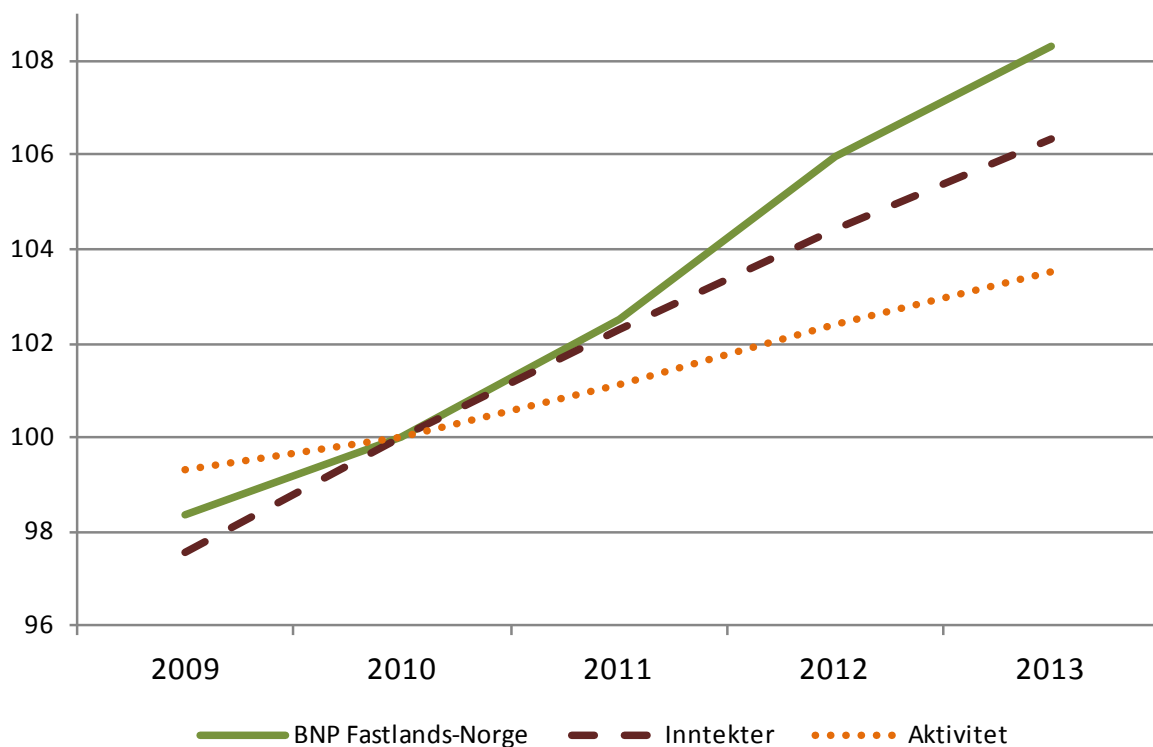
Særlig for årene 2007 og 2008 bidro høyere aktivitetsvekst enn inntektsvekst til store og økende budsjettunderskudd i sektoren. For måling av utslaget på underskuddet i 2009 er seriene i figur 2.1 ikke helt sammenliknbare fordi aktivitetsveksten er medregnet ekstraordinært vedlikeholdstilskudd som følge av tiltak mot finanskrisen i 2009, mens dette tilskuddet er holdt utenom den beregnede inntektsveksten.

Det framgår av figur 2.1 at det har vært en klar avdemping i aktivitetsveksten i kommuneforvaltningen i årene etter 2009. Det er anslått en aktivitetsvekst på 0,7 prosent i 2010 og drøyt 1 prosent i både 2011 og 2012. Veksten fra 2012 til 2013 anslås foreløpig til 1,1 prosent, hvorav veksten i utførte timeverk anslås til 1,5 prosent, jf. tabell 2.1.

Det framgår videre av figur 2.1 at den anslåtte årlige aktivitetsveksten etter 2009 har vært klart lavere enn den årlige realinntektsveksten i samme periode. Etter 2009 har den gjennomsnittlige årlige veksten i aktiviteten vært rundt 1 prosent, mens den gjennomsnittlige årlige realveksten i inntektene har vært rundt 2 prosent. Oppbremsingen i veksten i aktiviteten er særlig knyttet til lavere vekst i bruttorealinvesteringene, jf. tabell 2.1

Den overnevnte beskrivelsen av forholdet mellom aktivitets- og inntektsutviklingen de siste årene kan også illustreres med en figur 2.2 der vi setter 2010 som basisår. I figur 2.2 framgår også utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Figur 2.2 viser at etter finanskrisen har realveksten i kommunesektorens inntekter vært litt lavere enn volumveksten i BNP for Fastlands-Norge. I denne perioden har aktivitetsveksten vært lavere enn inntektsveksten, særlig på grunn av lavere vekst i investeringene.

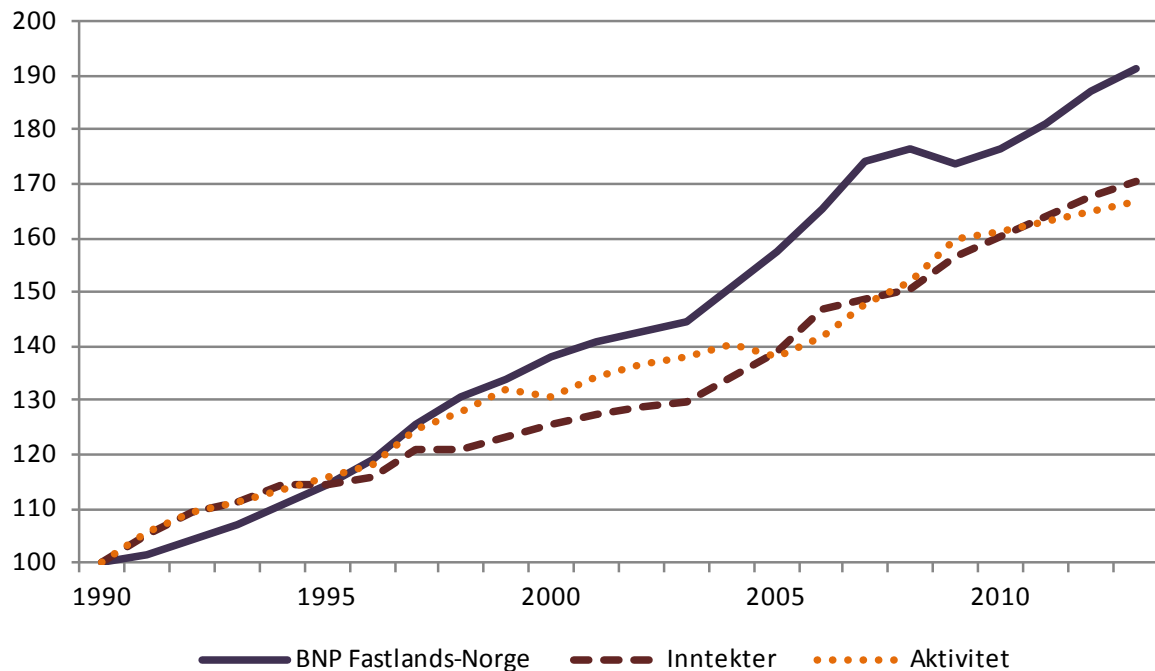
Figur 2.2 Utvikling i BNP Fastlands-Norge, reell utvikling i inntekter og aktivitet i kommuneforvaltningen i perioden 2009-2013. Volumindekser med 2010 = 100

2.4 Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1990-2013)

Figur 2.3 illustrerer noen hovedtall for utviklingen i kommuneøkonomien over en lengre periode, dvs. over perioden 1990-2013. Det framgår at samlet for de siste 23 årene har BNP for fastlands-Norge vokst sterkere enn aktiviteten og realinntektene i kommunesektoren. I perioden 1990-2013 økte BNP for fastlands-Norge med 2,9 prosent som årlig gjennomsnitt, mens inntektene til kommuneforvaltningen økte med 2,4 prosent pr. år i samme periode.

Figur 2.3 Inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren 1990-2013. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Volumindekser med 1990 = 100

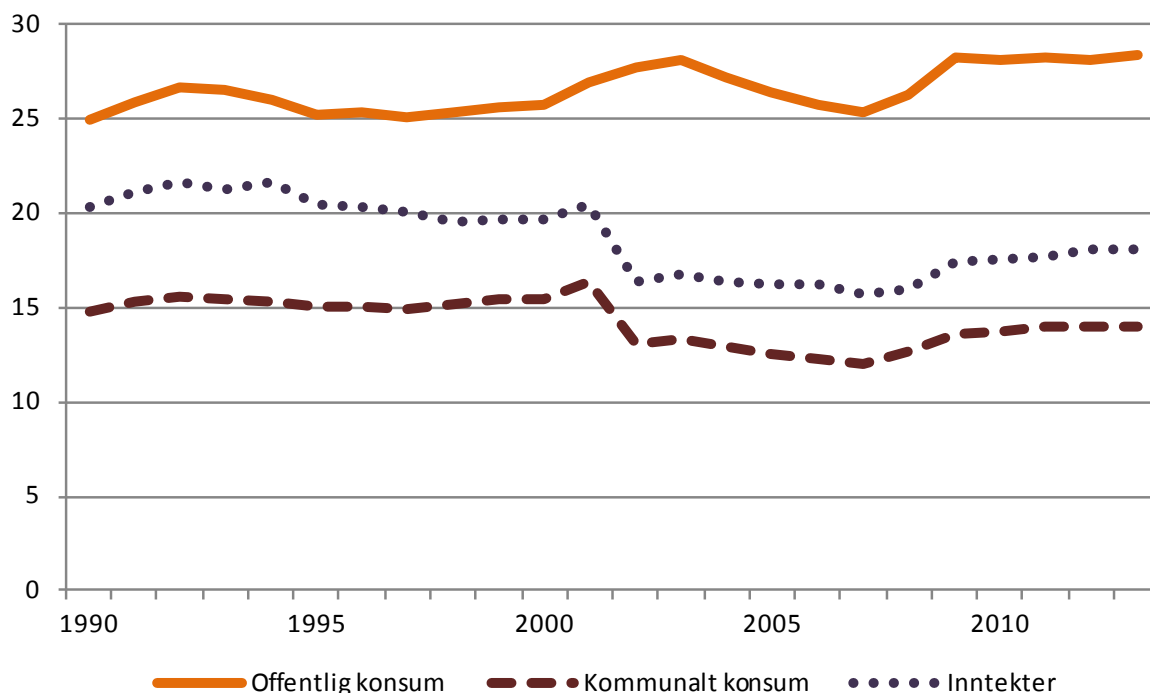

Tallseriene for inntekter og aktivitet i kommunesektoren i figur 2.3 er korrigert for sykehusoverdragelsen til staten i 2002.

Et viktig formål med å tilføre kommunesektoren økte inntekter er å legge til rette for økt velferd og forbedret tjenestetilbud til landets innbyggere. Økt bruk av innsatsfaktorer, finansiert av økte inntekter, er ikke den eneste kilden til økt tjenesteproduksjon i kommunesektoren. Som i andre sektorer vil det over tid være en viss produktivitetssøkning i produksjon av kommunale tjenester. På den annen side er kommunal tjenesteproduksjon mer arbeidsintensiv enn økonomien for øvrig og det er vanlig å anta at effektivitetsutviklingen i denne typen tjenesteytende næringer, både i privat og offentlig sektor, er lavere enn i vareproduksjon. Produktivitetsveksten i denne type næringer er også vanskelig å måle. Volumutviklingen i tjenestetilbudet til innbyggerne vil ventelig ligge et sted mellom bnp-kurven og inntektskurven i figur 2.3.

Forholdsvis svak produktivitetsvekst kan være en medvirkende årsak til at kommunesektorens andel av norsk økonomi, dvs. kommunesektorens inntekter og kommunalt konsum i prosent av BNP for Fastlands-Norge, ikke er redusert, til tross for at realinntektene til og aktiviteten i kommunesektoren har steget mindre enn BNP for fastlands-Norge, jf. figur 2.4. Dersom en tar hensyn til overføringen av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten i 2002 er kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge om lag uendret eller litt stigende fra 1990 og fram til 2008. Etter 2009 har andelen for kommunalt konsum vært litt stigende.

Figur 2.4. Offentlig konsum, kommunalt konsum og kommunesektorens inntekter som prosent andel av BNP for Fastlands-Norge. 1990-2013

Konstante eller stigende andeler for kommunale inntekter og kommunalt konsum, til tross for lavere inntekts- enn bnp-vekst, skyldes også at det over tid er reformer der kommunesektoren blir tilført økte inntekter og oppgaver, men der disse inntektene holdes utenom den beregnede inntektsveksten, for eksempel forvaltningsreformen i fylkeskommunene i 2010 og samhandlingsreformen i 2012.

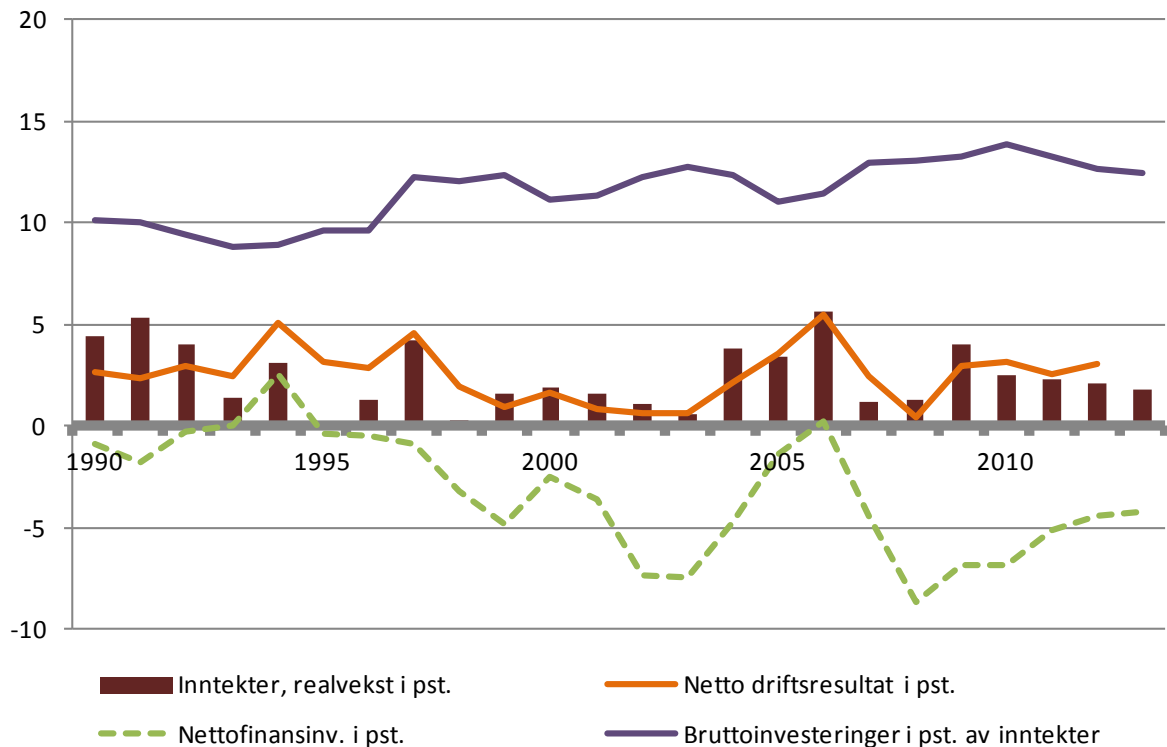
2.5 Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld

Nettofinansinvesteringer (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom.

Nettofinansinvestering, med tillegg for eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringer.

Kommunesektoren har de senere årene hatt betydelige underskudd, dvs. negative nettofinansinvesteringer, og det er særlig det høye nivået på bruttoinvesteringene som har bidratt til store underskudd. Fra 2011 har underskuddet avtatt noe målt i prosent av inntektene. Nettofinansinvesteringene var -19 mrd. kroner i 2011, -17 mrd. kroner i 2012 og anslås til -17 mrd. kroner også i 2013. Målt i prosent av inntektene tilsvarer dette et underskudd på hhv. 5,1 prosent i 2011, 4,4 prosent i 2012 og 4,2 prosent i 2013.

Figur 2.5 Nettofinansinvesteringer (negative), nettogjeld og netto gjeldsøkning i kommuneforvaltningen. Prosent av inntekter

Figur 2.5 viser utviklingen i netto gjeld (brutto gjeld fratrukket brutto fordringer), basert på statistikken for finansielle sektorregnskaper (Statistisk sentralbyrå). Som følge av store negative nettofinansinvesteringer de siste årene har netto gjeld steget til over 40 prosent av inntektene i 2011 og 2012. Dette er høyere enn gjeldsnivået på slutten av 1980-tallet. For årene 1997-2000 var nettogjelden så lav som rundt 10 prosent av inntektene, blant annet som følge av flere år med positive omvurderinger av fordringsposter.

Selv om nettogjelden i kommuneforvaltningen har steget til over 40 prosent av inntektene er den samlede rentebelastende gjelden lavere enn dette. Deler av lånene er knyttet til tjenester der avdrag og rente finansieres gjennom kommunale gebyrer, slik som gebyrer knyttet til vann, avløp og renovasjon. Videre er det slik at staten dekker rentekostnader og noen avdrag på kommunale skole-, kirke og sykehjemsinvesteringer og til transporttiltak i fylkene. Samlet rentebelastende netto gjeld for kommunesektoren ved utgangen av 2012 utgjorde om lag 30 pst. av inntektene. Basert på dette anslaget vil en endring i det generelle rentenivået på 1 prosentpoeng endre kommunesektorens årlige netto renteutgifter med vel 1 mrd. kroner. Kommunesektoren har imidlertid også betydelige pensjonsmidler plassert i fond (livselskaper og andre pensjonsinnsparinger), som motsvares av tilsvarende pensjonsforpliktelser. Sektoren har på dette området fordel av høyere rente.

2.6 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er utvalgets hovedindikator for den økonomiske balansen i kommuner og fylkeskommuner. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommuner og fylkeskommuner har til disposisjon til avsetninger og investeringer. Over tid bør netto driftsresultat for kommunesektoren under ett utgjøre om

lag 3 prosent av inntektene. Kravet vil variere fra kommune til kommune, særlig knyttet til graden av lånefinansiering i den enkelte kommune. Utviklingen i driftsresultatet fra 2004 til 2012 framgår av tabell 2.3.

I kommunesektoren som helhet lå netto driftsresultat på om lag 3 prosent av inntektene i både 2009 og 2010, men ble redusert til 2,5 prosent i 2011. For kommunesektoren som helhet var netto driftsresultat 3,1 prosent i 2012, en økning med 0,6 prosentpoeng i forhold til 2011.

I kommunene utenom Oslo var veksten i driftsinntekter større enn veksten i driftsutgifter både i 2011 og 2012, noe som har bidratt til en styrking av brutto driftsresultat de to siste årene. Økning i netto renteutgifter og netto avdrag, samt tap på finansielle plasseringer, bidro på den andre siden likevel til redusert driftsresultat i 2011, mens disse effektene av finansinntektene bidro på plussiden i 2012.

I 2010 steg driftsresultatene i fylkeskommunene kraftig som følge av forvaltningsreformen som blant annet innebar at ansvaret for store deler av riksvegnettet ble overført fra staten. Det kan se ut som denne økningen i 2010 i noen grad var av engangskaraktter. Det framgår av tabell 2.3 at netto driftsresultat i fylkeskommunene i 2011 og 2012 var noe høyere enn før reformen.

Tabell 2.3 Netto driftsresultat og brutto driftsresultat eksklusive avskrivninger i prosent av inntekter

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kommunesektoren								
Brutto driftsresultat	5,4	7,4	5,1	3,8	4,8	5,5	5,5	6,0
Netto driftsresultat	3,6	5,5	2,5	0,4	3,0	3,2	2,5	3,1
Kommunene utenom Oslo								
Brutto driftsresultat	5,8	7,5	5,4	4,1	5,0	5,3	5,6	5,9
Netto driftsresultat	3,5	5,2	1,9	-0,6	2,7	2,1	1,8	2,6
Fylkeskommunene utenom Oslo								
Brutto driftsresultat	4,8	6,9	5,0	3,3	5,9	10,2	7,1	8,0
Netto driftsresultat	4,0	5,3	4,0	2,9	4,5	8,8	5,5	5,2
Oslo kommune								
Brutto driftsresultat	4,0	7,7	3,6	2,3	1,8	0,6	3,1	3,4
Netto driftsresultat	3,6	8,0	4,6	3,9	3,2	1,1	3,1	3,6

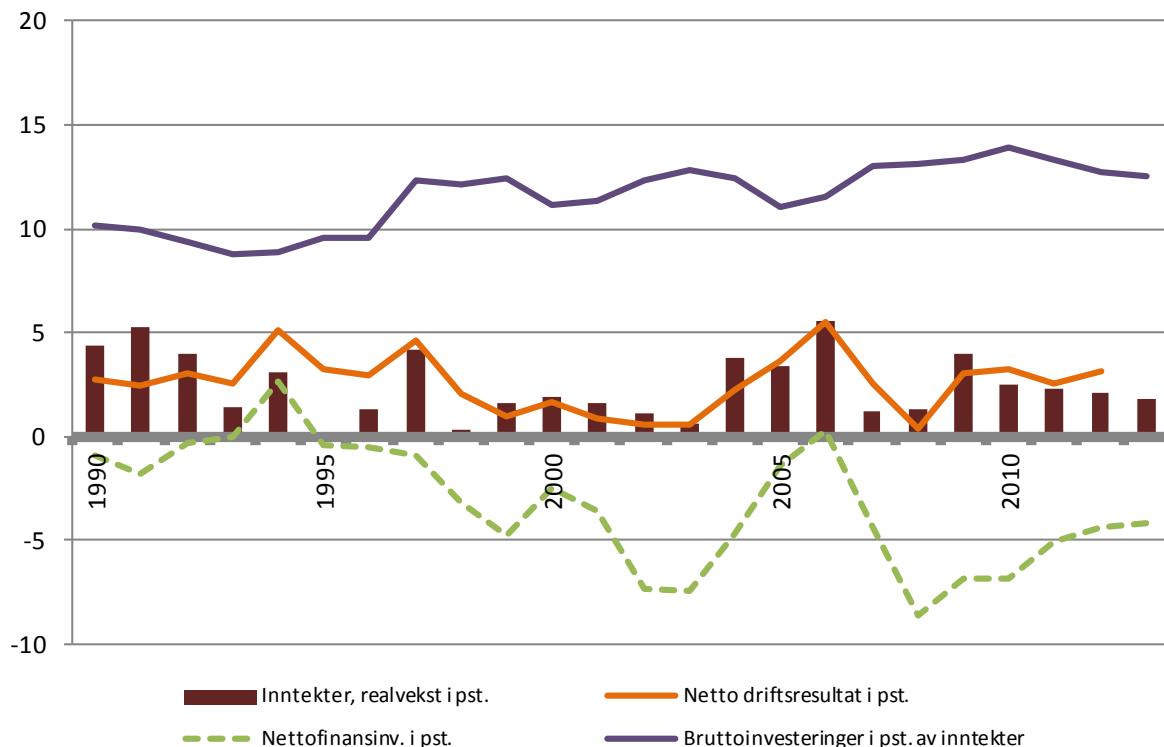
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.6 viser utviklingen i kommunesektorens netto driftsresultat, realveksten i kommunesektorens inntekter, utviklingen i nettofinansinvesteringer, samt bruttoinvesteringene som andel av inntektene over perioden 1990-2013. Netto driftsresultat og inntektsutviklingen har i stor grad variert i takt. Likevel har det vært en tendens til økende budsjettunderskudd målt ved nettofinansinvesteringene. Dette skyldes i stor grad at investeringene har økt som andel av inntektene. Første halvdel av 1990-tallet utgjorde bruttoinvesteringene om lag 10 prosent av inntektene, men etter dette steg investeringsandelen til over 13 prosent i perioden 2008-2011. Denne andelen er redusert fra 13,3 prosent i 2011 til 12,5 prosent i 2013 som følge av en svak nedgang i investeringene.

Ved beregning av netto driftsresultat er det pensjonskostnadene, ikke de løpende pensjonspremiene, som har resultat effekt. Premieavvik er pensjonspremien fratrukket pensjonskostnader I tillegg til årets pensjonskostnad kostnadsføres en andel av tidligere års premieavvik. For kommunesektoren som helhet utgjorde dette samlet sett 1,3 prosent av

inntektene i 2012, mens gjennomsnittet for perioden 2003-2011 var 0,8 prosent. Premieavviket dekkes inn i løpet av 10 år.

Figur 2.6 Utviklingen i kommunesektorens inntekter (reell prosentvis endring fra året før) 1990-2013, sammenliknet med utviklingen netto driftsresultat og bruttoinvesteringer (i prosent av driftsinntekter) og nettofinansinvesteringer i prosent av inntekter

2.7 Utviklingen i tjenestetilbud

I dette kapittelet redegjøres det for befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i de kommunale velferdstjenestene fra 2011 til 2012, og samlet sett for perioden 2007 til 2012.

Tallene er hentet fra KOSTRA, der endelige tall ble publisert 15. juni 2013, IPLOS og Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskolen, barnevernet, pleie- og omsorgssektoren og videregående opplæring.

Demografisk utvikling

Store deler av den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen er rettet mot bestemte aldersgrupper, og den demografiske utviklingen gir viktig informasjon om utviklingen i behovet for kommunale tjenester. Den demografiske utviklingen i perioden 2007-2012 beskrives i tabell 2.4.

De viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester er barn og unge 1-18 år og innbyggere 67 år og over. I løpet av de siste fem årene har antall innbyggere i disse gruppene økt med i underkant av 84 000, noe som indikerer et økt behov for kommunale tjenester. I femårsperioden har veksten vært særlig sterk blant de yngste (1-5 år) og blant de

aller eldste (90 år og over) samt i aldersgruppen 67-79 år. Antall barn og unge i grunnskolealder har derimot gått noe ned i femårsperioden, det samme har antall eldre mellom 80 og 89 år. Det samlede innbyggertallet har økt med om lag 314 000 de siste fem årene, en

Tabell 2.4 Demografisk utvikling 2007-2012

	2007	2011	2012	Absolutt endring 2007-12	Absolutt endring 2011-12	Prosentvis endring 2007-12	Prosentvis endring 2011-12
Barnehager:							
Antall barn 1-5 år	292 539	311 972	314 484	21 945	2 512	7.5	0.8
Antall barn 1-2 år	117 932	126 234	124 856	6 924	-1 378	5.9	-1.1
Antall barn 3-5 år	174 607	185 738	189 628	15 021	3 890	8.6	2.1
Grunnskole:							
Antall barn 6-15 år	619 565	616 409	616 773	-2 792	364	-0.5	0.1
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	191 124	194 106	196 202	5 078	2 096	2.7	1.1
Barnevern:							
Antall barn og unge 0-17 år	1 099 279	1 118 225	1 122 897	23 618	4 672	2.1	0.4
Pleie- og omsorg:							
Antall eldre 67 år og over	613 728	654 601	673 212	59 484	18 611	9.7	2.8
Antall eldre 67-79 år	395 134	433 018	451 627	56 493	18 609	14.3	4.3
Antall eldre 80-89 år	185 322	181 642	180 524	-4 798	-1 118	-2.6	-0.6
Antall eldre 90 år og over	33 272	39 941	41 061	7 789	1 120	23.4	2.8
Totalt:							
Antall innbyggere i alt	4 737 171	4 985 870	5 051 275	314 104	65 405	6.6	1.3
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 716 956	1 777 088	1 800 671	83 715	23 583	4.9	1.3
Andel innbyggere 1-18 år og 67 år og over (prosent)	36.2	35.6	35.6	-0.6	0.0		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

økning på 6,6 prosent. Til sammenligning økte antall innbyggere i målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester med 4,9 prosent i samme periode.

I løpet av 2012 var det en liten vekst i antall barn i barnehagealder, mens antall barn og unge i grunnskolealder var omtrent uendret. Unge med rett til videregående opplæring økte derimot med i overkant av 1 prosent. Samlet sett ble det i underkant av 19 000 flere eldre over 67 år fra 2011 til 2012. Veksten var svært sterk både i aldersgruppen 67-79 år og i gruppen 90 år og over, mens det ble færre eldre i aldersgruppen 80-89 år.

Barnehager

Antall barn i barnehagealder har i løpet av de siste fem årene økt kraftig, og samtidig har barnehagedekningen økt fra om lag 80 prosent i 2007 til i overkant av 90 prosent i 2012. Vel halvparten av barna har plass i en kommunal barnehage, og denne andelen har vært relativt stabil de siste fem årene. Økningen i dekningsgraden skyldes den sterke barnehageutbyggingen i denne perioden. De siste fem årene har i overkant av 36 000 flere barn fått plass i barnehage. For de eldste barna har dekningsgraden de siste årene stabilisert seg, mens dekningsgraden blant 1-2 åringer fortsatt øker noe. For 0 åringer har dekningsgraden gått litt ned gjennom perioden.

De fem siste årene var det også en kraftig økning i andelen heltidsplasser. I snitt tilbrakte hvert barn med barnehageplass i overkant av 2 timer mer i barnehagen per uke i 2012 enn i 2007.

Tabell 2.5 Utvikling i barnehagesektoren 2007-2012 (private og kommunale)

	2007	2011	2012	Absolutt endring 2007-12	Absolutt endring 2011-12	Prosentvis endring 2007-12	Prosentvis endring 2011-12
Produksjon:							
Barn med plass i barnehage i alt:	249 700	282 600	286 000	36 300	3 400	14.5	1.2
- herav andel i kommunal barnehage	52.5	52.3	52.4	-0.1	0.1		
Barn 0 år med plass i barnehage	2 600	2 600	2 300	-300	-300	-11.5	-11.5
Barn 1-2 år med plass i barnehage	81 700	100 300	100 100	18 400	-200	22.5	-0.2
Barn 3-5 år med plass i barnehage	164 900	179 200	183 200	18 300	4 000	11.1	2.2
Korrigerte oppholdstimer (kommunale barnehager, i 1000)*	370 000	443 900	452 300	82 300	8 400	22.2	1.9
Ukorrigerte oppholdstimer (kommunale barnehager, i 1000)	260 136 960	306 445 248	312 572 544	52 435 584	6 127 296	20.2	2.0
Andel barn med heltidsplass (41 timer eller mer per uke)	79.8	88.6	90.4	10.6	1.8		
Gjennomsnittlig oppholdstid per barn per uke	41.1	42.9	43.2	2.1	0.3		
Dekningsgrad:							
Andel av 1-5-åringene som har barnehageplass	84.3	89.6	90.1	5.8	0.5		
Andel av 0-åringene som har barnehageplass	4.6	4.3	3.8	-0.8	-0.5		
Andel av 1-2-åringene som har barnehageplass	69.3	79.5	80.2	10.9	0.7		
Andel av 3-5-åringene som har barnehageplass	94.4	96.5	96.6	2.2	0.1		
Ressursinnsats:							
Antall årsverk	60 500	71 600	73 200	12 700	1 600	21.0	2.2
Antall årsverk i kommunale barnehager	32 400	38 100	38 900	6 500	800	20.1	2.1
Kvalitet:							
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskoleutdanning	83.1	85	85.7	2.6	0.7		
Andel assistenter med førskole-, fag- eller annen pedagogisk utdanning	20.2	25.1	26.8	6.6	1.7		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

*Oppholdstimer i kommunale barnehager korrigert for alder og oppholdstidskategorier. Antall barn 0-2 år vektet med 2, antall barn 3 år vektet med 1, 5 og 4-6 åringer vektet med 1. Oppholdstid 0-8 timer vektet med 6, timer, 9-16 vektet med 13 timer, 17-24 timer vektet med 21 timer, 25-32 timer vektet med 29 timer, 33-40 timer vektet med 37 timer, og 41 timer eller mer vektet med 45 timer.

Kapasitetsveksten var altså større enn det økningen i antall barn med barnehageplass tyder på. Målt ved antall oppholdstimer i kommunale barnehager økte kapasiteten med 20,2 prosent fra 2007 til 2012, mens veksten i antall barn med plass i barnehage var om lag 14,5 prosent.

Parallelt med den sterke utbyggingen av barnehageplasser har det også vært en kraftig økning i ressursinnsatsen, målt ved avtalte årsverk. Hvis en ser perioden siden 2007 under ett var veksten i ressursinnsatsen (21 prosent) på om lag samme nivå som kapasitetsveksten i sektoren målt ved korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager (22,2 prosent).

Både andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning og andelen assistenter med fagutdanning har økt de siste fem årene.

Den sterke veksten i barnehagesektoren fra de siste årene ble i stor grad videreført i 2012. Totalt fikk 3 400 flere barn plass i barnehage i løpet av 2012, og barnehagedekningen var ved utgangen av året på i overkant av 90 prosent. For de eldste barna er det tegn til at dekningsgraden stabiliseres, mens den fortsatt øker noe for 1-2 åringer. Barnas gjennomsnittlige oppholdstid per uke fortsatte å øke i 2012, slik at også i 2012 gikk en del av kapasitetsveksten i sektoren med til å gi barn som allerede hadde plass lengre oppholdstid.

Ressursinnsatsen fortsatte å øke i 2012, og avtalte årsverk vokste med 2,1 prosent, mens korrigert oppholdstid økte med 1,9 prosent. Andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning økte svakt i 2012. Også andelen assistenter med fagutdanning økte i 2012.

Grunnskole

Utviklingen i grunnskolen har vært relativt stabil de siste fem årene. Elevtallet har gått noe ned, mens ressursinnsatsen, målt ved årstimer til undervisning har økt gjennom femårsperioden. Økningen kan i stor grad knyttes til en økning i årstimer til spesialundervisning. I løpet av perioden har det også vært en økning i andelen av elevene som har plass i skolefritidsordningen (SFO). Gruppestørrelsen på både barne- og ungdomstrinnet har vært relativt stabil i perioden 2007-2012. Indikatoren «beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse» rapporteres i GSI og framkommer ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer. Indikatoren gir uttrykk for hvor mange elever en lærer har i gjennomsnitt per undervisningstime.

Tabell 2.6 Utvikling i grunnskoleopplæring 2007-2012 (privat og offentlig)

	2007	2011	2012	Absolutt endring 2007-12	Absolutt endring 2011-12	Prosentvis endring 2007-12	Prosentvis endring 2011-12
Produksjon:							
Elever i alt i grunnskolen	616 300	612 600	614 400	-1 900	1 800	-0.3	0.3
Elever i private grunnskoler	15 500	16 700	18 200	2 700	1 500	17.4	9.0
Antall elever med plass i SFO	143 400	150 500	154 600	11 200	4 100	7.8	2.7
Antall elever med spesialundervisning	:	52 700	52 500	:	-200	:	-0.4
Dekningsgrad:							
Andel elever 6-9 år med plass i SFO*	58.7	62.2	62.7	4.0	0.5		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk (kommunale)	88800	94 400	94 100	5 300	-300	6.0	-0.3
Årstimer til undervisning i alt (i 1000)**	35 000	36 000	35 900	900	-100	2.6	-0.3
- Derav årstimer til spesialundervisning (i 1000)**	5 600	6 600	6 500	900	-100	16.1	-1.5
Årstimer til undervisn. i alt per elev**	56.5	58.6	58.4	1.9	-0.2	3.4	-0.3
Årstimer til spes.und. per elev med spes.und.***	:	124.8	123.3		-1.5		-1.2
Kvalitet:							
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-7. årstrinn****	13.2	13.0	13.1	-0.1	0.1		
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 8.-10. årstrinn****	15.0	14.7	14.7	-0.3	0		
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-10. årstrinn*****	16.7	16.9	16.9	0.2	0		

Kilde: Statistisk sentralbyrå og GSI.

* Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO.

**Inkluder alle grunnskoler, alle eierforhold. Begrepene årstimer og årstimer per elev kan illustreres gjennom et eksempel. På en skole med 10 lærere hvor alle underviser 26 timer per uke i 38 uker, vil antall årstimer ved skolen være 9 880 (10x26x38). Og dersom skolen har 135 elever, blir årstimer per elev 73,2 (9 880/135).

*** Årstimer til spesialundervisning og elever med spesialundervisning i kommunale og private skoler.

**** Indikatoren viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer (inkludert timer til spesialundervisning og særskilt språkopplæring). Elevtimer er det samlede antall timer elevene har krav på etter forskriftsfestet fag- og timefordeling, herunder eventuelle kommunale tillegg til nasjonal norm. Lærertimer er det samlede antall timer lærerne underviser. Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatorene et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer.

***** Indikatoren viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer eksklusive timer til spesialundervisning og særskilt språkopplæring (gruppestørrelse 2). Elevtimer er det samlede antall timer elevene har krav på etter forskriftsfestet fag- og timefordeling, herunder eventuelle kommunale tillegg til nasjonal norm. Lærertimer er det samlede antall timer lærerne underviser. Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatorene et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer.

Gruppestørrelse 1 inkluderer timer til spesialundervisning og særskilt norskopplæring for språklige minoriteter. *Gruppestørrelse 2* er en annen måte å regne ut gruppestørrelse på hvor timer til spesialundervisning og til særskilt norskopplæring for språklige minoriteter tatt ut av både lærertimer og elevtimer i beregningen. Gruppestørrelse 2 gir et bilde av ressursinnsatsen for de elevene som ikke mottar særskilte individrettede styrkingstiltak. Begge de beregnede gruppestørrelsene har vært relativt stabile på hele 2000-tallet. Gruppestørrelse 2 publiseres kun samlet for hele grunnskolen og var 16,7 i 2007 og 16,9 i 2012.

Elevtallet i grunnskolen øker noe fra 2011 til 2012. Årstimer til undervisning er på om lag samme nivå som i 2011, noe som kan skyldes at den sterke veksten vi har sett i årstimer til spesialundervisning de siste årene ble snudd, og antallet årstimer til spesialundervisning sank noe fra 2011 til 2012. Gjennomsnittlig antall timer med spesialundervisning per elev som mottok spesialundervisning gikk ned i 2012, i gjennomsnitt fikk hver elev 1,5 timer mindre spesialundervisning enn i 2011. I underkant av 63 prosent av barn mellom seks og ni år hadde i 2012 plass i skolefritidsordningen (SFO), noe som er en økning på 0,5 prosentpoeng fra året før. Det er en forholdsvis sterk vekst i antall elever i private grunnskoler i perioden, og veksten er særlig sterk fra 2011 til 2012.

Barnevern

Barnevernstjenestene har økt kraftig i omfang den siste femårsperioden. Både antallet årsverk, antall undersøkelser og antall barn som tar i mot hjelp fra barnevernet har økt, også når en ser det opp mot veksten i antallet barn og unge.

De fleste indikatorene viser at barnevernet økte i omfang også i 2012, men de siste års økning i antall undersøkelser flatet ut. I alt mottok i underkant av 53 900 barn og unge hjelp fra barnevernet i 2012, en vekst på 2,1 pst. fra året før. Dette betyr at nesten hvert 20. barn i alderen 0-17 år mottok tiltak i 2012. Den største delen av veksten har kom i form av omsorgstiltak. Det har vært en kraftig økning i antall årsverk i barnevernet de siste fem årene. Bare i 2012 kom det til 400 flere årsverk, noe som kan ha sammenheng med at det ble bevilget øremerkede midler til opprettelse av nye stillinger.

Tabell 2.7 Utvikling i barnevernet 2007-2012 (private og kommunale)

	2007	2011	2012	Absolutt endring 2007-12	Absolutt endring 2011-12	Prosentvis endring 2007-12	Prosentvis endring 2011-12
Produksjon:							
Antall undersøkelser	30 400	43 500	43 300	12 900	-200	42.4	-0.5
Antall barn med barneverntiltak av innbyggere 0-17 år	43 300	52 800	53 900	10 600	1 100	24.5	2.1
- herav hjelpetiltak	35 500	44 300	44 900	9 400	600	26.5	1.4
- herav omsorgstiltak	7 700	8 500	9 000	1 300	500	16.9	5.9
Dekningsgrad:							
Andel barn med undersøkelse av innbyggere 0-17 år	2.8	3.9	3.9	1.1	0		
Andel barn med barneverntiltak av innbyggere 0-17 år	3.9	4.7	4.8	0.9	0.1		
Ressursinnsats:							
Antall årsverk	3 200	4 000	4 400	1 200	400	37.5	10
Kvalitet:							
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år	2.6	3.3	3.6	1.0	0.3		
Andel undersøkelser med behandlingstid under tre måneder	73.2	75.4	77.3	4.4	2.2		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Når barnevernet får en melding, skal det innen én uke avklares om det skal settes i gang en undersøkelse eller om meldingen kan henlegges. En undersøkelse skal gjennomføres innen tre måneder (i særlige tilfeller kan fristen være seks måneder). Andelen undersøkelser der saksbehandlingstiden overskred fristen i lovverket på tre måneder har gått ned de siste fem årene, og særlig fra 2011 til 2012 har nedgangen vært sterk.

Pleie og omsorgstjenester

Omfanget av pleie- og omsorgstjenester har økt de siste årene. Det økende omfanget skyldes både at tjenestetilbudet har blitt bygd ut i takt med at det blir stadig flere eldre, særlig i aldersgruppen over 90 år, og at det har vært en sterk økning i antall yngre mottakere (under 67 år). De siste 5 årene har antall mottakere av pleie- og omsorgstjenester under 67 år økt med i underkant av 30 prosent, nesten hele økningen i mottakere av hjemmetjenester har komt i denne aldersgruppen.

Samlet sett har utviklingen de siste årene vist en betydelig endring i hvilke grupper som benytter de hjemmebaserte pleie- og omsorgstjenestene. Personer under 67 år utgjør en stadig større andel av mottakerne av hjemmetjenester, og utgjorde i 2012 i underkant av 40 pst. Dette er en aldersgruppe der mottakerne i snitt får tildelt flere timer hjemmesykepleie og praktisk bistand enn øvrige aldersgrupper. Endring i sammensetningen av mottakergruppen med flere mottakere blant yngre (under 67 år) og de eldste (over 90 år) tyder på økt pleietyngde blant mottakerne.

Antall mottakere av hjemmetjenester økte med i underkant av 1 pst. fra 2011 til 2012, og størst vekst var det blant de yngste og de eldste mottakerne. Antallet mottakere av hjemmetjenester øker ikke like mye som antallet innbyggere i aldersgruppen 67-79 og 80-89 år og over, slik at andelen av innbyggerne i disse aldersgruppene som mottar hjemmetjenester gikk noe ned fra 2011 til 2012. 49 pst. av innbyggerne over 90 år mottok hjemmetjenester i 2012, noe som er en liten økning fra året før. Brukere av hjemmetjenester fikk i gjennomsnitt 8.1 timer hjelp i uka i 2012, noe som er en økning på 0.2 timer fra 2011.

Antall beboere i institusjon øker noe fra 2011 til 2012, og økningen er størst blant aldersgruppen 67-79 år og eldre over 90 år. Ser vi på andelen beboere på institusjon, så er den stabil for alle aldersgrupper med unntak av for de over 90 år, der det er en liten nedgang fra 2011 til 2012.

Antallet plasser i alders- og sykehjem har vært ganske stabil i femårsperioden, men økte med om lag 400 plasser fra 2011 til 2012. Andelen plasser i private alders- og sykehjem ble noe redusert. Antall beboere i boliger med heldøgns bemanning (ikke institusjonsplasser) har økt med om lag 200 beboere fra 2011 til 2012.

Antall årsverk i alt har økt med 13 000 i perioden 2007 til 2012. Årsverk av leger i institusjon har økt betydelig de siste årene, og økningen fortsatte også fra 2011 til 2012. Også fysioterapidekningen på institusjoner fortsatte å øke fra 2011 til 2012. Andelen plasser i brukertilpasset enerom med bad/WC i pleie- og omsorgsinstitusjoner har økt de senere årene, men var uforandret fra 2011 til 2012. Andel årsverk med fagutdanning økte noe i løpet av de siste fem årene.

Tabell 2.8 Utvikling i pleie- og omsorgssektoren 2007-2012 (private og kommunale)

	2007	2011	2012	Absolutt endring 2007-12	Absolutt endring 2011-12	Prosentvis endring 2007-12	Prosentvis endring 2011-12
Produksjon:							
Antall mottakere av hjemmetjenester*	161 800	177 100	178 700	16 900	1 600	10.4	0.9
- herav under 67 år	54 900	68 800	71 200	16 300	2 400	29.7	3.5
- herav 67-79 år	31 400	32 700	33 000	1 600	300	5.1	0.9
- herav 80-89 år	58 100	56 200	54 400	-3 700	-1 800	-6.4	-3.2
- herav 90 år og over	17 400	19 500	20 100	2 700	600	15.5	3.1
Timer i uken til pleie og bistand per hjemmetjenestemottaker i henhold til vedtak		7.9	8.1		0.2		2.5
Antall beboere i institusjon	42 300	43 400	43 900	1 600	500	3.8	1.2
- herav under 67 år	4 100	4 700	4 800	700	100	17.1	2.1
- herav 67-79 år	7 000	7 500	7 700	700	200	10.0	2.7
- herav 80-89 år	19 400	19 100	19 000	-400	-100	-2.1	-0.5
- herav 90 år og over	11 800	12 100	12 400	600	300	5.1	2.5
Antall plasser i alders- og sykehjem	41 200	41 300	41 700	500	400	1.2	1.0
- herav andel private plasser i prosent	9.8	9.8	9.6	-0.2	-0.2		
Beboere i bolig med heldøgns bemanning		21 700	21 900	21 900	200		0.9
Dekningsgrad:							
Andel 67-79 år som bor på institusjon	1.8	1.7	1.7	-0.1	0.0		
Andel 80-89 år som bor på institusjon	10.5	10.5	10.5	0.0	0.0		
Andel 90 år og over som bor på institusjon	35.3	30.4	30.2	-5.1	-0.2		
Andel 67-79 år som mottar hjemmetjenester	7.9	7.5	7.3	-0.6	-0.2		
Andel 80-89 år som mottar hjemmetjenester	31.4	30.9	30.2	-1.2	-0.8		
Andel 90 år og over som mottar hjemmetjenester	52.2	48.7	49.0	-3.2	0.3		
Ressursinnsats:							
Årsverk i all***	118 200	128 900	131 200	13 000	2 300	11.0	1.8
Kvalitet:							
Legetimer per beboer per uke i institusjon	0.3	0.4	0.4	0.1	0.0	38.7	10.3
Fysioterapitimer per beboer per uke i institusjon****	0.3	0.3	0.4	0.0	0.0	9.1	5.9
Legeårsverk per 1000 plasser i institusjon	7.0	10.3	11.3	4.3	1.0	60.8	9.4
Fysioterapiårsverk per 1000 plasser i institusjon****	8.1	9.4	9.8	1.7	0.4	21.3	4.4
Andel årsverk med fagutdanning	71.0	73.0	74.0	3.0	1.0		
Andel plasser i brukertilpasset enerom m/bad/wc	63.3	77.5	77.5	14.2	0.0		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

* Tallene inkluderer ikke mottakere av avlastning i institusjon og omsorgslønn

*** Årsverksstatistikken er registerbasert personellstatistikk fra KOSTRA. Statistikken baserer seg i hovedsak på NAVs Arbeidstaker/Arbeidsgiverregister.

SSB supplerer A/A-statistikken med tall fra andre registre. Innrapportering til A/A-registeret skjer løpende gjennom året. Registerstatistikk gir ikke mulighet til å skille ut vikarer. Årsverk er beregnet ut fra avtalt arbeidstid. Tallene for 2012 er uten Oslo.

****Omfatter kun fysioterapeuter med driftsavtale.

Videregående opplæring

Antall elever i videregående skole vokste med 3 800 eller 1,9 prosent fra 2011 til 2012. Dette er en betydelig vekst når det sammenlignes med veksten i antall 16-18 åringer som var på 2 100 fra 2011 til 2012 (jamfør tabell 2.4). Tallene viser også at veksten i antall elever både i femårsperioden og fra 2011 til 2012 var noe større i de fylkeskommunale videregående skolene

Tabell 2.9 Videregående opplæring 2007-2012 (private og offentlige)

	2007	2011	2012	Absolutt endring 2007-12	Absolutt endring 2011-12	Prosentvis endring 2007-12	Prosentvis endring 2011-12
Produksjon:							
Antall elever i videregående skole i alt	190 200	195 700	199 500	9 300	3 800	4.9	1.9
- herav i fylkeskommunale videregående skoler	177 200	180 600	182 500	5 300	1 900	3.0	1.1
Antall lærlinger	37 200	35 300	36 300	-900	1 000	-2.4	2.8
Antall elever i fagskoler	2 400	6 000	6 200	3 800	200	158.3	3.3
Dekningsgrad:							
Andel 16-18-åringene som er i videregående opplæring (både elever og lærlinger)	91.1	91.5	91.8	0.7	0.3		
Andel elever over 20 år*	8.7	8.8	8.8	0.1	0.0		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk i videregående opplæring, fylkeskommunale	32 900	33 900	34 200	1 100	100	3.3	0.3
Lærerårsverk i alt, fylkeskommunale skoler, minus fravær	20 600	21 200	21 400	800	200	3.9	0.9
Elever i fylkeskommunale skoler per lærerårsverk (minus fravær)	8.7	8.8	8.8	0.1	0.0	1.1	0.0
Kvalitet:							
Andel elever med førstevalget til utdanningsprogram oppfylt	:	88.3	88.3	:	0		
Andel elever og lærlinger som har bestått vgo. i løpet av 5 år	68.5	70.0	69.6	1.1	-0.4		
Andel elever som har sluttet i løpet av året	4.5	4.7	4.6	0.1	-0.1		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

* Tallene omfatter ikke egen innsamling for voksne.

enn i de private. Andelen av 16-18-åringene som er i videregående opplæring har ligget relativt stabilt i overkant av 91 prosent, og nærmer seg 92 prosent i 2012.

Økningen i lærlinger i 2011 fortsetter også i 2012, etter at antallet gikk ned i perioden 2008 til 2010. Antallet elever i videregående skoler økte også i 2012, det samme gjorde andelen av elevene som går i fylkeskommunale skoler. Ressursinnsatsen ved de fylkeskommunale skolene, målt ved avtalte lærerårsverk korrigert for legemeldt sykefravær og fødselspermisjon, var noe høyere i 2012 enn året før, men veksten var svakere enn veksten i elevtallet.

De siste årene har andelen elever og lærlinger som har bestått videregående opplæring i løpet av fem år gått noe opp, og i 2012 var andelen i underkant av 70 pst., en liten nedgang fra 2011. Andelen av elevene som fikk oppfylt førstevalget til utdanningsprogram i 2012 var på samme nivå som i 2011, på 88.3 prosent. Andelen elever som sluttet i løpet av året har vært omtrent uendret de siste årene.

Samlet ressursbruk og kommunesektorens prioriteringer

Tabell 2.10 viser utviklingen i ressursbruken på de ulike tjenesteområdene og hvordan kommunesektoren har prioritert mellom de ulike tjenesteområdene innenfor sine frie inntekter.

For å vise ressursbruken i kommunesektoren på de ulike tjenestene er det benyttet tall for brutto driftsutgifter. Utviklingen gjenspeiler hvordan omfanget av de ulike tjenestene har økt. Dette kan ha bakgrunn i demografisk utvikling, statlige føringer gjennom øremerkede tilskudd, lokalpolitiske prioriteringer osv.

For bedre å illustrere de lokale prioriteringene mellom de ulike tjenestene, er det benyttet netto driftsutgifter per innbygger i målgruppen for tjenesten. I begrepet nettoutgifter er driftsutgiftene oppgitt etter at driftsinntektene som kan knyttes direkte til tjenesten er trukket fra. Dette inkluderer bl.a. øremerkede tilskudd fra staten og brukerbetaling. Netto driftsutgifter gir dermed uttrykk for hvor mye av kommunene og fylkeskommunene bruker av sine frie inntekter på de ulike tjenestene og hvordan de prioriterer de ulike formålene innenfor de frie inntektene.

For tjenester som i stor grad baserer seg på øremerkede tilskudd og brukerbetaling, slik som tilfellet var for barnehagesektoren til og med 2010, vil ikke netto driftsutgifter reflektere den delen av utbyggingen som kan henføres til øremerkede tilskudd eller endringer i brukerbetalingene.

I tillegg er det også tatt hensyn til at den demografiske utviklingen i stor grad vil styre behovet for kommunale tjenester, og det er forsøkt å korrigere for endringer i innbyggertallet i de ulike målgruppene. De målgruppene som er benyttet her er for barnehagetjenester barn i alderen 1-5 år, for grunnskole aldersgruppen 6-15 år, for videregående opplæring ungdom i alderen 16-18 år, for pleie og omsorg eldre over 67 år, for barnevern barn og unge i alderen 0-17 år, for sosialtjenester voksne i alderen 20-66 år og for kommunehelsetjenesten og administrasjon hele befolkningen. Indikatoren illustrerer dermed i hvilken grad kommunesektoren innenfor de frie inntektene har funnet rom for å øke (eller valgt å redusere) ressursbruken på tjenesten ut over det som befolkningsutviklingen – gitt samme dekningsgrad – isolert sett skulle tilsi.

Tabell 2.10 Utviklingen i de ulike tjenesteområdene i hhv. brutto driftsutgifter og i netto driftsutgifter per innbygger i de respektive målgruppene. 2007-2012*

	Ressursbruk brutto driftsutgifter				Prioriteringer netto driftsutgifter per innbygger i målgruppen		
	Nivå 2012 (mrd. kr)	Andel (prosent)	Årlig realvekst 2007-2012 (prosent)	Realvekst 2011-2012 (prosent)	Netto drifts- utgifter, nivå 2012 (mrd. kr)	Årlig realvekst 2007-2012 (prosent)	Realvekst 2011-2012 (prosent)
Barnehage	41.2	10.9	6.8	3.31	36.3	...**	...**
Grunnskole	67.5	17.8	1.1	1.33	61.3		1.2
Videregående opplæring	28.9	7.6	1.7	1.82	26.0		1.4
Barnevern	9.9	2.6	9.1	8.84	7.7		4.1
Pleie og omsorg	90.3	23.8	3.4	4.81	75.5		1.6
- herav hjelp på institusjon	42.2	11.1	2.2	4.16			
- herav hjelp i hjemmet	43.4	11.4	4.8	5.65			
Sosialtjenesten	15.9	4.2	2.3	0.35	12.5		0.3
Kommunehelse	18.1	4.8	3.5	2.93	10.3		4.1
Samferdsel ***	23.7	6.3	10.6	-0.21	20.6		
Administrasjon	25.9	6.8	3.0	1.68	23.8		1.0
Annet	57.4	15.2	0.7	-4.57	18.5		
Samhandlingsreformen****	5.2				5.1		
Totalt	378.9	100	3.4	3.0	297.7		1.2

* Den kommunale deflatoren som er benyttet for å beregne realveksten er (prisvekst oppgitt fra året før) hhv. 6,4; 3,9; 3,4;3,9 og 3,4 prosent for perioden 2007-2012, jf. også vedlegg 5 i vårrapporten 2013 fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

** De øremerkede tilskuddene til barnehage ble innlemmet i rammetilskuddet til kommunene i 2011. Netto driftsutgifter per innbygger i målgruppen er derfor ikke sammenlignbart med årene før innlemmingen.

*** Ikke korrigert for forvaltningsreformen som ble innført i 2010.

**** kommunal medfinansiering av somatiske helsetjenester og akutt hjelp helse- og omsorgstjenester

For pleie- og omsorgstjenesten benyttes innbyggere over 67 år som målgruppe, selv om også mange under 67 år mottar disse tjenestene (nærmere 4 av 10 tjenestemottakere er under 67 år). Indikatoren for denne sektoren gjenspeiler derfor ikke nødvendigvis prioriteringen av pleie- og omsorgstjenestene like godt som for de øvrige tjenestene.

Tabell 2.10 viser at barnehagesektoren og barnevernet har vært prioriterte områder for kommunesektoren de siste årene, ressursbruken på disse sektorene har økt med henholdsvis 6,88 og 9,1 pst. i løpet av de siste fem årene. Barnevern er den sektoren som har hatt sterkest årlig vekst siden 2007, dette skyldes at det har vært en kraftig økning i de statlige øremerkede tilskuddene til barnevern i perioden, i tillegg til at sektoren har vært sterkt prioritert innenfor de frie inntektene. Barnevernet er sektoren med sterkest vekst i ressursbruken fra 2011 til 2012, netto driftsutgifter til barnevernet per innbygger under 18 år økte med 4,9 pst. fra 2011 til 2012.

Innen pleie- og omsorgssektoren har det de siste fem årene vært en sterkere vekst i ressursene til hjemmetjenestene enn i den institusjonsbaserte omsorgen. Den årlige realveksten i netto driftsutgifter til pleie og omsorg (per innbygger over 67 år) har vært om lag 1,6 prosent siden 2007, mens det i 2012 var en reduksjon.

Grunnskolen og videregående opplæring har hatt en svakere vekst i driftsutgiftene enn de øvrige tjenesteområdene de siste fem årene. For grunnskolen må dette ses i sammenheng med at det har blitt færre barn og unge i skolepliktig alder i perioden. For perioden samlet har det vært en økning i netto driftsutgifter per elev.

Utvalgets medlem Bjarne Jensen har følgende merknad til kapittel 2

Dette kapitelet beskriver utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene de siste årene. Tallene viser at inntekts og aktivitetsutviklingen i kommunene sett under ett er vesentlig lavere enn i økonomien for øvrig. Inntektene til kommunene i Norge, både samlet og fordelingen på kommuner, styres direkte av staten gjennom systemet for kommunale skatteinntekter og rammetilskudd.

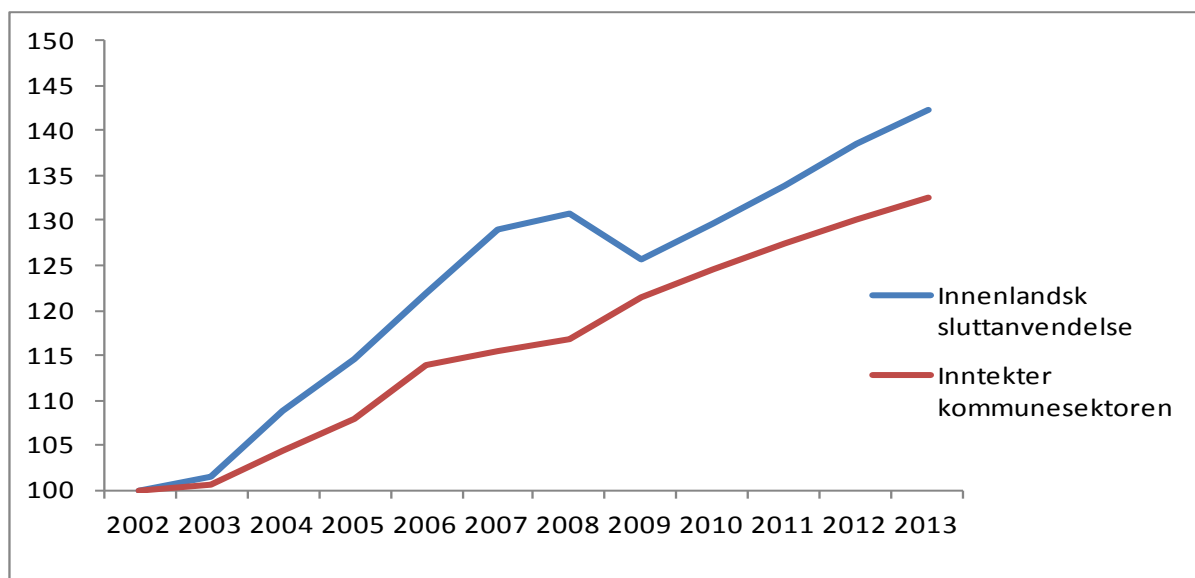
I oversiktene over utviklingen i kommunenes sysselsetting tas også med tall for antall personer sysselsatt i kommunesektoren. Dette tallet burde ikke brukes fordi det er et dårlig mål og overdriver aktiviteten i kommunene vesentlig. Det siste skyldes at det registreres langt mer bruk av deltid i kommunene enn i privat sektor (jf. tabell 2.1 i kap. 2) hvor sysselsettingen både målt i timeverk og antall personer er vist). Dersom kommunene f.eks. skulle redusere bruken av deltid og i stedet bruke mer heltid, noe som er offisiell politikk, kunne en oppleve at dette tallet målte nedgang i sysselsettingen samtidig som arbeidsinnsatsen økte. Siden vi i offisielle statistikk også har tall for årsverk, som på en bedre måte belyser utviklingen i sysselsettingen, burde en unngå å bruke målet «sysselsatte personer» fordi det skaper forvirring og uklarhet om arbeidsinnsats og aktivitet i kommunesektoren.

Det er mange eksempler på at målet «sysselsatte personer» er brukt for å overdrive aktiviteten i kommunesektoren. Derfor er det, etter dette medlems oppfatning, uheldig at et ekspertutvalg for beregning av utviklingen i kommuneøkonomien bruker dette når vi har bedre mål i offisiell statistikk mål.

Når en vurderer aktiviteten i kommunesektoren i forhold til resten av økonomien bruker utvalget bare BNP fastlands Norge som sammenligningsgrunnlag. BNP fastlands Norge er et begrep som ikke kan brukes i internasjonale sammenligninger fordi ingen andre land måler på denne måten. Likevel brukes det til internasjonale sammenligninger f.eks. i Nasjonalbudsjettet 2013. Dette målet bidrar også til å overdrive den andel av ressursene kommunene bruker i Norge.

Siden Norge har et spesielt stort eksportoverskudd som følge av olje – og gassinntektene kan ikke et ukorrigert BNP brukes i sammenligningene. For å belyse ressursbruken i kommunesektoren i forhold til resten av økonomien burde en i stedet sammenligne med den del av BNP som brukes innenlands. Det er summen av privat konsum, offentlig konsum og bruttoinvesteringer i Norge. Da ville en også ha et mål som kunne brukes i internasjonale sammenligninger. I figuren nedenfor er vist hvordan realveksten har vært i ressursbruk i Norge sammenholdt med realvekst i kommunenes inntekter.

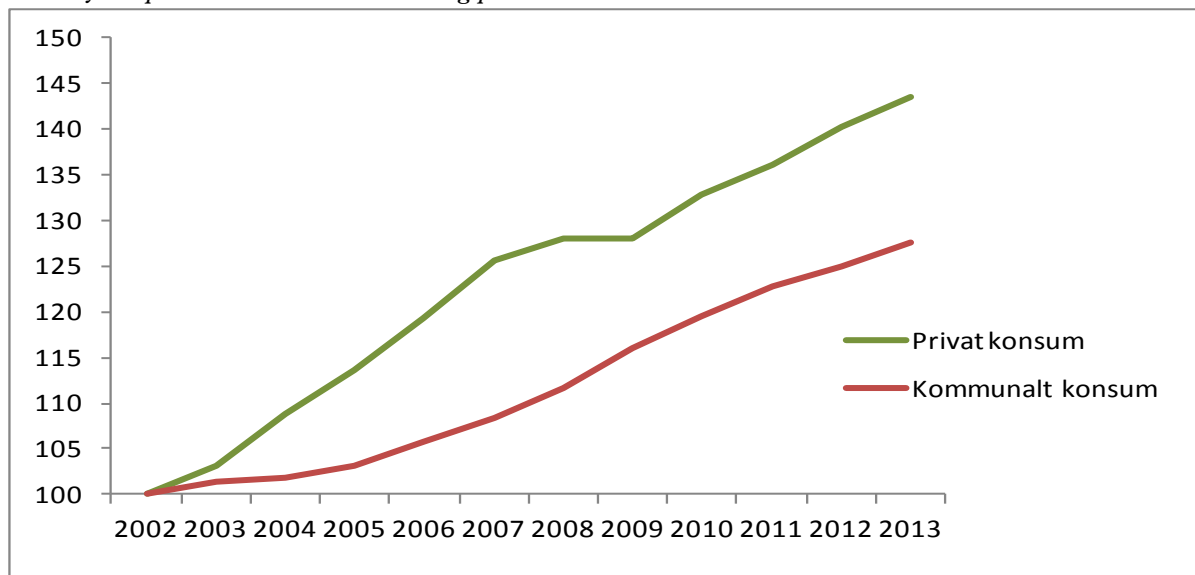
Realvekst i kommunenes inntekter per innbygger og samlet ressursbruk¹ per innbygger i Norge. 2002-2012.

Kilde: SSB, TBU og Nasjonalbudsjettet 2014.

Etter dette utvalgsmedlemsvurdering er det en mangel i tallgrunnlaget at det ikke brukes en indikator som sammenholder veksten i kommunalt konsum med veksten i privat konsum. Tallgrunnlaget for en slik sammenligning er lett tilgjengelig i nasjonalregnskapet. Nedenfor er denne utviklingen vist for perioden 2002-2012.

Vekst i faste priser kommunalt konsum og privat konsum 2002-2012.

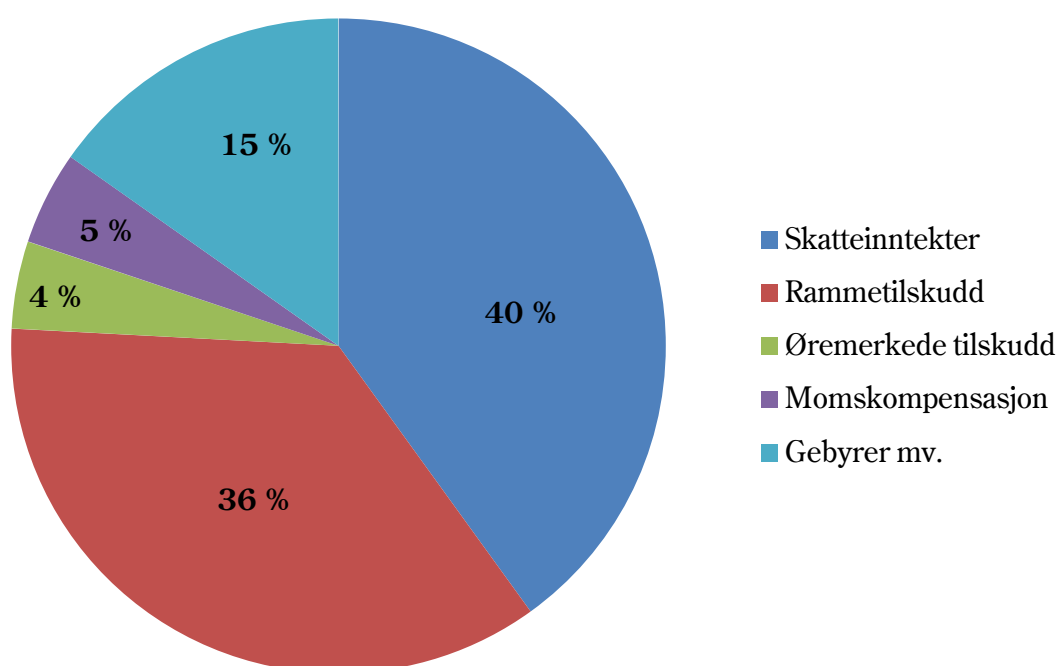
Kilde: SSB og Nasjonalbudsjettet 2014.

¹ Samlet ressursbruk i Norge er summen av privat konsum, offentlig konsum og bruttoinvesteringer i Norge. Det er det samme som bruttonasjonalprodukt fratrukket vårt store eksportoverskudd.

3 Inntekter for kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Skatteinntekter og rammeoverføringer betegnes vanligvis som kommunesektorens frie inntekter. Figur 3.1 viser hvordan kommunesektorens inntekter er fordelt på de ulike inntektskildene. Tallene er for 2013.

Figur 3.1 Sammensetning av kommunesektorens samlede inntekter 2013

I avsnitt 3.1 og 3.2 ser en på den reelle veksten i henholdsvis samlede og frie inntekter siden 2002. I avsnitt 3.2 er det også en omtale av inntektsutviklingen for grupper av kommuner (målt ved korrigerede frie inntekter), og utviklingen i skatteandel og omfanget av eiendomsskatt. I avsnitt 3.3 omtales de statlige overføringene til kommunesektoren, og i 3.4 går det nærmere inn på kommunesektorens inntekter i 2013. For en omtale av kommunesektorens gebyrinntekter vises det til kapittel 4.3. Framstillingen i dette kapittelet bygger på tallmaterialet i Nasjonalbudsjettet 2014.

3.1 Samlede inntekter – realvekst 2002-2013

I kapittel 2 er det redegjort for utviklingen i kommunesektorens inntekter de siste årene (jf. tabell 2.1). I dette kapitlet drøftes utviklingen i kommunesektorens samlede og frie inntekter nærmere. På grunn av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten 1. januar 2002 er startåret for tidsseriene satt til 2002.

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer.

Boks 3.1 Om korreksjoner i inntektsvekst

Korreksjonsposter i de frie inntektene blir dokumentert årlig i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon. For de samlede inntektene henvises det i tillegg til budsjettmateriale fra Finansdepartementet.

Prisutvikling

Ved korrigerende for prisutvikling benytter utvalget en deflator for kommunenes kjøp av varer og tjenester som er utarbeidet av Finansdepartementet. Det tas her hensyn til utviklingen i lønnskostnader per årsverk samt prisutviklingen for investeringsvarer og annen produktinnsats (se vedlegg 6 for en historisk oversikt over årlig prisvekst i kommunesektoren).

Oppgaveendringer, endringer i finansieringsform, regelendringer m.m.

Ved å korrigerende for nye oppgaver og overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåer, endringer i finansieringsform og eventuelt regelendringer m.v., gjøres vekstratene i tidsseriene mest mulig sammenlignbare. Korreksjonene er dokumentert i Kommunal- og regionaldepartementets årlige budsjettproposisjon, og i budsjetttrundskrivene fra departementet. I beregningene av veksten i de samlede inntektene korrigeres det ikke for nye oppgaver, men ved beregning av veksten i de frie inntektene er det korrigerende også for dette.

Utvikling i innbyggertallet

Flere innbyggere vil normalt innebære økt etterspørsel etter kommunale tjenester. For å fange opp den isolerte effekten av befolkningsvekst, kan det beregnes tall der inntektsveksten er korrigerende for årlig endring i innbyggertallet.

Endring i alderssammensetning

Endring i alderssammensetningen vil innebære endret etterspørsel etter kommunale tjenester, fordi ulike aldersgrupper har ulike behov for tjenester. Ved å korrigerende for endret alderssammensetning tas det hensyn til at befolkningen blir dyrere eller billigere som følge av endringer i alderssammensetningen. I korrigerende brukes samme kostnadsnøkkel som i notatet om demografi som utvalget utarbeider til konsultasjonsordningen.

Samlede inntekter

Samlede inntekter korrigeres for prisvekst og oppgaveoverføringer m.v. Det kan også beregnes tallserier der det i tillegg korrigeres for endringer i innbyggertall og endringer i befolkningens alderssammensetning.

Frie inntekter

Frie inntekter korrigeres for prisvekst, oppgaveendringer og innlemming av øremerkede tilskudd. Det kan også beregnes tallserier der det i tillegg korrigeres for endringer i innbyggertall og alderssammensetning.

Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se for øvrig også vedlegg 4. Frie inntekter er inntekter som kommunene fritt kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av skatt på inntekt, formue og eiendom, samt rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet.

Den økonomiske virksomheten i kommunesektoren styres på lang sikt gjennom de inntektsrammene Stortinget fastsetter. Fra et *innbyggerperspektiv* er utviklingen i de samlede inntektene mest interessant, siden nivået på kommunesektorens samlede inntekter sier noe om hvor stor den kommunale tjenesteproduksjonen kan bli. Vekst i kommunesektorens samlede inntekter innebærer at innbyggerne kan få flere velferdstjenester levert fra kommunen. Dersom kommunene har fått tilført nye oppgaver som følges av økte inntekter, innebærer dette en økning i tjenestetilbudet for befolkningen. Dersom inntektsveksten skyldes at oppgaver *flyttes* fra staten til kommunesektoren, øker ikke dette innbyggernes samlede tilbud av offentlige tjenester. Det korrigeres derfor for oppgaveoverføringer, men ikke for helt nye oppgaver, når veksten i samlede inntekter beregnes.

De siste ti årene har befolkningen i Norge i snitt økt med i overkant av 1 prosent årlig. For å sammenholde inntektsutviklingen med befolkningsutviklingen har utvalget beregnet tall der både de samlede og de frie inntektene er korrigert for befolkningsendringene. I tillegg er inntektene korrigert for endringer i befolkningssammensetningen, siden demografiske endringer skaper endringer i behovet for og etterspørselen etter tjenester.

Ved beregning av realvekst i samlede og frie inntekter benytter utvalget deflatoren for prisvekst i kommunesektoren som er utarbeidet av Finansdepartementet.

Utviklingen i de samlede inntektene i faste priser, det vil si korrigert for pris- og lønnsutviklingen, men ikke for oppgaveendringer m.m., vises i tabell 3.1 (og i vedlegg 4). Den faktiske inntektsveksten gir etter dette et uttrykk for hva sektoren har til rådighet til å finansiere nye oppgaver, reformer, demografiske endringer og generell velferdsøkning.

Tabell 3.1 Samlede inntekter for kommunesektoren 2002-2013. Mrd. 2013-kroner*

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Sum inntekter kommuneopplegget	289,2	294,8	300,2	313,2	332,8	336,9	340,8	354,4	370,8	380,0	393,5	403,1

* Trekket som ble foretatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere momskompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom momskompensasjonsordningen. Beregningene er ikke korrigert for oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet

Realveksten i de samlede inntektene for kommunesektoren fra 2002 til 2013 er i underkant av 114 milliarder kroner. Dette kan sies å være penger kommunesektoren har hatt til disposisjon for å finansiere økt etterspørsel grunnet befolkningsvekst, reformer og nye oppgaver, regelendringer samt generelle velferdsøkninger.

Tabell 3.2 viser utviklingen i samlede inntekter i faste priser, korrigert for oppgaveendringer, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Linje 1 i tabellen viser utvikling i samlede inntekter korrigert for prisutvikling og oppgaveendringer, og er avledet av vekstratene for de samlede inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er inntektsveksten i tillegg

korrigert for utviklingen i antall innbyggere i landet. Her legges det til grunn at befolkningssammensetningen er den samme, og kostnadsøkningen kun er knyttet til en økning i antall innbyggere. I linje 3 er veksten også korrigert for endringer i befolkningens alderssammensetning.

Det er viktig å presisere at korrigeringen for endringer i alderssammensetningen bygger på uendrede gjennomsnittskostnader og forutsetter uendret standard, produktivitet og dekningsgrad på tjenestene. Det er ikke opplagt at kostnadene ved flere innbyggere og nye mottakere av kommunale tjenester er lik gjennomsnittskostnaden. I beregningene tas det heller ikke hensyn til mulige endringer i befolkningens helsetilstand og funksjonsevne, arbeidsledighet, innvandrerandel, bosettingsmønster m.m. Slike endringer vil kunne ha betydning for behovet for tjenester og dermed for kommunenes utgiftsbehov. På samme vis som når utvalget anslår mer- og mindreutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen, jf. kapittel 4 i utvalgets vårrapport for 2013, må også korrigeringsene som er gjort her, betraktes mer som grove anslag enn som eksakte svar.

Tabell 3.2 Utvikling i kommunesektorens samlede inntekter 2002-2013 korrigert for oppgaveoverføringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Faste priser. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
1. Samlede inntekter, faste priser	100,0	100,6	104,3	107,9	114,0	115,4	116,9	121,6	124,6	127,5	130,2	132,5	2,6
2. Samlede inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst	100,0	99,9	103,1	106,0	111,2	111,5	111,6	114,6	116,0	117,2	118,1	118,7	1,6
3. Samlede inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100,0	100	102,5	105,0	110,0	110,3	110,6	114,0	115,8	117,1	118,2	118,9	1,6

Tabell 3.2 viser realvekst i samlede inntekter på om lag 32,5 prosent i perioden 2002-2013. Når det korrigeres for befolkningsvekst var realveksten på 18,7 prosent i perioden, og hvis det også korrigeres for endringer i befolkningens alderssammensetning blir veksten på 18,9 prosent. Veksten i perioden er om lag den samme om vi ser på samlede inntekter korrigert for befolkningsvekst, eller der det også er korrigert for alderssammensetning. En tolkning av dette er at selv om alderssammensetningen har endret seg i løpet av perioden koster gjennomsnittsinbyggeren om lag det samme i 2013 som i 2002. Den demografiske utviklingen er nærmere omtalt i kapittel 2.7.

Veksten i de samlede inntekter var sterkest i perioden 2003-2006, mens den var noe svakere i 2007 og 2008. Den svake veksten i 2007 må ses i sammenheng med sterk inntektsvekst i 2006, blant annet som følge av uventet høy vekst i skatteinntektene. Fra og med 2009 ble veksten sterkere igjen, og var fortsatt relativt høy i 2013. Korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetning har det vært en svakere vekst i kommunesektorens samlede inntekter de siste årene.

3.2 Frie inntekter – realvekst 2002-2013

De samlede inntektene omfatter både frie inntekter og øremerkede tilskudd. Øremerkede tilskudd er midler som er bundet opp til spesifikke formål, mens de frie midlene kan kommunene og fylkeskommunene bruke fritt så lenge de oppfyller forpliktelser som stilles i lover og regelverk. De frie inntektene er derfor en indikator på kommunenes og

fylkeskommunenes handlingsrom, og er dermed mest relevante ut fra et kommuneperspektiv. For at vekstprosentene skal bli sammenlignbare over tid, korrigeres de frie inntektene for nye oppgaver, overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene, regelendringer og innlemminger av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet.

I tabell 3.3 vises utviklingen i frie inntekter som andel av de samlede inntektene, og gjennomsnittlig årlig oppgavekorrigert vekst i de frie inntektene for kommuner og fylkeskommuner fra 2002 til 2013. Utviklingen i forholdet mellom samlede inntekter og de frie inntektene gir viktig informasjon om i hvilken grad sektoren rammefinansieres.

Tabell 3.3 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. 2002-2013. Prosent

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Frie inntekter som andel av samlede inntekter	75,2	73,9	69,3	68,3	69,1	67,5	67,0	67,6	68,2	75,8	76,3	75,8
Frie inntekter og momskompensasjon som andel av samlede inntekter	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	71,6	71,4	72,0	72,4	79,8	80,2	80,5

Fra 2002 til 2005 falt de frie inntektenes andel av de samlede inntektene fra 75,2 prosent til 68,3 prosent. Andelen økte noe igjen i 2006, og lå deretter mer stabilt på om lag 67 % til og med 2010. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager i de frie inntektene i 2011 økte andelen frie inntekter igjen, til i underkant av 76 prosent i 2011. Andelen frie inntekter har deretter ligget om lag på dette nivået i både 2012 og 2013. I 2013 går andelen frie inntekter noe ned, mens det er en liten økning i frie inntekter og momskompensasjon som andel av samlede inntekter. Dette har sammenheng med en sterk vekst i momskompensasjonen i 2013, som henger sammen med at momsfrirket på veier ble opphevet.

Tabell 3.3 viser også summen av frie inntekter og momskompensasjon som andel av de samlede inntektene. Regnet på denne måten er det en svakere nedgang i andelen av de samlede inntektene over tid. Innføringen av momskompensasjonsordningen var provenynøytral for sektoren samlet. Ordningen ble finansiert ved et trekk i rammeoverføringene til kommunesektoren ved innføringen i 2004, mens kommunesektoren får tilbakeført momskompensasjon for kjøp av momspliktige varer og tjenester. For den enkelte kommune vil ikke utbetalt momskompensasjon være lik trekk i rammetilskudd, og ordningen vil følgelig kunne medføre omfordelinger, det vil si gevinst eller tap. Momskompensasjonen fungerer som rammetilskudd i den forstand at den ikke har til hensikt å påvirke kommunenes prioritering mellom ulike tjenester. Momskompensasjonen virker forskjellig fra rammetilskudd i den forstand at det utbetalte beløpet påvirkes av kommunens aktivitet.

I tabell 3.4 vises utviklingen i kommunesektorens frie inntekter i faste priser, korrigert for oppgaveendringer, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Momskompensasjon inngår ikke i tallene. Linje 1 i tabellen viser utvikling i frie inntekter korrigert for prisutvikling og oppgaveendringer, og er avledet av vekstratene for de frie inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er inntektsveksten i tillegg korrigert for utviklingen i antall innbyggere i landet. I linje 3 er veksten også korrigert for endringer i befolkningens alderssammensetning. Også her er det forutsatt uendrede gjennomsnittskostnader, jf. omtale i avsnitt 3.2.

Tabell 3.4 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2013 korrigert for oppgaveoverføringer og oppgaveendringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Faste priser. 2002=100

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Gj.snittlig årlig vekst (%)
1. Frie inntekter, faste priser	100	99,5	102,9	105,8	112,4	111,5	111,5	114,8	117,5	118,8	121,4	123,0	1,9
2. Frie inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst	100	98,9	101,7	103,9	109,6	107,8	106,5	108,3	109,4	109,2	110,1	110,2	0,9
3. Frie inntekter, faste priser, korrigert for bef.vekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,6	101,1	103,0	108,4	106,6	105,5	107,6	109,2	109,1	110,2	110,4	0,9

Realveksten i frie inntekter har vært på 23 prosent i perioden 2002-2013, men som vi har sett i avsnitt 3.2 har den generelle befolkningsøkningen og endringer i alderssammensetningen også medført økte utgifter for kommunesektoren.

Det framgår av tabell 3.4 at realveksten i de frie inntektene, som veksten i de samlede inntektene, var sterkest i perioden 2003-2006. Inntektene gikk noe ned fra 2006 til 2007, mens det har vært en vekst i frie inntekter i årene etter 2008. Reduksjonen i 2007 må ses i sammenheng med at uventet høy vekst i skatteinntektene bidro til en sterk vekst i de frie inntektene i 2006. Korrigert for befolkningsvekst og alderssammensetning er inntektsnivået i 2013 om lag det samme som i 2012. Gjennomsnittlig vekst i kommunesektorens frie inntekter i perioden 2002 til 2013 har vært på 1,9 prosent. Korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen er veksten i perioden 0,9 prosent.

For perioden 2002-2013 er realveksten i kommunenes frie inntekter beregnet til i overkant av 22 prosent, mens fylkeskommunene har hatt en vekst på i overkant av 26 prosent, jf. tabell 3.5. Dette har vært et politisk ønske knyttet til at de demografiske utfordringene har vært større for fylkeskommunene enn for kommunene som følge av den sterke veksten i antall 16-18-åringer. Til sammen anslås økningen i innbyggertall og endringer i alderssammensetning å "spise opp" i overkant av 20 prosentpoeng av veksten i fylkeskommunenes frie inntekter og om lag 11 prosentpoeng av veksten i kommunenes frie inntekter i perioden.

Tabell 3.5 Utviklingen i kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter i perioden 2002-2013, korrigert for oppgaveoverføringer og oppgaveendringer, befolkningsvekst og endringer i befolknings sammensetning. Faste priser. 2002=100¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Gj.snittlig årlig vekst (%)
Kommunene:													
1. Frie inntekter	100	99,3	102,6	105,2	111,8	110,9	110,8	114,0	116,4	117,9	120,4	122,2	1,8
2. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst	100	98,7	101,4	103,4	109,0	107,2	105,8	107,5	108,4	108,4	109,3	109,4	0,8
3. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,5	101,1	103,0	108,9	107,4	106,6	108,8	110,0	110,0	111,0	111,3	1,0
Fylkeskommunene:													
1. Frie inntekter	100	100,4	104,0	108,2	114,7	114,3	114,6	118,3	122,2	122,3	125,0	126,4	2,2
2. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst	100	99,8	102,7	106,3	111,9	110,4	109,5	111,5	113,8	112,4	113,4	113,2	1,1
3. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,8	100,3	101,3	104,1	100,3	98,6	100,7	103,8	104,2	105,8	105,8	0,5

¹ Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel

3.2.1 Utvikling i kommunenes frie inntekter, for grupper av kommuner

Det er til dels store forskjeller mellom kommunene i befolknings sammensetning, geografi og kommunestørrelse. Dette gir variasjoner i hvilke tjenester innbyggerne har behov for, og hvilke utgifter kommunene har ved å gi disse tjenestene. For å sammenligne inntektsnivå mellom kommunene er det derfor relevant å ta hensyn til at kommunene har ulikt utgiftsbehov. I dette avsnittet ser vi på utviklingen i kommunenes frie inntekter, korrigert for variasjoner i utgiftsbehov, for grupper av kommuner over tid.

I korrigerte frie inntekter tas det utgangspunkt i summen av rammetilskudd og skatteinntekter, og den delen av de frie inntektene som inngår i utgiftsutjevningen i inntektssystemet blir korrigert ved hjelp av kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Kommuner med et lavt beregnet utgiftsbehov ("billige" å drive) vil få justert opp sine inntekter, mens kommuner med et høyt beregnet utgiftsbehov ("dyre" å drive) vil få justert ned sine inntekter.

Årsakene til variasjoner i korrigert inntekt er forskjeller i regionalpolitiske tilskudd i inntektssystemet, skjønnstilskudd og forskjeller i skatteinntekter. Endringer i inntektssystemet påvirker kommunenes inntekter, og gir også utslag i korrigerte frie inntekter. Den største endringen av inntektssystemet i perioden kom i 2011. Fra 2011 ble det innført en ny kostnadsnøkkel for kommunene, som ga en høyere vektlegging av smådriftsulemper. I tillegg ble det gjort endringer i regionalpolitiske tilskudd, og skattens andel av samlede inntekter ble redusert.

Tabell 3.6 viser korrigerte frie inntekter i prosent av landsgjennomsnittet det enkelte år, for kommunene gruppert etter innbyggertall. Tabellen viser at de aller minste kommunene gjennomgående har høyere korrigert inntektsnivå enn de større kommunene, men at forskjellene har blitt mindre over tid. Den største endringen skjer mellom 2010 og 2011, da de minste kommunenes korrigerte inntekter reduseres. Denne endringen henger sammen med endringene i inntektssystemet i 2011.

Tabell 3.6 Korrigerte frie inntekter (inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter) 2008-2012. Kommunene gruppert etter innbyggertall. Kroner per innbygger, i prosent av landsgjennomsnittet.

	2008	2009	2010	2011	2012
< 2 144 innb.	115,6	116,3	116,5	111,9	112,5
2 144 - 4 030 innb.	105,0	106,7	107,8	105,3	105,1
4 030 - 7 477 innb.	99,0	100,4	101,0	100,9	100,8
7 477 - 20 000 innb.	95,2	96,5	97,1	97,4	97,5
20 000 - 50 000 innb.	94,3	94,6	95,0	95,9	96,0
> 50 000 innb.	99,8	99,0	99,1	98,8	99,0
Bergen, Trondheim, Stavanger, Oslo	103,9	102,0	100,5	101,3	101,0
Kraftkommuner	165,2	164,3	165,7	154,7	157,4
Landet	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

I tabell 3.7 er kommunene gruppert etter utviklingen i innbyggertall i perioden 2008-2012. Tabellen viser at det er kommunene med svakest befolkningsutvikling som har de høyeste inntektene, og at kommunene med høyest befolkningsvekst har korrigerte frie inntekter under landsgjennomsnittet. For alle grupper av kommuner er korrigert inntekt relativt stabil i hele perioden.

Korrigert inntekt viser korrigerte frie inntekter per innbygger i kommunen, i prosent av landsgjennomsnittet. Dette målet på kommunens inntekter sier derimot ikke noe om utviklingen i kommunens faktiske nivå (per kommune) på de frie inntektene. Kommuner med nedgang i innbyggertallet kan få høyere korrigerte frie inntekter, selv om de faktiske inntektene går ned. Det kan være krevende for kommuner med nedgang i innbyggertallet å tilpasse tjenestetilbudet til en reduksjon i rammetilskuddet.

Tabell 3.7 Korrigerte frie inntekter (inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter) 2008-2012. Kommunene gruppert etter befolkningsendring i perioden. Kroner per innbygger, i prosent av landsgjennomsnittet.

	2008	2009	2010	2011	2012
< -0,59 pst, befolkningsvekst	109,9	110,6	111,3	109,0	108,9
-0,59 - +2,59 pst, befolkningsvekst	100,6	101,6	102,7	101,9	101,7
2,59 - 6,53 pst, befolkningsvekst	92,9	95,3	95,9	96,6	96,7
> 6,53 pst, befolkningsvekst	100,6	99,3	98,8	99,1	99,1
Kraftkommuner	166,1	164,3	165,7	154,7	157,4
Landet	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.2.2 Skatteandel og eiendomsskatt

Som ledd i budsjettopplegget for kommunesektoren legges det opp til en fordeling av frie inntekter på skatteinntekter og rammetilskudd. Kommunesektorens andel av landets samlede skatteinntekter bestemmes ved fastsettelsen av den kommunale skattøren. Skattøren for kommuner og fylkeskommuner vedtas av Stortinget ved behandlingen av statsbudsjettet det enkelte år. Skattøren er tilpasset det nivået på skatteinntektene til kommunesektoren som er lagt til grunn i budsjettopplegget.

Skatteandelen er den andelen av kommunesektorens samlede inntekter som er skatteinntekter (inkl. selskapsskatt). Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2001 la Stortinget til grunn en gradvis opptrapping av skatteandelen fra 44 prosent til 50 prosent. Etter 2006 er skatteandelen gradvis redusert, og i 2012 er skatteandelen anslått til 40 prosent. Utviklingen i skatteandelen er vist i tabell 3.8.

Tabell 3.8 Skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. Prosent

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Skatteandel	44,2	46,8	47,2	47,6	47,3	49,5	49,7	47,9	47,2	44,1	43,5	40,2	40,3	40,4
Herav eiendoms- skatt og andre produksjonsskatter	1,6	1,4	1,8	1,8	1,9	2,3	2,3	2,4	2,5	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2

Skatteandelen økte gradvis fra 44,2 prosent i 2000 til 49,7 prosent i 2006, for deretter å avta i de påfølgende årene. I 2013 anslås skatteandelen til i overkant av 40 prosent. Skatteandelen avhenger dels av fordelingen av frie inntekter på skatteinntekter og rammeoverføringer i budsjettopplegget, dels av den faktiske utviklingen i skatteinntektene i de enkelte år. I budsjettoppleggene gjennom perioden 2006-2010 kom den årlige veksten i frie inntekter i hovedsak som rammeoverføringer i budsjettframleggene. I 2006 bidro imidlertid uforutsette økte skatteinntekter til senere å trekke opp skatteandelen.

Eiendomsskatten er en del av de frie inntektene og regnes med i skatteandelen. I løpet av perioden har det vært en økning både i antall kommuner som har innført eiendomsskatt og omfanget av eiendomsskatten. I 2012 benyttet 324 kommuner eiendomsskatt, mot 316

kommuner året før. Av disse hadde 174 kommuner eiendomsskatt i hele kommunen, mot 163 kommuner året før. Dette er mer enn en dobling siden 2007 da 55 av 272 kommuner hadde eiendomsskatt i hele kommunen.

Tabell 3.9 Eiendomsskatt 2007-2012.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antall innbyggere i kommuner med eiendomsskatt	2 813 983	2 859 996	2 979 839	3 027 932	3 052 238	3 101 091
Kommuner med eiendomsskatt	272	291	299	309	316	324
Kommuner med eiendomsskatt kun på verk og bruk	137	146	133	129	116	111
Kommuner med eiendomsskatt på verk, bruk og omr. utbygd på byvis	80	66	54	35	25	14
Kommuner med eiendomsskatt i hele kommunen	55	79	112	145	163	174
Gjennomsnittlig eiendomsskatt på en enebolig på 120m ² (kr)	1 668	2 179	2 336	2 579	2 703	2 850
Eiendomsskatt, totalt (mill kr)	5 571	6 119	6 498	7 107	7 570	8 086
Eiendomsskatt fra annen eiendom (mill kr)	3 423	3 680	3 797	4 083	4 359	4 643
Eiendomsskatt fra boliger og fritidseiendommer (mill kr)	2 149	2 439	2 701	3 024	3 211	3 443

Kilde: KOSTRA

Kommunene fikk til sammen 8,1 milliarder i inntekter fra eiendomsskatt i 2011, en økning på 516 millioner kroner, eller i underkant av 7 prosent fra 2010. Inntektene fra eiendomsskatt utgjorde omlag 2,4 prosent av kommunenes totale brutto driftsinntekter i 2012, den samme andelen som i 2011. Flere kommuner velger å skrive ut eiendomsskatt i hele kommunen. I 2012 valgte 11 nye kommuner dette, og dermed var det 174 kommuner som hadde eiendomsskatt i hele kommunen. Dette fører til at det blir skrevet ut eiendomsskatt for stadig større områder av Norge, og flere eiere av boliger og fritidseiendommer må belage seg på å betale eiendomsskatt.

I gjennomsnitt betalte en eier av en enebolig på 120 kvadratmeter nær et kommunesenter 2 850 kroner i eiendomsskatt i 2012, mot om lag 2 700 kroner i 2011. Høyeste rapporterte skattebeløp på slike eiendommer i 2011 var 7 000 kroner, og det laveste var 326 kroner.

I 2012 var den gjennomsnittlige skattesatsen 5,9 promille, som er om lag det samme som i 2011. Den generelle skattesatsen skal ligge mellom 2 og 7 promille av taksten på eiendommen. Innenfor denne rammen er det kommunene som bestemmer nivået på skattesatsen. Det første året det blir utskrevet eiendomsskatt i en kommune, kan ikke skattesatsen være høyere enn 2 promille. Skattesatsen kan heller ikke økes med mer enn 2 promille årlig.

70 kommuner valgte å benytte muligheten til å ha en differensiert skattesats for boliger og fritidseiendommer. Alle kommunene som har slik differensiering, oppgir å gi en lavere skattesats for boliger og fritidseiendommer enn for resten av eiendommene. 90 kommuner valgte et bunnfradrag for boliger og fritidseiendommer. Fritak fra eiendomsskatt for nye boliger ble benyttet av 73 kommuner i 2012.

3.3 Statlige overføringer til kommunesektoren

Regjeringen Solbergs forslag til kommuneopplegg for 2014 i Prop. 1 S Tillegg 1 (2013-2014) innebærer at de statlige overføringene til kommunesektoren anslås å øke fra 198 milliarder kroner i 2013 til vel 210 milliarder kroner i 2014, dvs. med 6 prosent (nominelle priser). Dette er en noe høyere vekst enn fra 2012 til 2013.

Tabell 3.10 Statlige overføringer til kommuneforvaltningen 2011-2013. Mill. kroner og endring i prosent

	Mill. kroner			Endring i pst.	
	2012	2013 ¹	2014 ²	12-13	13-14
1. Rammeoverføringer (kap. 571 og 572)	138 411	143 528	151 207	3,7	5,4
2. Øremerkede tilskudd innenfor kommuneopplegget	16 335	17 590	19 644	7,7	11,7
Herav:					
Omsorgsboliger/sykehjemsplasser, investeringstilskudd og rente- og avdragskompensasjon (kap. 586.63, 586.64)	2 024	1 862	2 005	-8,0	7,7
Ressurskrevende tjenester (kap. 575)	5 330	5 850	6 649	9,8	13,7
3. Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	31 001	35 304	37 464	13,9	6,1
Herav:					
Flyktninger og asylsøkere	8 222	8 976	9 745	9,2	8,6
Momskompensasjon (kap. 1632.61)	15 400	18 500	19 800	20,1	7,0
4. Diverse ³	1 863	1 740	1 820	-6,6	4,6
Statlige overføringer i alt (sum 1-4)	187 610	198 162	210 135	5,6	6,0

¹ Vedtatt budsjett etter stortingsbehandling av Revidert nasjonalbudsjett 2013

² Prop. 1 S Tillegg 1 (2013-2014)

³ Omfatter overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet

Rammeoverføringene utgjør sammen med skatteinntektene kommunesektorens frie inntekter. Utviklingen i rammeoverføringene må ses i sammenheng med det samlede økonomiske opplegget for kommunesektoren. Av betydning her er særlig forholdet mellom frie inntekter og øremerkede tilskudd innenfor det samlede kommuneopplegget, og forholdet mellom rammeoverføringer og skatteinntekter innenfor de frie inntektene.

Rammeoverføringene anslås å øke med 5,4 prosent i 2014, mot 3,7 prosent i 2013. Av øremerkede tilskudd innenfor kommuneopplegget øker tilskuddet til ressurskrevende tjenester fortsatt sterkt. Det skyldes både vekst i antall tjenestemottakere og realvekst i utgift per mottaker. Tilskuddet utgjør nå om lag 1/3 av de samlede øremerkede tilskuddene innenfor kommuneopplegget.

Momskompensasjon er refusjon til kommunesektoren for anskaffelser som er merverdiavgiftspliktige. Bakgrunnen for den sterke økningen i 2013 er avviklingen av momsritaket for leveranser til offentlig vei og bane. Kommunesektoren kompenseres for avviklingen av fritaket med en tilsvarende økning av momskompensasjonen. I 2014 er det lagt til grunn fortsatt vekst i overføringene til momskompensasjon.

I vedlegg 3 gis det en mer detaljert oversikt over de statlige overføringene til kommunesektoren.

3.4 Kommuneøkonomien i 2014

Omtalen av det økonomiske opplegget for 2014 er basert på framstillingen i Nasjonalbudsjettet 2014, Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon for 2014 og tilleggsproposisjon til statsbudsjettet 2014 (Prop. 1 S Tillegg 1). Nasjonalbudsjettet 2014 og Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon for 2014 ble lagt fram av den avtroppende Regjeringen Stoltenberg II, mens Regjeringen Solberg la fram sine forslag til endringer i statsbudsjettet for 2014 i Prop. 1 S Tillegg 1.

Etter framleggelsen av tilleggsproposisjonen ble det inngått en budsjettavtale mellom regjeringspartiene og Venstre og Kristelig Folkeparti den 15. november 2013. I denne avtalen ligger det forslag til endringer i kommuneopplegget for 2014 i forhold til tilleggsproposisjonen, men disse endringene er ikke inkludert i omtalen av kommuneøkonomien i 2014 i dette avsnittet. Kommuneopplegget for 2014 vedtas endelig i Stortinget 4. desember 2013.

I Kommuneproposisjonen 2014 signaliserte Regjeringen Stoltenberg II en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter fra 2013 til 2014 på mellom 6 og 6 ½ mrd. kroner. Det ble lagt opp til at mellom 5 og 5 ½ mrd. kroner av denne veksten skulle komme som frie inntekter. Det ble understreket at veksten i inntektene etter vanlig praksis regnes fra det nivået på kommunesektorens inntekter i 2013 som ble anslått i Revidert nasjonalbudsjett 2013.

Regjeringen Solbergs budsjettforslag for 2014 i Prop. 1 S Tillegg 1 innebærer en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 7,5 mrd. kroner eller 1,9 prosent, regnet i forhold til anslaget for kommunesektorens inntekter i 2013 i Revidert nasjonalbudsjett 2013. Regnet i forhold til anslag på regnskap for 2013 innebærer opplegget en reell økning i kommunesektorens samlede inntekter på om lag 5,6 mrd. kroner. Vekstanslagene må ses i lys av at skatteanslaget for 2013 ble oppjustert med 1,8 mrd. kroner i Nasjonalbudsjettet 2014 sammenliknet med anslaget i Revidert nasjonalbudsjett 2013. Ved beregning av realveksten i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en prisvekst på kommunal tjenesteyting (deflator) på 3,1 prosent fra 2013 til 2014, blant annet basert på en anslått lønnsvekst på 3,5 prosent.

Realveksten i kommunesektorens frie inntekter anslås til 5,5 mrd. kroner, fra 2013 til 2014, regnet i forhold til inntektsanslaget for 2013 i Revidert nasjonalbudsjett 2013. Veksten i frie inntekter foreslås fordelt med 4,3 mrd. kroner til kommunene og i underkant av 1,2 mrd. kroner til fylkeskommunene. Realveksten i de frie inntektene anslås til 3,6 mrd. kroner regnet i forhold til anslag på regnskap for 2013.

I tillegg til den anslåtte veksten i frie inntekter foreslås det at kommunesektoren får økte midler bla. til mer likeverdig behandling av kommunale og ikke-kommunale barnehager, redusert egenandel for ufrivillig langtidsopphold i dobbeltrom, styrket tilsyn med barn i fosterhjem og valgfag på ungdomstrinnet. Disse midlene bevilges som frie inntekter, men regnes ikke med i den oppgitte veksten i frie inntekter siden midlene er knyttet til nye oppgaver. Midlene regnes imidlertid med i veksten i de samlede inntektene.

Regjeringen Solberg foreslår også økte tilskudd til investeringer i sykehjems- og omsorgsplasser. Videre foreslås det en gjeninnføring av et øremerket tilskudd til rusarbeid i kommunene, finansiert gjennom et tilsvarende uttrekk av kommunenes rammetilskudd.

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skattørene for kommunene og fylkeskommunene. For 2014 foreslås det at den kommunale skattøren settes ned med 0,2 prosentpoeng til 11,4 pst., og at den fylkeskommunale skattøren holdes uendret på 2,65 pst.

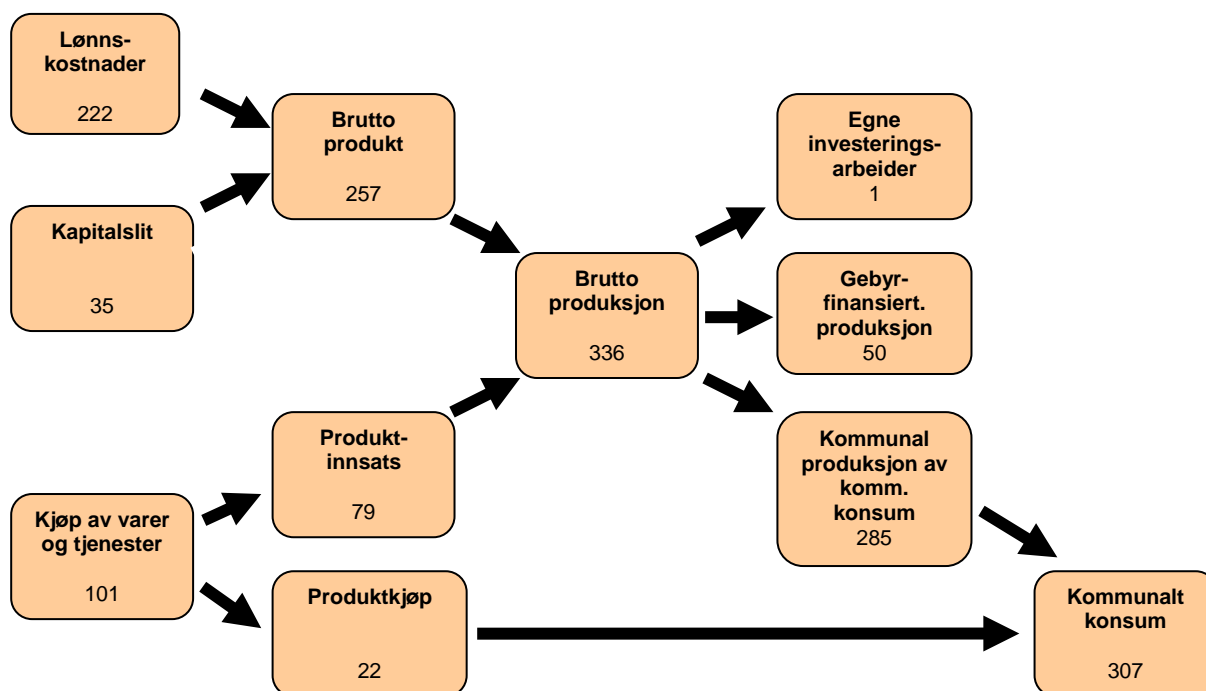
4 Leveranser av offentlig finansierte tjenester

4.1 Kommunalt konsum og overføringer til ideelle organisasjoner

4.1.1 Kommunalt konsum

Kommunenes utgifter til de varer og tjenester de tilbyr brukerne sammenfaller ikke med kommunenes egenproduksjon. Det skyldes for det første at kommunale tjenester delvis finansieres av brukerne, og for det andre at kommunene kan velge å kjøpe tjenestene fra private leverandører i stedet for å produsere dem selv. I 2012 var 7,2 prosent av det kommunale konsumet betaling for tjenester skaffet til veie fra private produsenter. Denne andelen økte langsomt fra 2002 til 2009, men har siden knapt endret seg.

Figur 4.1 Sammensetningen av kommunalt konsum i 2012 (milliarder kroner)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunalt konsum er utgifter til varer og tjenester disponert av kommuneforvaltningen, og omfatter både utgifter til egenproduksjon og kjøp av tjenester fra private produsenter (produktkjøp). Den siste delen omfatter tjenester levert direkte til mottakeren for å erstatte kommunal egenproduksjon. Eksempler på dette er kommunale utgifter til private barnehager og utgifter til skoleskyss. Samlet kommunalt konsum defineres som summen av driftskostnadene i forbindelse med egenproduksjon (lønnkostnader, kjøp av varer og tjenester samt kapitalslit) fratrukket gebyrene (brukernes betalinger knyttet til kjøp av kommunale tjenester), pluss produktkjøpet.

Tabell 4.1 Produksjon og konsum i kommunal forvaltning 2008-2012. Milliarder kroner

	2008	2009	2010	2011*	2012*
Produksjon i kommunal forvaltning	259.7	280.9	300.1	320.5	336.0
Gebyrinntekter (-)	40.5	43.4	45.8	48.4	51.3
Produktkjøp (+)	15.4	17.7	19.2	20.8	22.1
= kommunalt konsum	234.7	255.2	273.6	292.9	306.8

Ser man på konsumet gruppert etter internasjonal standard for formålsgruppering av offentlige utgifter (COFOG), er den største kommunale utgiftsgruppen sosial beskyttelse. Sosial beskyttelse har i perioden vi ser på økt fra drøyt 30 til knapt 32 prosent. Samtidig ser vi at andelen til utdanning er redusert fra nær 34 prosent til i overkant av 31 prosent. Dette skyldes at utgiftene til førskole og bistand, pleie og omsorg til hjemmeboende¹ øker betydelig mer enn utgiftene til både grunnskole og videregående skole.

Både innen helse og alminnelig offentlig tjenesteyting ser vi en moderat nedgang i deres andel av de kommunale utgiftene. Formålsgruppen helse omfatter blant annet pleie og omsorg for eldre og funksjonshemmede på institusjon, samt utgifter til helsesentre, legevakt og tannhelsetjeneste.

Den andelen som går til næringsøkonomiske formål ligger generelt stabilt – men gjorde i 2010 et hopp fra drøyt 4 til knapt 7 prosent. Årsaken var forvaltningsreformen, som blant annet ga større fylkeskommunalt ansvar for vegsektoren.

Tabell 4.2 Kommunalt konsum 2008-2012 i løpende priser (milliarder kroner) og fordeling på formål (prosent)

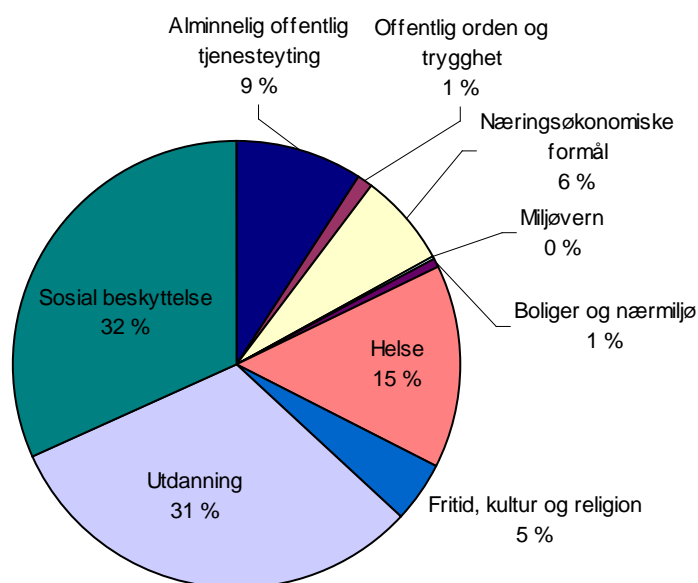
	2008	2009	2010*	2011*	2012*
Totalt kommunalt konsum (mrd. kr.)	234.7	255.2	273.6	292.9	306.8
Alminnelig offentlig tjenesteyting	10.0	10.1	9.2	9.1	9.3
Forsvar	:	:	:	:	:
Offentlig orden og trygghet	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1
Næringsøkonomiske formål	4.2	4.2	6.7	6.7	6.5
Miljøvern	0.2	0.2	0.2	0.3	0.4
Boliger og nærmiljø	0.5	0.6	0.6	0.8	0.5
Helse	15.2	15.0	14.4	14.7	14.7
Fritid, kultur og religion	4.6	4.6	4.5	4.5	4.5
Utdanning	33.9	33.4	32.7	31.4	31.4
Sosial beskyttelse	30.3	30.7	30.6	31.5	31.7

Figur 4.2 illustrerer fordelingen av kommunalt konsum mellom ulike formål i 2012. Det fremgår klart av figuren at de tre formålsgruppene sosial beskyttelse, utdanning og helse er de største.

For å si noe om hvordan kommunale tjenester skaffes til veie, er et utgangspunkt å se på hvor stor andel av det kommunale konsumet som produseres av kommunene selv, kontra den andelen som leveres av private produsenter. Sistnevnte kalles produktkjøp, og utgjorde i 2012 ca. 22 milliarder kroner, noe som representerer en andel på om lag 7 prosent av totalt kommunalt konsum. Denne andelen har vært svært stabil i perioden 2008-2012, som det framgår i tabell 4.3.

¹ KOSTRA-funksjonene 201 og 254

Figur 4.2 Fordelingen av kommunalt konsum på formål for 2012, i prosent

Tabell 4.3 Kommunalt konsum 2008 - 2012 i løpende priser. Milliarder kroner

	2008	2009	2010	2011*	2012*
Kommunalt konsum	234.7	255.2	273.6	292.9	306.8
Andel egenproduksjon (prosent)	93.4	93.1	93.0	92.9	92.8
Andel produktkjøp (prosent)	6.6	6.9	7.0	7.1	7.2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

*Foreløpige tall

Produktkjøpet fordeler seg noe annerledes på formål enn totalkonsumet. Innenfor formålgruppen utdanning, som ifølge tabell 4.2 legger beslag på hver tredje utgiftskrone, inngår kun en liten andel private undervisningstjenester.

Hovedtyngden av produktkjøpet er innen formålgruppen sosial beskyttelse. Av det totale produktkjøpet på drøyt 22 milliarder i 2012, var 77,5 prosent, eller ca 17 milliarder, knyttet til denne formålgruppen.

Av det øvrige produktkjøpet er det formålgruppen helse, med tilskudd til allmennleger og fysioterapeuter, som utgjør hoveddelen. Disse produktkjøpene har økt relativt jevnt i perioden, men som andel av det totale produktkjøpet reduseres den i takt med økningen i sosial beskyttelse. For øvrig er det små endringer i sammensetningen av produktkjøp gjennom perioden.

Innenfor enkelte tjenestemråder produserer den kommunale sektoren alle tjenester selv. Dette gjelder innen formålene alminnelig offentlig tjenesteyting, offentlig orden og trygghet samt næringsøkonomiske formål.

4.1.2 Overføringer til ideelle organisasjoner

For en rekke tjenester er det en økt forskjell mellom kommunal produksjon og kommunalt konsum, og dette skyldes at leveranser fra private aktører har økt. I tillegg til direkte kjøp av varer og tjenester fra private aktører, overfører også kommunene midler til ideelle

organisasjoner, for eksempel private sykehjem. Tjenestene som produseres av de private sykehjemmene inngår ikke i det kommunale konsumet, men er skilt ut som overføringer til ideelle organisasjoner. Siden en stor del av midlene til disse enhetene kommer fra kommunene, bør også disse overføringene trekkes inn når kommunenes utgifter til erstatning for egenproduksjon skal belyses.

Det kan imidlertid ikke tas utgangspunkt i hele konsumet i ideelle organisasjoner, siden disse også mottar midler fra en rekke andre givere. For å supplere bildet av kommunale utgifter til leveranser av tjenester fra private, skilles de kommunale overføringene til ideelle organisasjoner ut. Tallene er gjengitt i tabell 4.4.

Tabell 4.4 Kommunale overføringer til ideelle organisasjoner. 2008-2012. Milliarder kroner.

	2008	2009	2010	2011*	2012*
Overføringer til ideelle organisasjoner	10,2	11,2	11,9	12,4	13,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

* Foreløpige tall

Tabell 4.4 viser at overføringene i perioden 2008-2012 økte fra 10,2, milliarder kroner til 13,2 milliarder kroner. Dette var en økning på 3 milliarder kroner, eller nær 30 prosent. Det meste av veksten i overføringene skyldes overføringer til ideelle organisasjoner innen pleie- og omsorg. Til sammenligning har produktkjøp til husholdninger økt med 6,7 milliarder kroner, eller ca. 43 prosent.

Når det gjelder sammensetningen av overføringene, har disse en noe annen fordeling enn produktkjøp. Ca. 89 prosent av overføringene er nokså likt fordelt mellom formålene helse, kultur og sosial beskyttelse. De resterende 11 prosentene er fordelt mellom overføringer til private skoler og overføringer til miljøvern.

4.1.3 Subsidier

I tillegg til kommunal egenproduksjon leverer kommuneforvaltningen tjenester til innbyggerne også gjennom subsidier av tjenesteproduksjon innen enkelte områder. Viktig i denne sammenhengen er kollektivtrafikk.

4.2 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2012

I dette avsnittet presenteres beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på data for 2012. Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenestetilbud basert på produksjonsindikatorer for utvalgte sektorer og sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. En slik indeks for det samlede tjenestetilbudet kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Eksempelvis vil produksjonsindeksen være mindre følsom for forskjeller i prioritering enn produksjonsindikatorer for de enkelte tjenester.

I utvalgets rapport fra april 2009 ble det presentert en ny og forbedret produksjonsindeks for kommunene basert på data for 2007. Produksjonsindeksen ble forbedret ved å inkludere flere kvalitetsindikatorer, ved å inkludere kultursektoren og ved å ta hensyn til flere etterspørselsfaktorer enn alder. Blant de nye kvalitetsindikatorerne var andel ansatte med førskolelærerutdanning i barnehagesektoren, læringsmiljø og PC-tetthet i grunnskolen, samt andel ansatte med fagutdanning i barnevernet. Videre er antall grunnskolepoeng (korrigert for sosioøkonomiske faktorer) den viktigste produksjonsindikatoren for grunnskolen.

Produksjonsindeksen oppdateres årlig med beregning av delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur, i tillegg til en samlet produksjonsindeks som omfatter alle disse tjenestene. I alt 370 kommuner har levert tilstrekkelige data til å inngå i beregningene for 2012. Manglende data for læringsmiljø i grunnskolen er fortsatt den viktigste enkeltårsaken til at produksjonsindeksen ikke kan beregnes for mer enn vel 85 prosent av kommunene.

I arbeidet med produksjonsindeksen for 2012 er det vurdert nye indikatorer for sektorene pleie og omsorg, primærhelsetjenesten og sosialkontortjenesten. Vurderinger og endringer i indeksen er beskrevet i vedlegg 11. Kort oppsummert er indikatorsettet for primærhelse- og sosialkontortjenesten endret i årets produksjonsindeks, mens indikatorsettet for pleie og omsorg er uendret fra tidligere år. I primærhelsetjenesten er indikatoren for timer utført av helsesøstre erstattet med en indikator som fanger opp somatiske helseundersøkelser av barn og svangerskapskontroller. I sosialkontortjenesten er det inkludert en indikator som skal fange opp deler av kommunenes forebyggende arbeid, nærmere bestemt en indikator som beskriver omfanget av kvalifikasjonsprogrammet. De vurderte indikatorene for pleie- og omsorgssektoren ble ikke inkludert grunnet bekymring omkring indikatorenes ekstremverdier og økte variasjon sammenliknet med dagens indikatorer.

Tabell 4.5 viser produksjonsindeksen og delindeksene for kommunene gruppert etter korrigert inntekt per innbygger. Inntektene omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer, eiendomsskatt, konsesjonskraftsinntekter og hjemfallsinntekter. Kostnadsnøklene i inntektssystemet er benyttet for å korrigere for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Både indeksene og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen.

Tabell 4.5 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigert inntekt, 2012

	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helsetj.	Pleie & omsorg	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.
90-95	101,5	99,7	94,8	94,4	104,9	95,9	73,1	96,6	93,4
95-100	100,8	99,5	97,4	99	102,8	100,2	95,1	99,4	97,5
100-105	97,6	101	102,5	102	88,4	99,3	117,6	101	102,2
105-110	99,6	98	104,9	106,4	98,8	102,7	117,6	102,9	107,1
110-125	102,7	99,3	114,3	109,9	125,7	117,2	111,7	107,2	116,2
Over 125	100,7	103,7	133,6	118,7	123,3	114,5	168,9	114,7	145,9
Standardavvik	7,0	4,5	23,5	16,3	31,5	23,5	49,9	8,6	16,3
Korrelasjon korr. innt.	-0,06	0,29	0,54	0,39	0,10	0,27	0,52	0,58	1,00
Antall kommuner	370	370	370	370	370	370	370	370	370

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at de veide gjennomsnittene (med antall innbyggere som vekter) for kommunene som inngår er lik 100.

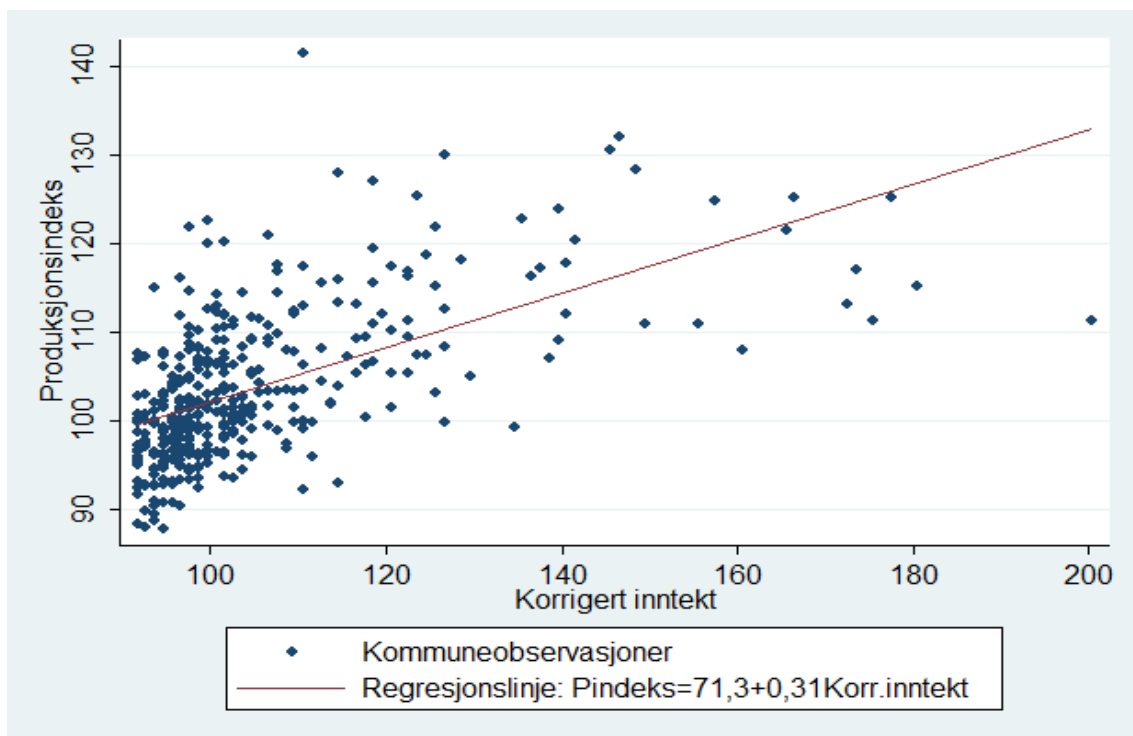
I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy korrigert inntekt har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lav korrigert inntekt. Korrelasjonen med korrigert inntekt er klart høyere for samlet produksjonsindeks enn gjennomsnittlig korrelasjon for delindeksene. Det har sammenheng med at kommunevise forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene enn i totalindeksen. Dette kommer også til uttrykk ved at standardavviket til totalindeksen er lavere enn gjennomsnittlig standardavvik for delindeksene.

Det er delindeksene for primærhelsetjeneste, pleie og omsorg og kultur som viser sterkest sammenheng med korrigert inntekt. Det er innenfor disse tjenestene at kommuneøkonomien

er avgjørende for tjenestetilbudet. Delindeksen for barnehage er praktisk talt ukorrelert med korrigert inntekt, mens delindeksene for sosialkontortjenester, barnevern og grunnskole bare er svakt korrelert med korrigert inntekt. For barnevern og sosialkontortjenester har de svake korrelasjonene trolig sammenheng med at tilbudet innen disse tjenesteområdene i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser. Innføring av rett til barnehageplass fra 2011 har medført at barnehagedekningen i stor grad er blitt frikoblet fra kommunale inntekter.

Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt er også illustrert i figur 4.3 hvor produksjonsindeksen er plottet mot korrigert inntekt. Den rette linja i figuren er regresjonslinja og den positive helningen viser en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser målt ved korrigert inntekt. Samtidig framgår det at det er betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på korrigert inntekt.

Figur 4.3 Sammenheng mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt, 2012

I enkelte sammenhenger har variasjonen i produksjonsindeksen mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå blitt tolket som en indikasjon på effektivitetsforskjeller kommunene imellom. At stigningstallet til regresjonslinja i figur 4.3 er mindre enn 1 (0,31), kan videre tolkes som at kommuner med høyt inntektsnivå i gjennomsnitt er mindre effektive enn kommuner med lavt inntektsnivå. Utvalget vil påpeke at slike anvendelser av indeksen har sine begrensninger og må gjøres med varsomhet. I praksis vil det være svakheter ved produksjonsindeksen og ved korrigert inntekt. Det har sammenheng med at produksjonsindeksen ikke fanger opp alle aspekter ved tjenestetilbudet, samt at det ikke er fullt samsvar mellom hvilke inntekter som inngår i korrigert inntekt (omfatter kun frie inntekter) og finansieringen av de tjenester som inngår i produksjonsindeksen (omfatter også tjenester som finansieres av øremerkede tilskudd og brukerbetaling). I tillegg kan tjenestetilbudet være holdt oppe av et svakt driftsresultat.

I vedlegg 11 gjøres det nærmere rede for oppbyggingen av produksjonsindeksen og det rapporteres produksjonsindekser for enkeltkommuner og fylkesvise gjennomsnitt. Tall for enkeltkommuner vil også bli lagt ut på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider på www.regjeringen.no/produksjonsindeks.

4.3 Gebyrfinansierte tjenester

4.3.1 Gebyrer i kommuneforvaltningen

Etter skatteinntekter og overføringer fra staten er gebyrene kommuneforvaltningens største inntektspost. I perioden 2010-2012 utgjorde gebyrene i overkant av 12 prosent av inntektene.

Gebyrer er inntekter som kommer fra ulike kilder, som for eksempel billettsalg, avgifter, samt egenandeler og andre brukerbetalinger for kommunale tjenester². Da inntektene er av svært ulik karakter, er det av interesse å se på brukerbetalinger for kommunale tjenestene separat. Brukerbetalinger er ofte knyttet til faste avtaler/abonnementer for generelle kommunale tjenester. Her inngår blant annet egenbetalinger for hjemmetjenester, vederlag for opphold på institusjon, oppholdsbetaling i barnehager og skolefritidsordning, samt egenandeler for diverse andre individrettede kommunale tjenester³. I tillegg omfatter brukerbetalingene avgiftspliktige kommunale årsgebyrer knyttet til bolig (vann, avløp, feiing og renovasjon).

Gebyrer ut over brukerbetalinger er salgs- og leieinntekter av varierende og tilfeldig karakter, som inntekter fra billettsalg, husleie og festeavgifter, skjenkeavgift samt avgiftspliktig konsesjonskraft og andre avgiftspliktige salgsinntekter⁴.

Kommunene har, innenfor rammen av gjeldende lover og forskrifter, en viss frihet til å fastsette satser for brukerbetaling og avgifter på kommunale tjenester. For tjenester der virksomheten har karakter av myndighetsutøvelse, eller kommunen langt på vei har monopol på tjenestene, kommer selvkostprinsippet til anvendelse. Det vil si at kommunen ikke kan sette en pris som overstiger produksjonskostnadene. De står imidlertid fritt til å ta en lavere pris, noe som i så fall innebærer at kommunen prioriterer en indirekte subsidiering av brukerne av tjenestene. Unntaket er renovasjonsavgiftene, der kommunene er pålagt å prise til selvkost.

Totalt gebyrer etter nasjonalregnskapets definisjoner omfatter først og fremst de ordinære gebyrene nevnt foran. I tillegg beregnes det dessuten inntekter av egne bygg- og anleggsarbeider. Tabell 4.6 viser gebyrinntekter og brukerbetalinger i kommuneforvaltningen i 2010-2012.

Gebyrinntektene utgjorde totalt om lag 51 milliarder kroner i 2012, og veksten var 6 prosent. Tjenesteområdene med de største gebyrinntekter er tekniske tjenester (som inkluderer vann, avløp og renovasjon (VAR-tjenestene)) med 23,9 milliarder kroner og helse- og sosialtjenester med 14,0 milliarder. De nevnte gebyrene utgjorde til sammen over 75 prosent av kommuneforvaltningens totale gebyrer.

Når vi ser på brukerbetalingene er det de samme områdene som representerer mye av totalbeløpet. Brukerbetalingene representerer det meste av gebyrinntekten innen VAR-tjenestene. I tillegg utgjør brukerbetaling for barnehageplass og skolefritidsordning betydelige beløp, og også disse kjennetegnes ved at nesten hele gebyrinntekten består av brukerbetaling.

² Det vil si artene 600-650 i KOSTRA-kontoplanen

³ Art 600 og 640 i KOSTRA-kontoplanen

⁴ Artene 620, 629, 630 og 650

Tabell 4.6 Gebyrer og brukerbetalinger i kommuneforvaltningen *. Millioner kroner.

	2010		2011**		2012**		Endring 2011-12, (prosent)		Andel av total i 2012 (prosent)	
	Gebyrer	Herav brukerbetaling	Gebyrer	Herav brukerbetaling	Gebyrer	Herav brukerbetaling	Gebyrer	Brukerbetaling	Gebyrer	Brukerbetaling
Administrasjon	1 262	31	1 249	26	1 217	29	-2.6	13.6	2.4	0.1
Barnehager	3 422	3 257	3 555	3 371	3 646	3 449	2.6	2.3	7.1	11.3
Undervisning	1 473	203	1 552	218	1 603	225	3.3	3.2	3.1	0.7
Grunnskole	240	33	231	29	218	28			0.4	0.1
Videregående skole	524	76	528	80	557	80			1.1	0.3
Andre undervisningsformal	708	94	793	110	828	117			1.6	0.4
Skolefritidsordning	2 484	2 439	2 623	2 573	2 795	2 743	6.6	6.6	5.4	9.0
Helse- og sosialtjenester	12 585	6 688	13 197	6 950	14 006	7 312	6.1	5.2	27.3	23.9
Kommunehelsetjenester	674	356	685	373	713	384			1.4	1.3
Tannhelsetjenester	549	504	571	524	630	581			1.2	1.9
Pleie og omsorg	6 816	5 669	7 116	5 888	7 423	6 179			14.5	20.2
Andre sosiale tjenester	4 547	159	4 825	165	5 240	162			10.2	0.5
Tekniske tjenester mv.	20 784	14 784	22 326	15 704	23 877	16 377	6.9	4.3	46.6	53.6
Vann	4 846	4 461	5 178	4 747	5 573	5 110			10.9	16.7
Avløp / kloakk	6 136	5 658	6 381	6 008	6 497	6 160			12.7	20.2
Renovasjon	4 955	4 198	5 158	4 477	5 384	4 615			10.5	15.1
Brannvern / feiing	792	398	857	416	882	436			1.7	1.4
Samferdsel	2 338	9	2 852	9	3 435	8			6.7	0.0
Andre tekniske tjenester	1 717	60	1 901	46	2 108	48			4.1	0.2
Næringsøkonomiske formål	425	75	373	64	361	71	-3.3	11.2	0.7	0.2
Kultur og idrett	2 065	310	2 320	338	2 530	353	9.1	4.4	4.9	1.2
Sum ordinære gebyrer	44 499	27 791	47 195	29 248	50 035	30 559				
Egne bygg- og anleggsarbeider	1 296	-	1 210	-	1 255	-				
Totale gebyrer	45 795	27 791	48 405	29 248	51 290	30 559	6.0	4.5		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

*Gebyrer er artene 600 til 650 og brukerbetalinger er artene 600 og 640 i KOSTRAs kontoplan

** Foreløpige tall

Antall barn i kommunale barnehager har økt hele tiden denne tabellen gjelder, men antall barn i alderen 1-2 år gikk litt ned.

Utviklingen i gebyrinntektene i tabell 4.6 kan dekomponeres i prisendringer og volumendringer. I kapittel 4.3.2 går det nærmere inn på utviklingen i priskomponenten.

4.3.2 Prisendringer i kommunale gebyrer

Barnehage

Fra januar 2011 ble finansieringen av barnehagene delt mellom foreldrebetaling og kommunale tilskudd. Finansieringen er underlagt nasjonale bestemmelser om maksimalsatser for foreldrebetaling og likebehandling av kommunale og private barnehager. Kommunene bevilger midler til drift av egne barnehager samt tilskudd til drift av ikke-kommunale barnehager (produktkjøp). Tidligere var finansieringen av barnehagene tredelt gjennom øremerkede statstilskudd, kommunale tilskudd og foreldrebetaling.

Tabell 4.7 Brukerbetalinger i kommunale barnehager og konsumprisindeks. Prosentvis endring siste 12 mnd. per januar

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Gjennomsnitt
Barnehagesats	-4.1	-1.3	-7.1	-1.0	-15.7	2.6	-0.1	-0.3	0.8	0.9	1.6	0.1	-2.1
KPI	1.3	5.0	-1.8	1.1	1.8	1.2	3.7	2.2	2.5	2.0	0.5	1.3	1.1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.7 viser utviklingen i brukerbetaling i kommunale barnehager fra 2002. Prisendringene er basert på en utvalgsundersøkelse som er en delundersøkelse til konsumprisindeksen. Med barnehagesats menes i tabell 4.7 brukerbetaling (foreldrebetaling) som inkluderer fast sats for fulltidsopphold, kostpenger og betaling for å dekke andre utgifter, eksempelvis utflukter.

Tabellen viser at brukerbetalingene gikk betydelig ned i perioden fra januar 2002 til januar 2006, mens de i perioden etter 2006 har hatt en liten økning. Hvis vi ser hele perioden under ett, er det en gjennomsnittlig, årlig prisreduksjon på 2,1 prosent. Den store reduksjonen i 2006 skyldtes Stortingets vedtak om å senke maksimalsatsen fra 2 750 til 2 250 kroner fra 1. januar 2006. Fra 1. januar 2007 økte satsen til 2 330 kroner per måned, og denne gjelder fortsatt.

Økningen i barnehagesatsene de senere årene kommer fra flere forhold, blant dem økning i betaling for kostpenger og andre utgifter. I tillegg kan forhold vedrørende betalingsregimer virke inn. For eksempel kan den faktiske prisen endres hvis antall intervaller vedrørende inntektsbaserte betalingssatser endres, eller inntektsgrensene av andre årsaker flyttes.

Bakgrunns materialet fra Statistisk sentralbyrå viser at på landsbasis betalte familier med årsinntekt på 250 000 kroner i snitt 2 125 kroner i måneden, eksklusiv kostpenger og andre tilleggsutgifter, for fulltidsopphold i kommunal barnehage i januar 2013. Familier med årsinntekt på 500 000 kroner betalte i snitt 2 298 kroner. Satsene på laveste inntektsnivå varierer kraftig, noe som skyldes at en del kommuner har et inntektsgradert betalingssystem. Pr. januar 2013 har over 23 prosent av kommunene et slikt inntektsgradert betalingssystem. En inngående analyse - Undersøking om foreldrebetaling i barnehagar - publiseres årlig av Statistisk sentralbyrå, senest i januar 2013⁵.

Bolig

Tabell 4.8 viser utviklingen for kommunale gebyrer knyttet til bolig. Dette er gebyrer for VAR-tjenestene og feiing. Det er indeksen for feiegebyr som de siste årene har økt mest, og fra januar 2012 til januar 2013 økte den med nesten 12 prosent. I volum utgjør dette imidlertid en nokså liten andel av de totale gebyrene i tilknytning til bolig.

I perioden fra januar 2003 til januar 2007 var det svak økning i VAR-gebyrene. Etter et par år med høye vekstprosent, i 2008 og 2009, ser vi igjen en normalisering til tidligere nivåer på rundt 4,5 prosent per år.

Tabell 4.8 Gebyrer tilknyttet bolig. Prosentvis prisendring siste 12 måneder per januar og gjennomsnittlig årlig prisendring og beløp i 2012 i 1000 kr.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Gj.sn.	Beløp 2012
Vann	6.4	1.3	2.6	-0.8	3.9	6.6	8.1	4.0	4.9	4.4	3.2	4.0	5 110
Avløp	5.0	1.1	0.2	-1.5	2.9	6.3	7.5	4.9	4.3	4.4	3.9	3.5	6 160
Renovasjon	2.6	1.3	2.7	1.7	3.2	4.7	6.1	7.9	8.3	1.3	-0.5	3.5	4 615
Feiing**	5.3	6.0	4.8	3.1	3.3	4.1	6.3	8.0	3.4	6.8	11.8	5.7	436

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Statistikken om kommunale gebyrer knyttet til bolig er basert på KOSTRA-data

⁵ Statistisk sentralbyrå, Rapportar 28/2013

Pleie og omsorg

Når det gjelder kommunenes adgang til å ta betalt for pleie- og omsorgstjenester, regulerer staten dette gjennom to ulike regelverk, ett for hjemmetjenester og ett for tilbud i institusjon. Alle som ikke bor i institusjon dekker egne boutgifter og betaler egenandeler for helsetjenester inntil frikortgrensen. For kommunale tjenester er hjemmesykepleie og personrettet praktisk bistand fritatt for egenandeler. Kommunen kan kreve betaling for praktisk bistand, som f.eks. rengjøring, innkjøp og matlaging. Kommunen står i utgangspunktet fritt til å fastsette nivået på egenandelene. Egenandelene må imidlertid ikke være høyere enn kostnaden ved å produsere tjenesten. Vederlaget kan heller ikke settes høyere enn at vedkommende beholder tilstrekkelig midler til å dekke personlige behov og bære sitt ansvar som forsørger.

Forskriften for vederlag ved opphold i institusjon skiller mellom langtids- og korttidsopphold. Beboere med langtidsopphold betaler for et samlet bolig- og tjenestetilbud uten hensyn til omfanget av de tjenester som ytes. Regelverket innebærer at brukeren kan pålegges å betale 75 prosent av inntekter inntil folketrygdens grunnbeløp (G) fratrukket et fribeløp for opphold i institusjon. Av inntekter utover folketrygdens grunnbeløp betales inntil 85 prosent. Vederlaget skal ikke overstige de reelle oppholdsutgiftene. For korttidsopphold betaler alle en fast døgnpris fastsatt av departementet.

Verken for brukerbetalingen innen skolefritidsordningen eller innen pleie og omsorg finnes det tilgjengelig datamateriale som belyser prisendringene.

4.3.3 Kommunevise variasjoner innen VAR-sektoren

Kommunenes inntekter under VAR-området er underlagt regler om selvkostprising, dvs. at kommunen ikke kan kreve inn mer i gebyrer enn det som det koster å produsere tjenesten. I praksis vil dette løses ved at i år der gebyrinntektene overstiger selvkost, vil det overskytende settes av på bundne fond og vice versa, slik at selvkost kan ses samlet over en 3-5-årsperiode.

For vann og avløp setter selvkost en øvre grense for gebyrnivået. For renovasjon skal gebyrene tilsvare selvkost. Forskjeller i gebyrnivået mellom kommunene kan skyldes at kostnaden ved å produsere tjenesten varierer mellom kommunene, eksempelvis som følge av effektivitet, bosettingsmønster, grunnforhold, rensekrav, topografi osv. For vann og avløp vil gebyrene også avhenge av i hvilken grad kommunen eventuelt ønsker å prioritere tjenesten innenfor de frie inntektene, slik at innbyggerne ikke må ta hele kostnaden gjennom gebyrene.

Kommunene skal i KOSTRA oppgi stipulert årsgebyr eksklusiv merverdiavgift for en standardbolig på 120 m² bruksareal, eventuelt for et forbruk på 150 m³ innenfor vann og avløp dersom vannmåler er mest utbredt i kommunen.

Tabell 4.9 gir en indikasjon på de samlede gebyrene for VAR-tjenestene. Tallene viser at uveid landsgjennomsnitt er knapt 9 200 kroner. Det er store variasjoner i gebyrnivået i kommunene, fra 2 800 kroner årlig til vel 18 300 kroner. I tabellen er de kommunene som har rapportert på området, gruppert etter innbyggertall. I alt inngår 336 kommuner, som til sammen omfatter 89 prosent av befolkningen, i tabellen.

Selvkostgrad viser hvor stor del av vann- og avløpstjenesten som er *vedtatt* finansiert gjennom gebyrer fra innbyggerne. En selvkostgrad på 100 innebærer at kommunene har et vedtak i kommunestyret om at alle kostnadene ved å produsere tjenesten skal dekkes av gebyrene fra innbyggerne. En selvkostgrad på 80 vil innebære at 80 prosent skal dekkes av gebyrer, mens de

Tabell 4.9 Gjennomsnittlig årsgebyr og standardavvik (vann, avløp og renovasjon), selvkostgrad (vann og avløp) og korrigerede frie inntekter i prosent av landsgjennomsnittet, gruppert etter kommunestørrelse*

Kommunegruppe	Antall kommuner	Antall innbyggere	Gebyr (kr)	Standard-avvik (kr)	Selvkost-grad (pst.)	Andel kommuner med full selvkost** (pst.)	Korrigert inntekt (landet=100)
< 2107 innb.	55	76 445	10 174	2 069	94	58	116
2107 - 3963 innb.	70	203 394	9 881	2 157	98	76	106
3963 - 7372 innb.	70	388 677	9 563	1 806	99	81	102
7372 - 20 000 innb.	73	915 568	8 709	1 677	100	89	98
> 20 000 innb.	42	1 595 923	7 583	2 300	100	93	97
Bergen, Stavanger, Trondheim	3	567 616	6 779	2 116	100	100	102
Kraftkommuner	22	53 525	8 466	1 315	87	59	167
Oslo	1	613 285	6 100		100	100	102
Sum/gjennomsnitt landet	336	4 414 433	9 189	2 117	97	78	100

* Inntekt er korrigeret for variasjon i utgiftsbehov.

Det er oppgitt uveide gjennomsnitt i kolonnene for gebyrbeløp, korrigeret inntekt og selvkostgrad.

** Her oppgitt andelen av kommunene i gruppen som har en selvkostgrad over 95 prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og regionaldepartementet

resterende 20 prosentene skal finansieres av kommunenes frie inntekter. Indikatoren illustrerer altså i hvilken grad kommunene utnytter inntektpotensialet på vann- og avløpssektoren.

Tendensen er at gebyrene er lavere i større kommuner enn i mindre. Dette vil være naturlig ut fra at drifts- og investeringsutgiftene, og derigjennom også kapitalkostnadene, målt per innbygger normalt vil være høyere i mindre sentrale strøk. Gebyrnivået varierer mer blant de mindre kommunene, noe som er naturlig ut fra at det er her også vil være større variasjoner i bosettingsmønster, topografi og selvkostgrad enn blant de større kommunene.

Av kommunene som inngår i tallgrunnlaget, finansierer om lag 6 av 7 kommuner vann- og avløpstjenestene fullt ut eller tilnærmet fullt ut (> 95 prosent) gjennom gebyrene fra innbyggerne. To prosent av kommunene belaster innbyggerne for mindre enn to tredeler av selvkost gjennom årsgebyrene.

Det er i første rekke mindre kommuner og kraftkommunene som prioriterer vann- og avløpstjenestene innenfor rammen av de frie inntektene, mens tendensen er at større kommuner i større grad finansierer tjenestene fullt ut gjennom gebyrer. Dette må ses i sammenheng med inntektsnivået i den enkelte kommune. Selv om enkelte kommuner med et relativt lavt inntektsnivå ikke dekker inn selvkost fullt ut gjennom brukerbetaling og motsatt, viser tabell 4.9 en tendens til at kommuner med høye inntekter belaster innbyggerne for en mindre andel av de samlede kostnadene innen vannforsyning og avløpstjenester, mens kommuner med lavere inntekter i større grad utnytter inntektpotensialet fullt ut.

5 Aktivitet i kommunesektoren

I dette kapitlet omtales investeringene og sysselsettingen i kommunal forvaltning. For en omtale av den samlede aktivitetsutviklingen i kommunal sektor henvises det til kapittel 2.

5.1 Investeringer

Kommuneforvaltningens investeringer, målt ved bruttoinvesteringer i fast realkapital, har ligget på et relativt høyt nivå de siste årene. Bruttoinvesteringer i fastlands-Norge utgjorde totalt 404 milliarder kroner i 2012, og ca. 50 milliarder kroner (12,5 prosent) ble utført i kommuneforvaltningen. Bruttoinvesteringer er definert som anskaffelser av fast realkapital fratrukket salg.

Tabell 5.1 viser kommuneforvaltningens bruttoinvesteringer i fast realkapital i løpende priser fordelt på tjenesteområder for de tre siste årene. Målt i løpende priser var det i 2012 en moderat økning på drøyt 2 prosent sammenlignet med året før, men målt i faste priser ble de totale investeringene i kommuneforvaltningen redusert i både 2011 og 2012. Bruttoinvesteringer i fast realkapital økte imidlertid kraftig i årene fram til og med 2010, men økningen i 2010 var liten hvis vi ser bort fra effektene av forvaltningsreformen. Forvaltningsreformen ga fylkeskommunene utvidet ansvarsområde, og særlig investeringer i vegsektoren ble viktige.

Tabell 5.1 Kommuneforvaltningens anskaffelser av fast realkapital. Millioner kroner.

	Samlede investeringsutgifter			Endring 2011-12 (prosent)	Andel av total i 2012 (prosent)
	2010	2011*	2012*		
Administrasjon	2 455	2 347	2 743	16,8	5,4
Barnehager	2 220	1 987	1 750	-11,9	3,5
Undervisning	13 009	12 401	11 668	-5,9	23,1
Grunnskole	9 010	8 423	7 692		15,2
Videregående skole	3 814	3 831	3 717		7,4
Andre undervisningsformer	185	147	259		0,5
Skolefritidsordning	33	32	32	1,8	0,1
Helse- og sosialtjenester	5 732	6 230	6 432	3,2	12,7
Kommunehelsetjenester	227	233	207		0,4
Tannhelsetjenester	99	165	179		0,4
Pleie og omsorg	2 823	2 866	3 008		6,0
Barne- og familievern	48	90	70		0,1
Andre sosiale tjenester	2 535	2 876	2 968		5,9
Tekniske tjenester mv.	18 104	19 426	20 930	7,7	41,5
Vann	2 831	2 989	3 259		6,5
Avløp / kloakk	3 416	3 462	3 960		7,8
Renovasjon	756	748	625		1,2
Brannvern / feiing	560	433	494		1,0
Samferdsel	9 805	11 131	11 534		22,9
Andre tekniske tjenester	736	662	1 059		2,1
Næringsøkonomiske formål	709	662	434	-34,5	0,9
Kultur og idrett	6 371	6 355	6 473	1,9	12,8
Kommuneforvaltningen totalt	48 634	49 441	50 462	2,1	
Bruttoinv.tot. (fastlands-Norge)	339 748	374 533	403 981	7,9	
Kommuneforvaltningen, faste 2010-priser	48 634	47 327	46 708	-1,3	

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Investeringsbildet i kommuneforvaltningen ble noe endret i kjølvannet av forvaltningsreformen i 2010, da fylkeskommunene fikk ansvaret for større andeler av vegnettet. Totale investeringer til fylkesveger økte dermed betydelig fra 2009 til 2010. Samferdselsinvesteringene økte fortsatt i 2011, men økningen stoppet i stor grad opp i 2012. Vegsektoren inngår i tabell 5.1 under gruppen tekniske tjenester, som totalt utgjorde over 41 prosent av bruttoinvesteringene i 2012, og vegger utgjorde i sin tur over halvparten av tekniske tjenester.

Undervisning representerer med sin andel på ca. 23 prosent fortsatt en betydelig andel av kommuneforvaltningens totale investeringer. De siste årene har imidlertid investeringer til undervisning sunket. Videre ble det i 2012 investert drøyt 1,7 milliarder kroner i barnehager, noe som utgjorde 3,5 prosent av de totale investeringene. Denne andelen har blitt redusert hvert år siden 2008, da de representerte over 7 prosent av totale investeringene (3,3 milliarder kroner).

Grunnlagsdata viser videre at det i 2012 var en liten reduksjon, ca. 1 prosent, i fylkenes totale investeringer, mens det i kommunene var vekst på ca. 3 prosent fra 2011 til 2012, begge regnet i løpende priser.

5.2 Sysselsetting

Dette kapitlet går nærmere inn på utviklingen i sysselsettingen i kommuneforvaltningen ved hjelp av sysselsettingstall fra nasjonalregnskapet og registerbasert sysselsettingsstatistikk. Kommuneforvaltningen sammenlignes med statsforvaltningen og andre sektorer.

5.2.1 Sysselsetting i kommuneforvaltningen

I dette delkapitlet belyses nivå og utvikling i samlet sysselsetting i kommuneforvaltningen ved hjelp av nasjonalregnskapet¹. Antall timeverk som er utført i kommuneforvaltningen, statsforvaltningen og øvrige sektorer vises i tabell 5.2. Timeverkene gjelder arbeid utført innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Utenlandske lønnstakere som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsaktivitet er også inkludert.

Tabell 5.2 Utførte timeverk etter sektor og næring. Lønnstakere og selvstendige. Millioner.

	2010	2011*	2012*	Absol. endr. 2011-2012	Endr. i pst 2011-2012	Andel av timeverk i alt 2012
Kommuneforvaltningen	560,0	573,1	585,1	12,0	2,1	15,4
Offentlig administrasjon	79,5	80,8	81,4	0,6	0,8	
Undervisning	162,7	164,6	166,7	2,2	1,3	
Helse- og sosialtjenester	304,2	313,6	322,4	8,8	2,8	
Vann, avløp og renovasjon	8,5	8,7	9,0	0,3	3,2	
Kultur og idrett	5,0	5,5	5,6	0,2	2,8	
Statsforvaltningen	409,9	414,4	419,4	5,0	1,2	11,0
Offentlig forvaltning totalt	969,9	987,5	1 004,5	17,0	1,7	26,4
Andre sektorer**	2 696,2	2 742,8	2 799,2	56,3	2,1	73,6
Timeverk i alt	3 666,1	3 730,3	3 803,6	73,3	2,0	100,0

* Foreløpige tall.

** Andre sektorer består av ikke-finansielle foretak (i hovedsak aksjeselskaper), finansielle foretak (inkluderer blant annet Kommunalbanken og Norges bank), ideelle organisasjoner og husholdninger.

Kilde: Nasjonalregnskapet (Statistisk sentralbyrå).

¹ <http://www.ssb.no/nr/>

Tabell 5.2 viser at 15,4 prosent av alle utførte timeverk i 2012 ble utført i kommuneforvaltningen. Denne andelen har steget de siste årene, fra 14,4 prosent i 2007 og 2008. Se for øvrig omtale i kapittel 2.2. Til sammenligning var statsforvaltningens andel av timeverkene 11,1 prosent i 2012. Dette betyr at drøyt én firedel av alle timeverk blir utført i offentlig forvaltning. Antall timeverk i alt steg med 2,0 prosent fra 2011 til 2012, mens det i kommuneforvaltningen var en vekst på 2,1 prosent, det samme som i andre sektorer. Veksten i timeverk utført i staten var litt lavere i 2012.

Helse- og sosialtjenester er det klart største tjenesteområdet i kommuneforvaltningen. Mer enn halvparten av timeverkene i sektoren er knyttet til dette tjenesteområdet. Det er også helse- og sosialtjenester som økte klart mest i antall timeverk i 2012, da økningen var på 2,8 prosent sammenlignet med året før. Den største timeverksveksten har også de foregående årene kommet innenfor helse- og sosialtjenester. Det presiseres at definisjonen av helse- og sosialtjenester i nasjonalregnskapet omfatter mer enn pleie- og omsorgssektoren i KOSTRA. Blant annet inkluderer kategorien barnehager, barnevern og primærhelsetjenesten. Dette må tas i betraktning når utviklingen i næringen skal vurderes.

Undervisningssektoren er det andre dominerende tjenesteområdet i kommuneforvaltningen. Noe under 29 prosent av sektorens timeverk ble utført her i 2012, og antallet økte med 1,3 prosent, det vil si under halvparten av økningen innen helse- og sosialtjenester. Offentlig administrasjon, som blant annet inkluderer brannvern, veger, og bistand og tilrettelegging for næringslivet, foruten ordinær administrasjon slik det defineres i KOSTRA, økte med 0,6 prosent. Den relativt sett største veksten i 2012 var innen VAR-tjenestene - men her er de absolutte tallene svært små.

Boks 5.1 Om statistikkgrunnlaget

SSBs registerbaserte sysselsettingsstatistikk er basert på flere ulike registre der de viktigste er NAVs arbeidstakerregister, Skattedirektoratets lønns- og trekkoppgaverregister og selvangivelsesregister, registeret over vernepliktige fra Vernepliktsverket, registeret over sivilarbeidere fra Siviltjenesteadministrasjonen og Enhets-/Bedrifts- og foretaksregisteret.

Sysselsatte er definert som antall lønnstakere og selvstendig næringsdrivende i alderen 15-74 år som utførte arbeid av minst én times varighet på referansetidspunktet, og personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende på grunn av sykdom, ferie, lønnet permisjon eller lignende. For sysselsatte med flere arbeidsforhold i referanseuken, blir bare hovedarbeidsforholdet medregnet. Definisjonen av sysselsatte personer benyttet i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) tilsvarer definisjonen i registerstatistikken.

Registerstatistikken og AKU viser noe lavere samlet sysselsetting enn nasjonalregnskapet. Viktigste årsak til avvik er at registerstatistikken og AKU måler sysselsetting for bosatte i Norge, mens nasjonalregnskapet også inkluderer utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsaktivitet, herunder utenlandske sjømenn på norske skip. I sysselsettingsberegningene for offentlig forvaltning i nasjonalregnskapet er det benyttet en indirekte metode med omregning av lønnskostnader fra offentlige regnskaper til årsverkstall og sysselsatte personer. Dette sammenholdes og avstemmes delvis mot registerstatistikk. Ved avstemning av samlet sysselsetting i Norge utnytter nasjonalregnskapet hovedsakelig informasjon fra AKU.

5.2.2 Sektorfordelt sysselsetting etter kommunestørrelse

Nasjonalregnskapet kan ikke brukes til å studere sysselsetting på kommunenivå. Til dette formålet må i stedet Statistisk sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk² benyttes. I og med at disse to statistikkene baseres på ulike kilder, vil man få noen avvik i tallene. Forskjellene på de to statistikkene omtales i boks 5.1.

Tabell 5.3 viser hvordan sysselsettingen fordeler seg mellom ulike sektorer avhengig av størrelsen på bostedskommunen. En betydelig andel av de kommuneansatte arbeider deltid. Den relative fordelingen mellom kommuneforvaltningen og øvrige sektorer er derfor noe annerledes i tabell 5.3 enn i tabell 5.2. Som andel av sysselsatte personer utgjorde kommuneforvaltningen i 2012 noe mer enn de 15,4 prosentene som er nevnt i delkapittel 5.2.1. Målt ved sysselsatte personer er andelen 19,4 prosent, fordelt med 17,7 prosent i kommunene og 1,7 prosent i fylkeskommunene.

Andelen sysselsatte som arbeider i kommuneforvaltningen øker med avtagende innbyggertall. I kommuner med under 3 000 innbyggere arbeider over en firedel i kommunesektoren. I tre kommuner arbeidet over 40 prosent av de sysselsatte i kommuneforvaltningen, og den største av disse hadde ca. 1300 innbyggere. En av disse kommunene var Bjarkøy, som nå inngår i Harstad etter kommunesammenslåing. I drøyt 20 kommuner er andelen kommunalt ansatte over 35 prosent, og den største har ca. 3000 innbyggere. Oslo er i den andre enden av skalaen, hvor det er mindre enn 12 prosent av de sysselsatte som arbeider i kommuneforvaltningen.

Mønsteret er motsatt for statsforvaltningen. Andelen sysselsatte i statsforvaltningen øker med økende kommunestørrelse. I Oslo arbeidet i overkant av 14 prosent av de sysselsatte i statsforvaltningen, og i de øvrige kommunene med over 50 000 innbyggere arbeidet 13,1 prosent i statsforvaltningen. I denne kommunegruppen hadde Tromsø den største andelen sysselsatte i statsforvaltningen på i overkant av 24 prosent. Det er også enkelte små kommuner som har et stort innslag av statlig ansatte, for eksempel Bardu, Leikanger, Målselv og Åmot, som alle hadde mer enn 25 prosent statsansatte i 2012.

Tabell 5.3 Sysselsatte personer fordelt etter sektor og størrelse på bostedskommune, 2012. Andeler i pst.

	Kommuner*	Fylkeskommuner	Statsforvaltningen	Sum offentlig forvaltning	Andre sektorer	I alt	Andel av totalt sysselsatte
Oslo	11,7	0,4	14,4	26,4	73,6	100,0	12,9
Over 50 000 innb	14,6	1,8	13,1	29,6	70,4	100,0	24,5
20-50 000 innb	17,0	2,0	11,2	30,3	69,7	100,0	22,6
10-20 000 innb	19,0	2,0	9,0	29,9	70,1	100,0	16,4
5-10 000 innb	21,6	2,2	7,4	31,2	68,8	100,0	12,3
3-5 000 innb	24,5	1,8	5,9	32,2	67,8	100,0	5,4
Under 3 000 innb	27,6	1,6	6,2	35,3	64,7	100,0	5,9
Hele landet	17,7	1,7	10,7	30,1	69,9	100,0	100,0

*Inkludert Oslo

Andelen som ikke er sysselsatt i offentlig forvaltning utgjorde på landsbasis 69,9 prosent. Sysselsettingen i andre sektorer viser mye av det samme hovedmønsteret som statsforvaltningen. Grovt sett kan det likevel enklere oppsummeres ved at kommunene med færrest innbyggere skiller seg ut med lav andel privat sysselsatte, mens Oslo skiller seg ut med høy andel.

² <http://www.ssb.no/regsyl/>

6 Priser og kostnader

6.1 Lønn og lønnsutvikling

Lønnskostnadene er den klart største utgiftsposten i kommunesektoren. I dette avsnittet ses det nærmere på gjennomsnittlig årslønn og årslønnsvekst i kommunesektoren, men også årslønnsvekst for noen av de andre forhandlingsområdene.

Tabell 6.1 Årslønnsvekst per årsverk i prosent og lønn per årsverk 2012 for noen store forhandlingsområder.

Forhandlingsområde	Gjennomsnittlig årslønnsvekst			Lønn per årsverk	Lønn heltidsansatte
	2002-2007	2007-2012	2012	2012	2012
Alle gruppene/områdene	4,3	4,5	4,0	476 600	
Industri i alt (NHO)	4,3	4,6	4,2	507 800	
Industriarbeidere (NHO)	3,9	4,3	4,1	406 300	
Industrifunksjonærer (NHO)	4,6	4,8	4,1	624 500	
Varehandel (Virke)	4,2	3,3	3,3		425 000
Finanstjenester	5,4	4,6	3,0		600 300
Statsansatte	4,2	4,8	4,1	489 900	
Kommunesektoren (KS inkl bedr.medl *)	4,1	4,7	4,1	432 900	
Undervisningspersonell i komm.sekt *)	3,6	4,4	4,0	483 500	
Øvrige ansatte i kommunesektoren	4,3	4,8	4,1	416 300	
Helseforetak (Spekter)	4,4	4,6	3,7	488 100	
Øvrige bedrifter (Spekter)	4,2	4,4	4,2	459 900	

*) I 2004 og 2005 inngår undervisningsstillinger utenom Oslo både i tallene for undervisningspersonell og kommuneansatte. Fra og med 2006 omfatter tallene for kommuneansatte også ansatte i Oslo kommune inkludert undervisningspersonell.

Kilde: Etter inntektsoppgjørene 2013, Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, juni 2013.

Tabell 6.1 viser at gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle grupper i 2012 var på 4,0 prosent. Det var ansatte innen industri(NHO) og øvrige bedrifter(spekter) som hadde den høyeste årslønnsveksten med 4,2 prosent, mens ansatte innenfor finanstjenester hadde den laveste veksten med 3,0 prosent. Kommuneansatte hadde en årslønnsvekst på 4,1 prosent. Undervisningspersonell i kommunal sektor hadde 4,0 pst, og statsansatte hadde en årslønnsvekst på 4,1 prosent.

I perioden 2002 til 2007 hadde ansatte i finanstjenester en noe sterkere årslønnsvekst enn de øvrige forhandlingsområdene med 5,4 prosent, mens undervisningspersonell og industriarbeidere hadde lavere årslønnsvekst enn de andre områdene med 3,6 og 3,9 prosent.

I perioden 2007 til 2012 var den årlige årslønnsveksten høyest for statsansatte og industrifunksjonærer med 4,8 prosent og lavest for varehandelen med 3,3 prosent. Kommuneansatte hadde i denne perioden en årslønnsvekst på 4,7 prosent.

Den gjennomsnittlige lønnsvekst for alle gruppene var 4,5 prosent. Tallene for kommuneansatte i denne perioden er eksklusiv undervisningspersonell frem til 2003, og inklusiv undervisningspersonell fra og med 2004.

Tabell 6.2 viser gjennomsnittlig årslønn(12*mndlønn) ned på enkelt sektorer.

Tabell 6.2 Kommunal forvaltning. Antall avtalte årsverk og gjennomsnittlig årslønn x 12.
Gjennomsnittlig vekst 2011-2012. Fordelt på kommunale sektorer

	Årsverk per 1.12.12	Månedfortj .x12 året 2012	Prosentvis vekst 2011-2012
I alt	354 900	432 900	4,1
Av dette:			
Sentraladministrasjon	23 900	461 300	5,1
Grunnskole	79 600	443 800	3,6
Videregående	31 600	478 500	4,1
Barnehager	40 900	369 700	4,4
Pleie/omsorg	130 400	423 500	4,2
Kultur	6 800	415 000	3,6
Teknisk	22 700	429 800	3,7

Kilde: Lønns- og personalstatistikk. PAI/KS

I kommuneforvaltningen var gjennomsnittlig årslønn (gjennomsnittlig månedfortjeneste i året *12) i 2012 høyest innenfor videregående skole med 478 500 og sentraladministrasjonen med 461 300. Lavest i barnehager med 369 700.

Den største økningen fra 2011 til 2012 var innen sentraladministrasjonen og barnehager med hhv. 5,1 og 4,4 prosent, mens den laveste veksten hadde grunnskole og kultur med 3,6 prosent.

7 Netto driftsresultat og andre regnskapsresultater

Netto driftsresultat for kommunesektoren ble i 2012 på 3,1 prosent. Dette var en økning på 0,6 prosentpoeng fra 2011. Brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) i 2012 var på 6,0 prosent. Dette var en økning på 0,5 prosentpoeng i forhold til 2011. Mesteparten av økningen i netto driftsresultat skyldtes dermed at driftsutgiftene har økt mindre enn driftsinntektene.

I kommunene utenom Oslo gikk netto driftsresultat opp fra 1,8 til 2,6 prosent. I Oslo gikk netto driftsresultat opp fra 3,1 til 3,6 prosent, mens fylkeskommunene (utenom Oslo) hadde en reduksjon fra 5,5 prosent til 5,2 prosent.

Økningen i netto driftsresultat for kommunene utenom Oslo skyldtes at netto renteutgifter og avdrag gikk ned med 0,5 prosentpoeng i forhold til inntektene og at brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) gikk opp med 0,3 prosentpoeng. I 2012 hadde 16 prosent av kommunene negativt netto driftsresultat, en nedgang fra 26 prosent i 2011. Antall kommuner i ROBEK er nå på 46, noe som er om lag det samme som i 2011 da antallet var 47.

Utvalget anbefaler at netto driftsresultat for kommunesektoren sett under ett over tid bør utgjøre om lag tre prosent av driftsinntektene. I den siste tiårsperioden har netto driftsresultat i gjennomsnitt vært på 2,7 prosent.

Fra og med 2014 vil regnskapsføringen av kompensasjon for merverdiavgift på investeringsutgifter bli flyttet fra driftsregnskapet til investeringsregnskapet. Når moms-kompensasjonen fra 2014 føres som investeringsinntekter, vil disse investeringsinntektene kunne erstatte deler av netto driftsresultat som i dag brukes til å finansiere investeringsutgifter. Omleggingen vil således isolert sett redusere kravet til hvor høyt netto driftsresultat må være for at sektoren skal gå i finansiell balanse over tid. Likevel vil omleggingen bety en innstramming for de kommunene og fylkeskommunene som i utgangspunktet har et så lavt netto driftsresultat, at omleggingen fører til at de kommer ut med et negativt netto driftsresultat. De siste årene har kompensasjon for merverdiavgift på investeringsutgifter utgjort i overkant av 1 prosent av kommunesektorens driftsinntekter.

Flyttingen av momskompensasjon knyttet til investeringer fra driftsregnskapet til investeringsregnskapet tilsier isolert sett at det anbefalte nivået for netto driftsresultat bør reduseres med ett prosentpoeng. Utvalget vil komme med en ny vurdering av anbefalt nivå for netto driftsresultat gjeldende fra og med regnskapsåret 2014. Da vil også effekten av at fylkeskommunene har overtatt en stor del av tidligere riksveier bli tatt med i vurderingen. Overtakelsen av riksveiene har gitt fylkeskommunene økte avskrivninger, noe som isolert sett vil øke kravet til netto driftsresultat.

7.1 Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet

Tabell 7.1 viser utviklingen i brutto driftsresultat, netto driftsresultat og renter og avdrag i årene 2008-2012 for kommunesektoren samlet. I 2012 utgjorde brutto driftsresultat (utenom avskrivninger) 6,0 prosent av driftsinntektene. Dette var en økning fra 5,5 prosent i 2011. Netto driftsresultat har økt fra 2,5 prosent i 2011 til 3,1 prosent i 2012. Netto renteutgifter og avdrag har økt i om lag samme takt som driftsinntektene og utgjorde 2,9 prosent av driftsinntektene i 2012, mens tilsvarende tall for 2011 var 3,0 prosent.

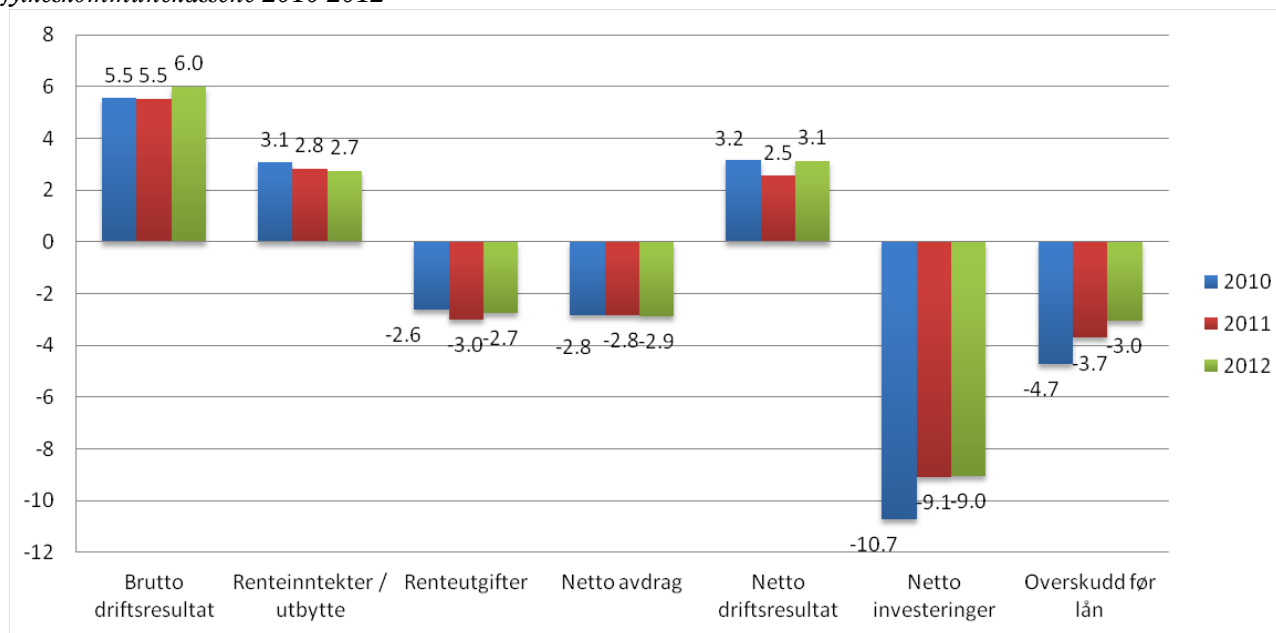
Tabell 7.1 Utviklingen i brutto driftsresultat, netto renteinntekter fratrukket avdrag og netto driftsresultat målt i prosent av totale driftsinntekter. Kommunene og fylkeskommuner samlet. 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Brutto driftsresultat (eks. avskrivninger)	3,8	4,8	5,5	5,5	6,0
Netto renteinntekter og avdrag	-3,4	-1,8	-2,4	-3,0	-2,9
Netto driftsresultat	0,4	3,0	3,2	2,5	3,1

Figur 7.1 viser utviklingen i brutto driftsresultat, netto driftsresultat og underskudd før lån og avsetninger for årene 2010-2012. Når netto driftsresultat fra 2011 til 2012 gikk opp med 0,6 prosentpoeng i forhold til driftsinntektene, kom 0,5 prosentpoeng som følge av at driftsutgiftene økte mindre enn driftsinntektene og 0,3 prosentpoeng som følge av lavere renteutgifter (inkl. utbytte og finansielle gevinster). Lavere renteinntekter og høyere avdrag trakk i motsatt retning

Figur 7.1 viser også utviklingen i overskudd før lån. Overskudd før lån betyr isolert sett en nedgang i kommunenes nettogjeld, mens underskudd før lån isolert sett betyr en økning i nettogjelden. I

Figur 7.1 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat (eks. avskrivninger), renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Kommune- og fylkeskommunekassene 2010-2012

2012 var underskudd før lån på 3,0 prosent av driftsinntektene, mens det var på 3,7 prosent i 2011. Nedgangen i underskuddet før lån på 0,7 prosentpoeng skyldes at brutto driftsresultat gikk opp med 0,5 prosentpoeng, renteutgiftene gikk ned med 0,3 prosentpoeng og at netto investeringsutgifter gikk ned med 0,1 prosentpoeng, mens nedgangen i renteinntektene på 0,1 prosentpoeng trakk i motsatt retning.

Mange kommuner har skilt deler av driften ut i foretak. For å få en mest mulig helhetlig oversikt over kommunesektoren publiserer SSB konserntall som også omfatter regnskapene til fylkeskommunale og kommunale foretak (KF), interkommunale samarbeider og interkommunale selskaper (IKS). SSB har de siste årene prioritert å få opp kvaliteten på konsernregnskapstallene. For regnskapsåret 2012 var svarprosenten for kommunale foretak (KF) og interkommunale selskaper (IKS) 93 prosent for kommunale KF og IKS, og ca 91

prosent for de fylkeskommunale. I ASSS-samarbeidet mellom de 10 største kommunene i Norge har man tatt konsekvensen av ulik kommunal organisering, og her brukes kun konsernregnskap når man sammenligner økonomitall.

Utvalget legger opp til å gå over til å bruke konserntall for netto driftsresultat fra og med regnskapsåret 2014, det vil si samme år som kompensasjonen for investeringsmoms legges inn i investeringsregnskapet.

I tabell 7.2 sammenlignes netto og brutto driftsresultat for 2010-2012 mellom kommunekasser og kommunekonsern..

Tabell 7.2 Utviklingen i brutto og netto driftsresultat i prosent av totale driftsinntekter for konsern og kasse i kommunesektoren i alt. 2010-2012

	Konsern			Kasser		
	Brutto driftsresultat ¹	Netto renteinnt og avdrag	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto renteinnt og avdrag	Netto driftsresultat
2010	6,4	-2,9	3,5	5,5	-2,4	3,2
2011	6,5	-3,6	3,0	5,5	-3,0	2,5
2012	6,9	-3,4	3,4	6,0	-2,9	3,1

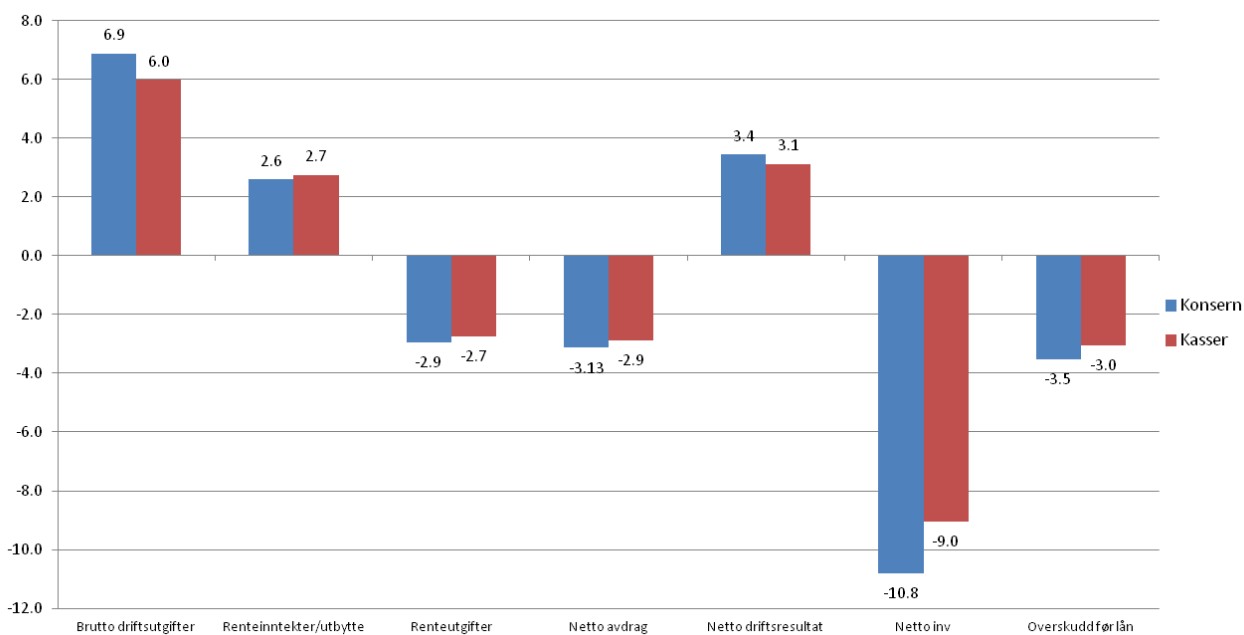
¹Brutto driftsresultat eks. avskrivninger

Tabell 7.2 viser at konsernene har klart høyere brutto driftsresultat enn kassene. I 2012 var brutto driftsresultat for konsernene på 6,9 prosent. Dette var 0,9 prosentpoeng høyere enn brutto driftsresultat for kassene som var på 6,0 prosent. Også netto renteutgifter og avdrag er høyere i konsernene enn i kassene. I 2012 utgjorde netto renteutgifter og avdrag 3,4 prosent av driftsutgiftene i konsernene og 2,9 prosent i kassene.

Også netto driftsresultat er høyere i konsernene enn i kassene. Men siden rente- og avdragsbelastningen er høyere i konsernene enn i kassene, er forskjellen mindre for netto enn for brutto driftsresultat. I 2012 var netto driftsresultatet i konsernene på 3,4 prosent. Dette var 0,3 prosentpoeng høyere enn netto driftsresultat i kassene som var på 3,1 prosent.

Det at det er høyere rente og avdragsutgifter i konsernene har sammenheng ved at nettoinvesteringene i konsernene er høyere enn i kassene. Dette går frem av figur 7.2 der det foretas en sammenlikning av tall mellom kasser og konsern i 2012. I konsernene var netto investeringsutgifter på 10,8 prosent av driftsinntektene mot 9,0 prosent i kassene. Underskudd før lån var også høyere i konsernene enn i kommunekassene med hhv. 3,5 og 3,0 prosent av driftsinntektene.

Figur 7.2 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat, renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Kasser og konsern for kommunesektoren i alt, 2012.

7.2 Netto driftsresultat for kommunene

Kommunene inkludert Oslo hadde i 2012 et brutto driftsresultat på 5,6 prosent av driftsinntektene. Dette var en økning på 0,3 prosentpoeng i forhold til 2011. Samtidig gikk netto renteutgifter og avdrag ned med 0,5 prosentpoeng fra 3,3 prosent av driftsinntektene i 2011 til 2,8 prosent i 2012. Mesteparten av nedgangen i netto renteutgifter og avdrag skyldtes at netto finansielle gevinster gikk opp med 0,4 prosentpoeng i forhold til driftsutgiftene. Kommunene hadde i 2011 avkastning på finansielle plasseringer på 0,3 prosent av driftsinntektene, mens de i 2011 kom ut med netto tap på 0,1 prosent.

Dermed øker netto driftsresultat i kommunene inkludert Oslo fra 2,0 prosent av driftsinntektene i 2011 til 2,7 prosent i 2012, det vil si en økning på 0,7 prosentpoeng. Herav kan 0,5 prosentpoeng henføres til lavere netto renteutgifter og avdrag og 0,3 prosentpoeng til at driftsutgiftene har økt mindre enn driftsinntektene.

Tabell 7.3 Brutto og netto driftsresultat i prosent av totale driftsinntekter for kommunene. 2008-12

	2008	2009	2010	2011	2012
Brutto driftsresultat(eks. avskrivninger)	3,9	4,6	4,7	5,3	5,6
Netto renteinntekter og avdrag	-3,9	-1,8	-2,6	-3,3	-2,8
- herav netto finansielle gevinster	-0,9*	0,6	0,4	-0,1	0,3
Netto driftsresultat	0,0	2,7	2,1	2,0	2,7

* Tall samlet inn av KS.

Endringen i avkastningen på aksjer (aksjefond m.m.) i løpet av regnskapsåret skal føres som inntekt/utgift i driftsregnskapet og inngår i netto driftsresultat. Avkastningen av fondene har de siste årene svingt mye på grunn av svingningene i finansmarkedene. Derfor har også finansielle inntektene svingt mye for en del kommuner. Kommuner og fylkeskommuner som har finansielle plasseringer som en langsiktig investering, vil endringer i verdien det enkelte år ikke nødvendigvis ha realøkonomisk effekt. Så lenge kommunene ikke kommer i konflikt med budsjettbalansekravene i kommuneloven, vil det først og fremst være verdien på et eventuelt

salgstidspunkt som er av betydning. I 2012 hadde kommunene en positiv avkastning på netto finansielle gevinster på 0,3 prosent av driftsinntektene.

Kommunene utenom Oslo hadde i 2012 et netto driftsresultat på 2,6 prosent av driftsinntektene. Dette var en økning på 0,8 prosentpoeng i forhold til 2011, jf. tabell 7.4. Økningen i netto driftsresultat skyldtes at netto renteutgifter og avdrag gikk ned med 0,5 prosentpoeng i forhold til inntektene og at brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) gikk opp med 0,3 prosentpoeng.

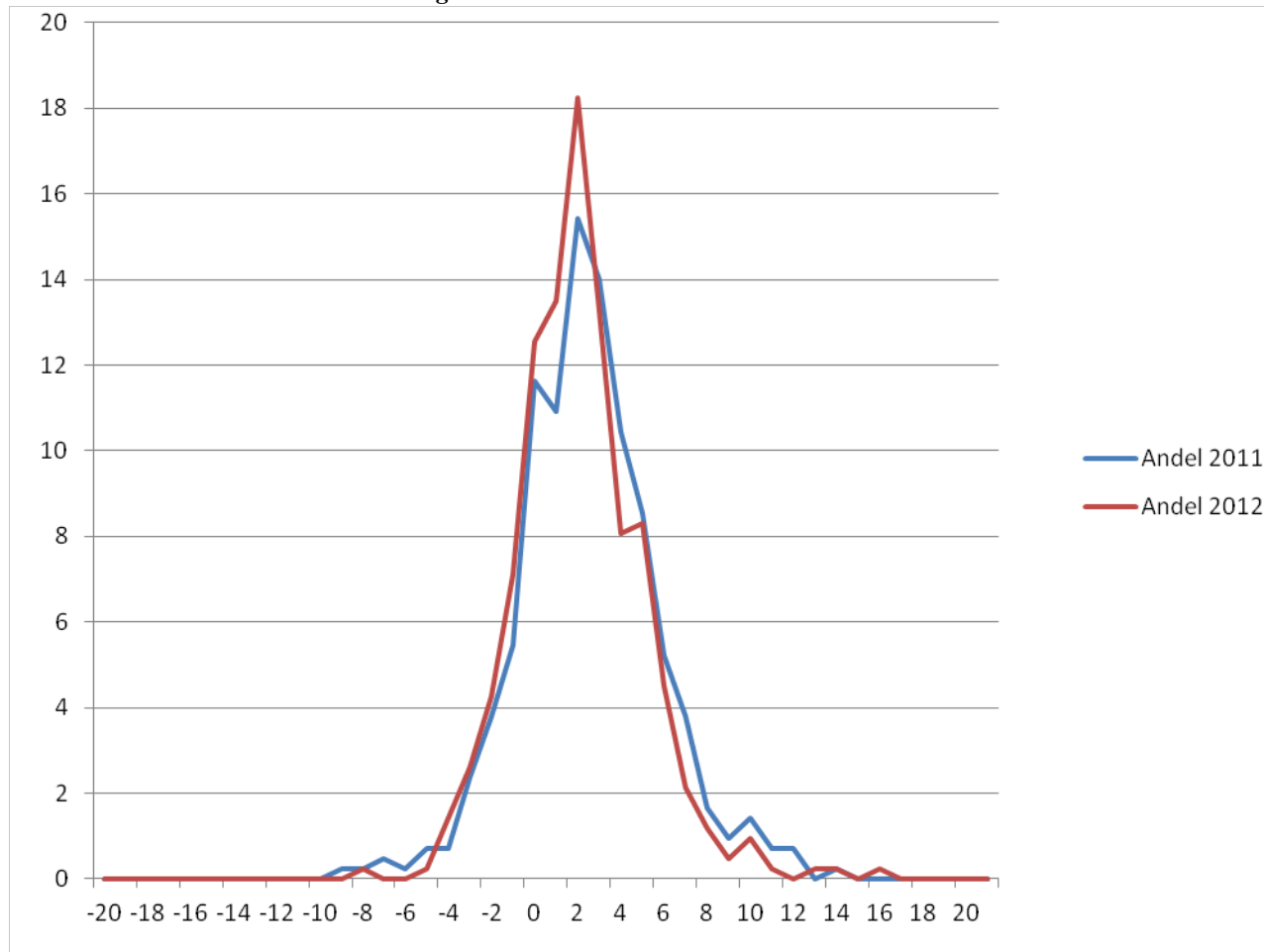
I Oslo kommune var netto driftsresultat på 3,6 prosent av driftsinntektene i 2012, mot 3,1 prosent i 2011. Økningen i netto driftsresultat i Oslo på 0,5 prosentpoeng skyldes at brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) gikk opp med 0,3 prosentpoeng og at netto renteinntekter fratrukket avdrag gikk opp på 0,5 prosentpoeng.

Tabell 7.4 Utviklingen i brutto og netto driftsresultat (ekskl. avskrivninger) i prosent av totale driftsinntekter for hhv. kommunene utenom Oslo og Oslo. 2008-2012

	Kommunene uten Oslo		Oslo	
	Brutto driftsres.	Netto driftsres.	Brutto driftsres.	Netto driftsres.
2008	4,1	-0,6	2,3	3,9
2009	5,0	2,7	1,8	3,2
2010	5,3	2,2	0,6	1,1
2011	5,6	1,8	3,1	3,1
2012	5,9	2,6	3,4	3,6

Figur 7.3 viser hvordan netto driftsresultat varierte kommunene imellom i 2011 og 2012. Figuren viser at det var betydelige forskjeller kommunene i mellom både i 2011 og 2012. I 2012 hadde 58 prosent av kommunene utenom Oslo netto driftsresultat på mellom -1 og 3 prosent og 73 prosent av kommunene netto driftsresultat på mellom -2 og 4 prosent. Resten av kommunene hadde høyere eller lavere netto driftsresultat enn dette. Det var derimot små forskjeller i spredningen mellom 2011 og 2012. I 2012 var standardavviket på 3,23. Dette var noe lavere enn i 2011 da standardavviket var på 3,40. I 2012 var det Aukra som hadde høyest netto driftsresultat med 23,8 prosent, mens Tysfjord hadde lavest med -7,4 prosent.

Figur 7.3 Spredning i netto driftsresultat, i prosent av driftsinntekter. Andel kommuner i prosent. Kommunekassene utenom Oslo. 2011 og 2012¹

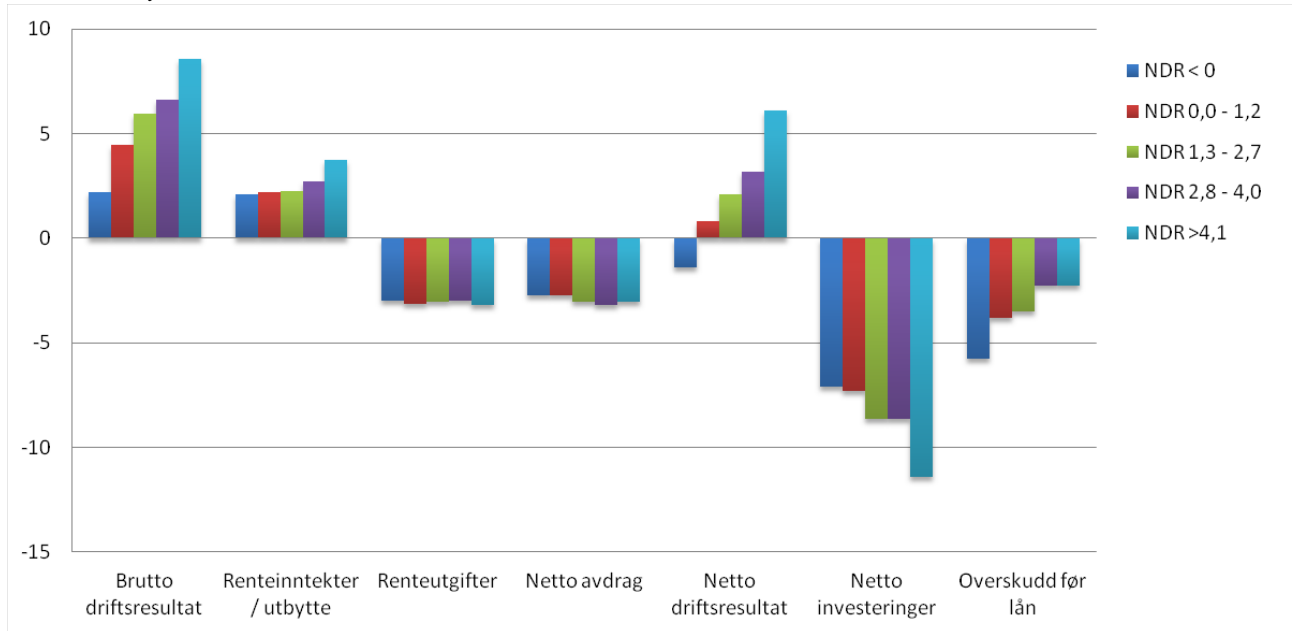

¹ Figuren viser kun de kommuner som har netto driftsresultat mellom -10 prosent og 20 prosent. I 2012 var det 2 kommune som hadde høyere netto driftsresultat enn 20 prosent.

I figur 7.4 er kommunene utenom Oslo sortert i fem grupper etter netto driftsresultat i 2012. En gruppe består av kommunene med negativt netto driftsresultat, mens de andre gruppene er inndelt slik at hver gruppe har om lag like mange innbyggere.

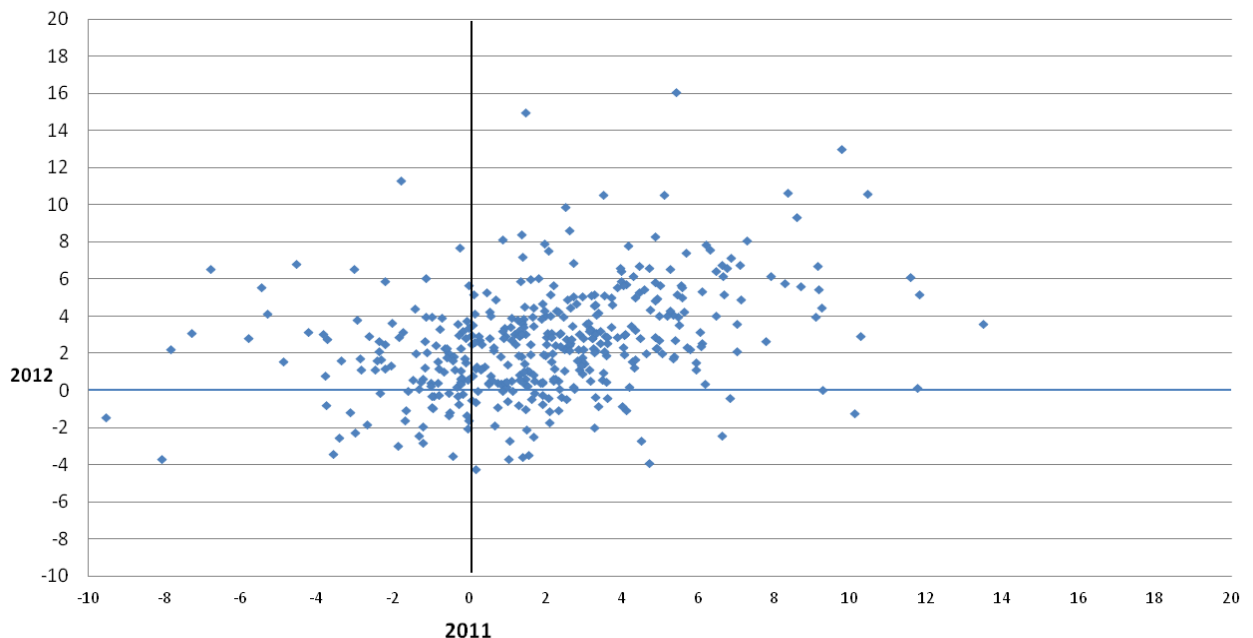
Figur 7.4 viser at kommuner med lavt netto driftsresultat også hadde lavt brutto driftsresultat og vice versa. Det kan også leses av figur 7.4 at det var kommunene med de høyeste netto driftsresultatene som hadde de høyeste netto investeringsutgiftene. Investeringsutgiftene er likevel ikke høyere enn at disse kommunene kommer ut med relativt lave underskudd før lån. Disse kommunene hadde også de høyeste renteinntektene. Figuren viser videre at det var relativt små forskjeller i renteutgifter og avdrag mellom gruppene.

Figur 7.4 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat (eks. avskrivninger), renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Kommune utenom Oslo sortert etter netto driftsresultat i 2012

Det er interessant å se på i hvilken grad det er de samme kommunene som har høye og lave netto driftsresultater fra år til år. I figur 7.5 er kommunene plottet inn slik at den vannrette aksen (x-aksen) viser netto driftsresultat i 2011 og den loddretteaksen (y-aksen) viser netto driftsresultat i 2012.

Figur 7.5 Netto driftsresultat. 2011 og 2012. Kommunene utenom Oslo. Andel av driftsinntektene

¹ Tre kommuner hadde et netto driftsresultat i 2011 og/eller i 2012 på over 20 prosent og inngår ikke i figuren

Kommunene til venstre for y-aksen hadde negativt netto driftsresultat i 2011. Kommunene til venstre for y-aksen som samtidig ligger under x-aksen hadde negativt netto driftsresultat i både

2011 og 2012. Dette gjelder 7 prosent av kommunene. Kommunene som ligger til venstre for y-aksen og over x-aksen hadde negativt netto driftsresultat i 2011 og positivt netto driftsresultat i 2012. Dette gjelder 18 prosent av kommunene. 72 prosent av kommunene som hadde negativt netto driftsresultat i 2011 hadde positivt netto driftsresultat i 2012.

Kommunene til høyre for y-aksen hadde positivt netto driftsresultat i 2011. Kommunene til høyre for y-aksen som samtidig ligger over x-aksen hadde positivt netto driftsresultat i både 2011 og 2012. Dette gjelder 65 prosent av kommunene. Kommunene som ligger til høyre for y-aksen og under x-aksen hadde positivt netto driftsresultat i 2011 og negativt netto driftsresultat i 2012. Dette gjelder 9 prosent av kommunene. 12 prosent av kommunene som hadde positivt netto driftsresultat i 2011 hadde negativt netto driftsresultat i 2012.

Samlet sett hadde 57 prosent av kommunene høyere netto driftsresultat i 2012 enn i 2011, mens 81 prosent av kommunene med negativt netto driftsresultat i 2011 hadde økning i netto driftsresultat i 2012. Det er således kommunene med svake driftsresultater i 2011 som særlig opplevde økt netto driftsresultat i 2012.

Tabell 7.5 viser antall kommuner med negative netto driftsresultat i et eller flere av årene fra 2007 til 2011 fordelt på kommunestørrelse.

Tabell 7.5 Antall kommuner og prosentvis andel kommuner i hver gruppe med negativt netto driftsresultat 2008-2012. Kommunene er gruppert etter innbyggertall. Kommunene eksklusive Oslo

Innbyggertall	Antall kommuner					Prosentvis andel av alle kommunene i gruppen				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
<3000	65	26	37	42	32	41	16	23	27	20
3 000 - 5 000	33	14	20	17	10	45	20	29	25	14
5 000 - 10 000	48	13	12	27	14	55	13	14	30	16
10 000 - 20 000	32	12	9	11	4	58	26	15	19	7
20 000 - 50 000	21	9	8	10	8	55	24	21	26	21
>50 000	9	1	2	2	0	75	8	17	17	0
I alt	208	75	88	109	68	49	18	21	26	16

I 2012 hadde 16 prosent av kommunene (68 kommuner) negativt netto driftsresultat, mens det i 2011 var 26 prosent av kommunene (109 kommuner) som hadde negativt netto driftsresultat. Det var blant kommuner med 20 000-50 000 innbyggere og med mindre enn 3 000 innbyggere at andelen kommuner med negativt driftsresultat var størst i 2012. Ingen av kommunene med over 50 000 innbyggere hadde negativt netto driftsresultat i 2012. Av kommunene med 20 000-50 000 innbyggere hadde 21 prosent (8 kommuner) negativt netto driftsresultat, mens 20 prosent (32 kommuner) av kommunene med under 3 000 innbyggere hadde negativt netto driftsresultat. Fra 2011 til 2012 var det kommunene med over 50 000 innbyggere og 10 000-20 000 innbyggere som hadde størst relativ nedgang i antall kommuner med negativt netto driftsresultat.

I tabell 7.6 undersøker vi i hvilken grad det er de samme kommunene som hadde negativt netto driftsresultat i de forskjellige årene. I 2012 hadde 68 kommuner negativt netto driftsresultat. Av disse hadde 10 kommuner negativt netto driftsresultat hvert av de siste tre årene. Til sammen er det 114 kommuner som har hatt negativt netto driftsresultat minst et av de siste tre årene og 49 kommuner der summen av netto driftsresultat de tre siste årene var mindre enn null. Det

betyr at det er 238 kommuner som ikke har hatt negativt netto driftsresultat i noen av de tre siste årene. Det er blant kommunene med mer enn 50 000 innbyggere at andelen kommuner som ikke hatt negativt netto driftsresultat de siste 3 årene er størst, med 77 prosent (10 kommuner), mens andelen er lavest blant kommuner med mindre enn 5 000 innbyggere med 52 prosent (117 kommuner).

Tabell 7.6 Antall kommuner med negativt netto driftsresultat i hhv. alle de tre siste årene, i to av de tre siste årene og i et av de siste tre årene, og hvilken andel dette utgjør av kommunegruppen. Kommunene er gruppert etter innbyggertall

	Under 3 000	3 000- 5 000	5 000- 10 000	10 000- 20 000	20 000- 50 000	Over 50 000	I alt (prosent)	I alt (antall)
1. Andel kommuner som hadde negativt netto driftsresultat i 2012	20	14	16	7	21	0	16	68
2. Andel kommuner med negativ sum netto driftsresultat de tre siste årene (2010, 2011 og 2012)	12	12	11	7	18	8	12	49
3. Andel kommuner med neg. nto. driftsres alle de tre siste årene	3	1	1	2	8	0	2	10
4. Andel kommuner med neg. nto. driftsres. i to av de siste tre årene.	19	17	13	5	13	8	15	62
5. And2el kommuner med neg. nto. driftsres. i ett av de siste tre årene.	26	29	30	30	18	15	53	114
6. Andel kommuner med negativt netto driftsresultat i minst et av 3 siste årene. Summen av (3-5)	48	48	44	37	38	23	44	186
7. Andel kommuner som ikke har hatt negativt netto driftsresultat i noen av de 3 siste årene(2010, 2011 og 2012)	52	52	56	63	62	77	56	238
8. Antall kommuner i alt i	156	69	87	60	39	13	424	424

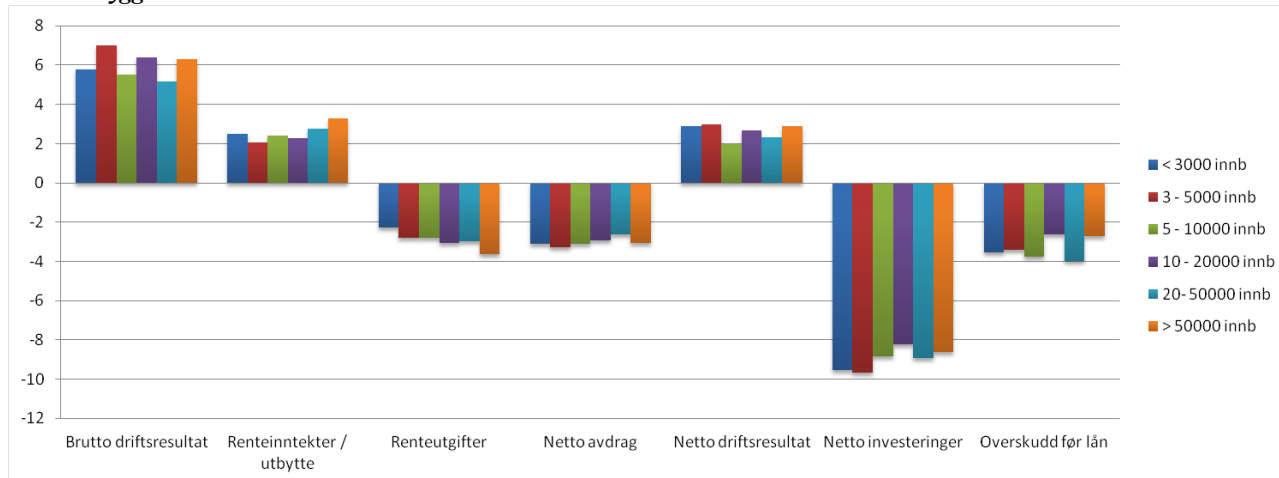
7.3 Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner

Kommunene gruppert etter innbyggertall

Figur 7.6 viser i hvilken grad brutto driftsresultat, netto driftsresultat og underskudd før lån og avsetninger varierte etter kommunestørrelse i 2011. Hovedbilde er at det ikke er veldig store forskjeller på resultatene når man ser på kommuner fordelt på innbyggertall.

I 2012 var det kommuner med 3 000-5 000 innbyggere som hadde de høyeste netto driftsresultatene. I 2012 var gjennomsnittlig netto driftsresultat i disse kommunene på 3,0 prosent, tett fulgt av kommunene med under 3 000 innbyggere og med over 50 000 innbyggere som lå på 2,9 prosent. Kommunene med 3 000-5 000 innbyggere hadde også høyest brutto driftsresultat med 7,0 prosent.

Figur 7.6 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat (eks. avskrivninger), renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Kommune utenom Oslo sortert etter innbyggertall i 2012

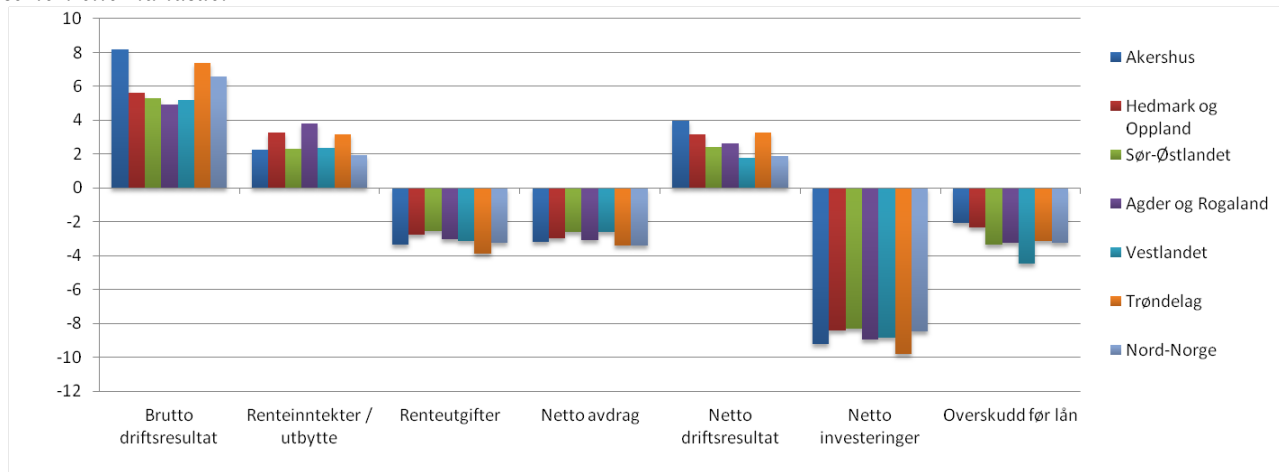
Det var kommunene med 20 000-50 000 innbyggere som hadde de laveste netto driftsresultatene i 2012. I denne kommunegruppen var netto driftsresultat på 2,0 prosent.

Underskudd før lån var lavest i kommunene med 10 000-20 000 innbyggere med 2,6 prosent av driftsinntektene, mens kommunene med over 50 000 innbyggere hadde et underskudd på 2,7 prosent. Underskudd før lån var høyest i kommunene med 20 000-50 000 innbyggere med 4,0 prosent av driftsinntektene.

Kommunene gruppert etter landsdel

I 2012 var netto driftsresultat høyest i kommunene i Akershus med 3,9 prosent. De relativt høye netto driftsresultatene i kommunene Akershus har sitt utspring i høye brutto driftsresultat.

Figur 7.7 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat (eks. avskrivninger), renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter. 2012. Kommune utenom Oslo sortert etter landsdel

Netto driftsresultat var lavest i kommunene på Vestlandet med 1,8 prosent og i Nord-Norge med 1,9 prosent.

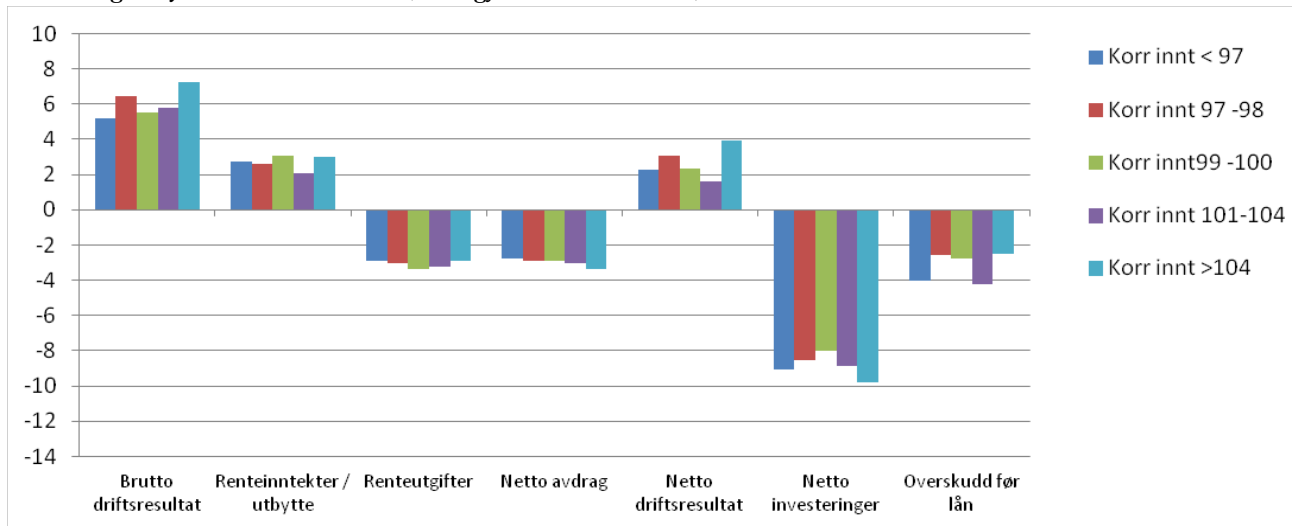
Underskudd før lån var høyest i kommunene på Vestlandet med 4,4 prosent av driftsinntektene. Underskudd før lån var lavest i kommunene i Akershus med 2,1 prosent.

Kommunene gruppert etter korrigert fri inntekt

I figur 7.8 grupperes kommunene etter korrigerede frie inntekter (skatt på inntekt og formue og rammetilskudd) per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet. Intervallene er satt opp slik at hver gruppe omfatter om lag like mange innbyggere. Korrigerede frie inntekter innebærer at frie inntekter er korrigert for beregnet utgiftsbehov ved hjelp av kostnadsnøklene i inntektssystemet.

Figur 7.8 viser at det er en tendens til at kommuner med relativt høye korrigerede frie inntekter har høyere brutto og netto driftsresultat enn kommuner med relativt lave korrigerede frie inntekter. En ser også at det er mindre forskjeller i netto driftsresultat enn i brutto. Dette skyldes at det er en tendens til at netto renteutgifter og avdrag er høyere i kommuner med høy korrigert inntekt enn i kommuner med lav. Dette kan indikere at kommuner med høy korrigert fri inntekt har kortere avdragstid på lån enn lavinntektskommuner.

Figur 7.8 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat (eks. avskrivninger), renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter. Kommune utenom Oslo sortert etter korrigerede frie inntekter i 2012 (landsgjennomsnittet=100)

Kommuner med høy korrigert inntekt hadde høye netto investeringsutgifter og høyt brutto og netto driftsresultat. Kommuner med lav korrigert inntekt hadde et stort underskudd før lån, noe som skyldtes en kombinasjon av relativt høye investeringsutgifter og lavt brutto driftsresultat.

Kommuner i Robek sammenlignet med kommuner utenfor

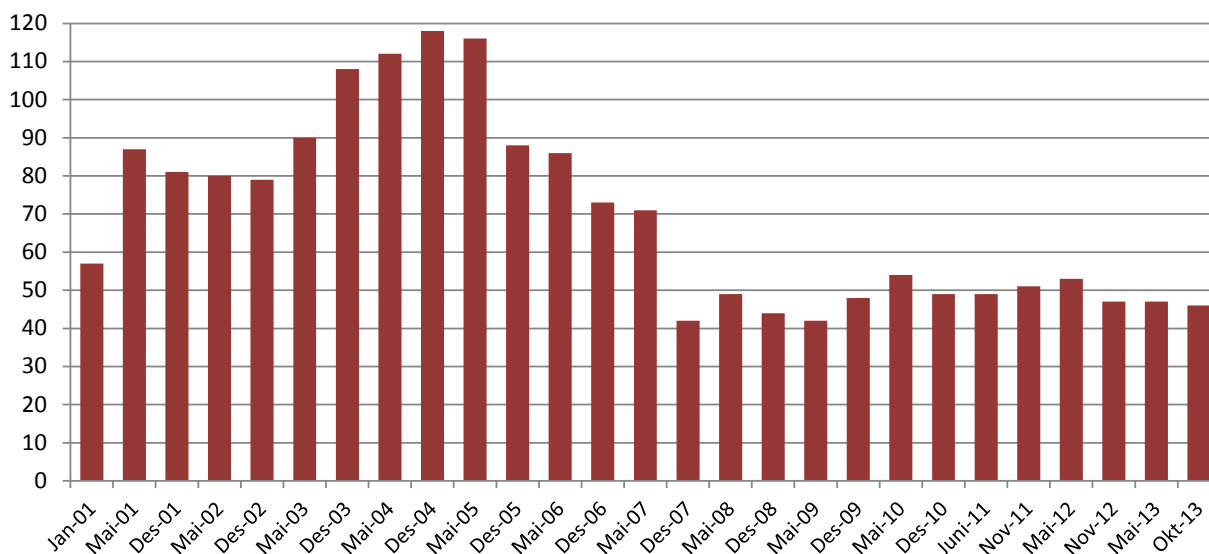
Kommuner og fylkeskommuner som er i en vanskelig finansiell situasjon, blir underlagt noe sterkere statlig kontroll enn de øvrige. Disse kommunene og fylkeskommunene er ført opp i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). Det finnes fire kriterier for når en kommune blir ført opp i registeret: Kommunestyret må ha vedtatt et budsjett eller en økonomiplan som ikke er i balanse, det må ha vedtatt å dekke inn et tidligere underskudd over mer enn to år, eller kommunen har ikke klart å følge opp den opprinnelig vedtatte inndekningsplanen. Kommuner som oppfyller ett eller flere av disse kriteriene, blir meldt inn.

Formålet med reglene er å fange opp kommunene og fylkeskommunene som er i en vanskelig situasjon og bidra til at økonomisk balanse gjenoprettes. For kommunene som er i Robek, skal fylkesmannen godkjenne vedtak om låneopptak og langsiktig leie samt gjennomføre lovlighetskontroll av årsbudsjettet. Robek innebærer altså en viss styrking av den statlige

kontrollen, slik det ble praktisert overfor samtlige norske kommuner før loven ble endret og registeret opprettet 1. januar 2001.

Etter Kommunal- og regionaldepartementets retningslinjer for fylkesmennes skjønnsdeling til kommunene, har fylkesmannen også anledning til å gi skjønnsmidler til kommuner ut fra at de er i en vanskelig økonomisk situasjon. I slike tilfeller skal imidlertid alltid skjønnsdelingen være knyttet opp mot en forpliktende plan fra kommunen for å komme i økonomisk balanse. Planen skal inneholde konkrete tiltak for å styrke økonomien. Fylkesmannen vil følge opp kommunen og har anledning til å holde tilbake midler, eventuelt gradvis utbetale skjønnsstilskudd, hvis kommunen ikke følger sin vedtatte plan.

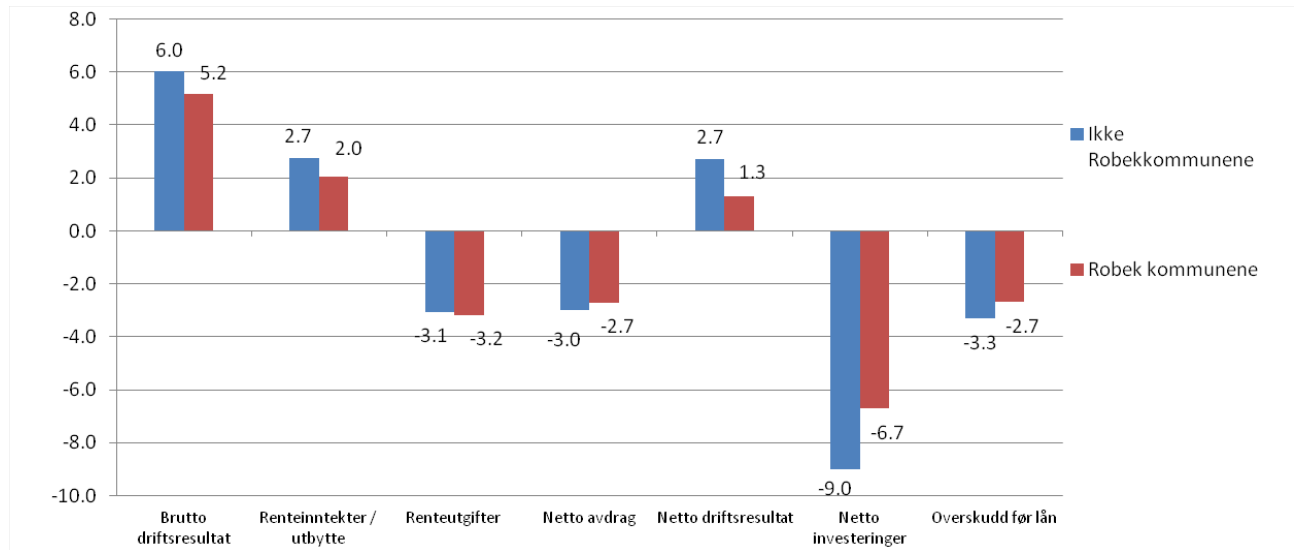
Figur 7.9 Antall kommuner oppført i ROB EK. Januar 2001- oktober 2013

I oktober 2013 var i alt 46 kommuner oppført i Robek, jf. figur 7.9. Dette er en svak nedgang fra 47 kommuner i november 2012. Det var lavest antall kommuner oppført i Robek i desember 2007 og mai 2009 med 42 kommuner, mens dert høyeste antallet finner vi i desember 2004 med 118 kommuner.

I figur 7.10 grupperes kommunene etter om kommunene er i Robek eller ikke. De fleste kommunene i Robek kommer inn på bakgrunn av at tidligere underskudd ikke har blitt dekket inn i løpet av to år, og figuren viser som ventet at netto driftsresultat er lavere i Robek-kommunene. Kommunene i Robek har i snitt svakere likviditet og høyere gjeld, og følgelig er netto renteutgifter også høyere i disse kommunene. Netto avdrag er til tross for høyere gjeld lavere hos Robek-kommunene enn de øvrige, noe som indikerer at de har lengre avdragstid på lånene sine.

Figur 7.10 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat(eks. avskrivninger), renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter i 2012. Kommune utenom Oslo sortert etter om kommunene er i Robek kommuner eller ikke

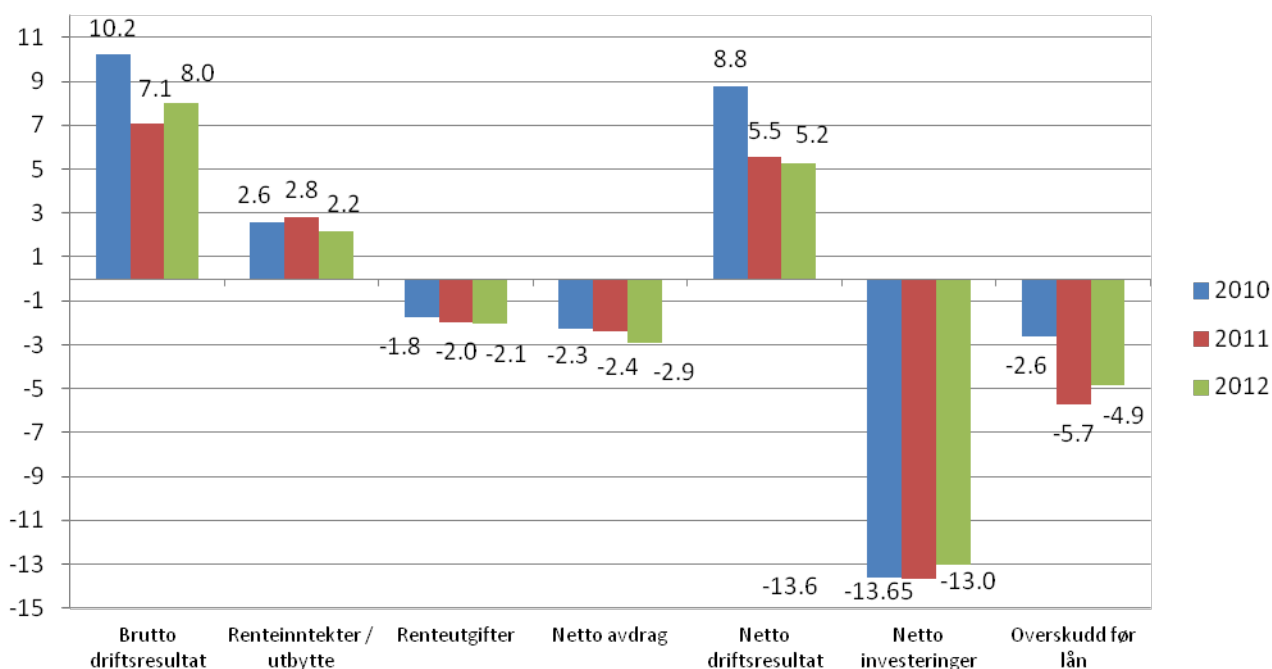
Samlet sett hadde kommunene i Robek et netto driftsresultat på 1,3 prosent i 2012, mens de øvrige kommunene hadde 2,7 prosent. Et svakere netto driftsresultat innebærer at Robek-kommunene i mindre grad kan finansiere nye investeringer med egne midler. Samtidig kan ikke kommunene ta opp nye lån uten godkjenning fra fylkesmannen. I sum innebærer dette at disse kommunene har vært nødt til å stramme inn på investeringsutgiftene. Kommunene i Robek hadde netto investeringsutgifter som utgjorde 6,7 prosent av driftsinntektene, mens netto investeringsutgifter utgjorde 9,0 prosent i de øvrige kommunene. På grunn av lave investeringsutgifter hadde kommunene i Robek lavere underskudd før lån enn de øvrige kommunene. I kommunene i Robek var underskudd før lån på 2,7 prosent av driftsinntektene, mens underskuddet i de øvrige kommunene var på 3,3 prosent.

7.4 Netto driftsresultat for fylkeskommunene

Som det fremgår av figur 7.11 hadde fylkeskommunene et brutto driftsresultat(eks. avskrivninger) på 8,0 prosent av driftsinntektene i 2012. Dette var 0,9 prosentpoeng høyere enn i 2011. Samtidig har renteinntekter inkludert utbytte gått ned fra 2,8 prosent av driftsinntektene i 2011 til 2,2 prosent i 2012, og netto avdrag har økt fra 2,4 prosent i 2011 til 2,9 prosent i 2012. Dermed gikk fylkeskommunenes netto driftsresultat ned fra 5,5 prosent i 2011 til 5,2 prosent i 2012.

Figur 7.11 viser også utviklingen i overskudd før lån. Overskudd før lån betyr isolert sett en nedgang i kommunenes nettogjeld, mens underskudd før lån isolert sett betyr en økning. Figuren viser at underskuddet før lån gikk ned fra 5,7 prosent av driftsinntektene i 2011 til 4,9 prosent i 2012.

Figur 7.11 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat (eks. avskrivninger), renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Fylkeskommunekassene 2010-2012

I 2012 hadde Sogn og Fjordane høyest netto driftsresultat blant fylkeskommunene med 12,2 prosent. Nordland hadde størst økning i netto driftsresultat med en økning fra 3,5 prosent i 2011 til 8,4 prosent i 2012. Økningen skyldtes i sin helhet en bedring i brutt driftsresultat, det vil si at driftsutgiftene økte mindre enn driftsinntektene.

Netto driftsresultat i 2012 var lavest i Finnmark med 0,7 prosent av driftsinntektene. Dette var en nedgang fra 4,6 prosent i 2011. Nedgangen skyldtes hovedsakelig en reduksjon i brutto driftsresultat, men også høyere netto renteutgifter og avdrag trakk i samme retning. Sør-Trøndelag hadde størst reduksjon i netto driftsresultat med en nedgang fra 8,1 prosent i 2011 til 2,6 prosent i 2012. Av den samlede nedgangen på 5,5 prosentpoeng kan 3,2 prosentpoeng knyttes til høyere netto renteutgifter og avdrag og 2,3 prosentpoeng til lavere brutto driftsresultat.

Sett i forhold til driftsinntektene var avdrag og netto renteutgifter i 2012 høyest i Sør-Trøndelag med 7,2 prosent av driftsinntektene og lavest i Akershus som hadde netto renteinntekter fratrukket avdrag på 2,5 prosent av driftsinntektene. I tillegg til Akershus hadde Nord-Trøndelag høyere renteinntekter enn sum renteutgifter og avdrag.

Tabell 7.8 Brutto driftsresultat (eks. avskrivninger), netto renter og avdrag og netto driftsresultat målt i prosent av totale driftsinntekter i fylkeskommunene 2009-2011

	2010			2011			2012		
	Brutto drifts-res.	Netto renteinnt og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renteinnt og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renteinnt og avdrag	Netto drifts-res.
Østfold	9,3	0,6	9,9	6,9	-0,6	6,3	4,7	-0,8	3,9
Akershus	8,3	3,1	11,5	0,6	3,2	3,8	1,3	2,5	3,8
Hedmark	10,4	-1,1	9,3	5,4	-1,6	3,8	8,3	-1,1	7,2
Oppland	10,9	-0,6	10,3	8,6	-1,3	7,3	10,5	-1,8	8,7
Buskerud	9,8	0,6	10,4	7,4	-0,8	6,6	8,9	-2,4	6,5
Vestfold	8,2	-5,1	3,1	10,6	-5,3	5,3	11,6	-5,4	6,2
Telemark	10,8	-4,2	6,7	8,3	-4,4	4,0	9,1	-4,5	4,5
Aust-Agder	10,8	-1,4	9,4	10,5	-1,3	9,1	12,3	-2,2	10,1
Vest-Agder	13,6	-3,9	9,7	10,1	-4,0	6,1	8,0	-3,8	4,2
Rogaland	9,8	-2,4	7,5	10,8	-2,5	8,2	10,6	-5,5	5,0
Hordaland	9,2	-3,7	5,5	8,0	-4,5	3,5	8,6	-5,3	3,3
Sogn og Fjordane	15,8	-1,1	14,7	14,7	-1,9	12,9	14,9	-2,7	12,2
Møre og Romsdal	8,1	-2,6	5,5	1,2	1,3	2,6	5,7	-3,3	2,4
Sør-Trøndelag	15,1	-3,7	11,4	12,1	-4,0	8,1	9,8	-7,2	2,6
Nord-Trøndelag	3,3	3,5	6,7	1,6	3,0	4,6	2,6	1,4	4,0
Nordland	12,7	-1,5	11,2	5,2	-1,7	3,5	10,2	-1,7	8,4
Troms	7,4	-0,6	6,7	5,4	-0,3	5,1	7,5	-2,8	4,7
Finmark	11,8	-2,9	8,9	7,6	-3,1	4,6	4,2	-3,4	0,7
Totalt	10,2	-1,4	8,8	7,1	-1,5	5,5	8,0	-2,8	5,2

7.5 Korrigert netto driftsresultat

For å gi en klarere sammenheng mellom langsiktig balanse for kommuneøkonomien og nivået på netto driftsresultat, har utvalget innført begrepet korrigert netto driftsresultat. I vår- og høstrapporten 2009 har utvalget videreutviklet begrepet korrigert netto driftsresultat. I den forbindelse har man sett på hvordan investeringsinntekter, prisstigning og realinntektsvekst påvirker betingelsene for formuesbevaring.

Beregningene tar utgangspunkt i begrepene absolutt formuesbevaring, relativ formuesbevaring og langsiktig økonomisk likevekt, og utvalget presenterte flere tilnærminger for beregning av formuesutvikling og korrigert netto driftsresultat i kommuneforvaltningen. Absolutt formuesbevaring innebærer at formuens absolutte verdi opprettholdes, mens relativ formuesbevaring innebærer at formuen øker i takt med inntektene. I tillegg definerte utvalget begrepet absolutt kommunal formuesbevaring, der det også tas hensyn til at balansekravene i kommuneloven gjør et skille mellom drifts- og investeringsinntekter.

I dette kapitlet beregner utvalget korrigert netto driftsresultat med utgangspunkt i betingelsen om absolutt kommunal formuesbevaring. Betingelsen er sterkere enn et rendyrket krav om absolutt formuesbevaring, siden investeringsinntektene holdes utenom. På den annen side vil kravet normalt være svakere enn en betingelse om relativ formuesbevaring. Det vises til utvalgets høstrapport 2009 for en nærmere drøfting av de ulike betingelsene.

Den eneste forskjellen mellom den nye definisjonen av korrigert netto driftsresultat og det som ble brukt tidligere, er at den nye definisjonen også tar hensyn til at inflasjon endrer realverdien av fordringer og gjeld. Siden den norske kommunesektoren har netto gjeld, vil inflasjon bidra til at realverdien av netto gjeld reduseres.

I beregningene av korrigert netto driftsresultat tar utvalget dessuten utgangspunkt i regnskapstall for kommune- og fylkeskommunekonsern, mens beregningene i resten av kapitlet er basert regnskapstall bare for kommune- og fylkeskommunekassene. Konserntallene inneholder også tall for kommunale foretak og interkommunale selskap og tilsvarende for fylkeskommunene. Begrunnelsen for å bruke konserntall her er at tallene for kapitalslit og netto gjeld som hentes fra nasjonalregnskapet er basert på konserntall.

Tabell 7.9 Kommuner og fylkeskommuner. Beregning av korrigert netto driftsresultat. Konsern. 2009-2012

	2009	2010	2011	2012
1. Brutto driftsinntekter	343 696	366 055	388 900	415 307
2. Brutto driftsutgifter (eks. avskrivninger)	323 913	342 489	363 526	386 719
3. Brutto driftsresultat (1-2)	19 783	23 566	25 374	28 588
4. Netto avdrag	9 679	10 770	11 824	12 861
5. Netto finans	-1 861	-340	1 868	1 247
6. Utlån	186	176	166	155
7. Netto driftsresultat (3-4-5-6)	11 779	12 960	11 516	14 325
8. Kapitalslit (nasjonalregnskapet)	24 635	30 776	33 342	35 253
9. Netto inflasjonsgevinst gjeld	5 039	4 699	5 645	5 451
10. Korrigert netto driftsresultat (7+4-8+9)	1 862	-2 347	-4 357	-2 616
Nøkkeltall				
<i>Netto driftsresultat i prosent av inntekt</i>	3,4	3,5	3,0	3,4
<i>Korrigert netto driftsresultat i prosent av inntekt</i>	0,5	-0,6	-1,1	-0,6
<i>Avvik netto og korrigert netto driftsresultat</i>	2,9	4,2	4,1	4,1

Absolutt kommunal formuesbevaring vil være oppfylt når korrigert netto driftsresultat er lik null eller høyere. Forskjellen mellom netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat viser hva netto driftsresultat må ligge på for at kravet til absolutt kommunal formuesbevaring skal være oppfylt.

Tabell 7.9 viser at korrigert netto driftsresultat var på -0,6 prosent av driftsinntektene i 2012. Dette er en økning fra - 1,1 prosent i 2011. I 2012 tilsvarte avviket mellom netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat 4,1 prosent av driftsinntektene. Den økte forskjellen mellom korrigert og ordinært netto driftsresultat fra og med 2010 har sammenheng med forvaltningsreformen, der fylkeskommunene har overtatt en stor del av tidligere riksveier. Dette er fanget opp forskjellig i nasjonalregnskapet og i regnskapene til fylkeskommunene. I 2009 utgjorde avskrivningene i kommunenes og fylkeskommunenes konsernregnskaper om lag 58 prosent av kapitalslitet i nasjonalregnskapet. Siden 2010 har andelen sunket til om lag 50 prosent.

Absolutt kommunal formuesbevaring har et visst preg av å være et minimumskrav. Prinsippet sikrer ikke at formuen øker i takt med kommunesektorens inntektsvekst, slik den historisk synes å ha gjort. Videre vil den formuesutvikling som følger av kravet være avhengig av hvordan staten legger opp til at investeringene i kommunesektoren skal finansieres.

Vedlegg

Vedlegg 1

Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2011-2014. Nasjonalregnskapets gruppering

Tabell 1.1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt. 2011-2014. Mill. kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner				Endring i prosent		
	2011	2012*	2013**	2014**	11/12*	12/13**	13/14**
A. Inntekter i alt	392 100	417 297	437 928	457 593	6,4	4,9	4,5
Løpende inntekter	389 190	413 695	435 364	455 027	6,3	5,2	4,5
Gebyrer	48 401	51 291	53 284	55 202	6,0	3,9	3,6
Renter og utbytte mv	18 565	15 578	15 446	15 446	-16,1	-0,8	0,0
Produksjonsskatter	8 077	8 757	8 867	8 977	8,4	1,3	1,2
<i>Eiendomsskatt</i>	7 566	8 083	8 183	8 283	6,8	1,2	1,2
<i>Andre produksjonsskatter</i>	511	674	684	694	31,9	1,5	1,5
Skatt på inntekt og formue	135 503	145 065	153 870	159 400	7,1	6,1	3,6
Overføringer fra staten	172 634	187 610	198 162	210 122	8,7	5,6	6,0
Andre innenl. løpende overføringer	6 010	5 394	5 735	5 879	-10,2	6,3	2,5
Kapitalinntekter	2 910	3 602	2 564	2 566	23,8	-28,8	0,1
Salg av fast realkapital	73	61	64	66	-16,4	4,2	3,2
Salg av fast eiendom	2 837	3 541	2 500	2 500	24,8	-29,4	0,0
B. Utgifter i alt	412 208	436 064	456 744	476 175	5,8	4,7	4,3
Løpende utgifter	359 516	382 123	400 869	418 603	6,3	4,9	4,4
Lønnskostnader	210 624	222 058	233 907	245 726	5,4	5,3	5,1
Produktinnsats	76 724	78 890	82 981	86 078	2,8	5,2	3,7
Produktkjøp til husholdninger	20 798	22 128	23 134	24 185	6,4	4,5	4,5
Renter	12 129	12 723	13 035	13 091	4,9	2,4	0,4
Produksjonssubsidier	13 480	14 184	14 683	15 199	5,2	3,5	3,5
Stønader til husholdninger	10 320	10 494	10 863	11 245	1,7	3,5	3,5
<i>Sosialhjelpsstønader</i>	4 775	4 795	4 964	5 138	0,4	3,5	3,5
<i>Andre stønader</i>	5 545	5 699	5 899	6 107	2,8	3,5	3,5
Overføringer til Ideelle organisasjoner	12 417	13 223	13 688	14 169	6,5	3,5	3,5
Overføringer til staten	3 024	8 423	8 579	8 910	178,5	1,9	3,9
Kapitalutgifter	52 692	53 941	55 875	57 572	2,4	3,6	3,0
Anskaffelse av fast realkapital	49 514	50 528	52 675	54 372	2,0	4,2	3,2
Kjøp av fast eiendom	1 344	1 232	1 400	1 400	-8,3	13,6	0,0
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	1 834	2 181	1 800	1 800	18,9	-17,5	0,0
C Nettofinansinvesteringer	-18 894	-17 396	-17 444	-17 210	-7,9	0,3	-1,3

* foreløpige tall

** anslag

Kilde: SSB og Finansdepartementet

Tabell 1.2 Inntekter og utgifter i kommunene inkl. Oslo. 2009-2011. Mill. kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner			Endring i prosent	
	2010	2011*	2012*	10/11	11/12
A. Brutto inntekter (B+C)	304 578	330 560	353 158	7,9	6,4
B. Løpende inntekter	302 894	327 741	349 783	8,2	6,7
Gebyrer	43 669	45 308	47 710	3,6	5,0
Formuesinntekter	7 684	14 035	11 900	82,7	-15,2
<i>Renter</i>	3 717	4 314	4 761	13,8	9,4
<i>Utbytte</i>	4 310	7 273	4 526	40,7	-60,7
<i>Uttak fra forretningsdrift</i>	-343	2 448	2 612	114,0	6,3
<i>Bompenger, leieinntekter grunn mv</i>	0	0	0		
Skatter i alt	126 764	123 738	132 233	-2,4	6,9
<i>Produksjonsskatter</i>	7 630	8 086	8 756	6,0	8,3
<i>Eiendomsskatt</i>	7 104	7 566	8 083	6,5	6,8
<i>Andre produksjonsskatter</i>	526	520	673	-1,2	29,5
<i>Skatt på inntekt og formue</i>	119 134	115 652	123 476	-2,9	6,8
Overføringer fra staten	119 371	137 981	151 353	15,6	9,7
Overføring fra fylkeskommunen	1 689	2 308	2 051		
Andre innenl. løpende overføringer	3 718	4 371	4 538	17,6	3,8
C. Kapitalinntekter	1 684	2 819	3 375	67,4	19,7
Salg av fast realkapital	39	69	54	76,7	-21,3
Salg av fast eiendom	1 645	2 750	3 321	67,2	20,7
D. Brutto utgifter (E+F)	326 945	348 009	367 319	6,4	5,5
E. Løpende utgifter	287 587	307 048	327 450	6,8	6,6
Lønnskostnader	173 590	187 602	197 831	8,1	5,5
Produktinnsats	60 598	62 356	63 926	2,9	2,5
Produktkjøp til husholdninger	17 225	18 575	19 792	7,8	6,6
Renter	9 475	10 913	11 410	15,2	4,6
Overføringer til private	24 872	25 595	27 300	2,9	6,7
<i>Produksjonssubsidier</i>	4 695	4 952	5 829	5,5	17,7
<i>Stønader til husholdninger</i>	9 953	9 949	10 003	0,0	0,5
<i>Sosialhjelpstønader</i>	4 879	4 753	4 784	-2,6	0,7
<i>Andre stønader til husholdninger</i>	5 074	5 196	5 219	2,4	0,4
<i>Ideelle organisasjoner</i>	10 224	10 695	11 468	4,4	6,7
Overføringer til staten	1 389	1 497	6 699	7,2	77,7
Overføringer til fylkeskommunen	439	511	493		
F. Kapitalutgifter	39 358	40 961	39 869	3,9	-2,7
Anskaffelse av fast realkapital	37 748	38 583	38 636	2,2	0,1
Kjøp av fast eiendom	961	1 285	1 185	25,2	-8,5
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	649	1 093	49	40,6	-2140,4
G. Nettofinansinvesteringer (A-D)	-22 367	-17 449	-14 161		
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	37 709	38 514	38 581	2,1	0,2

* Foreløpige tall

Kilde: SSB

Tabell 1.3 Inntekter og utgifter i fylkeskommunene eks. Oslo, 2009-2011. Mill. kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner			Endring i prosent	
	2010	2011*	2012*	10/11	11/12
A. Brutto inntekter (B+C)	60 321	64 358	66 681	6,3	3,5
B. Løpende inntekter	60 035	64 268	66 454	7,0	3,4
Gebyrer	2 127	3 094	3 580	31,3	13,6
Formuesinntekter	3 867	4 530	3 679	17,2	
<i>Renter</i>	523	740	785	29,4	5,6
<i>Utbytte</i>	778	1 124	430	30,7	-161,1
<i>Uttak fra forretningsdrift</i>	541	676	412	20,0	-64,3
<i>Bompenger, leieinntekter grunn mv</i>	2 025	1 990	2 052	-1,8	3,0
Skatter i alt	19 109	19 842	21 589	3,8	8,8
Produksjonsskatter	0	0	0		
Skatt på inntekt og formue	19 109	19 842	21 589	3,8	8,8
Overføringer fra staten	33 656	34 653	36 257	3,0	4,6
Overføring fra kommunene	439	511	493		
Andre innenl. løpende overføringer	839	1 639	856	95,4	-47,7
C. Kapitalinntekter	285	91	228	-68,3	151,4
Salg av fast realkapital	7	4	7	-33,3	61,4
Salg av fast eiendom	279	86	220	-69,1	156,0
D. Brutto utgifter (E+F)	61 819	65 804	69 916	6,4	6,2
E. Løpende utgifter	50 088	54 073	55 844	8,0	3,3
Lønnskostnader	21 764	23 022	24 227	5,8	5,2
Produktinnsats	12 221	13 155	13 593	7,6	3,3
Produktkjøp til husholdninger	2 019	2 223	2 336	10,1	5,1
Renter	1 019	1 216	1 313	19,3	8,0
Overføringer til private	10 144	10 622	10 601	4,7	-0,2
<i>Produksjonssubsidier</i>	8 166	8 529	8 354	4,4	-2,0
<i>Stønader til husholdninger</i>	328	371	491	13,3	32,2
<i>Sosialhjelpstønader</i>	15	22	11	53,1	-51,4
<i>Andre stønader til husholdninger</i>	313	349	480	11,5	37,5
<i>Ideelle organisasjoner</i>	1 650	1 722	1 756	4,2	1,9
Overføringer til staten	1 232	1 527	1 724	19,3	11,4
Overføring til kommunene	1 689	2 308	2 051		
F. Kapitalutgifter	11 730	11 730	14 072	0,0	16,6
Anskaffelse av fast realkapital	10 931	10 931	11 892	0,0	8,1
Kjøp av fast eiendom	59	59	48	0,0	-23,2
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	741	741	2 132	0,0	65,3
G. Nettofinansinvesteringer (A-D)	-1 498	-1 446	-3 235		
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	10 925	10 927	11 885	0,0	8,8

* Foreløpige tall

Kilde: SSB

Vedlegg 2a**Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner. 2012
Kommuner og fylkeskommuner***Tabell 2.1 Hovedtall for drift, investering og finansiering. Millioner kroner*

	2012			Sum	2011 Sum
	Kommunene eks. Oslo	Oslo	Fylkes- kommunene		
Drift					
1. Brutto driftsinntekter	297 919	45 614	63 120	406 653	381 237
2. Brutto driftsutgifter	280 219	44 049	58 047	382 316	360 121
3. Brutto driftsresultat (1-2)	17 700	1 565	5 073	24 338	21 116
4. Renteinntekter	7 996	1 754	1 375	11 124	10742
4.a Herav utbytte	2 780	1 070	430	4 280	4183
4.b Herav gevinst omløpsmidler	1 400	0	18	1 418	508
5. Renteutgifter	9 161	634	1 302	11 098	11395
5.a Herav tap finansielle omløpsmidler	208	0	-15	193	1140
6. Netto renter	-1 165	1 119	73	26	-654
7. Avdragsinntekter	228	12	0	240	203
8. Avdragsutgifter	8 910	1 033	1 840	11 783	10 790
9. Netto avdrag	-8 682	-1 021	-1 840	-11 543	-10 587
10. Utlån	132	23	0	155	160
11. Netto driftsresultat (3+6+9-10)	7 720	1 640	3 305	12 666	9 715
Investering					
12. Brutto investeringsutgifter	33 861	2 972	12 519	49 351	48 235
13. Tilskudd, refusjoner, salg fast eiendom	7 595	694	4 306	12 595	13 624
Finansiering					
14. Overskudd før lån (3+6-12+13)	-9 731	407	-3 068	-12 392	-14 149
15. Bruk av lån (netto)	20 779	-585	5 838	26 031	26 900
16. Netto premieavvik	-4 393	-228	-523	-5 144	-465
17. Netto anskaffelse av midler (15+13+11-12+16)	-2 159	-1 450	407	-3 203	1 539
Nøkkeltall					
Brutto driftsresultat i prosent av inntektene	5,9 %	3,4 %	8,0 %	6,0 %	5,5 %
Renter/avdrag i prosent av inntektene	3,3 %	-0,2 %	2,8 %	2,8 %	2,9 %
Netto driftsresultat i prosent av inntektene	2,6 %	3,6 %	5,2 %	3,1 %	2,5 %
Brutto investeringsutgifter i prosent av inntektene	11,4 %	6,5 %	19,8 %	12,1 %	12,7 %
Merverdiavgiftskompensasjon i prosent av inntektene	1,4 %	0,3 %	1,9 %	1,3 %	1,4 %
Overskudd før lån i prosent av inntektene	-3,3 %	0,9 %	-4,9 %	-3,0 %	-3,7 %
Lån i prosent av inntektene	61,4 %	-19,7 %	46,6 %	52,7 %	55,8 %

Vedlegg 2 b

Driftsutgifter 2012 etter funksjon og art. Kommunene og fylkeskommunene.

Tabell 2.1 Kommunene inkl. Oslo

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatte egenproduksjon	Overføringer	Avskrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykkelønn	Moms-komp drift	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling	Andre salg- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=9-10-11-12-13)
100 Politisk styring	1 272 420	355 132	39 660	146 798	4 862	3 586	6 253	27 645	1 781 388	103	4 003	48 408	7 075	1 721 799
110 Kontroll og revisjon	297 021	106 058	125 287	24 398	2 331	14 602	8 168	21 420	510 905	17	40 738	56 961	1 739	411 450
120 Administrasjon	12 818 876	5 663 294	650 722	1 092 645	1 062 662	1 714 997	360 903	883 981	18 328 318	12 846	530 495	1 508 176	117 078	16 159 723
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	692 607	529 891	1 774	48 699	13 552	154 315	17 034	40 083	1 075 091	2	26 494	47 808	805	999 982
130 Administrasjonslokaler	474 028	1 214 194	5 835	243 644	346 507	113 000	22 293	242 540	1 906 375	1 293	188 794	199 129	459	1 516 700
Administrasjon	15 554 952	7 868 569	823 278	1 556 184	1 429 914	2 000 500	414 651	1 215 669	23 602 077	14 261	790 524	1 860 482	127 156	20 809 654
170 Årets premieavvik	-6 690 048	85	12	12	0	-990	0	12	-6 688 961	-	-	35 322	-	-6 724 283
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	2 036 413	84	12	5	0	163	0	5	2 036 346	-	-	-	-	2 036 346
180 Diverse fellesutgifter	-808 242	732 330	115 373	113 435	56 031	312 420	50 321	31 394	-185 208	4 193	128 311	232 580	37 316	-587 608
190 Interne serviceenheter	2 539 241	1 100 320	18 544	168 128	36 575	3 171 897	95 790	147 500	447 621	756	360 737	180 017	8 403	-102 292
Fellesutgifter (intern service)	-2 922 636	1 832 819	133 941	281 580	92 606	3 483 490	146 111	178 911	-4 390 202	4 949	489 048	447 919	45 719	-5 377 837
201 Førskole	19 379 428	1 393 418	15 690 339	915 204	49 097	98 913	1 234 150	175 533	35 918 890	3 439 135	166 282	2 079 820	218 385	30 015 268
211 Styret til tilbud til førskolebarn	2 281 144	222 974	444 160	58 091	693	128 381	127 239	7 555	2 743 887	1 700	2 092	264 540	10 485	2 465 070
221 Førskolelokaler og skyss	599 650	1 076 262	88 646	192 800	659 647	47 997	32 827	185 526	2 350 655	67	28 873	359 183	26 875	1 935 657
Barnehager	22 260 222	2 692 654	16 223 145	1 166 095	709 437	275 291	1 394 216	368 614	41 013 432	3 440 902	197 247	2 703 543	255 745	34 415 995
202 Grunnskole	45 143 438	3 964 486	1 676 460	567 826	314 057	347 325	2 057 085	461 300	48 800 557	27 291	112 520	4 336 255	114 414	44 210 077
214 Spesialskoler	583 586	62 408	109 687	8 685	6 608	10 127	22 833	5 841	732 173	3 901	2 462	124 595	1 263	599 952
215 Skolefridstilbud	3 743 683	299 301	20 883	60 404	735	41 665	187 955	42 061	3 853 325	2 741 428	51 635	214 867	2 032	843 363

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Overføringer	Avskrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykkelønn	Moms-komp drift	Brutto driftsutgifter (-1+2+3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter (= 9-10-11-12-13)
	(010-099)	(100-290)	(300-380)	(400-480)	(590)	(690+790)	(710)	(729)	(600+640)	(620-630, 650-670)	(700,730-780)	(800-895)		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
222 Skolekaler	2 999 078	4 101 262	18 648	766 597	3 064 065	103 278	153 995	754 167	9 938 210	540	72 534	1 777 644	23 076	8 064 416
223 Skoleskyss	3 662	1 146 881	19 220	84 459	208	339	467	83 538	1 170 086	240	174	30 661	408	1 138 603
383 Musikk- og kulturskoler	1 550 017	193 736	89 001	27 437	11 191	26 890	57 611	21 338	1 765 543	278 947	68 145	220 692	21 642	1 176 117
Grunnskoler	54 023 464	9 768 074	1 933 899	1 515 408	3 396 864	529 624	2 479 946	1 368 245	66 259 894	3 052 347	307 470	6 704 714	162 835	56 032 528
213 Voksenopplæring	2 330 597	512 467	206 090	162 650	16 710	139 525	88 403	64 463	2 936 123	38 331	90 977	1 966 475	92 477	747 863
Voksenopplæring	2 330 597	512 467	206 090	162 650	16 710	139 525	88 403	64 463	2 936 123	38 331	90 977	1 966 475	92 477	747 863
232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsefjeneste	2 325 516	411 876	50 676	54 085	15 811	49 163	87 864	48 491	2 672 446	17 016	23 109	245 855	25 837	2 360 629
233 Annet forebyggende helsearbeid	673 361	190 902	95 017	130 459	7 144	11 610	23 317	22 113	1 039 843	33 834	70 672	164 521	65 665	705 151
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	4 795 806	1 514 441	3 001 015	280 217	66 518	111 592	191 897	128 260	9 226 248	331 912	227 747	1 666 901	139 938	6 859 750
Kommunehelsefjenesten	7 794 683	2 117 219	3 146 708	464 761	89 473	172 365	303 078	198 864	12 938 537	382 762	321 528	2 077 277	231 440	9 925 530
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	3 185 051	891 108	248 508	435 132	24 455	116 899	171 202	87 759	4 408 394	1 498	117 058	660 459	166 718	3 462 661
243 Tilbud til personer med rusproblemer	1 252 991	304 530	379 684	135 436	13 467	23 543	59 507	29 231	1 973 827	117 564	15 089	328 036	32 486	1 480 652
273 Kommunale sysselsettningstiltak	488 737	160 663	218 825	131 951	5 863	39 112	18 421	15 779	932 727	611	55 921	173 392	31 496	671 307
281 Økonomisk sosialhjelp	38 071	87 274	20 362	4 491 832	222	57 234	1 913	3 705	4 574 909	4 421	6 044	354 851	16 565	4 193 028
283 Bistand til etabl. og opprettholdelse av egen	191 833	32 620	8 238	947 383	1 458	2 775	7 709	4 270	1 166 778	233	17 403	184 017	606 657	358 468
Sosialfjenesten	5 156 683	1 476 195	875 617	6 141 734	45 465	239 563	258 752	140 744	13 056 635	124 327	211 515	1 700 755	853 922	10 166 116
275 Introduksjonsordningen	1 630 967	232 514	44 596	84 731	199	136 430	14 487	9 218	1 832 872	15	18 439	95 162	112 244	1 607 012
Introduksjonsordningen	1 630 967	232 514	44 596	84 731	199	136 430	14 487	9 218	1 832 872	15	18 439	95 162	112 244	1 607 012
276 Kvalifiseringsordningen	1 223 865	45 306	13 361	22 154	101	963	13 981	2 104	1 287 739	53	6 239	25 506	3 060	1 252 881
Kvalifiseringsordningen	1 223 865	45 306	13 361	22 154	101	963	13 981	2 104	1 287 739	53	6 239	25 506	3 060	1 252 881
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	795 308	489 300	265 398	306 558	38 164	89 275	31 722	31 634	1 742 097	16 638	176 397	775 574	89 097	684 391

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14												
Lønn og sosiale utgifter	(010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	(100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon	(300-380)	Overføringer	(400-480)	Avskrivninger	(590)	Fordelte utgifter og internsalg	(690+790)	Refusjon sykkelønn	(710)	Moms-komp drift	(729)	Brutto drifts-utgifter (-1+2+3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling	(600+640)	Andre salgs- og leieinntekter	(620-630, 650-670)	Overføringer med krav til motytelse	(700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse	(800-895)	Netto drifts-utgifter (= 9-10-11-12-13)	
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde																										
244 Barnevernjeneste	795 308	489 300	265 398	306 558	38 164	89 275	31 722	31 634	1 742 097	16 638	176 397	775 574	89 097	684 391												
251 Barneverntiltak i familien	2 609 092	561 373	245 197	108 583	9 540	67 649	178 390	65 650	3 222 096	4 718	3 292	616 468	85 037	2 512 581												
252 Barneverntiltak utenfor familien	445 891	251 377	224 322	242 062	330	15 049	10 573	5 271	1 133 089	160	118	97 739	6 544	1 028 528												
Barnevern	2 800 962	1 163 033	1 190 155	506 058	1 174	132 790	43 299	17 747	5 467 546	1 326	10 383	1 459 000	120 860	3 875 977												
	5 855 945	1 975 783	1 659 674	856 703	11 044	215 488	232 262	88 668	9 822 731	6 204	13 793	2 173 207	212 441	7 417 086												
234 Aktiviserings- og servicejenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelse	3 251 607	1 077 943	510 379	227 831	62 828	115 238	132 179	92 844	4 790 327	172 819	316 511	397 540	44 540	3 858 917												
253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	31 293 622	8 161 421	4 530 337	671 848	186 678	4 484 710	1 608 949	605 243	38 145 004	5 440 373	429 782	2 674 907	174 194	29 425 748												
254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	39 888 712	4 077 175	2 865 338	337 655	77 764	1 667 321	2 017 195	270 096	43 292 032	557 168	286 162	7 184 083	849 996	34 414 623												
261 Institusjonslokaler	855 034	1 762 393	1 677 737	330 786	1 249 135	51 257	40 021	326 840	3 946 967	1 986	194 027	551 494	6 732	3 192 728												
Pleie og omsorg	75 288 975	15 078 932	8 073 791	1 568 120	1 576 405	6 318 526	3 798 344	1 295 023	90 174 330	6 172 346	1 226 482	10 808 024	1 075 462	70 892 016												
255 Medfinansiering somatiske tjenester	7 646	10 633	583 707	4 536 250	14	200	168	433	5 137 449	198	18	17 519	2 197	5 117 517												
256 Akutthjelp helse- og omsorgstjenester	8 642	10 065	19 048	4 903	0	2 598	49	728	39 283	-	-	55 817	18 195	-34 729												
Samhandling	16 288	20 698	602 755	4 541 153	14	2 798	217	1 161	5 176 732	198	18	73 336	20 392	5 082 788												
265 Kommunalt disponerte boliger	565 800	3 093 362	89 347	435 486	1 188 773	145 215	21 066	345 685	4 860 802	8 396	5 490 784	505 145	48 567	-1 192 090												
Kommunale boliger	565 800	3 093 362	89 347	435 486	1 188 773	145 215	21 066	345 685	4 860 802	8 396	5 490 784	505 145	48 567	-1 192 090												
290 Interkommunale samarbeid (§ 27 - samarbeid)	992 463	403 451	76 753	100 467	816	266 280	39 378	48 629	1 219 663	8 900	87 074	1 125 743	65 783	-67 837												
Interkommunalt samarbeid	992 463	403 451	76 753	100 467	816	266 280	39 378	48 629	1 219 663	8 900	87 074	1 125 743	65 783	-67 837												
301 Plansaksbehandling	941 125	281 193	12 947	121 330	17 866	47 437	29 365	42 440	1 255 219	5 281	174 341	136 926	11 926	926 745												
302 Bygge- delings- og seksjoneringsarbeid	1 048 754	179 617	10 695	26 765	16 107	26 416	30 990	14 863	1 209 669	12 544	1 074 930	56 758	7 006	58 431												
303 Kart og oppmåling	749 277	278 692	31 970	49 116	37 669	26 944	14 100	40 072	1 065 608	12 982	553 790	58 287	3 243	437 306												
315 Boligbygging og fysiske birmjøtillak	78 751	89 547	1 554	29 069	57 539	7 632	2 273	6 274	240 281	952	68 677	123 368	13 156	34 128												

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Overføringer	Avskrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykkelønn	Moms-komp drift	Brutto driftsutgifter (-1+2+3+4+5-6-7-8)	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (= 9-10-11-12-13)	
	(010-099)	(100-290)	(300-380)	(400-480)	(590)	(690+790)	(710)	(729)	(600+640)	(620-630, 650-670)	(700,730-780)	(800-895)		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
335 Rekreasjon i tettsted	399 724	458 972	13 458	91 862	99 548	57 388	11 598	80 561	914 017	445	76 264	129 592	14 790	692 926
360 Naturforvaltning og friluftsliv	283 607	266 657	35 638	136 692	48 515	21 491	5 869	42 283	701 466	2 921	112 811	205 843	53 187	326 704
Fysisk planlegging, miljø mm	3 501 238	1 554 678	106 262	454 834	277 244	187 308	94 195	226 493	5 386 260	35 125	2 060 813	710 774	103 308	2 476 240
320 Kommunal næringsvirksomhet	618 015	1 034 878	183 197	389 195	325 698	361 742	19 396	31 608	2 138 237	80 028	2 459 020	67 048	904 033	-1 371 892
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	386 430	428 408	164 979	735 216	109 710	36 255	10 793	83 322	1 694 373	3 606	313 872	358 728	762 761	255 406
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	417 340	73 484	122 012	67 458	862	4 004	10 824	7 333	658 995	721	24 323	160 936	22 432	450 583
Bistand næringslivet, landbruk med mer	1 421 785	1 536 770	470 188	1 191 869	436 270	402 001	41 013	122 263	4 491 605	84 355	2 797 215	586 712	1 689 226	-665 903
330 Samferdselsbedrifter/transporttillak	457 976	503 109	66 029	99 191	324 571	7 674	8 958	7 820	1 426 424	97 044	1 413 992	82 310	31 564	-198 486
333 Kommunale veier, nyanlegg, drift og vedlikehold	945 217	2 286 959	110 137	286 319	725 796	229 228	29 592	229 729	3 865 879	1 096	996 155	362 889	8 328	2 497 411
334 Kommunale veier, miljø og trafikkikkerhetstiltak	142 155	845 322	43 746	132 375	139 559	33 325	2 245	126 739	1 140 848	29	69 154	220 080	4 568	847 017
Veier med mer	1 545 348	3 635 390	219 912	517 885	1 189 926	270 227	40 795	364 288	6 433 151	98 169	2 479 301	665 279	44 460	3 145 942
338 Forebygging av branner og andre ulykker	618 841	165 194	82 942	14 365	15 729	15 083	19 605	9 848	852 535	14 900	560 722	45 951	6 948	224 014
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	2 577 058	606 595	252 926	103 149	162 425	81 482	50 727	85 101	3 484 843	969	291 202	296 643	49 714	2 846 315
Brann- og ulykkesvern	3 195 899	771 789	335 868	117 514	178 154	96 565	70 332	94 949	4 337 378	15 869	851 924	342 594	56 662	3 070 329
340 Produksjon av vann	382 576	702 089	71 909	2 580	378 639	17 801	7 482	604	1 511 906	1 098	665 670	25 648	389	819 101
345 Distribusjon av vann	792 342	1 335 408	63 003	29 872	878 390	110 065	20 834	1 913	2 966 203	287	4 857 755	36 463	1 102	-1 929 404
350 Avløpsrensing	511 940	1 050 365	275 056	6 103	489 987	75 679	12 376	414	2 244 982	19	743 071	44 441	196	1 457 255
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	783 420	1 351 745	89 509	31 611	947 090	127 323	17 877	1 604	3 056 571	3 784	5 295 395	36 944	456	-2 280 008
354 Tømming av slamavskillere	44 839	140 076	204 266	663	7 797	800	901	230	395 710	32 872	397 580	1 670	84	-36 496
355 Innsamling av forbruksavfall	429 652	940 119	1 631 705	11 117	164 484	42 831	12 244	1 251	3 120 751	244 096	4 559 061	20 769	(194)	-1 702 981

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatler egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordelleutgifter og internsalg (690+790)	Refusjon sykkelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (-1+2+3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600+640)	Andre salgs- og leieinntekter (620-630, 650-670)	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (= 9-10-11-12-13)
357 Gjenvinning og sluttbehandling av avfall	396 544	921 447	579 625	18 990	140 656	216 063	9 495	259	1 831 445	22 285	578 093	28 476	354	1 202 237
Vann, avløp og renovasjon (VAR)	3 341 313	6 441 249	2 915 073	100 936	3 007 043	590 562	81 209	6 275	15 127 568	304 441	17 096 625	194 411	2 387	-2 470 296
231 Aktivitetstilbud barn og unge	711 461	296 988	30 339	193 211	17 746	30 598	25 807	34 270	1 159 070	12 902	43 204	111 076	46 447	945 441
365 Kulturminnevern	51 618	28 515	14 487	23 811	5 791	6 980	1 549	4 416	111 277	146	11 065	23 132	4 443	72 491
370 Bibliotek	1 065 593	397 500	14 072	64 723	38 533	23 507	35 127	48 153	1 473 634	610	33 764	125 439	8 759	1 305 062
373 Kino	152 025	247 109	2 751	4 873	22 467	2 134	3 764	2 290	421 037	50	363 004	10 268	438	47 277
375 Museer	168 663	126 243	33 297	178 059	17 481	6 464	5 688	6 239	505 352	117	47 411	48 315	39 436	370 073
377 Kunstformidling	163 866	177 605	24 645	384 540	32 120	10 994	4 544	11 572	755 666	2 092	127 526	98 562	18 878	508 608
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	297 799	168 552	48 629	739 287	140 209	-34 897	11 007	41 572	1 376 794	1 580	234 882	133 763	187 739	818 830
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	753 038	971 008	37 229	268 851	715 974	82 436	25 062	172 490	2 466 112	5 661	440 502	444 492	21 364	1 554 093
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kultur- og idrettsbygg	611 443	399 901	63 948	560 803	71 780	29 889	19 516	52 225	1 606 245	4 189	265 320	191 593	73 522	1 071 621
386 Kommunale kulturbygg	214 656	571 146	11 578	135 583	197 353	47 733	8 507	92 962	981 114	539	157 441	175 342	3 001	644 791
Kultur	4 190 162	3 384 567	280 975	2 553 741	1 259 454	205 838	140 571	466 189	10 856 301	27 886	1 724 119	1 361 982	404 027	7 338 287
390 Den norske kirke	8 623	48 705	14 903	2 265 638	12 472	16 672	422	6 495	2 326 752	167	16 810	42 007	20 095	2 247 673
392 Andre religiøse formål	273	1 932	8 112	235 871	119	2 233	0	11	244 063	-	-	333	5	243 725
393 Kirkegårder, gravlund, krematorier	130 697	90 794	4 693	170 367	14 555	9 998	4 229	7 905	388 974	5 473	100 093	53 474	2 635	227 299
Religiøse formål inkl Den norske kirke	139 593	141 431	27 708	2 671 876	27 146	28 903	4 651	14 411	2 959 789	5 640	116 903	95 814	22 735	2 718 697
I alt	207 902 914	65 073 217	38 524 339	26 812 439	14 971 222	15 796 737	9 709 380	6 652 500	321 125 514	13 842 114	36 554 435	37 000 428	5 719 145	228 009 392

Prosentvis fordeling:

Adm og fellesutgifter	6,1 %	14,9 %	2,5 %	6,9 %	10,2 %	34,7 %	5,8 %	21,0 %	6,0 %	0,1 %	3,5 %	6,2 %	3,0 %	6,8 %
Oppvekst (barnehage/skole)	37,8 %	19,9 %	47,7 %	10,6 %	27,5 %	6,0 %	40,8 %	27,1 %	34,3 %	47,2 %	1,6 %	30,7 %	8,9 %	40,0 %

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordelte utgifter og internsalg (690+790)	Refusjon sykelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto drifts-utgifter (-1+2+3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600+640)	Andre salgs- og leieinntekter (620-630, 650-670)	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto drifts-utgifter (= 9-10-11-12-13)
Helse, sosial og eldreomsorg	45,9 %	31,8 %	37,3 %	50,7 %	11,5 %	44,0 %	47,4 %	26,0 %	41,2 %	48,3 %	4,9 %	45,6 %	41,9 %	45,9 %
Tekniske oppgaver med mer	6,0 %	19,7 %	9,5 %	4,8 %	31,1 %	8,9 %	3,4 %	11,1 %	10,1 %	3,3 %	61,8 %	8,2 %	4,8 %	2,7 %
Kirke og kultur	2,1 %	5,4 %	0,8 %	19,5 %	8,6 %	1,5 %	1,5 %	7,2 %	4,3 %	0,2 %	5,0 %	3,9 %	7,5 %	4,4 %
Bolig, sysselsetting, næringsliv med mer	1,7 %	7,5 %	1,6 %	6,4 %	10,9 %	4,3 %	0,8 %	7,2 %	3,5 %	0,7 %	22,7 %	3,2 %	32,3 %	-0,1 %
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidso	0,4 %	0,8 %	0,7 %	1,1 %	0,3 %	0,6 %	0,3 %	0,5 %	0,5 %	0,1 %	0,5 %	2,1 %	1,6 %	0,3 %
I alt	100,0 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 2.2 Fylkeskommunene inkl. Oslo

	Lønn og sosiale utgifter		Kjøp av varer og tjenester til egen- produksjon		Kjøp som erstatler egen- produksjon		Over- føringer		Av- skrivninger		Fordelle utgifter og internsalg		Refusjon sykelønn		Moms- komp drift		Brutto drifts- utgifter (1+2- 3+4+5-6-7-8)		Bruker- betaling		Andre salgs- og leieinntekter		Over- føringer uten krav til motytelse		Netto drifts- utgifter (=9- 10-11-12- 13)			
	(010-099)	(100-290)	(300-380)	(400-480)	(590)	(690+790)	(710)	(729)	(600)	(620-660)	(780)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	(800-895)	
Fylkeskommunene, konsern (inkl Oslo)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14														
400 Politisk styring	244 727	74 653	2 199	83 223	58	1 087	1 272	3 658	398 843	-	994	2 405	(16)	395 460														
410 Kontroll og revisjon	39 860	14 306	5 724	1 661	0	30	844	1 613	59 064	-	4 836	3 204	4 941	46 083														
420 Administrasjon	1 671 418	750 376	24 503	148 354	89 250	50 809	39 830	106 859	2 486 403	418	56 141	123 758	11 849	2 294 237														
421 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	120 014	67 605	213	7 397	666	13 078	2 383	7 404	173 030	-	8 348	6 530	50	158 102														
430 Administrasjonslokaler	37 812	180 839	0	35 761	47 201	19 855	3 069	34 421	244 268	-	53 752	10 318	-	180 198														
Administrasjon	2 113 831	1 087 779	32 639	276 396	137 175	84 859	47 398	153 955	3 361 608	418	124 071	146 215	16 824	3 074 080														
460 Tjenester utenfor ordinært fylkeskommunalt ansvarsområde	66 759	51 648	877	81 220	9 919	6 614	2 095	997	200 717	3 114	19 860	109 795	5 105	62 843														
465 Interkommunale samarbeid (§27 - samarbeid)	10 451	3 468	5 350	1 060	0	6 416	168	438	13 307	2 395	3 187	7 640	(14)	99														
470 Årets premieavvik	-737 099	21	0	5	0	0	0	5	-737 078	-	-	60 293	-	-797 371														
471 Amortisering av tidligere års premieavvik	267 605	0	0	0	0	0	0	0	267 605	-	-	-	360	267 245														
480 Diverse fellesutgifter	104 130	73 779	50 450	90 397	2 651	28 531	2 179	7 577	283 120	451	8 690	212 292	18 318	43 369														
490 Interne serviceenheter	24 781	24 773	0	979	0	15 503	973	979	33 078	-	27 592	6 457	-	-971														
Fellesutgifter (intern service)	-263 373	153 689	56 677	173 661	12 570	57 064	5 415	9 996	60 749	5 960	59 329	396 477	23 769	-424 786														
510 Skolelokaler og internater	1 321 613	1 618 476	7 217	363 327	1 182 035	31 142	62 847	337 957	4 060 722	5 251	92 913	727 786	5 013	3 229 759														
515 Skoleforvaltning	1 555 151	986 677	19 254	182 782	73 562	64 887	47 661	161 823	2 543 055	9 934	74 398	151 257	18 301	2 289 165														
520 Pedagogisk ledelse, pedagogiske fellesutgifter og gjesteleversoppgjør	2 534 028	526 609	262 316	93 244	58 234	116 994	60 328	60 940	3 236 169	14 064	38 076	479 275	22 477	2 682 277														
521 Studiespesialisering	4 589 102	279 181	2 678	26 935	6 764	14 114	147 272	23 527	4 719 747	25 913	27 570	182 302	4 256	4 479 706														
522 Bygg- og anleggsteknikk	665 076	79 919	742	14 374	4 919	2 532	25 140	13 809	723 549	883	15 401	29 987	622	676 656														
523 Elektrofag	748 814	71 591	761	13 151	1 384	1 515	14 900	12 625	806 661	1 673	4 797	18 221	155	781 815														
524 Design og håndverksfag	422 777	31 926	750	5 500	1 234	857	20 185	5 226	435 919	1 347	7 545	24 645	51	402 331														
525 Restaurant- og næringsmiddel-fag	350 494	65 331	47	10 554	1 761	5 402	13 446	10 015	399 324	2 001	22 551	15 705	92	358 975														

	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon														Netto drifts-utgifter (=9-10-11-12-13)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Fylkeskommunene, konsern (inkl Oslo)	(010-099)	(100-290)	(300-380)	(400-480)	(590)	(690+790)	(710)	(729)		(600)	(620-660)	(700,730-780)	(800-895)		
526 Helse- og sosialfag	1 217 101	61 396	633	7 670	1 513	8 106	42 398	7 131	1 230 678	1 955	8 495	48 078	664	1 171 486	
527 Idrettsfag	677 836	67 359	667	5 967	1 002	2 601	18 909	5 735	725 586	2 489	6 858	26 387	582	689 270	
528 Teknikk og industriell produksjon	959 970	126 170	1 395	22 117	6 931	5 902	23 838	20 962	1 065 881	1 298	18 395	32 028	12	1 014 158	
529 Musikk, dans og drama	587 011	47 757	2 882	3 632	1 101	768	20 157	3 444	618 014	1 058	4 789	22 975	416	588 776	
530 Medier og kommunikasjon	597 085	48 217	77	7 515	4 732	2 105	19 116	7 384	629 021	2 085	3 496	21 925	1 300	600 215	
531 Naturbruk	381 990	138 044	2 680	7 035	6 190	5 305	10 864	6 667	513 103	690	110 172	26 187	5 468	370 586	
532 Service og samferdsel	538 681	31 044	161	3 210	5 877	2 029	16 472	2 962	557 510	836	1 855	18 806	12	536 001	
554 Fagskoler	387 156	107 142	19 144	33 650	3 324	11 054	8 245	10 067	521 050	8 236	14 426	76 513	11 768	410 107	
559 Landslinjer	169 799	57 306	187	22 685	4 860	2 738	4 695	9 105	238 299	446	11 882	167 884	25 794	32 293	
560 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	2 590 191	184 941	332 276	29 460	1 419	40 526	105 130	15 482	2 977 149	396	12 584	201 189	6 514	2 756 466	
590 Andre undervisningsformål	1 281 155	584 317	234 762	152 125	14 555	100 662	38 376	52 680	2 075 196	70 824	565 785	628 454	86 567	723 566	
Videregående skoler	21 575 030	5 113 403	888 629	1 004 933	1 381 397	419 239	699 979	767 541	28 076 633	151 379	1 041 978	2 899 604	190 064	23 793 608	
570 Fagopplæring i arbeidslivet	342 393	131 209	2 044 685	80 904	36	10 031	4 952	4 611	2 579 633	1 434	9 735	320 957	7 571	2 239 936	
581 Voksenopplæring etter opplæringsloven	308 156	140 217	26 959	14 668	314	76 266	8 517	3 918	401 613	2 399	28 462	36 397	8 993	325 362	
Voksenopplæring/fagopplæring	650 549	271 426	2 071 644	95 572	350	86 297	13 469	8 529	2 981 246	3 833	38 197	357 354	16 564	2 565 298	
660 Tannhelsestjeneste - Fellesfunksjoner	95 858	348 896	5 767	55 872	82 703	3 940	1 521	51 664	531 971	336	8 014	152 695	4 859	366 067	
665 Tannhelsestjeneste - Pasientbehandling	2 024 275	280 841	87 697	45 071	6 365	4 467	104 273	35 004	2 300 505	571 692	41 306	151 504	830	1 535 173	
Tannhelse	2 120 133	629 737	93 464	100 943	89 068	8 407	105 794	86 668	2 832 476	572 028	49 320	304 199	5 689	1 901 240	
700 Tilrettelegging og støttestrukturer for næringslivet	140 135	166 559	37 824	1 219 742	1 032	27 097	4 489	20 059	1 513 647	221	6 175	481 319	617 131	408 801	
705 Finansieringsbistand overfor næringslivet	25 283	34 754	666	795 612	0	5 047	1 124	375	849 769	-	-	2 499	844 669	2 601	
710 Fylkeskommunal næringsvirksomhet	15 451	40 030	280	135 722	10 944	15 406	514	1 033	185 474	-	341 032	2 709	87 633	-245 900	
715 Lokal og regional utvikling	199 079	115 600	25 021	647 899	1 927	24 341	4 603	15 197	945 385	41	7 128	149 739	488 031	300 446	
716 Friluftsliv og miljø	22 171	19 958	1 015	104 275	1	2 159	691	3 170	141 400	-	85	21 322	25 342	94 651	
Regional utvikling, næring og miljø	402 119	376 901	64 806	2 903 250	13 904	74 050	11 421	39 834	3 635 675	262	354 420	657 588	2 062 806	560 599	

Fylkeskommunene, konsern (inkl Oslo)	Kjøp av varer og tjenester til egen- og produksjon														Netto drifts- utgifter (=9-10-11-12-13)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
	(010-099)	(100-290)	(300-380)	(400-480)	(590)	(690+790)	(710)	(729)	Brutto drifts- utgifter (1+2-3+4+5-6-7-8)	Bruker- betaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)		
720 Fylkesveier - nyanlegg, drift og vedlikehold	17 585	4 384 022	563 311	361 558	809 145	5 221	232	369 199	5 760 969	-	236 496	524 434	5 573	4 994 466	
721 Fylkesveier - miljø- og trafikksikkerhetstiltak	2 824	452 308	13 251	59 494	54 010	0	0	37 250	544 637	-	-	40 597	4 560	499 480	
Fylkesveier	20 409	4 836 330	576 562	421 052	863 155	5 221	232	406 449	6 305 606	-	236 496	565 031	10 133	5 493 946	
730 Bilruter	153 285	1 259 105	6 287 798	157 791	64 468	34 943	3 234	87 664	7 796 606	69	1 657 271	108 483	130 325	5 900 458	
731 Fylkesveierferjer	3 912	5 562	1 680 997	21 999	0	0	21	174	1 712 275	-	9 414	10 339	809	1 691 713	
732 Båtruter	3 214	45 138	1 161 003	33 941	885	0	21	8 287	1 235 873	-	125 892	22 444	-	1 087 537	
733 Transport (ordninger) for funksjonshemmede	20 065	326 700	519 966	51 011	0	248 222	604	39 217	629 699	697	2 605	5 873	2 080	618 444	
734 Sporveier og forstadsbaner	785	1 208	1 613 985	107 944	53 319	0	8	100 832	1 676 401	-	106 165	35 133	8 088	1 527 015	
Rutegående samferdsel	181 261	1 637 713	11 263 749	372 686	118 672	283 165	3 888	236 174	13 050 854	766	1 901 347	182 272	141 302	10 825 167	
740 Bibliotek	105 791	62 422	8 475	15 816	2 547	3 267	2 557	7 696	181 531	335	5 985	13 784	21 284	140 143	
750 Kulturminnevern	194 162	70 853	4 730	164 402	6 345	12 268	6 576	8 881	412 767	1 825	42 747	101 762	79 774	186 659	
760 Museer	13 025	8 544	5	308 682	4 653	911	604	1 083	332 311	515	811	5 098	9 939	315 948	
771 Kunstformidling	96 204	147 662	17 801	349 120	1 581	25 257	2 499	6 119	578 493	23	8 135	99 577	107 770	362 988	
772 Kunstproduksjon	41 506	47 185	3 423	97 925	450	962	699	3 362	185 466	407	2 711	50 169	38 952	93 227	
775 Idrett	20 980	9 051	71	781 069	18	153	268	286	810 482	-	159	98 672	632 719	78 932	
790 Andre kulturaktiviteter	76 575	44 271	2 233	237 572	1 182	4 597	2 587	3 924	350 725	227	2 254	36 304	99 079	212 861	
Kultur	548 243	389 988	36 738	1 954 586	16 776	47 415	15 790	31 351	2 851 775	3 332	62 802	405 366	989 517	1 390 758	
I alt	27 348 202	14 496 966	15 084 908	7 303 079	2 633 067	1 065 717	903 386	1 740 497	63 156 622	737 978	3 867 960	5 914 106	3 456 668	49 179 910	

Prosentvis fordeling:

Adm og fellesutgifter	6,8 %	8,6 %	0,6 %	6,2 %	5,7 %	13,3 %	5,8 %	9,4 %	5,4 %	0,9 %	4,7 %	9,2 %	1,2 %	5,4 %
Undervisningsformål	81,3 %	37,1 %	19,6 %	15,1 %	52,5 %	47,4 %	79,0 %	44,6 %	49,2 %	21,0 %	27,9 %	55,1 %	6,0 %	53,6 %
Tannhelse	7,8 %	4,3 %	0,6 %	1,4 %	3,4 %	0,8 %	11,7 %	5,0 %	4,5 %	77,5 %	1,3 %	5,1 %	0,2 %	3,9 %
Regional utvikling mmm	1,5 %	2,6 %	0,4 %	39,8 %	0,5 %	6,9 %	1,3 %	2,3 %	5,8 %	0,0 %	9,2 %	11,1 %	59,7 %	1,1 %
Samferdsel	0,7 %	44,7 %	78,5 %	10,9 %	37,3 %	27,1 %	0,5 %	36,9 %	30,6 %	0,1 %	55,3 %	12,6 %	4,4 %	33,2 %

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egen- produksjon	Kjøp som erstatte egen- produksjon	Overføringer	Avskrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykkelønn	Moms-komp drift	Brutto drifts- utgifter (1+2- 3+4+5-6-7-8)	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto drifts- utgifter (=9- 10-11-12- 13)
Fylkeskommunene, konsern (inkl Oslo)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12	13	14
	(010-099)	(100-290)	(300-380)	(400-480)	(590)	(690+790)	(710)	(729)	(600)	(620-660)	(700,730- 780)	(800-895)	
Kultur	2,0 %	2,7 %	0,2 %	26,8 %	0,6 %	4,4 %	1,7 %	1,8 %	4,5 %	1,6 %	6,9 %	28,6 %	2,8 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Vedlegg 3**Statlige overføringer til kommunesektoren i 2012 og 2013. 1000 kr.**

Tabell 3.1 Statlige overføringer til kommunesektoren 2012 og 2013. 1000 kroner

Øremerket tilskudd			Vedtatt budsjett	Saldert budsjett
Kap.	Post	Navn	RNB 2012	2013
225		Tiltak i grunnsopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	178 774	184 495
	62	Tilskudd til de kommunale sameskolene i Snåsa og Målselv	20 909	21 578
	63	Tilskudd til samisk i grunnsopplæringen	52 487	52 919
	66	Tilskudd til leirskoleopplæring	42 618	43 982
	67	Tilskudd til opplæring i finsk	8 160	7 958
	68	Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen	230 339	238 984
	69	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereformer	246 937	231 297
226		Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen		
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	36 050	37 204
	62	Tilskudd for økt lærertetthet		157 000
227		Tilskudd til særskilte skoler		
	60	Tilskudd til Moskvaskolen	1 339	2 044
	61	Tilskudd til voksenopplæring i Andebu kommune	4 500	4 644
	62	Tilskudd til Fjellheimen leirskole	5 361	5 533
231		Barnehager		
	60	Driftstilskudd til barnehager	10 000	0
	61	Investeringsstilskudd	47 000	10 000
	62	Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage		
	64	Tilskudd til midlertidige lokaler	19 400	6 500
	65	Skjønnsmidler til barnehager		
286		Forskningsfond		
	60	Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning	219 000	0
287				
	60	Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning		219 000
		Sum	1 122 874	1 223 138
Kulturdepartementet				
314		Kultur og samfunn		
	60	Tilskudd til livssynsneutrale seremonirom		10 000
320		Allmenne kulturformål		
	60	Den kulturelle spaserstokken og kulturkort for ungdom	19 250	3 900
		Sum	19 250	13 900
Justisdepartementet				
430		Kriminalomsorgens sentrale forvaltning		
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	72 000	102 304
440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten		
	60	Tilskudd til kommuner til SLT-tiltak	5 000	5 160
		Sum	77 000	107 464
Kommunal- og regionaldepartementet				
551		Regional utvikling og nyskaping		
	60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	1 550 950	1 525 950
	61	Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	628 600	557 700
552		Nasjonalt samarbeid for regional utvikling		
	62	Nasjonale tiltak for lokal samfunnsutvikling	30 000	30 000
575		Ressurskrevende tjenester		
	60	Toppfinansieringsordning (tidl. kap.761.64)	5 350 218	5 850 000

Øremerket tilskudd			Vedtatt budsjett	Saldert budsjett
Kap.	Post	Navn	RNB 2012	2013
581		Bolig- og bomiljøtiltak		
	61	Husleietilskudd	2 500	2 500
582		Rentekompensasjon skoleanlegg og kirkebygg		
	60	Rentekompensasjon - skole- og svømmeanlegg	546 000	439 700
	61	Rentekompensasjon - kirkebygg	48 750	49 200
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser		
	63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag	1 103 500	1 013 900
	64	Investeringsstilskudd	920 900	847 800
		Sum	10 181 418	10 316 750
<i>Arbeids- og inkluderingsdepartementet</i>				
621		Tilskudd til sosiale tjenester og og sosial inkludering		
	62	Kvalifiseringsprogrammet		
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	178 525	163 330
		Sum	178 525	163 330
<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>				
718		Rusmiddelforebygging		
	63	Rusmiddeltiltak	15 462	15 957
719		Annet folkehelsearbeid		
	60	Kommunetilskudd	6 277	6 459
761		Tilskudd forvaltet av Helsedirektoratet		
	60	Kompetansetiltak i kommunene	193 425	202 215
	61	Tilskudd til vertskommuner	958 903	952 588
	62	Dagaktivitetstilbud	150 000	254 800
	63	Tilskudd til rusmiddeltiltak		
	66	Tilskudd til brukerstyrt personlig assistanse	84 334	87 129
	67	Tilskudd til særskilte utviklingstiltak	136 712	111 087
762		Primærhelsetjeneste		
	60	Helsestasjonstjenesten og skolehelsetjenesten	26 381	57 225
	61	Fengselshelsetjenesten	126 800	130 858
	62	Øyeblikkelig hjelp	131 000	270 192
	63	Allmennlegetjenester	67 000	123 144
763		Rustiltak		
	61	Kommunalt rusarbeid	419 602	86 029
764		Psykisk helse		
	60	Psykisk helsearbeid	199 600	226 179
783		Personell		
	61	Turnustjenste	125 134	129 138
		Sum	2 640 630	2 653 000
<i>Barne- og likestillingsdepartementet</i>				
840		Krisetiltak		
	60	Tilskudd til krisesentre		
	61	Tilskudd til incestsentre	70 000	72 240
	62	Tilskudd til kommuner		
846		Forsknings- og utredningstiltak		
	60	Tilskudd til likestillingsarbeid i kommunal sektor	1 900	1 900
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	60	Kommunalt barnevern	286 860	464 755
	61	Utvikling i kommunene		26 446
855		Statlig forvaltning av barnevernet		
	60	Tilskudd til kommunene	180 297	186 067
857		Barne- og ungdomstiltak		
	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	62 493	64 333
		Sum	601 550	815 741

Øremerket tilskudd			Vedtatt budsjett	Saldert budsjett
Kap.	Post	Navn	RNB 2012	2013
Fiskeri- og kystdepartementet				
1050		Diverse fiskeriformål		
	60	Tilskudd til fylkeskommuner		180 000
1062		Kystverket		
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	37 320	60 000
		Sum	37 320	240 000
Landbruks- og matdepartementet				
1143		Statens landbruksforvaltning		
	60	Tilskudd til veterinærdekning	126 118	130 154
		Sum	126 118	130 154
Samferdselsdepartementet				
1320		Statens vegvesen		
	61	Rentekompensasjon for transporttiltak	125 000	140 000
	62	Tilskudd til rassikring på fylkesveger	538 400	550 800
1330		Særskilte transporttiltak		
	60	Særskilt tilskudd til kollektivtransport	493 100	758 900
1351		Persontransport med tog		
	60	Kompensasjon for ansvarsoverføring kjøp av persontransport med tog		
		Sum	1 156 500	1 449 700
Miljøverndepartementet				
1400		Miljøverndepartementet		
	61	Framtidens byer	19 000	37 000
	62	Den naturlige skolesekken		3 500
	65	Groruddalen	31 000	32 000
1427		Direktoratet for naturforvaltning		
	60	Tilskudd til lokalt utviklingsfond	6 000	6 000
	65	Handlingsplaner for friluftslivet	2 000	
1441		Klima- og foruresningstiltak		
	69	Oppryddingstiltak	37 300	26 250
		Sum	95 300	104 750
Fornyings- og administrasjonsdepartementet				
1540		Nasjonale minoriteter		
	60	Tiltak for rom	5 803	5 800
		Sum	5 803	5 800
Forsvarsdepartementet				
1795		Kulturelle og allmenntillegte formål		
	60	Tilskudd til kommuner	1 696	0
		Sum	1 696	0
Olje- og energidepartementet				
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	60	Tilskudd til skredforebygging	24 000	14 000
		Sum	24 000	14 000
Folketrygden				
2755		Helsetjeneste i kommunene		
	62	Tilskudd til fastlønnsordning fysioterapeuter	265 000	290 000
		Sum	265 000	290 000
		Sum øremerkede tilskudd (kommuneopplegget)	16 513 734	17 513 827
Øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneopplegget)¹⁾				
225		Tilskudd i grunnopplæringen		
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere	133 498	125 316
231		Barnehager		

Øremerket tilskudd			Vedtatt budsjett	Saldert budsjett
Kap.	Post	Navn	RNB 2012	2013
	63	Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder	122 108	126 015
490		Utlendingsdirektoratet		
	60	Vertskommunetilskudd (tidl. kap. 690.60)	252 472	246 394
821		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	60	Integreringstilskudd (tidl. kap. 651.60)	4 512 341	5 090 852
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninge	360 900	314 268
	62	Kommunale innvandrertiltak (tidl. kap. 651.62)	109 278	172 823
822		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (tidl. kap. 653.60)	1 645 648	1 648 676
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	64	Tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger		
	65	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger	920 000	1 100 000
		Sum	8 056 245	8 824 344
Andre poster utenfor kommuneopplegget¹⁾				
1632		Kompensasjon for merverdiavgift		
	61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	15 400 000	18 500 000
		Sum	15 400 000	18 500 000
		Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	23 456 245	27 324 344
Rammeoverføringer til kommunesektoren				
571		Rammetilskudd til kommuner		
	60	Innbyggertilskudd	105 448 073	109 678 586
	61	Distriktstilskudd Sør-Norge	360 789	373 080
	62	Nord-Norge og Namdalstilskudd (tidl. Nord-Norgetilskudd)	1 392 318	1 446 422
	63	Småkommunetilskudd (tidl. regionaltilskudd)	895 028	929 742
	64	Skjønnstilskudd	2 256 000	2 175 000
	66	Vekstilskudd	81 766	60 233
	67	Storbytilskudd	381 354	401 506
		Sum rammeoverføringer kommuner	110 815 328	115 064 569
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	26 652 862	27 316 533
	62	Nord-Norge-tilskudd	555 759	577 270
	64	Skjønnstilskudd	409 000	509 000
	65	Tilskudd til barnevern/hovedstadstilskudd		
		Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	27 617 621	28 402 803
		Sum rammeoverføringer	138 432 949	143 467 372

1) Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget medregnes ikke ved beregning av vekst i kommunesektorens inntekter

Vedlegg 4

Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2000-2013

Tabell 4.1. Kommuneforvaltningens inntekter i henhold til nasjonalregnskapets definisjoner.

Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, bortsett fra linje 8 og 9 som viser kommuneoppbygget i faste 2013-priser.

	Regnskap											Anslag		
	2000	2001	2002 6)	2003	2004 7)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. Skatteinntekter	93 634	107 644	90 882	96 944	101 255	107 745	120 271	122 550	129 919	136 570	145 872	143 580	153 822	162 737
1.1 Skatt på inntekt og formue	90 295	104 435	87 474	93 204	97 157	102 693	114 785	116 350	123 076	129 561	138 222	135 503	145 065	153 870
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatter	3 339	3 209	3 408	3 740	4 098	5 052	5 486	6 200	6 843	7 009	7 650	8 077	8 757	8 867
2. Overføringer fra staten 1)	93 878	99 198	97 341	82 143	85 981	92 129	101 076	110 430	121 767	142 533	153 028	172 634	187 610	198 162
2.1 Rammeforskudd	54 186	52 944	53 063	53 425	47 052	48 573	53 931	57 804	62 226	72 768	82 765	127 164	138 411	143 528
2.2 Ørem. tilsk. innenf. k.opp. 2)	33 457	36 124	14 632	17 619	21 480	24 030	29 420	32 970	37 357	39 285	41 399	17 057	18 198	19 330
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.opp. 3)	6 234	10 129	29 646	9 592	9 393	8 812	7 945	8 807	9 762	16 938	14 176	13 851	16 108	16 804
2.4 Momskompensasjon				1 506	8 056	10 714	9 780	10 849	12 421	13 542	14 688	14 562	14 893	18 500
3. Gebyrer 4)	27 629	30 576	29 767	31 269	33 186	34 446	35 108	37 862	40 487	43 387	45 795	48 401	51 291	53 284
4. Renteinntekter mv.	10 838	14 575	13 340	15 538	14 753	14 154	14 439	16 749	15 739	13 402	12 739	19 778	16 950	16 818
5. Andre innenlandske løpende overføringer	2 750	2 902	2 956	2 773	3 039	3 426	3 506	4 319	4 292	4 226	4 556	6 010	5 394	5 735
6. Sum inntekter (1+2+3+4+5)	228 729	254 895	234 286	228 667	238 214	251 900	274 400	291 910	312 204	340 118	361 990	390 403	415 067	436 736
7. Sum innt. kommuneoppbygget (6-2.3-4)	211 657	230 191	191 300	203 537	214 068	228 934	252 016	266 354	286 703	309 778	335 075	356 774	382 009	403 114
8. Kommuneoppbygget, faste priser 5)	352 846	361 001	287 642	295 121	300 475	313 505	333 120	337 235	341 164	354 786	371 140	380 341	394 615	403 114
9. Kroner per innbygger, faste priser	78 351	79 796	63 187	64 473	65 230	67 562	71 162	71 189	71 087	73 028	75 430	76 284	78 122	78 771

1) Se også vedlegg 3

2) Inkluderer overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet.

3) Tilskuddene under pkt. 2.3 (tilskudd til arbeidsmarkedstiltak, flyktninger, flom/hjemfall, kirkelov, sletting av sykehusgjøld m.v.) fastlegges ut fra andre vurderinger enn hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes.

4) Eksklusive bygg- og anleggsgebyrer til og med 2001.

5) Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 6.

6) Inntektsnedgangen må ses i sammenheng med statens overtakelse av sykehusene. Engangsbevilgning på 21,6 mrd. kr til sletting av gjeld m.v. i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom kommuneoppbygget (inngår i pkt. 2.3).

7) Reduksjonen i rammetilskuddet må bl.a. ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004.

Videre ble generell momskompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammetilskuddet.

Tabell 4.2 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2000-2012

	Regnskap										Anslag			
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
I. Frie innt. (tab. 4.1 linje 1+2.1). Mill. kr	147 820	160 588	143 945	150 369	148 307	156 318	174 202	180 354	192 145	209 338	228 637	270 744	292 233	306 265
II. Skatteinntekter i pst. av frie inntekter	63,3	67,0	63,1	64,5	68,3	68,9	69,0	67,9	67,6	65,2	63,8	53,0	52,6	53,1
III. Rammetilskudd i pst. av frie inntekter	36,7	33,0	36,9	35,5	31,7	31,1	31,0	32,1	32,4	34,8	36,2	47,0	47,4	46,9
IV. Frie inntekter i pst. av samlede inntekter	69,8	69,8	75,2	73,9	69,3	68,3	69,1	67,7	67,0	67,6	68,2	75,9	76,5	76,0

Tabell 4.3 Endringer i kommunesektorens inntekter i prosent fra året før. 2000-2012

	Regnskap										Anslag		
	2000	2001	2002 1)	2003	2004 2)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1. Skatteinntekter	15,0	-15,6	6,7	4,4	6,4	11,6	1,9	6,0	5,1	6,8	-1,6	7,1	5,8
1.1 Skatt på inntekt og formue	15,7	-16,2	6,6	4,2	5,7	11,8	1,4	5,8	5,3	6,7	-2,0	7,1	6,1
1.2 Eiendomsskatt og andre prod. skatter	-3,9	6,2	9,7	9,6	23,3	8,6	13,0	10,4	2,4	9,1	5,6	8,4	1,3
2. Overføringer fra staten	5,7	-1,9	-15,6	4,7	7,2	9,7	9,3	10,3	17,1	7,4	12,8	8,7	5,6
2.1 Rammetilskudd	-2,3	0,2	0,7	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,7	16,9	13,7	53,6	8,8	3,7
2.2 Ørem. tilsk. innenf. k. opplegget 2)	8,0	-59,5	20,4	21,9	11,9	22,4	12,1	13,3	5,2	5,4	-58,8	6,7	6,2
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k. oppl. 3)	62,5	192,7	-67,6	-2,1	-6,2	-9,8	10,8	10,8	73,5	-16,3	-2,3	16,3	4,3
2.4 Momskompensasjon				434,9	33,0	-8,7	10,9	14,5	9,0	8,5	-0,9	2,3	24,2
3. Gebyrer	10,7	-2,6	5,0	6,1	3,8	1,9	7,8	6,9	7,2	5,6	5,7	6,0	3,9
4. Rentinntekter mv.	34,5	-8,5	16,5	-5,1	-4,1	2,0	16,0	-6,0	-14,8	-4,9	55,3	-14,3	-0,8
5. Andre innenlandske løpende overføringer	5,5	1,9	-6,2	9,6	12,7	2,3	23,2	-0,6	-1,5	7,8	31,9	-10,2	6,3
6. Sum inntekter (1+2+3+4+5)	11,4	-8,1	-2,4	4,2	5,7	8,9	6,4	7,0	8,9	6,4	7,8	6,3	5,2
7. Sum innt. kommuneopplegget (7-2.3-4)	8,8	-16,9	6,4	5,2	6,9	10,1	5,7	7,6	8,0	8,2	6,5	7,1	5,5
8. Kommuneopplegget, faste priser	2,3	-20,3	2,6	1,8	4,3	6,3	1,2	1,2	4,0	4,6	2,5	3,8	2,2
9. Kroner per innbygger, faste priser	1,8	-20,8	2,0	1,2	3,6	5,3	0,0	-0,1	2,7	3,3	1,1	2,4	0,8

1) Se note 6 tabell 4.1

2) Se note 7 tabell 4.1

Vedlegg 5

Kommuneregnskapets og nasjonalregnskapets gruppering

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over i nasjonalregnskapets gruppering oppnår man imidlertid en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter etter nasjonalregnskapets grupperinger er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor. For å vurdere utviklingen i kommunesektoren over tid, kan det også være en fordel å bruke nasjonalregnskapets tall. Nasjonalregnskapets tall blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, vareinnsats/produktinnsats, lønninger mv. I tillegg kan det i nasjonalregnskapet være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune.

Med forbehold om virkningen av de ulikeheter i omfang mv. som nevnes i punkt 2 nedenfor, gir de to tabellsett opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommunesektoren i de to tabellsett

Med basis i forskriftene av 15. desember 2000 vil kommuneforvaltningen i nasjonalregnskapet omfatte den virksomhet som kommunene fører på de ulike kostrafunksjonene med unntak av funksjonene 320 (Kommunal næringsvirksomhet), 330 (Samferdselsbedrifter/transporttiltak) og 373 (Kino). Kommunal næringsvirksomhet, kinoer etc. regnes i nasjonalregnskapet som forretningsdrift. Hos fylkeskommunene er funksjon 710 (Fylkeskommunal næringsvirksomhet) holdt utenfor og behandlet som forretningsdrift i nasjonalregnskapet. Som en del av kommuneforvaltningen regnes også kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF) og interkommunale selskaper som anses drive med forvaltningsvirksomhet.

Nasjonalregnskapets noe bredere definisjon og oppdeling av kommuneforvaltningen som forvaltningssektor, medfører f.eks. at lønnskostnadene i en rekke kommunale foretak grupperes sammen med lønnskostnadene i kommunene. Tilsvarende gjelder for tallene for bruttoinvesteringer.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte omfatter bare de ordinære fylkes- og kommunekasser. Felleskommunal virksomhet er her bare med i form av de tilskudd som blir bokført i kommunekassenes regnskap. De ulikheter i omfang som er nevnt over er imidlertid ikke så omfattende at de to tabellsett ikke kan sees i sammenheng.

3 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter nasjonalregnskapets gruppering er "underskudd før lånetransaksjoner" en viktig indikator ved vurdering av utviklingen i kommuneforvaltningen. I oppstillinger etter kommuneregnskapets føringsmåte er det tilsvarende begrep "underskudd før lån og avsetning".

4 Sammenhengen mellom nasjonalregnskapets artsinndeling og kostraarter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene. De funksjonene som er definert som kommuneforvaltningens forretningsdrift ifølge nasjonalregnskapets gruppering holdes utenfor. Summering over alle andre funksjoner i kostra vil generelt kunne frembringe følgende nasjonalregnskapsarter:

Lønnskostnader	Artene 010 - 099 i kostra, fratrukket sykkelønnsrefusjoner (710).
Produktinnsats	Kostraartene 100 - 270, minus artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets gruppering defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgiftene) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0). I tillegg inkludere produktinnsats den beregnede størrelsen <i>indirekte målte finansielle tjenester</i> .
Gebyrer	Summering av artene 600 - 650 i kostra. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som salg av realkapital.
Renteinntekter/ formuesinntekter	Art 900 (renter) + art 905 (utbytte og eieruttak).

Andre nasjonalregnskapsarter vil være litt vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodingene til nasjonalregnskapsarter. Dette gjelder særlig skillet mellom produktinnsats og bruttoinvesteringer.

5 Enkelte avledede begreper

I tabeller og kommentarer som bygger på nasjonalregnskapets grupperinger blir det ofte brukt en del begreper som er avledet fra de som er ført opp under punkt 4. De viktigste av disse er:

a) **Konsum i kommuneforvaltningen** = Lønnskostnader
+ Produktinnsats
+ Kapitalslit
+ Produktkjøp til husholdninger
- Gebyrer
+ Driftsresultat i VAR-sektoren
(funksjonene 340 - 357)

b) **Bruttoprodukt** = Lønnskostnader
+ Kapitalslit
+ Driftsresultat i VAR-sektoren

Kapitalslitet fremkommer ikke direkte i kommuneregnskapet, men er beregnet ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

c) **Nettoinvesteringer** = Bruttoinvesteringer
- Kapitalslit

Vedlegg 6

Kostnadsdeflator for kommunesektoren

Tabell 6.1 Kommunal deflator. Prosent endring fra året før

	2005 ¹⁾	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 ²⁾	2014 ³⁾
Deflator	2,5	3,6	4,4	6,4	3,9	3,4	3,9	3,2	3,0	3,1
Syssetting, lønnsvekst og pensjonskostnader	3,0	3,5	5,2	7,2	5,0	3,6	4,7	4,6		
Årslønnsvekst	3,4	3,9	4,8	6,7	4,6	3,7	4,3	4,1		
Bidrag fra pensjonskostnader	-0,4	-0,4	0,4	0,5	0,4	-0,2	0,4	0,5		
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	1,7	3,6	3,0	5,1	2,1	3,1	2,5	1,3		
Lønnsandel i prosent	63,8	64,7	63,7	62,6	62,8	62,4	61,7	62,8		

¹⁾ Deflatoren for 2005 er eksklusiv virkningen av en økning i momssatsene fra 1. januar 2005 med 1 prosentpoeng, som antas å trekke opp prisene på varekjøp med ½ prosentpoeng.

²⁾ Anslag i Nasjonalbudsjettet 2014

³⁾ Anslag i Prop. 1 S Tillegg 1 (2013-2014)

Tabell 6.2 Nasjonale prisindekser for produktinnsats, bruttoinvestering i fast realkapital 1989-2003. Veid samlet prisendring (TBUs indikator). Prosent endring fra året før.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ³⁾	2001 ⁴⁾	2002	2003
Veid samlet prisendring (deflator)	3,8	2,4	3,5	2,0	0,8	2,3	2,9	3,7	3,1	5,5	3,6	4,7	6,3	4,3	3,7
Lønnskostnader per årsverk utenom tiltak ¹⁾	5,4	3,6	5,2	3,7	0,7	2,6	3,4	4,9	3,7	7,2	4,8	4,7	8,0	6,0	4,4
Lønn per årsverk utenom tiltak	5,4	4,5	4,7	3,6	2,7	2,2	2,9	4,5	3,7	5,9	5,0	4,4	4,5		
Sosiale utgifter mv., vekstbidrag ²⁾	0,0	-0,9	0,5	0,1	-2,0	0,4	0,5	0,4	0,0	1,3	-0,2	0,3	3,5	8,0	3,2
Produktinnsats	3,1	1,8	0,8	-0,4	1,6	1,8	1,9	2,6	3,0	2,6	1,5	5,1	2,7	0,8	3,2
Bruttoinvestering	-1,3	-1,8	-0,5	-1,7	-1,1	1,1	2,1	-1,2	0,1	2,4	1,0	3,6	3,3	1,6	0,9

¹⁾ Når det forekommer arbeidstidsforkortelser, må det korrigeres for endring i normalarbeidstid per full uke.

²⁾ Vekstbidrag utover årslønnsveksten fra endrede satser for arbeidsgiveravgift og kommunale pensjonspremier mv.

³⁾ Deflatoren for 2000 er påvirket av økt ferieforsats pga. utvidet ferie fra 2001.

⁴⁾ Deflatoren for 2001 er påvirket av utvidet ferie, ny arbeidstidsavtale for lærere og økte kommunale pensjonspremier.

Vedlegg 7

Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 7.1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²⁾
Kommuner	13,50	13,50	13,00	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40
Fylkeskommuner	7,50	7,50	7,25	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90
Kommuneforvaltningen	21,00	21,00	20,25	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30
Fellesskatt	7,00	7,00	7,75	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ³⁾
Kommuner	13,00	13,20	13,20	13,30	12,25	12,05	12,80	12,80	11,30	11,60	11,60	11,40
Fylkeskommuner	3,24	2,60	3,00	2,90	2,70	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65
Kommuneforvaltningen	16,24	15,80	16,20	16,20	14,95	14,70	15,45	15,45	13,95	14,25	14,25	14,05
Fellesskatt	11,76	12,20	11,80	11,80	13,05	13,30	12,55	12,55	14,05	13,75	13,75	12,95
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	27,00

¹⁾ Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner

²⁾ Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen

³⁾ Forslag i Nasjonalbudsjettet 2014 og Prop. 1 S Tillegg 1 (2013-2014)

Tabell 7.2 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	7,00	7,00	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	4,00	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	11,00	11,00	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	17,00	17,00	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsår. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

²⁾ Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjettvirkning i 1999.

Vedlegg 8

Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget der endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforingelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultat effekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigeret for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.
Se gjerne under begrepet "netto driftsresultat" i tillegg.

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)-690-790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)-690-790).

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet.

Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. I BNP for Fastlands-Norge medregnes kun fastlandsøkonomien, dvs petroleumsvirksomhet og utenrikssjøfart er holdt utenom.

Brutto investeringsutgifter

Brutto investeringsutgifter viser investeringsutgifter i investeringsregnskapet korrigeret for fordelte utgifter og internsalg. Brutto investeringsutgifter omfatter alle utgifter til investeringer i fast eiendom, utgifter til vedlikehold etter GKRS sitt regelverk samt utgifter til annet inventar og utstyr. Denne definisjonen bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene (Kontoklasse:0, artene (010...500)-690-790).

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift og gebyrer/salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) - 690 - 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på Kostra.

Driftsutgifter

Driftsutgiftene er summen av lønnsutgifter inkl. sosiale utgifter, inventar og utstyr til driftsformål, andre kostnader til driftsformål, stønader, subsidier og overføringer til stat/andre kommuner/andre fylkeskommuner. Driftsutgiftene er kontoklasse 1, alle funksjoner og artene (010... 480) + 590 - 690 - 790". Art 590 er avskrivninger. Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigerert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp. Definisjonen bygger på Kostra.

Eiendomsskatt

Ny lov om eiendomsskatt ble innført f.o.m. 1.1.2007. Det er kun kommuner som kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan skrives ut i "hele kommunen" eller i "klart avgrensede område som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang". Kommunene kan også velge å skrive ut eiendomsskatt bare på "verker og bruk". Utskriving av eiendomsskatt på verker og bruk kan også skje i tillegg til utskrivning av eiendomsskatt i områder utbygd på byvis. Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter.

Fast realkapital

Omfatter både materiell produksjonskapital (boliger, andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonskapital, livdyr- og frukttrebestand mv.) og immateriell produksjonskapital (lete- og undersøkelseskostnader, EDB-software, varemerke og annen immateriell kapital). Lagerkapital og verdigjenstander (f.eks. edle metaller og antikviteter), som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjonen, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital som ikke er produsert. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Frie inntekter

Frie inntekter er inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av ordinære skatter på inntekt og formue (eksklusive eiendomsskatt) og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet. Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigererte frie

inntekter”). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

Kapitalslit

Uttrykk for den verdiforringelse av realkapital som skjer i løpet av året. Kapitalslitet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en sektor i nasjonalregnskapet og omfatter kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF), interkommunale selskaper (IKS) og kirkelige fellesråd. Den gjelder likevel ikke den virksomhet som føres på KOSTRA-funksjonene 320, 330, 373 og 710. Dette regnes som markedsrettede aktiviteter og holdes utenfor forvaltningen. Se for øvrig vedlegg 5.

Korrigerede frie inntekter

Frie inntekter korrigeret for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Indeks som brukes ved korrigering er kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Korrigerede frie inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i inntektsgrunnlaget.

KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig lånegjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for videreformidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår. Langsiktig gjeld er kontoklasse 2, kapittel (41...45), sektor (00...99). Data hentes fra kommunens balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles sammen og bearbeides i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbeides i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor stor andel av kommunenes inntekter som går med til å betjene renter og avdrag. Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
(900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990

Netto gjeld

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.)

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringskattene er knyttet til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.).

Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lånetransaksjoner

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Tidligere betegnet som "vareinnsats". Det foreligger mer presise definisjoner, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte, og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusive prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten

omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vekter. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet. Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangs militær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertid fraværenede fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lånetransaksjoner

Se under begrepet "overskudd før lånetransaksjoner".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og

eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommunesektoren

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Vedlegg 9

Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen

Tabell 9.1 Utgifter, bruttoprodukt og konsum i kommuneforvaltningen i prosent av bruttonasjonalprodukt for Faslands-Norge.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	
Utgifter i alt	22,4	22,0	21,7	21,7	21,5	21,4	21,8	21,5	22,7	18,8	19,4	18,3	17,5	17,1	17,3	18,1	19,3	19,5	19,6	18,6	
Bruttoprodukt	13,5	13,4	13,2	13,4	13,1	13,3	13,5	13,5	14,0	11,3	11,4	10,9	10,6	10,3	10,1	10,5	11,2	11,4	11,4	11,6	0,0
Konsum	15,4	15,3	15,0	15,1	14,9	15,2	15,4	15,5	16,4	13,0	13,4	12,9	12,5	12,3	12,0	12,6	13,6	13,8	14,0	14,0	0,0

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 9.2 Sysselsetting i kommuneforvaltningen

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	
Utløste timeverk	577,8	588,0	590,5	604,2	611,0	625,8	636,3	633,6	633,3	506,3	494,0	486,6	499,1	505,1	519,5	536,5	551,7	563,0	575,1	575,1	
I pst. av utførte timeverk i alt	18,7	18,8	18,7	18,8	18,6	18,6	18,7	18,8	19,0	15,3	15,3	15,1	14,9	14,6	14,4	14,4	15,0	15,2	15,3	15,3	15,3
Sysselatte personer (1000)	463,6	474,1	485,0	496,4	505,3	519,3	531,4	536,1	549,4	450,9	450,3	446,0	446,1	455,9	464,0	475,9	487,8	497,7	510,0	510,0	510,0
Årsverk, heltidsekvivalenter, for lønnsstakere og selvstendige (1000 årsverk)	358,9	366,4	373,6	382,0	388,2	397,7	405,8	409,2	415,0	335,0	336,4	335,0	340,8	351,7	364,6	379,2	391,2	395,2	404,2	404,2	404,2

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 10**Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner 1999-2011
Hovedtall for drift, investering og finansiering 2000-2012, millioner kroner.***Tabell 10.1 Hovedtall for drift, investering og finansiering. Millioner kroner.*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Drift													
1. Driftsinntekter	241 237	251 413	212 406	221 711	231 540	246 441	269 225	282 535	306 267	335 569	358 037	381 237	406 653
2. Driftsutgifter	231 302	241 793	205 695	216 068	221 154	232 973	249 164	268 104	294 658	319 503	338 185	360 123	382 316
3. Brutto driftsresultat (1-2)	9 935	9 620	6 711	5 643	10 385	13 468	20 061	14 431	11 610	16 066	19 852	21 114	24 338
4. Nito renter	-1 409	62	-516	-1 664	-954	-2 060	-2 019	-544	2 245	-2 884	-1 476	653	-26
5. Nito avdrag	7 228	7 356	6 057	5 979	6 234	6 654	7 188	7 819	8 181	8 906	10 003	10 747	11 698
6. Netto driftsresultat (3-4-5)	4 116	2 202	1 170	1 328	5 105	8 874	14 892	7 156	1 184	10 044	11 325	9 714	12 665
Investeringer													
7. Brutto investeringsutgifter	26 189	31 104	29 546	31 068	29 472	26 474	28 832	34 971	39 530	43 849	48 196	48 235	49 351
8. Tilskudd, refusjon, fast eiendom	7 947	12 024	7 860	7 697	7 053	6 970	8 955	8 957	7 119	8 560	9 919	13 624	12 595
Finansiering													
9. Overskudd før lån (3-4-7+8)	-6 898	-9 522	-14 459	-16 065	-11 080	-3 976	2 203	-11 040	-23 047	-16 339	-16 949	-14 150	-12 393
10. Bruk av lån netto	21 540	23 760	9 761	18 161	17 246	18 285	16 611	21 154	23 197	28 709	31 283	26 900	26 031
11. Netto premieavvik				-1 816	-1 870	293	-2 412	-2 820	-4 477	-2 802	-3 841	-466	-5 144
12. Netto anskaffelse av midler (10+8+6-7+11)	7 974	6 882	-10 755	-3 884	-1 938	7 948	9 214	-524	-12 507	662	490	1 537	-3 203
Netto driftsresultat i % av dr.inntektene	1,7	0,9	0,6	0,6	2,2	3,6	5,5	2,5	0,4	3,0	3,2	2,5	3,1

Vedlegg 11

Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2012

Det er i tidligere rapporter fra utvalget blitt presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2011. Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. Dette vedlegget rapporter oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen basert på data for 2012.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur. De øvrige sektorer (administrasjon, teknisk sektor, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 74 prosent av kommunenes brutto driftsutgifter i 2012.

Tabell 11.1 gir en oversikt over kriterier og vekter i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindekser har i totalindeksen. Produksjonsindeksen som beregnes for 2012 består i hovedsak av de samme indikatorene som den nye og forbedrede produksjonsindeksen som først ble rapportert i utvalgets rapport fra april 2009 (kapittel 3). I årets indeks er det imidlertid foretatt en vurdering av nye indikatorer for sektorene primærhelsetjeneste, pleie og omsorg og sosialkontortjenester. Vektene i delindeksene og totalindeksen er oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. I alt 370 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i årets analyse. Det er høyere enn i tilsvarende analyse i fjor som omfattet 359 kommuner.

I pleie- og omsorgssektoren er det i år vurdert å inkludere en indikator som i større grad enn dagens indikatorer har potensialet til å fange opp produksjonsvolumet i hjemmetjenesten ved å utnytte kommunenes rapportering av tildelte timer pr uke til hjemmesykepleie og praktisk bistand. Ved å inkludere denne indikatoren vil dagens to hjemmetjenesteindikatorer, antall mottakere og andel med minst to hjemmetjenester, bli erstattet. Det er en negativ korrelasjon mellom antall hjemmetjenestemottakere i forhold til behovskorrigert innbyggertall og gjennomsnittlig antall tildelte timer pr uke. I utgangspunktet indikerer dette at en volumindikator kunne vært hensiktsmessig å inkludere i produksjonsindeksen ettersom det ser ut til at dekningsgraden i hjemmetjenesten avtar med økt tidsinnsats pr mottaker. Volumindikatoren er også negativt korrelert med indikatoren for *beboere i institusjon*. Dette indikerer at kommuner med en relativt høy produksjon i hjemmetjenesten i snitt har en relativt lav produksjon i institusjonssektoren. Korrelasjonen mellom dagens indikator som måler antall hjemmetjenestemottakere og volumindikatoren er positivt korrelert.

Alle korrelasjonene nevnt i forrige avsnitt bekrefter de sammenhengene man intuitivt venter for sektoren. Men volummålet som indikator (gjennomsnittlige timer pr uke*antall mottakere i forhold til behovskorrigert innbyggertall) har langt større variasjon enn dagens indikator. Variasjonen målt med standardavviket er i overkant av 40. Dette er nesten dobbelt så stort standardavvik sammenliknet med dagens indikator. Hvis man videre studerer ekstremverdier er minimumsverdien til volumindikatoren om lag en tittel av minimumsverdien til dagens indikator, mens maksimumsverdien er om lag dobbelt så stor. Om dette skyldes feilrapportering eller faktiske forhold kan man med det tilgjengelige datamaterialet ikke si noe om. Med tanke på at indikatoren vil telle så mye som om lag 15 prosent av den samlede produksjonsindeksen, sammen med sterkt forhøyet variasjonen og ekstremverdier, er såpass bekymringsfullt at produksjonsindeksen for pleie og omsorg i 2012 er basert på samme

indikatorsett som tidligere år. Det virker imidlertid hensiktsmessig å ta en ny vurdering av indikatoren frem i tid.

I produksjonsindeksen for 2011 var det mange kommuner som ble utelatt på grunn av manglende rapportering av timer/årsverk for helsesøstre på funksjon 232. I arbeidet med årets indeks har man derfor valgt å undersøke om man kan erstatte indikatoren. I KOSTRA publiseres blant annet antall mottakere av fødselsforberedende kurs, svangerskapskontroll og frekvensen av ulike helseundersøkelser av barn. Slike indikatorer vil i større grad være i tråd med målet om å inkludere indikatorer som fanger opp produksjon og ikke basere seg på indikatorer som fanger opp innsats (timer). På den andre siden kan timer fange opp annen forebyggende aktivitet som utføres ved helsestasjoner og i skolehelsetjenesten. Ettersom frekvensen av undersøkelser er mer i tråd med målet om at produksjonsindeksen kun bør bestå av indikatorer som fanger opp output/produksjon, er det dette som er inkludert i produksjonsindeksen for 2012. Det hadde imidlertid vært ønskelig om kommunene rapporterte frekvensen av alle undersøkelser iht. anbefalingene i veilederen *Kommunenes helsefremmede og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten*.

Indikatoren består i årets produksjonsindeks av antall nyinnskrevne gravide som har møtt til svangerskapskontroll og frekvensen av somatiske helseundersøkelser av barn, herunder førstegangs hjemmebesøk til nyfødt, innen utgangen av 8. leveuke, ved 2-3 års alder, ved 4 års alder og innen utgangen av 1. skoletrinn, i forhold til behovskorrigert innbyggertall. Det er litt bekymringsfullt at indikatoren ikke er korrelert med den gamle indikatoren som målte timer utført av helsesøstre. Dette kan ha sammenheng med at en del av produksjonen som foregår gjennomføres av andre yrkesgrupper enn helsesøstre, for eksempel jordmødre, sykepleiere, hjelpepleie og andre. En alternativ indikator ville vært å summere timeinnsatsen for alle disse yrkesgruppene, men en slik indikator ville fortsatt kun vært et mål på innsats.

Produksjonsindeksen for sosialkontortjenester har kun bestått av to indikatorer som fanger opp økonomisk sosialhjelp. Et mulig utfall av dette er at kommuner som utøver mye forebyggende aktivitet og derav yter relativt lite økonomisk sosialhjelp kommer dårligere ut enn kommuner som gir mye økonomisk sosialhjelp og som i liten grad lykkes med forebyggende aktivitet. For å ta hensyn til dette bør indeksen inneholde indikatorer som fanger opp forebyggende arbeid. Et tiltak for å redusere mottakere av sosialhjelp er kvalifikasjonsprogrammet.

I KOSTRA publiseres blant annet antall mottakere av kvalifiseringsstønad. Kommuner med færre enn 4 mottakere blir anonymisert. Dette medfører at vi for 2012 har data for kun 272 av kommunene. Kommunene rapporterer heller ikke samlet stønadssum. Men på bakgrunn av informasjon i kommuneregnskapene kan man inkludere kommunenes utgifter til funksjon 276 (kvalifiseringsordningen) som et mål produksjonen. Stønaden blir ført på kostraart 089 i regnskapet. Det vil si at den i tilgjengelig statistikk inkluderes sammen med blant annet lønnskostnadene kommunene har for sine ansatte. En mulighet for å korrigere utgiftene for ansattes lønnsutgift er å benytte informasjonen om arbeidsgiveravgift og arbeidsgiveravgiftssatsen i hver kommune ettersom kvalifiseringsstønaden ikke er arbeidsgiveravgiftspliktig. Men ettersom satsen for kommuner i aga-sone 5 er 0 prosent får man ikke identifisert arbeidsgiveravgiftspliktig lønnsutgift i disse kommunene.

På grunn av utfordringer nevnt over er indikatoren «netto driftsutgifter til kvalifiseringsprogrammet i forhold til behovskorrigert innbyggertall» inkludert i årets produksjonsindeks. Det hadde trolig vært ønskelig å inkludere antall mottakere eller stønadssum, men dette er foreløpig ikke praktisk mulig. For de kommunene hvor antall

mottakere ikke er anonymisert er korrelasjonen mellom denne indikatoren (i forhold til behovskorrigert innbyggertall) og den inkluderte indikatoren på om lag 0,55. For de samme kommunene er netto driftsutgifter dividert på antall mottakere om lag kr 100 000 i 2012, mens variasjonen målt ved standardavviket er 44 000. Kvalifiseringsstønad skal utgjøre 2G per år (tilsvarende i snitt kr 162 306 i 2012). Deltakere under 25 år mottar 2/3 av stønaden. I tillegg gis det tillegg til forsørgere, mens kommunene i andre tilfeller kan redusere utbetalingene ved annen inntekt, ugyldig fravær eller mottak av dagpenger, sykepenger eller foreldrepenger. Det ser dermed ut til at nettoutgiftene samvarierer godt med produksjonen. Samtidig bidrar ekstremobservasjoner opptil kr 269 000 til at enkelte kommuner trolig får for høy verdi på indikatoren. Dette er avveid mot ikke å inkludere en indikator for kvalifikasjonsprogrammet.

Det er også foretatt en liten endring for kultursektoren i produksjonsindeksen for 2012. På grunn av at mange kommuner ikke lenger rapporterer antall kinoseter er indikatoren «antall kinoseter (forestillinger * seter) per innbygger» endret til kun å inkludere antall forestillinger.

Tabell 11.2 rapporterer sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt for de 370 kommunene som inngår i analysen, samt fylkesvise gjennomsnitt. Både sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vekter) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen. Også de fylkesvise gjennomsnittene er veid med innbyggertall som vekter. I tillegg vises netto driftsresultat for 2012. For sektorindeksene og samlet produksjonsindeks indikerer en indeksverdi over 100 at tjenestetilbudet er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at tjenestetilbudet er dårligere enn landsgjennomsnittet. En verdi på 110 indikerer for eksempel at tjenestetilbudet er 10 prosent bedre enn landsgjennomsnittet.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune disponerer, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokert til den enkelte sektor sett i forhold til målgruppen. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokert til sektoren.

Tabell 11.1 Oversikt over indikatorer og vektorer i delindeksene og samlet produktionsindeks, 2012

Sektor / Indikator	Vekt
Barnehage (BH)	0,165
Korrigerte oppholdstimer i kom. og priv. barnehager i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,8
Andel ansatte med førskolelærerutdanning	0,1
Antall m ² leke og uteareal per barn i alle barnehager	0,1
Grunnskole (GS)	0,275
Grunnskolepoeng (korrigert)	0,752
Læringsmiljø	0,141
Antall PC per elev i grunnskolen	0,047
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,030
Andel av brukerne av kommunale SFO med fulltidsplass	0,030
Primærhelsetjeneste (PH)	0,052
Antall timer per uke av leger i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,429
Antall timer per uke av fysioterapeuter i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,364
Antall helseundersøkelser barn og svangerskapskontroller i forhold behovskorrigert innbyggertall	0,207
Pleie og omsorg (PO)	0,361
Mottakere av hjemmetjenester i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,427
Beboere i institusjon i alt i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,373
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,093
Andel tjenestemottakere med minst to hjemmetjenester	0,107
Barnevern (BV)	0,040
Barn omfattet av barnevernsundersøkelse i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,263
Barn 0-17 år omfattet av tiltak i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,537
Andel ansatte med fagutdanning	0,200
Sosialkontortjenester (SK)	0,060
Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,457
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,457
Nettoutgifter til kvalifiseringsordningen i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,086
Kultur (KU)	0,047
Bokbestand ved bibliotekene per innbygger	0,250
Utlån av bøker per innbygger	0,250
Antall kinoforestillinger per innbygger	0,052
Besøk kino per innbygger	0,052
Støtte til aktivitetstilbud til barn og unger per innbygger 6-18 år	0,396

Note: Tilhørende sektorvekt er angitt med høyrejusterte, fete bokstaver

Tabell 11.2 Produksjonsindekser, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov, og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt=100 for produksjonsindeksene og korrigert inntekt. Netto driftsresultat oppgitt i prosent av samlede driftsinntekter. Tall fra 2012.

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
101 Halden	99,4	97,7	93,6	102,8	92,0	113,8	50,0	98,1	97,7	-3,7
104 Moss	101,8	102,0	117,0	100,9	91,9	102,1	57,3	99,9	97,7	-0,5
105 Sarpsborg	98,6	100,1	99,1	94,5	89,0	112,0	74,8	96,8	96,7	1,3
106 Fredrikstad	103,2	100,1	81,7	99,1	89,0	95,7	85,8	97,9	96,7	2,9
111 Hvaler	100,5	97,8	68,1	108,0	163,3	126,4	28,8	101,5	96,7	0,8
118 Aremark	94,0	105,4	119,4	108,2	98,1	122,8	117,5	106,6	99,7	2,2
119 Marker	96,9	99,9	111,5	108,2	118,0	124,7	151,7	107,7	91,7	-0,6
122 Trøgstad	97,4	104,4	89,8	99,3	105,3	69,9	85,2	97,7	92,7	8,4
123 Spydeberg	103,6	98,2	99,3	116,0	117,9	106,2	202,5	111,8	96,7	3,1
124 Askim	97,4	99,7	90,8	100,1	114,7	92,1	101,7	99,2	97,7	10,6
125 Eidsberg	100,4	98,2	83,9	92,0	115,1	98,9	80,7	95,5	91,7	3,2
128 Rakkestad	105,2	100,5	93,3	97,5	120,5	94,4	65,3	98,6	91,7	1
135 Råde	106,5	94,7	86,3	93,0	166,3	94,8	37,4	95,8	95,7	3,1
136 Rygge	105,2	100,0	86,9	105,4	95,4	101,6	32,5	98,9	97,7	0,1
137 Våler (Østf.)	98,0	94,5	100,3	123,4	107,9	71,8	51,3	102,9	92,7	0,6
138 Hobøl	107,4	97,9	100,4	77,4	91,3	75,3	100,3	90,7	95,7	0,6
Østfold	101,2	99,7	93,1	99,4	98,1	101,6	74,7	98,4	96,5	
211 Vestby	102,3	99,3	89,7	97,2	89,0	82,8	61,3	95,4	94,7	5,2
213 Ski	101,8	101,5	100,5	89,6	85,2	107,6	85,6	96,1	94,7	6,2
214 Ås	102,5	103,9	85,0	99,5	78,8	78,7	72,6	97,1	94,7	3,4
215 Frogn	96,6	105,6	99,5	92,3	91,3	86,5	42,6	94,3	97,7	3
216 Nesodden	99,7	102,8	88,4	86,8	81,7	92,4	71,5	92,8	94,7	2,6
217 Oppegård	97,5	103,0	107,0	100,1	101,1	99,6	65,6	99,2	98,7	5,1
219 Bærum	94,1	103,9	100,1	96,0	67,9	97,7	71,8	95,9	104,7	6,5
220 Asker	96,3	104,7	88,4	91,7	75,9	85,2	83,8	94,5	103,7	4,5
221 Aurskog-Høland	94,5	97,3	93,4	99,2	112,3	110,6	49,5	96,5	91,7	3,2
226 Sørumsund	103,7	95,3	90,4	98,7	107,8	81,8	44,4	94,9	96,7	2,8
227 Fet	97,5	102,1	79,7	85,7	81,3	111,9	32,8	90,8	94,7	2,2
228 Rælingen	103,2	104,7	86,6	84,9	110,1	87,8	39,0	92,5	93,7	2,3
229 Enebakk	97,4	101,2	81,2	88,1	101,8	89,2	73,6	92,8	92,7	2
230 Lørenskog	91,9	101,3	95,8	97,1	79,8	105,6	70,0	95,9	98,7	-0,8
231 Skedsmo	97,9	105,4	94,3	101,1	78,4	110,0	61,7	99,2	95,7	2,3
233 Nittedal	102,2	102,2	86,0	91,5	96,4	75,6	51,4	93,3	94,7	1,9
234 Gjerdrum	104,4	102,1	88,7	90,3	89,2	82,0	44,1	93,1	95,7	2,5
235 Ullensaker	108,9	101,7	89,7	70,1	85,8	88,5	65,3	87,7	94,7	3,8
236 Nes (Ak.)	105,6	99,8	79,0	104,7	94,5	85,0	46,7	97,9	94,7	4
238 Nannestad	98,6	94,7	84,4	97,7	130,2	79,8	75,9	95,5	91,7	3,3
239 Hurdal	103,3	96,6	87,6	104,8	152,0	96,5	48,9	100,2	96,7	7,6
Akershus	98,5	102,6	93,1	93,8	84,8	94,3	65,7	95,3	98,3	
301 Oslo kommune	92,8	102,8	105,1	99,0	78,1	94,2	165,0	101,3	101,7	3,6
402 Kongsvinger	103,2	99,6	86,7	99,0	114,9	117,5	62,7	99,3	95,7	1,9
403 Hamar	98,8	99,5	114,0	107,3	89,8	107,6	114,7	103,8	98,7	8,1
412 Ringsaker	98,9	96,8	103,2	100,7	118,9	128,0	62,1	100,0	93,7	3,5
415 Løten	95,5	99,6	113,5	119,2	142,4	112,3	59,9	107,3	94,7	1,8
417 Stange	102,9	98,1	99,8	102,2	95,8	89,3	63,4	98,2	95,7	2,1
418 Nord-Odal	104,4	99,9	85,2	102,9	117,0	123,5	62,6	101,3	97,7	3,9
419 Sør-Odal	109,5	96,6	98,6	109,4	114,3	131,3	63,2	104,7	96,7	6
420 Eidskog	108,2	100,5	104,1	100,7	139,2	145,2	32,0	103,0	100,7	2,1
423 Grue	100,1	96,2	96,9	98,7	131,0	147,9	44,9	99,9	102,7	0,9
426 Våler (Hedm.)	97,6	101,0	109,4	107,1	130,1	127,1	90,4	105,3	101,7	2,9

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
427 Elverum	104,9	94,9	103,2	94,6	105,5	114,0	50,1	96,3	94,7	-1,9
428 Trysil	88,8	97,4	116,1	99,3	121,0	126,4	75,0	99,3	101,7	1,5
429 Åmot	110,0	96,7	101,3	108,4	137,4	133,3	140,4	109,2	104,7	3
430 Stor-Elvdal	89,9	104,4	122,9	145,6	190,3	127,6	87,4	121,9	97,7	-2,5
432 Rendalen	102,1	98,2	148,8	102,5	132,1	117,7	317,2	115,8	114,7	6,2
434 Engerdal	99,1	100,0	209,4	109,4	158,1	129,6	182,6	116,9	107,7	11,3
436 Tolga	105,5	104,3	124,3	108,5	75,2	143,1	170,9	111,3	102,7	1,2
437 Tynset	103,4	102,3	101,9	91,2	101,8	111,5	100,3	98,9	107,7	2,8
438 Alvdal	93,8	104,0	118,0	90,5	130,3	125,2	105,1	100,6	102,7	2,5
439 Follidal	100,2	107,3	168,7	122,2	111,7	101,2	173,8	117,6	107,7	3,6
441 Os (Hedm.)	89,7	97,6	108,2	97,5	158,0	98,0	158,7	102,1	102,7	2,3
Hedmark	101	98,4	105,6	103	113,6	117,7	79,3	101,7	97,7	
501 Lillehammer	97,3	99,2	108,3	93,4	94,0	102,0	84,0	96,5	97,7	5,9
502 Gjøvik	101,7	99,6	116,5	95,8	94,6	118,5	89,9	99,9	95,7	5,2
511 Dovre	109,1	108,0	134,0	109,4	160,9	139,9	152,9	116,2	96,7	-0,2
512 Lesja	85,8	109,7	134,4	102,1	131,3	92,1	116,8	104,4	112,7	-1,1
513 Skjåk	97,3	96,2	123,8	127,4	107,2	155,0	148,1	115,5	112,7	5,4
514 Lom	88,6	94,4	115,5	118,1	100,6	119,7	209,2	110,3	98,7	6,2
516 Nord-Fron	98,0	99,5	107,8	107,0	149,6	121,6	110,8	106,3	110,7	3
517 Sel	91,6	98,2	114,8	96,4	123,5	149,6	116,3	102,3	98,7	0,4
519 Sør-Fron	93,1	95,7	160,0	117,9	108,3	88,9	74,5	105,7	105,7	1,4
520 Ringebu	94,6	99,9	103,7	97,0	92,1	92,5	79,7	96,5	101,7	6,1
521 Øyer	98,4	99,9	107,3	87,9	138,9	118,4	64,1	96,7	99,7	3,7
522 Gausdal	93,8	94,1	88,3	119,2	136,6	94,2	44,2	102,2	98,7	8,6
528 Østre Toten	100,4	97,0	105,8	94,0	99,5	93,2	59,2	95,0	91,7	0,6
529 Vestre Toten	96,0	96,9	112,3	93,7	106,8	106,7	38,4	94,6	93,7	1,3
532 Jevnaker	93,3	104,4	97,2	92,8	145,4	91,4	66,3	97,1	92,7	2,3
533 Lunner	97,1	100,8	106,2	87,2	107,2	120,2	80,5	96,0	93,7	0,6
534 Gran	98,5	101,3	107,1	99,7	90,1	117,3	76,5	99,9	92,7	-0,8
536 Søndre Land	97,1	95,5	112,8	134,7	129,0	77,4	82,3	110,5	97,7	3,3
538 Nordre Land	93,4	93,3	127,4	127,3	158,3	79,0	75,9	108,3	98,7	1,6
540 Sør-Aurdal	88,0	98,2	96,4	112,7	119,8	125,1	235,6	110,6	101,7	2,9
541 Etnedal	101,5	94,7	131,7	117,5	98,8	127,1	116,4	109,1	104,7	5,7
542 Nord-Aurdal	93,9	99,8	108,8	82,5	88,7	92,5	164,5	95,2	99,7	6,8
543 Vestre Slidre	96,0	100,6	108,9	118,9	151,5	149,4	111,0	112,3	109,7	-0,3
544 Øystre Slidre	105,5	99,7	113,8	117,3	88,3	139,9	144,6	111,8	101,7	3,6
545 Vang	101,9	105,4	134,5	130,8	124,2	144,6	81,0	117,5	120,6	6,8
Oppland	97,4	99	111,5	100,6	109,5	109,4	88,6	100,5	97,7	
602 Drammen	97,7	105,3	107,8	105,2	95,8	91,9	87,3	102,1	93,7	0,7
604 Kongsberg	104,2	103,0	122,4	104,7	92,1	105,4	64,9	102,7	103,7	1,1
605 Ringerike	100,0	101,0	96,9	96,1	99,7	103,3	95,0	98,6	96,7	4,5
612 Hole	103,8	103,3	96,6	113,5	114,6	90,3	37,1	103,3	106,7	4,2
615 Flå	86,9	101,6	142,4	91,9	127,5	116,5	102,9	99,8	110,7	5,6
616 Nes (Busk.)	90,7	104,0	114,3	87,6	111,3	105,6	94,8	96,4	100,7	3,4
617 Gol	94,8	95,2	118,1	122,5	139,4	107,7	103,9	109,1	100,7	2,7
619 Ål	97,8	97,5	155,8	98,2	103,4	123,7	176,4	106,4	102,7	2,9
620 Hol	93,1	108,4	121,5	119,9	118,3	55,0	170,1	110,8	149,6	8,3
621 Sigdal	84,8	99,3	112,9	126,2	100,9	110,3	95,0	107,9	97,7	5,1
622 Krødsherad	102,7	101,2	92,6	107,7	133,8	140,3	80,6	106,0	101,7	5,7
623 Modum	96,7	98,7	115,4	91,1	114,1	103,0	45,4	94,9	96,7	3,6
624 Øvre Eiker	97,1	97,9	103,4	84,6	114,5	103,9	71,9	93,1	91,7	-0,4
625 Nedre Eiker	100,9	101,6	85,9	91,4	145,4	103,1	56,6	96,7	91,7	1,9
626 Lier	103,0	104,4	89,5	86,5	91,2	107,1	33,5	93,2	96,7	3,2

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
627 Røyken	100,0	102,4	77,8	85,4	77,0	77,7	27,4	88,6	93,7	3,1
628 Hurum	104,5	100,9	79,3	78,9	126,0	130,8	43,2	92,5	92,7	3,9
631 Flesberg	83,8	109,0	97,8	113,6	163,6	94,2	87,4	106,2	99,7	1,8
632 Rollag	93,7	110,5	107,7	107,9	144,8	95,9	137,1	108,4	126,6	2,7
Buskerud	99,3	102,6	102,2	97,4	105,1	99,8	71,5	98,6	97,2	
701 Horten	99,8	99,1	78,8	88,4	130,4	110,7	81,1	95,4	91,7	2,6
702 Holmestrand	98,2	95,5	103,3	84,1	115,1	117,3	62,1	92,8	93,7	6
704 Tønsberg	100,1	101,2	91,8	97,3	93,4	108,1	154,0	101,7	94,7	2,9
706 Sandefjord	103,1	102,1	97,6	92,3	89,8	101,3	138,7	99,6	93,7	7,5
709 Larvik	104,5	96,8	96,6	99,1	84,8	80,1	95,5	97,3	92,7	2,7
711 Svelvik	99,3	104,4	90,9	106,9	123,9	115,7	61,5	103,2	94,7	-4,2
713 Sande (Vestf.)	100,7	102,6	86,5	93,9	100,7	93,9	92,3	97,2	91,7	0,5
714 Hof	104,8	101,1	85,7	94,3	188,4	71,7	70,0	98,7	94,7	-0,8
716 Re	102,9	97,3	86,6	95,0	129,3	94,6	52,2	95,9	94,7	2,5
719 Andebu	100,3	95,8	79,3	91,8	135,8	73,3	56,9	92,7	93,7	5,7
720 Stokke	102,7	101,5	98,9	98,0	116,2	99,2	89,4	100,2	91,7	2,6
723 Tjøme	86,8	105,5	87,4	97,9	127,7	113,5	81,7	99,0	94,7	3,5
728 Lardal	94,4	100,4	105,5	101,6	143,1	135,0	92,6	103,5	95,7	3
Vestfold	101,4	99,9	92,5	94,9	104,1	99,6	107,2	98,4	93,4	
805 Porsgrunn	106,7	99,7	98,5	104,7	107,4	91,6	97,9	102,3	96,7	2,7
806 Skien	99,0	96,7	84,4	99,9	108,4	97,2	85,7	97,6	95,7	1,2
807 Notodden	99,0	100,1	93,0	106,5	117,4	108,7	64,4	101,4	102,7	1
811 Siljan	101,2	98,7	84,7	94,0	175,9	124,7	159,5	104,2	96,7	0,1
814 Bamble	97,4	96,9	100,0	87,7	109,0	133,7	83,4	95,9	99,7	0,4
815 Kragerø	103,5	104,9	97,3	98,1	147,3	143,8	77,5	104,6	97,7	1,8
817 Drangedal	96,7	100,2	97,8	105,6	172,1	139,7	89,8	106,2	98,7	6,9
819 Nome	96,9	101,7	116,3	109,2	121,3	130,4	130,4	108,2	103,7	0,8
821 Bø (Telem.)	102,1	96,7	120,2	107,2	98,0	129,8	150,4	107,2	96,7	-1,3
822 Sauherad	88,4	99,7	123,9	90,6	102,5	88,7	61,3	93,5	98,7	2,9
826 Tinn	117,8	107,9	113,4	104,1	117,3	108,2	159,0	111,2	122,6	1,9
828 Seljord	101,3	96,8	135,1	101,6	115,2	135,4	127,5	105,7	105,7	1,2
829 Kviteseid	98,7	95,5	120,2	107,2	120,5	111,2	97,7	103,6	102,7	0,9
830 Nissedal	98,0	94,5	120,1	105,1	122,5	79,0	80,1	99,7	126,6	4,6
831 Fyresdal	87,4	104,4	124,3	123,5	68,4	98,3	337,8	118,7	124,6	10,6
833 Tokke	101,5	106,4	158,5	133,4	106,2	107,1	205,3	122,7	135,6	-2,4
834 Vinje	97,0	102,4	145,0	132,3	125,4	108,2	146,0	117,8	140,6	6,6
Telemark	101,1	99,2	99,3	102,4	114,6	108	98,8	101,8	100,7	
901 Risør	97,6	89,2	94,6	100,5	114,2	105,3	106,0	97,7	97,7	3,1
904 Grimstad	100,1	97,1	88,7	100,9	101,6	83,2	100,6	98,1	96,7	1,6
906 Arendal	96,5	97,4	99,6	105,9	98,7	101,1	75,6	99,7	95,7	-1,2
911 Gjerstad	98,6	98,6	131,1	147,7	156,8	163,8	62,7	122,6	99,7	-0,4
912 Vegårshei	93,1	103,1	99,2	141,9	153,2	104,0	160,5	120,0	99,7	3
914 Tvedestrand	98,1	96,2	138,8	110,7	155,0	140,7	50,9	106,9	91,7	0,4
919 Froland	98,5	100,6	86,3	106,7	127,4	121,4	57,3	102,0	97,7	0,5
926 Lillesand	101,2	98,1	96,3	114,8	112,8	98,7	71,4	103,9	95,7	0,6
928 Birkenes	93,1	91,8	111,8	108,5	133,6	72,9	90,4	99,6	93,7	-0,3
929 Åmli	96,5	94,2	129,0	96,1	186,6	80,0	92,2	99,9	111,7	4,9
935 Iveland	108,0	104,0	107,0	112,0	115,2	105,6	82,9	107,3	115,7	6,4
937 Evje og Hornnes	93,7	107,8	127,2	105,2	172,4	91,1	84,9	106,0	94,7	4,1
938 Bygland	124,7	108,5	155,5	138,2	176,0	80,0	208,9	130,1	126,6	1,2
940 Valle	126,6	108,8	160,2	120,7	76,8	150,1	221,8	125,2	166,5	3,5
Aust-Agder	98,4	97,5	102,3	107,8	114,3	100,8	85,3	101,9	97,6	

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1001 Kristiansand	101,9	100,2	99,4	99,4	90,7	101,7	114,2	100,5	98,7	2,5
1002 Mandal	97,1	99,3	96,3	97,1	130,2	94,4	49,9	96,6	91,7	3,3
1003 Farsund	99,5	99,2	89,0	108,7	102,6	90,3	86,9	101,2	96,7	0,4
1004 Flekkefjord	100,7	97,4	103,6	97,3	78,4	75,9	96,1	96,1	97,7	1,5
1014 Vennesla	105,0	97,2	88,5	99,1	106,2	119,5	58,4	98,6	96,7	5
1017 Songdalen	92,4	96,6	96,9	87,8	103,8	113,4	94,3	93,9	93,7	4,1
1018 Søgne	98,0	98,0	96,9	98,5	95,2	98,1	69,8	96,7	95,7	4,2
1021 Marnardal	106,6	97,5	107,2	88,3	140,2	98,6	121,3	99,1	104,7	6,7
1026 Åseral	92,3	97,8	196,0	122,3	106,5	103,8	213,1	117,0	173,5	15
1027 Audnedal	100,7	96,8	94,4	103,2	120,1	64,3	129,0	100,1	102,7	6,6
1029 Lindesnes	94,0	94,9	100,4	107,3	132,2	108,3	57,2	100,1	95,7	5,7
1032 Lyngdal	98,7	98,8	119,5	77,6	100,0	106,8	74,3	91,6	91,7	4,1
1037 Kvinesdal	89,8	99,1	108,8	88,2	85,4	90,6	95,3	92,9	114,7	1,2
1046 Sirdal	88,6	107,7	166,9	99,4	112,4	96,9	259,4	111,3	200,4	5,8
Vest-Agder	100	99,2	100,2	97,9	98,8	100,3	96,5	98,8	99,1	
1101 Eigersund	95,7	92,6	93,0	94,5	139,3	101,2	77,4	95,5	95,7	2
1102 Sandnes	98,5	97,9	83,3	83,1	99,1	89,7	72,8	90,3	96,7	2,9
1103 Stavanger	97,7	98,2	97,7	104,5	81,0	97,1	141,3	101,6	106,7	3,1
1106 Haugesund	98,0	98,5	93,4	98,9	98,5	102,8	170,8	101,9	96,7	0
1111 Sokndal	85,5	96,9	86,0	116,0	131,4	86,4	192,1	106,6	98,7	1,4
1112 Lund	96,4	89,9	130,5	90,4	184,8	117,2	221,6	104,9	95,7	1,2
1114 Bjerkreim	101,2	92,1	91,6	120,2	160,7	114,1	194,0	112,6	99,7	2,9
1119 Hå	91,6	91,4	94,7	104,4	113,5	83,2	108,6	97,5	92,7	8,1
1120 Klepp	102,5	97,4	93,0	89,2	94,4	107,6	85,0	95,0	94,7	1,6
1121 Time	101,2	96,3	91,9	88,2	112,9	96,7	94,6	94,5	94,7	0,4
1122 Gjesdal	102,5	102,7	81,9	82,0	112,5	118,6	131,5	96,8	97,7	5
1124 Sola	108,2	98,0	94,4	92,5	89,5	97,8	74,9	96,1	101,7	5,2
1127 Randaberg	100,4	99,1	77,5	80,4	135,1	119,8	88,7	93,6	101,7	2,6
1129 Forsand	95,5	100,5	145,2	104,5	221,4	114,6	185,7	113,1	172,5	-1,4
1130 Strand	107,3	94,5	95,7	82,7	131,2	106,1	94,7	94,6	97,7	3
1134 Suldal	98,8	101,5	134,5	111,1	121,6	134,9	366,1	121,5	165,5	2,9
1135 Sauda	113,9	99,4	111,9	87,4	199,9	167,0	80,5	105,3	116,7	0,2
1141 Finnøy	107,6	94,1	102,3	82,9	124,0	83,5	180,8	97,4	108,7	4
1142 Rennesøy	96,5	104,0	98,7	89,7	95,3	89,9	127,8	97,2	99,7	2
1145 Bokn	96,5	112,3	136,3	136,2	149,6	122,0	192,2	125,4	123,6	3,2
1146 Tysvær	101,6	96,5	85,6	95,5	121,9	121,8	148,9	101,4	120,6	3,1
1149 Karmøy	100,9	95,9	72,9	91,1	83,9	81,6	100,6	92,7	95,7	2,1
1160 Vindafjord	97,4	94,9	99,6	103,1	139,3	82,4	55,3	97,7	103,7	5,6
Rogaland	99,4	97,3	91,6	95	100,5	97,8	116,9	97,6	101,5	
1201 Bergen	101,3	101,4	98,2	98,7	92,4	92,1	161,2	102,1	98,7	1
1211 Etne	103,9	94,6	114,3	99,8	63,8	83,2	118,5	98,3	101,7	4,3
1216 Sveio	107,6	98,2	116,8	95,3	115,6	122,1	112,4	102,5	97,7	0,6
1219 Bømlo	100,7	96,5	79,3	99,6	90,4	87,1	73,0	95,5	96,7	0,4
1221 Stord	103,9	94,5	88,8	86,7	87,3	102,3	48,7	91,0	93,7	1,7
1222 Fitjar	92,1	100,4	96,7	97,8	54,4	75,3	77,6	93,5	102,7	2,8
1223 Tysnes	94,4	99,1	121,1	105,3	105,9	105,9	80,2	101,5	104,7	1,6
1224 Kvinnherad	102,4	95,0	100,6	97,4	116,9	98,3	60,5	96,9	108,7	5,5
1228 Odda	108,6	102,9	111,8	96,4	111,1	136,9	159,6	107,0	138,6	-2,7
1231 Ullensvang	98,0	98,2	135,2	100,2	72,0	87,2	108,2	99,6	101,7	0,4
1234 Granvin	105,6	100,3	131,8	101,4	101,6	184,8	86,1	107,7	109,7	5,1
1235 Voss	99,5	97,8	102,1	116,2	116,7	120,7	79,1	106,2	100,7	-0,3
1238 Kvam	101,0	91,6	130,0	105,3	117,9	118,9	103,7	103,3	107,7	2,7
1241 Fusa	87,8	99,0	113,7	98,4	71,2	48,7	73,6	92,4	98,7	-0,9

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1242	Samnanger	109,5	108,0	104,7	81,3	120,0	97,1	142,6	99,9	110,7	3,6
1243	Os (Hord.)	102,0	98,8	85,6	83,0	90,2	79,6	55,2	89,4	93,7	3,7
1244	Austevoll	103,9	91,3	97,2	98,0	62,5	84,4	39,3	92,1	110,7	7,9
1245	Sund	104,2	104,1	84,3	86,6	113,6	115,1	85,5	96,9	96,7	3,8
1246	Fjell	107,4	101,3	85,2	90,4	84,7	86,3	69,6	94,5	93,7	-1,1
1247	Askøy	112,1	100,3	81,1	95,8	99,0	88,4	37,1	95,9	91,7	1,9
1251	Vaksdal	95,0	96,4	97,5	115,3	105,6	113,7	116,4	105,4	122,6	4,7
1253	Osterøy	99,4	95,2	150,2	86,5	127,4	106,7	64,6	96,2	96,7	0
1256	Meland	102,5	98,9	94,2	85,2	110,8	110,9	78,1	94,5	98,7	0,5
1259	Øygarden	107,9	109,0	91,0	113,8	134,7	133,3	82,5	110,8	155,5	5,2
1263	Lindås	101,3	99,9	102,4	106,8	95,6	104,9	79,7	101,9	113,7	6,8
1264	Austrheim	125,5	95,5	114,7	84,9	115,5	101,4	160,4	101,8	113,7	2,2
1266	Masfjorden	104,9	102,1	141,2	146,0	148,5	88,3	154,1	123,9	139,6	4,6
	Hordaland	102,5	100	98,1	97,7	95,6	95,3	122	100	100,4	
1401	Flora	106,6	100,5	98,8	87,2	90,9	132,0	59,0	96,2	103,7	3,5
1411	Gulen	105,3	107,1	84,5	106,8	167,9	79,9	130,7	107,4	124,6	5,2
1416	Høyanger	110,7	101,7	147,0	139,9	93,2	123,9	196,4	124,8	157,5	-1,1
1417	Vik	92,1	99,6	124,4	120,8	119,5	82,1	165,5	110,2	120,6	5,7
1418	Balestrand	86,0	105,8	94,9	142,4	110,0	137,7	104,4	117,2	137,6	4
1419	Leikanger	100,5	110,4	102,8	121,8	74,6	99,4	162,8	112,9	100,7	6,6
1420	Sogndal	109,6	103,9	106,6	93,1	86,7	97,5	128,4	101,2	99,7	5,1
1421	Aurland	106,9	109,5	140,6	140,1	118,0	155,6	116,7	125,2	177,5	4,5
1422	Lærdal	104,2	99,4	138,9	138,1	166,2	134,5	84,7	120,3	141,6	0,5
1424	Årdal	114,3	102,4	125,3	114,6	77,7	71,4	64,7	105,4	120,6	-2,5
1426	Luster	97,5	105,3	142,8	114,2	112,5	102,7	231,6	115,2	125,6	0,6
1428	Askvoll	92,5	95,2	135,0	111,7	113,1	115,4	94,0	104,7	96,7	-3
1429	Fjaler	111,7	106,0	107,1	103,3	109,9	77,6	134,5	105,8	98,7	0,5
1430	Gaular	106,6	102,1	119,6	117,1	131,5	96,0	63,2	108,2	98,7	-0,9
1431	Jølster	108,6	97,9	107,7	89,5	127,7	135,8	80,8	99,8	103,7	4,1
1432	Førde	101,7	98,3	110,1	103,3	87,1	119,8	80,1	101,3	99,7	4,1
1433	Naustdal	110,3	101,2	121,7	97,4	211,4	85,1	124,8	107,0	101,7	1,9
1438	Bremanger	102,3	102,9	107,8	96,2	97,8	102,3	103,2	100,4	117,7	2,2
1439	Vågsøy	96,6	98,5	136,5	103,4	128,4	84,3	66,7	100,8	101,7	-0,5
1441	Selje	87,9	100,5	63,5	104,4	159,6	87,6	120,1	100,4	97,7	-2
1443	Eid	103,0	101,9	101,0	96,2	121,5	105,0	78,8	99,9	91,7	0,4
1445	Gløppen	102,3	96,4	131,4	80,3	110,5	110,7	129,0	96,3	98,7	4,7
1449	Stryn	108,9	101,8	111,7	116,6	84,8	85,2	116,4	107,8	94,7	4,3
	Sogn og Fjordane	103,9	101,3	115,1	105,2	108	105,6	107,2	104,7	108,5	
1502	Molde	101,7	99,7	104,8	101,8	94,4	99,4	68,6	99,4	98,7	0,5
1504	Ålesund	105,2	99,2	94,0	101,6	109,1	83,6	82,4	99,4	96,7	-0,9
1505	Kristiansund	101,3	99,7	97,1	96,7	115,2	111,3	83,1	99,3	99,7	-1,1
1511	Vanylven	99,1	104,0	147,2	112,6	136,5	91,7	114,4	109,6	97,7	2,8
1514	Sande	96,3	102,0	87,1	121,6	137,4	85,1	87,6	107,1	103,7	3,2
1515	Herøy	103,7	96,2	111,1	116,5	121,8	121,9	63,0	106,5	100,7	2,7
1516	Ulstein	112,8	97,2	102,6	99,8	114,6	95,1	79,2	100,7	98,7	2,1
1517	Hareid	102,1	96,1	104,1	110,8	141,9	85,7	68,2	102,7	91,7	1,1
1519	Volda	105,1	101,6	102,8	103,9	130,0	81,7	52,6	100,7	92,7	-1,7
1520	Ørsta	106,8	99,9	104,9	117,4	126,6	95,8	72,1	107,1	92,7	1,2
1523	Ørskog	84,5	111,5	151,1	133,4	103,9	102,9	76,3	114,6	97,7	2,3
1524	Norddal	96,8	103,1	136,1	108,0	180,1	83,6	201,1	112,1	140,6	-0,7
1525	Stranda	99,9	101,6	102,7	109,4	148,5	52,9	67,3	101,5	94,7	1,2
1526	Stordal	75,7	100,5	169,0	122,7	114,3	81,0	190,7	111,6	104,7	7,8
1528	Sykkylven	103,5	91,8	89,0	78,7	152,1	76,3	47,4	88,3	91,7	0

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1529 Skodje	94,7	104,1	108,3	91,5	133,2	90,7	59,6	96,5	93,7	1,1
1531 Sula	106,9	101,3	87,1	84,5	121,7	48,2	44,6	90,4	93,7	5,3
1532 Giske	106,6	103,4	95,5	72,9	109,9	78,5	71,0	89,7	92,7	2,8
1534 Haram	99,0	93,9	105,9	108,6	98,4	74,9	83,8	99,2	94,7	3,1
1535 Vestnes	102,1	93,9	103,0	119,3	119,7	69,9	46,5	102,3	94,7	5,9
1539 Rauma	99,1	98,7	120,9	137,4	113,0	90,3	105,0	114,2	100,7	0,3
1545 Midsund	108,5	95,9	106,6	100,3	72,0	84,7	102,4	98,8	102,7	2,2
1546 Sandøy	101,9	106,8	119,8	120,4	87,3	76,2	125,2	109,8	107,7	-0,8
1547 Aukra	90,1	103,6	105,1	128,0	67,3	112,4	228,8	115,2	180,5	23,8
1548 Fræna	95,3	99,9	83,3	100,1	84,3	98,6	65,4	96,0	98,7	-0,1
1551 Eide	98,0	101,6	105,9	111,3	136,5	75,9	28,9	101,2	93,7	1,6
1554 Averøy	110,5	97,6	89,1	120,7	93,3	114,8	64,5	106,9	99,7	1
1557 Gjemnes	102,3	99,3	114,5	111,2	117,3	52,2	59,0	100,9	103,7	1,6
1560 Tingvoll	101,0	93,3	109,4	107,1	140,8	97,4	130,7	104,3	95,7	0
1563 Sunndal	104,7	101,5	90,8	123,9	117,0	103,8	114,8	111,0	118,6	4
1566 Surnadal	99,4	97,4	93,4	112,1	102,7	64,0	64,0	99,5	106,7	3,3
1567 Rindal	94,7	102,8	97,7	132,2	93,4	38,7	109,0	107,9	108,7	2,8
1571 Halså	87,3	100,8	81,1	135,9	143,6	78,9	133,9	112,2	100,7	6,6
1573 Smøla	87,1	97,1	82,5	131,6	114,3	93,9	179,4	111,5	105,7	2,9
1576 Aure	98,1	95,7	115,1	108,4	131,0	98,0	131,3	104,9	129,6	4,4
Møre og Romsdal	102,2	99,2	100,8	105,7	113,9	89,2	80,1	101,2	99,8	
1601 Trondheim	105,3	96,5	90,0	110,7	81,9	93,9	74,5	101,0	100,7	5,2
1612 Hemne	109,6	98,0	83,0	120,5	160,1	104,4	74,3	109,0	101,7	0,9
1613 Snillfjord	84,9	82,8	97,3	129,2	137,1	77,5	61,4	101,5	104,7	3,2
1617 Hitra	100,5	98,4	121,9	89,3	109,7	118,5	91,7	98,0	101,7	2,8
1620 Frøya	107,1	87,5	105,7	106,0	83,0	97,9	166,3	102,5	103,7	7,4
1621 Ørland	104,6	97,8	108,8	137,7	155,1	85,6	88,2	115,0	93,7	-2,8
1622 Agdenes	90,0	104,4	96,3	108,6	65,6	82,2	116,2	100,8	102,7	5,5
1624 Rissa	92,6	107,2	96,8	114,5	158,2	90,4	142,9	109,6	97,7	0,7
1627 Bjugn	100,5	98,6	113,3	89,6	122,8	79,5	65,0	94,7	98,7	2,7
1630 Åfjord	89,2	96,7	116,6	106,1	102,8	72,1	101,7	98,9	98,7	1,4
1633 Osen	97,2	106,9	148,4	110,6	108,6	98,9	89,7	107,6	101,7	2,5
1634 Oppdal	105,7	102,2	106,7	99,8	136,3	100,4	93,0	103,0	99,7	4,3
1635 Rennebu	86,8	94,0	135,4	150,5	172,9	67,4	149,4	119,5	118,6	1,6
1636 Meldal	95,0	92,4	100,6	107,7	118,6	90,3	82,0	99,2	101,7	5,8
1638 Orkdal	112,7	98,7	101,9	99,7	113,2	106,0	57,4	100,6	91,7	5,9
1640 Røros	99,4	108,4	117,4	115,6	120,3	112,2	103,6	110,4	100,7	-2,4
1644 Holtålen	95,7	101,7	109,1	111,0	130,4	87,0	76,7	103,5	101,7	5,7
1648 Midtre Gauldal	98,8	96,1	94,8	127,5	166,1	96,2	55,1	108,7	97,7	3,8
1653 Melhus	108,2	98,5	85,9	98,3	110,6	93,3	63,1	97,9	95,7	6,6
1657 Skaun	105,0	98,2	88,1	102,0	119,5	83,3	63,5	98,5	92,7	3,6
1662 Klæbu	110,1	98,2	91,5	97,3	98,8	87,2	61,5	97,1	97,7	4,1
1663 Malvik	101,7	97,7	93,4	90,9	83,8	105,6	30,6	92,4	91,7	1,2
1664 Selbu	103,5	96,9	108,4	110,3	94,5	108,8	87,2	103,6	108,7	-2,3
Sør-Trøndelag	104,3	97,3	94,3	108,8	96,9	94,7	76,1	101,3	99,5	
1702 Steinkjer	105,3	94,8	94,9	102,9	106,8	107,8	86,4	100,3	95,7	2,5
1703 Namsos	103,8	98,5	99,9	111,8	106,8	85,3	64,5	102,2	96,7	-2,1
1714 Stjørdal	108,5	95,7	93,8	75,1	98,0	98,1	39,2	87,9	92,7	1,4
1717 Frosta	101,6	96,5	109,4	92,3	176,6	121,7	142,1	103,4	101,7	-3,6
1718 Leksvik	101,0	90,4	117,6	113,9	153,3	100,5	87,1	105,0	97,7	0,2
1719 Levanger	108,4	99,3	88,6	86,9	124,9	85,9	40,3	93,2	97,7	0,5
1721 Verdal	105,6	103,2	96,4	88,9	132,1	101,4	115,5	99,7	96,7	2,2
1724 Verran	97,6	98,2	92,8	99,7	125,4	97,6	105,5	99,8	109,7	1,6

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1725	Namdalseid	92,6	96,5	142,1	125,2	122,7	72,9	149,1	110,7	102,7	0,8
1736	Snåase Snåsa	99,4	96,0	121,3	132,1	86,7	120,5	97,3	112,1	109,7	7,2
1742	Grong	98,9	102,2	142,7	135,4	235,0	156,3	160,3	127,0	118,6	2,2
1744	Overhalla	100,8	96,1	99,7	113,3	103,4	112,3	126,4	106,0	96,7	2,4
1749	Flatanger	87,0	102,7	103,3	120,5	88,8	99,0	120,6	106,6	118,6	2,9
1750	Vikna	116,6	97,9	97,9	97,9	113,1	94,0	102,5	101,6	98,7	3,1
1751	Nærøy	92,7	91,8	88,2	117,7	153,3	128,4	119,9	107,1	98,7	2,3
1756	Inderøy	102,3	97,7	107,8	99,9	118,6	87,8	108,2	100,5	103,7	4,2
	Nord-Trøndelag	104,9	97,4	98,1	97,1	118,9	99,6	80,8	98,8	97,9	
1804	Bodø	101,2	102,8	96,5	110,4	83,7	126,3	66,2	103,9	101,7	2
1805	Narvik	101,8	100,1	111,8	110,9	81,1	113,6	86,5	104,3	105,7	1,9
1812	Sømna	111,2	97,4	138,3	142,9	124,0	101,5	109,1	120,1	101,7	2,8
1813	Brønnøy	107,3	100,8	133,7	108,9	118,9	116,2	64,0	106,4	98,7	0
1815	Vega	98,0	90,3	174,1	124,6	143,8	118,8	202,3	117,4	110,7	-0,4
1818	Herøy (Nordl.)	88,8	101,0	152,5	98,1	158,5	117,3	87,2	103,2	109,7	6,1
1820	Alstahaug	109,7	101,0	124,6	95,3	151,3	135,0	89,1	105,1	99,7	3,2
1824	Vefsn	102,7	97,9	107,9	99,5	131,9	97,2	84,1	100,5	104,7	2
1825	Grane	104,7	99,6	170,4	96,1	124,6	116,7	78,0	103,9	114,7	1,9
1826	Hattfjellidal	92,9	94,2	199,7	97,4	166,7	139,5	134,5	108,1	112,7	0,4
1828	Nesna	115,4	96,8	107,7	120,8	315,3	151,2	91,5	120,8	106,7	2,3
1832	Hemnes	98,4	101,7	104,0	105,0	149,8	163,2	85,9	107,3	123,6	0,5
1833	Rana	106,6	95,4	103,7	112,9	112,5	126,1	73,9	105,5	104,7	2,6
1834	Lurøy	105,6	107,5	116,8	84,1	104,4	98,3	105,1	98,4	102,7	5,2
1836	Rødøy	89,2	107,4	78,0	103,1	89,4	104,2	12,3	95,9	111,7	4,5
1837	Meløy	100,8	96,5	116,5	141,0	111,7	140,1	71,2	116,4	122,6	-3,9
1838	Gildeskål	104,2	101,4	107,8	132,6	137,6	130,6	103,8	116,8	122,6	-1,8
1839	Beiam	110,6	120,9	163,9	143,1	104,1	99,8	139,3	128,4	148,6	10,5
1840	Saltidal	104,4	99,8	123,1	94,8	123,6	147,8	48,0	101,4	96,7	0,5
1841	Fauske	103,2	95,0	102,3	103,8	137,3	118,6	61,7	101,5	109,7	0,3
1845	Sørfold	94,2	109,4	129,6	103,5	121,7	116,2	134,0	107,9	160,5	0,4
1848	Steigen	95,1	95,5	113,4	130,9	128,1	149,5	110,4	114,4	107,7	-1,9
1850	Divtasvuodna Tysfjord	101,2	103,5	162,5	104,5	157,1	101,9	187,4	112,6	126,6	-7,4
1851	Lødingen	96,7	102,7	96,1	91,9	141,9	107,1	142,6	101,2	101,7	5,3
1852	Tjeldsund	117,4	98,6	124,5	106,1	148,6	126,3	127,0	110,8	106,7	0,3
1854	Ballangen	88,4	89,6	105,7	113,8	113,1	120,2	77,9	101,2	104,7	0,4
1860	Vestvågøy	105,8	97,3	104,9	95,0	118,4	101,0	76,1	98,3	99,7	1,1
1865	Vågan	98,2	105,1	107,7	109,2	152,1	134,7	74,6	107,8	99,7	-0,1
1868	Øksnes	98,1	95,5	129,9	111,2	95,6	109,7	62,7	102,7	94,7	1,9
1870	Sortland	103,7	98,5	95,9	132,6	109,6	124,2	67,2	112,1	101,7	3,9
1871	Andøy	98,4	89,7	106,9	106,5	140,6	121,1	94,4	102,2	100,7	0,2
	Nordland	102,5	99,5	109,6	110,1	114,3	122,3	78,5	105,3	105,1	
1902	Tromsø	106,3	100,8	103,2	99,9	108,1	99,4	94,8	101,4	103,7	1,2
1911	Kvæfjord	97,6	98,2	127,0	129,0	140,2	153,4	71,7	114,5	103,7	-1,2
1913	Skånland	102,8	98,7	114,1	101,0	114,9	127,5	91,0	103,0	105,7	3
1917	Ibestad	111,7	107,8	134,2	136,4	255,7	125,4	125,3	127,9	114,7	4,9
1919	Gratangen	101,8	103,7	149,6	116,3	100,0	178,8	73,5	113,2	114,7	0,1
1922	Bardu	109,2	97,3	120,1	100,7	159,4	70,5	109,6	103,1	125,6	4,4
1923	Salangen	95,4	95,5	130,8	95,1	262,3	131,7	76,3	105,1	104,7	2,2
1924	Målselv	102,3	101,6	118,4	114,5	138,9	100,8	102,9	108,8	106,7	2,4
1925	Sørreisa	99,9	98,1	137,2	84,5	150,2	81,4	58,1	94,7	98,7	3,5
1931	Lenvik	100,8	96,9	114,0	107,3	134,3	81,1	78,2	101,9	99,7	2,2
1933	Balsfjord	93,8	99,3	118,7	111,9	123,0	95,8	33,2	101,6	104,7	1,5
1936	Karlsøy	94,2	96,0	148,4	127,3	144,8	124,4	89,7	113,1	116,7	2,4

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1938 Lyngen	107,0	105,7	150,3	99,0	102,1	98,8	68,6	103,5	110,7	2,3
1939 Storfjord	106,0	99,5	119,2	95,3	126,1	86,1	75,4	99,2	134,6	-1,5
1940 Gáivuotna Kábfjord	93,3	107,0	126,5	122,5	135,1	146,0	177,9	118,1	128,6	2,3
1941 Skjervøy	99,1	91,3	135,0	111,4	171,3	163,0	87,8	109,4	117,7	1,6
1942 Nordreisa	110,2	91,7	116,1	110,2	167,8	133,5	114,3	109,3	106,7	3,1
1943 Kvænangen	72,8	97,8	239,8	107,1	136,9	200,5	79,3	111,3	175,5	21,9
Troms	103,8	99,7	114	104,1	125,4	104,5	90,7	103,6	106,7	
2002 Vardø	108,2	105,0	123,1	133,9	107,2	162,0	137,3	121,9	125,6	10,7
2003 Vadsø	105,7	100,2	114,3	94,3	202,9	156,7	221,5	112,9	110,7	0,5
2011 Guovdageaidnu Kautokeino	109,7	105,7	135,9	110,8	125,1	102,6	217,4	115,6	118,6	0,7
2012 Alta	106,5	95,2	107,7	95,2	125,9	127,7	57,1	99,1	110,7	1,7
2018 Måsøy	97,7	109,1	193,6	118,9	71,8	123,2	146,6	116,3	136,6	5,9
2019 Nordkapp Porsanger Porsángu	108,5	96,1	110,4	106,8	149,9	100,0	118,9	106,2	117,7	3,2
2020 Porsanki	102,5	92,5	123,3	199,5	105,0	137,9	174,0	141,4	110,7	-0,5
2021 Kárásjohka Karasjok	95,5	97,9	123,3	124,4	140,5	98,4	139,5	112,1	119,6	4
2022 Lebesby	86,0	91,4	164,4	171,2	127,9	153,6	169,7	132,0	146,6	6,7
2023 Gamvik	81,3	97,1	145,9	162,8	123,9	160,3	201,7	130,5	145,6	3,4
2024 Berlevåg	108,6	109,5	143,0	97,3	94,2	126,8	150,7	109,1	139,6	2
2028 Båtsfjord	104,7	99,6	171,6	102,9	149,5	112,6	126,8	109,5	122,6	4
2030 Sør-Varanger	102,9	100,1	110,3	120,3	105,1	123,2	83,2	109,2	116,7	2,5
Finnmark	104,2	98,1	119,7	114,7	129,6	128,3	117,3	110,2	116,5	
Landet	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vedlegg 12

Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 2000-2012

I dette vedlegget grupperes kommunene etter nivået på inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt. Inntekter fra konsesjonskraft er definert som summen av hjemfallsinntekter og konsesjonskraftinntekter som fritt kan benyttes til dekning av kommunale utgifter.

Konsesjonsavgifter som er bundet til næringsformål er holdt utenfor. Naturressursskatt er inkludert i skatt på inntekt og formue.

Tabell 12.1 Antall kommuner i hver gruppe når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
>100 prosent	11	6	6	7	6	9	10	14	16	15	14	16	17
50-100 prosent	11	16	13	15	18	15	20	25	25	25	25	32	27
25-50 prosent	30	21	21	23	21	28	31	30	33	37	36	34	34
10-25 prosent	53	45	46	54	54	53	58	73	74	82	94	109	119
5-10 prosent	49	66	68	68	66	72	63	64	72	78	82	80	74
0-5 prosent	92	106	119	109	116	122	120	100	97	92	82	66	74
0 prosent	188	174	160	157	152	133	128	124	112	100	96	92	83
Totalt*)	434	434	433	433	433	432	430	430	429	429	429	429	428

*Utenom Oslo

Bruddet i tidsserien i 2010 består i at konsesjonsavgift ikke lenger inngår i "skatt på inntekt og formue". For alle kommuner med eiendomsskatt utgjør derfor denne nå et litt høyere relativt nivå enn i tidligere utgaver av TBU's høringsrapport. I alt 12 kommuner er av denne grunn flyttet opp én kategori, ettersom kommunen lå rett under kategorigrensen før inntektsdefinisjonen ble endret, men ligger rett over etter endringen. Antall kommuner med høyere andel enn 10 prosent på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter (de 4 høyeste kategoriene) økte med 10. Uten endringen i inntektsdefinisjonen ville dette antallet økt med bare 4 kommuner.

Tabell 12.2 Gjennomsnittlig kommunestørrelse når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
>100 prosent	1 713	1 453	1 467	1 518	1 610	1 729	1 647	1 744	1 791	1 751	1 977	2 167	2 180
50-100 prosent	3 643	3 126	2 552	2 615	2 583	3 231	3 680	3 915	3 765	3 932	3 847	3 535	3 808
25-50 prosent	3 925	4 492	4 220	3 853	3 502	3 284	2 803	2 704	3 273	3 497	3 459	3 676	3 604
10-25 prosent	13 080	5 353	4 973	5 315	7 100	9 386	9 980	10 170	11 191	9 484	10 354	11 674	10 599
5-10 prosent	16 695	19 769	19 288	20 054	20 042	18 265	19 848	19 581	17 253	14 314	13 423	11 245	12 512
0-5 prosent	7 636	8 068	7 704	7 819	7 416	7 583	8 178	7 581	7 324	10 482	11 304	12 789	13 747
0 prosent	8 408	8 280	8 898	8 876	8 944	8 894	8 704	9 479	10 403	11 113	10 648	11 269	10 912
Totalt*	9 150	9 204	9 264	9 318	9 366	9 436	9 539	9 611	9 736	9 846	9 957	10 072	10 216

*Utenom Oslo

Brudd i tidsserien i 2010: De ulike gruppens folketall er bare i liten grad endret som følge av at kommuner har en annen kategori enn de ville hatt etter tidligere inntektsdefinisjon.

Tabell 12.3 viser kommunenes inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i 2012. Kommunene er rangert etter kommunenes nivå på disse skattene målt i andel av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt og konsesjonskraft

Tabell 12.3.1 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger over 100 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0620 Hol	4 457	31 562	8 346	-	20 236	60 144	17 499	77 643
0633 Nore og Uvdal	2 540	27 915	14 926	-	8 794	51 635	28 358	79 993
0940 Valle	1 293	30 544	21 933	-	7 643	60 120	30 703	90 823
0941 Bykle	970	65 905	44 628	-	20 746	131 279	1 558	132 837
1026 Åseral	912	33 991	24 473	-	6 227	64 691	35 799	100 490
1046 Sirdal	1 816	46 509	33 084	-	8 139	87 733	20 667	108 400
1129 Forsand	1 190	36 450	33 843	-	-	70 293	31 037	101 330
1134 Suldal	3 845	33 791	27 379	-	3 820	64 990	24 347	89 337
1232 Eidfjord	957	49 200	50 484	-	10 493	110 177	16 116	126 293
1252 Modalen	370	58 811	57 078	-	-	115 889	40 384	156 273
1259 Øygarden	4 419	21 658	31 565	-	-	53 224	24 637	77 860
1416 Høyanger	4 216	23 417	1 088	7 045	16 905	48 456	29 881	78 337
1421 Aurland	1 712	41 917	29 586	-	6 370	77 873	22 984	100 857
1422 Lærdal	2 205	27 112	10 234	-	11 113	48 459	28 683	77 142
1547 Aukra	3 289	23 499	44 082	-	-	67 582	24 931	92 513
1665 Tydal	870	34 149	27 625	-	-	61 775	26 632	88 407
1845 Sørfold	2 003	25 405	15 780	-	12 586	53 772	36 674	90 446

Tabell 12.3.2 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 50 og 100 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0545 Vang	1 617	21 852	3 961	-	6 993	32 806	36 214	69 020
0632 Rollag	1 383	23 526	4 843	2 699	4 396	35 464	42 422	77 886
0826 Tinn	5 982	27 212	12 131	-	-	39 343	26 328	65 671
0830 Nissedal	1 430	24 115	6 813	-	4 329	35 258	36 626	71 884
0831 Fyresdal	1 335	21 200	6 802	-	7 169	35 171	38 939	74 109
0833 Tokke	2 287	29 090	16 786	-	2 034	47 910	26 708	74 618
0834 Vinje	3 700	32 652	14 129	-	4 290	51 071	20 811	71 881
0938 Bygland	1 219	21 334	6 582	-	6 156	34 071	44 079	78 150
1145 Bokn	851	21 491	10 794	-	-	32 286	43 706	75 992
1146 Tysvær	10 320	22 034	13 304	-	-	35 338	25 156	60 494
1228 Odda	6 946	25 641	8 990	-	4 414	39 046	24 866	63 912
1233 Ulvik	1 112	27 972	7 963	-	9 908	45 844	38 709	84 552
1251 Vaksdal	4 138	20 933	6 465	1 123	5 910	34 432	32 612	67 044
1263 Lindås	14 668	22 896	10 689	-	-	33 585	22 563	56 147
1266 Masfjorden	1 683	28 258	13 336	-	5 289	46 884	33 070	79 954
1417 Vik	2 748	26 282	6 839	2 439	4 809	40 369	31 131	71 500
1418 Balestrand	1 338	21 141	4 051	32	11 578	36 803	42 570	79 373

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
1424 Årdal	5 572	26 114	11 440	2 070	-	39 623	21 414	61 037
1426 Luster	5 026	25 635	11 256	-	2 141	39 032	26 971	66 003
1524 Norddal	1 738	23 990	11 448	-	8 242	43 679	38 507	82 186
1563 Sunndal	7 196	22 210	10 586	1 022	834	34 652	25 174	59 826
1576 Aure	3 511	19 168	10 625	-	-	29 793	39 435	69 228
1739 Røyrvik	494	24 211	7 460	-	8 036	39 706	59 937	99 644
1740 Namsskogan	916	26 345	16 988	-	2 532	45 865	48 460	94 324
1832 Hemnes	4 585	22 681	11 362	688	1 636	36 367	30 824	67 191
1839 Beiarn	1 097	21 418	9 464	1 705	4 565	37 151	42 327	79 479
2004 Hammerfest	9 934	23 996	15 583	692	-	40 271	27 155	67 426

Tabell 12.3.3 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 25 og 50 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0432 Rendalen	1 959	18 826	6 789	-	1 274	26 888	40 007	66 895
0437 Tynset	5 564	18 289	2 088	1 392	2 226	23 995	33 457	57 452
0512 Lesja	2 195	18 205	538	-	5 870	24 612	38 298	62 910
0513 Skjåk	2 307	21 422	5 984	-	2 089	29 495	29 228	58 723
0515 Vågå	3 739	16 719	2 086	195	3 021	22 022	36 202	58 224
0516 Nord-Fron	5 830	21 527	5 347	2 163	535	29 572	25 439	55 011
0519 Sør-Fron	3 208	19 196	3 678	1 252	518	24 643	30 859	55 502
0828 Seljord	2 959	20 626	2 748	-	2 700	26 073	31 060	57 133
0935 Iveland	1 298	18 837	4 904	-	2 292	26 033	42 103	68 136
1029 Lindesnes	4 753	17 071	2 492	4 110	70	23 743	30 530	54 273
1037 Kvinesdal	5 834	23 244	9 603	-	-	32 847	26 200	59 047
1133 Hjelmeland	2 807	30 153	8 724	1 596	-	40 473	25 717	66 191
1135 Sauda	4 754	23 547	5 605	650	2 261	32 062	27 772	59 834
1224 Kvinnherad	13 318	23 638	4 418	-1	4 162	32 217	26 119	58 336
1238 Kvam	8 522	21 218	1 985	1 663	2 153	27 019	29 369	56 388
1411 Gulen	2 310	24 317	3 294	1 670	2 578	31 859	37 547	69 406
1438 Bremanger	3 891	22 647	7 011	-	2 149	31 807	34 680	66 487
1567 Rindal	2 088	18 819	3 534	-	2 139	24 492	37 607	62 100
1573 Smøla	2 182	18 879	5 500	-	-	24 379	36 191	60 570
1635 Rennebu	2 569	19 369	4 441	247	5 665	29 722	34 634	64 357
1711 Meråker	2 513	18 591	4 318	-	2 457	25 366	34 593	59 959
1738 Lierne	1 410	18 513	2 989	-	3 935	25 438	49 499	74 937
1742 Grong	2 409	20 430	4 736	1 165	1 943	28 274	37 448	65 722
1811 Bindal	1 562	19 569	6 848	-	-	26 417	43 890	70 307
1837 Meløy	6 657	23 213	5 833	-	4 102	33 148	28 790	61 938
1838 Gildeskål	2 000	20 377	5 666	3 561	-	29 603	42 747	72 350
1841 Fauske	9 513	20 112	2 404	468	4 215	27 200	26 118	53 318
1849 Hamarøy	1 783	21 533	3 748	-	4 111	29 392	40 543	69 936
1850 Tysfjord	1 956	18 577	6 552	1 219	-	26 348	45 259	71 607
1922 Bardu	3 875	23 502	5 304	-	4 947	33 754	29 105	62 858
1939 Storfjord	1 909	18 433	3 897	-	3 734	26 064	44 878	70 943

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
1940 Kåfjord	2 210	15 586	2 632	-	2 838	21 056	47 580	68 635
1943 Kvænanngen	1 284	64 851	4 403	-	5 682	74 937	26 672	101 609
2022 Lebesby	1 356	17 403	5 452	222	2 289	25 366	63 843	89 209

Tabell 12.3.4 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 10 og 25 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0101 Halden	29 543	18 334	1 447	1 276	-	21 057	25 310	46 367
0104 Moss	30 723	19 869	128	2 604	4	22 605	22 236	44 841
0105 Sarpsborg	53 333	18 530	1 145	1 366	23	21 065	25 136	46 201
0106 Fredrikstad	75 583	19 456	755	1 839	-	22 050	23 588	45 638
0123 Spydeberg	5 348	21 331	1 520	-	632	23 483	24 051	47 534
0124 Askim	15 096	20 101	2 794	-	260	23 155	23 031	46 186
0127 Skiptvet	3 631	18 379	3 468	-	-	21 848	28 370	50 218
0136 Rygge	14 691	21 000	521	2 298	0	23 819	21 772	45 591
0403 Hamar	29 045	21 535	283	3 378	0	25 196	21 626	46 822
0418 Nord-Odal	5 141	15 796	345	1 985	-	18 127	33 816	51 942
0419 Sør-Odal	7 859	18 161	629	1 810	37	20 638	26 920	47 558
0420 Eidskog	6 288	16 238	269	2 020	-	18 527	34 527	53 053
0423 Grue	5 003	17 209	95	2 033	62	19 398	35 410	54 808
0426 Våler	3 844	16 335	592	1 185	574	18 686	35 702	54 388
0428 Trysil	6 752	17 792	514	2 503	-	20 810	33 474	54 284
0429 Åmot	4 337	18 799	2 727	794	-	22 320	35 279	57 599
0434 Engerdal	1 390	15 278	638	1 547	-	17 464	48 290	65 754
0438 Alvdal	2 431	18 778	2 868	237	-	21 883	34 507	56 390
0439 Folldal	1 641	16 243	1 378	1 052	1 103	19 777	40 227	60 004
0441 Os	2 040	16 586	326	1 823	-	18 735	41 059	59 794
0501 Lillehammer	26 765	21 694	268	1 926	0	23 888	21 788	45 676
0502 Gjøvik	29 202	19 334	-	2 509	-	21 843	23 541	45 384
0520 Ringeby	4 561	18 092	859	2 313	-	21 263	32 606	53 870
0521 Øyer	5 095	20 422	1 368	2 161	291	24 242	25 127	49 370
0522 Gausdal	6 160	18 208	293	3 258	-	21 759	29 539	51 298
0540 Sør-Aurdal	3 154	18 564	2 361	63	-	20 988	37 932	58 920
0541 Etnedal	1 408	16 001	186	3 192	-	19 380	44 759	64 139
0542 Nord-Aurdal	6 428	20 301	1 759	2 074	2	24 136	24 953	49 088
0543 Vestre Slidre	2 232	20 427	2 184	-	1 641	24 252	29 719	53 970
0544 Øystre Slidre	3 174	21 685	437	-	2 586	24 709	29 524	54 233
0604 Kongsberg	25 479	26 944	846	1 775	-	29 565	18 510	48 075
0615 Flå	1 034	23 195	2 739	-	-	25 934	41 305	67 239
0616 Nes	3 452	21 643	4 630	269	-	26 542	26 289	52 832
0617 Gol	4 581	23 018	2 731	1 292	51	27 091	26 589	53 681
0618 Hemsedal	2 228	25 057	5 096	-	12	30 164	24 509	54 672
0619 Ål	4 741	22 850	4 833	-	2	27 684	27 522	55 206
0805 Porsgrunn	35 219	21 147	841	1 294	-	23 282	21 884	45 166
0807 Notodden	12 469	19 943	1 691	2 683	-	24 317	28 053	52 370

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0814 Bamble	14 106	20 843	2 039	1 413	-	24 295	21 224	45 518
0815 Kragerø	10 710	18 151	482	2 616	75	21 323	27 933	49 257
0819 Nome	6 579	19 616	1 452	1 654	168	22 890	29 967	52 858
0827 Hjartdal	1 602	22 057	5 287	-	-	27 345	39 352	66 697
0829 Kviteseid	2 498	19 303	1 552	-	1 021	21 876	34 558	56 435
0901 Risør	6 899	18 170	133	1 915	72	20 291	28 973	49 264
0904 Grimstad	21 301	20 792	508	1 696	65	23 060	21 858	44 918
0911 Gjerstad	2 478	20 195	636	2 088	-	22 918	35 400	58 318
0919 Froland	5 257	18 490	2 195	-	801	21 486	27 065	48 551
0929 Åmli	1 825	18 879	2 178	-	1 875	22 933	44 163	67 095
1001 Kristiansand	83 243	22 724	759	2 341	-	25 825	20 266	46 090
1003 Farsund	9 433	20 166	1 461	1 083	-	22 711	25 029	47 740
1004 Flekkefjord	9 046	21 436	641	1 432	293	23 801	26 482	50 283
1014 Vennesla	13 583	17 539	1 879	868	-	20 286	26 577	46 863
1021 Marnardal	2 286	18 409	3 213	-	1 218	22 841	39 262	62 102
1111 Sokndal	3 257	21 107	2 259	-	-	23 366	28 885	52 251
1114 Bjerkreim	2 739	21 444	1 113	1 233	-	23 789	29 214	53 003
1130 Strand	11 533	22 435	1 074	1 493	-	25 003	23 327	48 330
1141 Finnøy	2 955	23 862	174	3 341	-	27 376	33 092	60 469
1222 Fitjar	2 944	22 262	865	1 280	-	24 408	29 676	54 084
1227 Jondal	1 050	28 244	2 764	-	-	31 008	44 830	75 838
1234 Granvin	923	18 557	1 445	790	-	20 792	47 395	68 187
1235 Voss	13 978	21 874	2 365	1 258	-	25 497	25 539	51 036
1241 Fusa	3 811	21 489	1 719	920	182	24 310	31 282	55 591
1242 Samnanger	2 417	23 518	4 109	-	1 065	28 691	30 023	58 714
1244 Austevoll	4 792	28 177	790	1 545	-	30 513	27 324	57 837
1253 Osterøy	7 521	19 969	594	1 572	0	22 136	26 918	49 054
1256 Meland	7 036	20 350	681	1 468	-	22 499	25 814	48 313
1260 Radøy	4 952	20 828	609	1 658	-	23 096	27 208	50 304
1264 Austrheim	2 776	29 466	4 090	-	-	33 556	23 559	57 115
1265 Fedje	576	22 880	3 665	-	-	26 545	61 757	88 302
1401 Flora	11 654	22 704	607	2 011	577	25 899	25 903	51 802
1413 Hyllestad	1 461	21 824	886	1 606	-	24 316	39 245	63 561
1419 Leikanger	2 236	22 102	1 065	1 153	-	24 321	29 048	53 369
1420 Sogndal	7 348	20 662	1 725	951	130	23 468	24 017	47 485
1431 Jølster	3 052	21 616	2 606	755	-	24 978	33 188	58 166
1433 Naustdal	2 710	18 777	640	1 599	-	21 016	34 624	55 639
1445 Gloppen	5 679	20 294	1 330	912	-	22 535	33 261	55 796
1502 Molde	25 488	23 718	122	2 336	1	26 177	20 015	46 192
1505 Kristiansund	23 813	21 780	685	1 752	-	24 216	22 750	46 967
1539 Rauma	7 428	21 078	1 976	509	214	23 776	27 815	51 591
1543 Nesset	3 004	22 409	4 364	-	-	26 773	31 276	58 048
1548 Fræna	9 484	19 698	2 622	-	-	22 320	26 866	49 187
1554 Averøy	5 593	21 853	1 560	2 107	-	25 520	24 053	49 573
1557 Gjemnes	2 579	20 122	981	2 831	31	23 965	36 806	60 772
1566 Surnadal	5 952	18 504	2 822	461	1 928	23 714	31 417	55 131
1601 Trondheim	176 348	23 890	629	1 896	-	26 415	17 788	44 203
1612 Hemne	4 221	19 476	1 754	679	1 292	23 202	28 866	52 067
1617 Hitra	4 399	18 388	2 423	-	-	20 811	30 912	51 722

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
1632 Roan	987	17 070	2 793	-	-	19 863	49 605	69 468
1634 Oppdal	6 755	19 302	916	1 997	51	22 267	27 119	49 385
1640 Røros	5 604	20 002	1 098	2 282	-	23 382	28 443	51 825
1644 Holtålen	2 013	16 990	631	1 835	-	19 457	37 917	57 373
1662 Klæbu	5 930	20 209	1 312	-	1 119	22 641	25 097	47 738
1664 Selbu	4 042	18 230	2 439	-	2 568	23 237	33 393	56 630
1719 Levanger	18 922	18 440	451	1 811	-	20 703	25 943	46 646
1721 Verdal	14 387	17 299	619	1 657	-	19 575	28 879	48 453
1724 Verran	2 705	16 320	2 256	1 652	216	20 444	36 115	56 559
1744 Overhalla	3 679	17 964	391	1 008	726	20 088	32 715	52 804
1749 Flatanger	1 141	16 850	461	1 655	-	18 966	51 273	70 238
1805 Narvik	18 473	22 860	3 435	1 816	-	28 112	22 829	50 941
1818 Herøy	1 711	19 057	411	2 200	8	21 676	37 320	58 995
1824 Vefsn	13 258	19 475	1 059	2 517	421	23 472	28 689	52 161
1825 Grane	1 455	17 984	3 249	1 487	-	22 720	43 874	66 594
1826 Hattfjelldal	1 456	17 062	1 673	1 234	-	19 969	45 186	65 155
1827 Dønna	1 433	17 080	571	2 091	-	19 742	49 701	69 443
1833 Rana	25 652	20 763	3 297	366	559	24 984	25 181	50 165
1834 Lurøy	1 937	20 774	924	2 421	-	24 119	54 355	78 474
1836 Rødøy	1 320	17 353	2 353	-	555	20 261	56 505	76 765
1848 Steigen	2 609	17 471	623	1 969	-	20 064	40 736	60 800
1853 Evenes	1 359	17 126	1 848	790	-	19 764	46 920	66 684
1901 Harstad	23 640	19 670	987	1 778	-	22 434	26 196	48 630
1924 Målselv	6 599	22 151	1 298	1 951	40	25 440	27 479	52 919
1929 Berg	887	20 062	2 919	962	814	24 756	47 069	71 825
1933 Balsfjord	5 502	16 607	1 055	2 567	-	20 229	36 920	57 149
1936 Karlsøy	2 355	17 127	1 838	887	-	19 852	47 691	67 543
1941 Skjervøy	2 880	16 457	333	2 240	-	19 031	43 708	62 739
1942 Nordreisa	4 807	16 723	3 150	-	-	19 873	33 885	53 758
2012 Alta	19 282	19 523	866	1 534	-	21 924	32 156	54 079
2017 Kvalsund	1 010	20 604	3 221	-	-	23 825	61 775	85 600
2030 Sør-Varanger	9 860	22 437	896	1 855	1 113	26 301	30 204	56 506

Tabell 12.3.5 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 5 og 10 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0128 Rakkestad	7 698	19 039	247	1 262	-	20 547	29 273	49 821
0135 Råde	6 987	20 606	204	1 724	-	22 535	22 933	45 468
0137 Våler	4 705	19 811	187	1 357	-	21 355	23 560	44 915
0138 Hobøl	4 911	20 460	391	1 140	-	21 991	23 536	45 527
0226 Sørum	16 091	23 482	298	836	26	24 643	20 911	45 554
0230 Lørenskog	33 709	26 050	1 691	-	-	27 741	16 412	44 154
0402 Kongsvinger	17 522	18 459	206	1 522	0	20 187	25 512	45 699
0412 Ringsaker	33 191	17 926	103	1 728	-	19 757	24 970	44 727
0415 Løten	7 477	16 882	159	914	-	17 955	26 186	44 141

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/ verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0417 Stange	19 190	18 027	421	1 492	-	19 941	25 633	45 574
0427 Elverum	20 152	19 195	186	1 022	-	20 403	24 930	45 333
0436 Tolga	1 681	15 572	217	1 337	59	17 185	42 374	59 559
0514 Lom	2 382	17 771	1 291	721	-	19 783	33 675	53 457
0517 Sel	5 992	15 875	215	1 438	-	17 529	33 424	50 953
0533 Lunner	8 776	21 090	129	1 429	-	22 648	22 699	45 347
0538 Nordre Land	6 768	17 103	1 939	-	-	19 042	31 429	50 471
0605 Ringerike	29 236	20 441	797	1 077	56	22 371	22 559	44 930
0623 Modum	13 116	20 560	1 984	-	-	22 544	23 770	46 314
0631 Flesberg	2 638	21 139	1 145	-	517	22 802	30 270	53 072
0711 Svelvik	6 581	19 675	132	1 099	-	20 907	24 026	44 933
0806 Skien	52 509	19 832	190	1 846	0	21 868	23 438	45 306
0817 Drangedal	4 126	16 738	187	1 504	66	18 495	36 540	55 035
0822 Sauherad	4 314	18 500	413	1 587	-	20 500	29 773	50 273
0906 Arendal	42 801	20 608	383	1 602	41	22 635	21 915	44 550
0926 Lillesand	9 878	21 555	458	1 266	-	23 278	22 080	45 358
0928 Birkenes	4 828	16 874	1 142	-	-	18 016	30 203	48 219
0937 Evje og Hornnes	3 496	18 512	1 029	-	257	19 799	30 263	50 061
1017 Songdalen	6 165	17 935	472	741	-	19 148	26 529	45 677
1018 Søgne	10 855	21 276	153	1 725	1	23 154	20 625	43 779
1101 Eigersund	14 475	22 684	317	1 379	1	24 382	20 767	45 149
1103 Stavanger	127 506	34 939	549	682	-	36 170	11 636	47 806
1122 Gjesdal	10 778	23 276	494	831	435	25 037	20 735	45 772
1127 Randaberg	10 265	28 252	541	598	-	29 391	18 036	47 427
1149 Karmøy	40 536	21 120	1 334	349	-	22 803	21 683	44 486
1151 Utsira	218	24 537	2 018	-	-	26 555	95 596	122 151
1160 Vindafjord	8 447	25 495	983	885	-	27 363	26 349	53 712
1211 Etne	3 963	21 947	1 647	-	319	23 913	29 578	53 492
1216 Sveio	5 228	20 923	238	1 643	-	22 804	28 131	50 935
1219 Bømlo	11 503	22 469	91	1 079	-	23 639	26 337	49 975
1223 Tysnes	2 766	22 554	305	1 531	-	24 390	34 349	58 739
1231 Ullensvang	3 417	21 505	1 034	-	638	23 177	34 612	57 788
1245 Sund	6 409	21 840	57	1 458	-	23 355	23 140	46 495
1430 Gaular	2 848	18 492	309	1 092	-	19 894	34 699	54 593
1432 Førde	12 307	22 730	960	894	111	24 695	22 410	47 105
1439 Vågsøy	6 129	21 077	410	1 643	-	23 130	28 418	51 548
1449 Stryn	7 065	19 546	250	1 206	-	21 002	30 173	51 175
1535 Vestnes	6 539	20 035	269	1 042	-	21 346	25 313	46 659
1613 Snillfjord	981	18 051	1 187	-	-	19 238	51 166	70 404
1653 Melhus	15 392	18 778	666	617	245	20 306	25 411	45 717
1702 Steinkjer	21 303	17 765	502	705	24	18 996	27 356	46 352
1703 Namsos	12 953	18 437	168	1 446	-	20 051	28 546	48 597
1736 Snåsa	2 164	16 573	1 648	-	286	18 506	41 772	60 279
1750 Vikna	4 241	19 408	182	1 500	-	21 090	31 285	52 375
1751 Nærøy	5 069	17 072	967	847	-	18 886	34 830	53 716
1804 Bodø	48 422	22 363	-	1 950	13	24 327	21 602	45 929
1813 Brønnøy	7 778	18 661	205	1 205	0	20 072	31 202	51 273
1815 Vega	1 256	16 953	189	1 200	-	18 342	47 184	65 525
1820 Alstahaug	7 372	19 699	438	1 576	-	21 714	26 878	48 591

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
1822 Leirfjord	2 107	16 798	492	1 063	-	18 353	39 960	58 313
1854 Ballangen	2 616	15 094	576	-	1 203	16 873	40 720	57 593
1859 Flakstad	1 383	17 967	260	1 046	-	19 273	42 067	61 339
1865 Vågan	9 086	19 382	202	1 890	-	21 473	27 329	48 802
1870 Sortland	9 983	18 007	957	1 011	-	19 975	30 495	50 470
1871 Andøy	5 032	19 092	395	1 067	-	20 554	33 232	53 786
1902 Tromsø	69 116	22 329	526	1 421	-	24 276	21 621	45 898
1917 Ibestad	1 410	17 067	-	1 208	-	18 275	52 093	70 368
1927 Tranøy	1 524	16 313	270	1 284	-	17 867	50 366	68 233
1931 Lenvik	11 345	18 453	281	909	-	19 642	32 823	52 466
1938 Lyngen	3 028	16 715	363	1 279	-	18 357	45 796	64 153
2003 Vadsø	6 125	20 506	894	1 053	-	22 454	31 407	53 860
2011 Kautokeino	2 927	13 489	513	446	671	15 119	48 446	63 565
2019 Nordkapp	3 228	19 991	170	1 785	-	21 946	38 879	60 826
2023 Gamvik	1 008	17 908	371	690	-	18 969	63 530	82 499
2027 Nesseby	901	16 196	1 124	-	204	17 525	66 527	84 052

Tabell 12.3.6 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 0 og 5 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0118 Aremark	1 423	19 804	122	-	-	19 926	38 646	58 572
0119 Marker	3 518	17 632	216	-	-	17 848	28 967	46 815
0122 Trøgstad	5 219	18 755	-	-	119	18 875	27 615	46 490
0211 Vestby	15 143	23 291	174	-	-	23 465	19 612	43 077
0214 Ås	17 284	22 550	183	-	-	22 733	19 387	42 120
0216 Nesodden	17 809	24 622	75	-	-	24 697	17 975	42 672
0219 Bærum	114 489	37 113	-	-	0	37 113	13 242	50 355
0231 Skedsmo	49 698	24 598	56	673	-	25 328	18 126	43 453
0236 Nes	19 462	19 876	165	836	-	20 877	23 043	43 920
0237 Eidsvoll	21 621	19 703	-	-	19	19 722	23 303	43 025
0425 Åsnes	7 606	16 420	95	852	-	17 367	34 491	51 858
0511 Dovre	2 742	17 216	246	167	-	17 629	34 176	51 805
0529 Vestre Toten	12 928	18 156	781	-	-	18 937	25 487	44 424
0534 Gran	13 493	19 261	34	479	-	19 774	26 425	46 199
0602 Drammen	64 597	23 442	-	-	6	23 448	20 137	43 585
0621 Sigdal	3 535	23 362	-	-	0	23 362	29 652	53 014
0622 Krødsherad	2 186	23 942	870	-	-	24 812	27 955	52 767
0624 Øvre Eiker	17 421	21 263	-	-	12	21 275	21 824	43 099
0702 Holmestrand	10 251	20 424	834	-	-	21 259	22 343	43 602
0713 Sande	8 680	20 897	-	-	46	20 943	24 516	45 459
0811 Siljan	2 432	19 035	911	-	-	19 945	29 497	49 442
0821 Bø	5 766	18 665	211	845	-	19 722	27 533	47 255
0912 Vegårshei	1 933	17 095	-	-	3	17 097	39 666	56 763
1027 Audnedal	1 689	17 736	660	-	276	18 673	41 162	59 835
1034 Hægebostad	1 665	19 119	-	-	26	19 145	37 732	56 877

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
1102 Sandnes	67 814	27 116	-	-	59	27 174	16 878	44 052
1106 Haugesund	35 099	23 731	72	741	0	24 544	20 752	45 296
1112 Lund	3 183	19 527	-	-	37	19 564	32 274	51 838
1121 Time	16 769	24 813	-	-	71	24 883	18 730	43 614
1142 Rennesøy	4 388	27 070	330	-	-	27 399	23 584	50 983
1144 Kvitsøy	519	21 106	958	-	-	22 064	53 401	75 464
1201 Bergen	263 762	26 567	477	-	29	27 073	17 559	44 631
1221 Stord	17 957	23 788	164	-	-	23 952	20 393	44 345
1428 Askvoll	3 010	18 425	-	-	332	18 757	36 330	55 087
1429 Fjaler	2 832	17 874	293	754	-225	18 696	39 557	58 253
1504 Ålesund	44 416	24 805	157	356	-	25 318	18 468	43 786
1525 Stranda	4 602	21 117	-	-	98	21 215	28 863	50 078
1546 Sandøy	1 315	24 661	985	-	-	25 646	39 440	65 086
1560 Tingvoll	3 101	16 857	192	-	-	17 049	38 139	55 188
1571 Halså	1 641	18 963	760	-	-	19 723	40 317	60 041
1620 Frøya	4 369	27 363	844	-	-	28 207	25 833	54 040
1622 Agdenes	1 715	17 441	-	-	2	17 443	45 385	62 827
1624 Rissa	6 543	17 402	291	-	-	17 693	32 618	50 311
1627 Bjugn	4 584	16 037	513	-	-	16 550	34 390	50 941
1630 Åfjord	3 257	17 330	643	-	-	17 973	35 886	53 859
1636 Meldal	3 924	17 540	677	-	228	18 445	34 419	52 864
1648 Midtre Gauldal	6 153	17 574	262	-	585	18 421	30 812	49 233
1657 Skaun	6 941	17 884	130	-	-	18 014	26 592	44 606
1714 Stjørdal	22 058	19 578	-	-	12	19 590	25 257	44 847
1718 Leksvik	3 527	17 025	-	-	5	17 030	38 004	55 034
1725 Namdalseid	1 694	15 648	458	-	-	16 106	44 752	60 858
1743 Høylandet	1 264	16 908	581	-	-	17 490	52 617	70 107
1748 Fosnes	668	14 539	844	-	91	15 475	60 603	76 078
1755 Leka	573	16 264	360	-	-	16 623	60 490	77 113
1756 Inderøy	6 682	18 104	250	-	-	18 354	34 502	52 856
1812 Sømna	2 038	16 183	69	-	-	16 252	41 916	58 167
1816 Vevelstad	511	17 084	391	-	-	17 476	64 505	81 980
1828 Nesna	1 813	15 666	161	616	-	16 443	43 927	60 370
1840 Saltdal	4 710	18 374	792	-	-	19 166	31 135	50 302
1852 Tjeldsund	1 284	17 112	546	-	-	17 658	52 516	70 174
1856 Røst	595	20 323	-	-	136	20 459	52 775	73 234
1860 Vestvågøy	10 848	18 295	259	706	-	19 260	31 601	50 861
1866 Hadsel	7 937	20 244	516	475	-	21 235	28 612	49 847
1874 Moskenes	1 116	19 543	-	-	245	19 788	41 160	60 948
1913 Skånland	2 972	18 394	329	-	251	18 973	38 340	57 313
1919 Gratangen	1 136	15 491	235	-	-	15 726	54 080	69 806
1920 Lavangen	1 016	13 976	139	-	-	14 115	59 019	73 134
1923 Salangen	2 214	16 674	107	896	-	17 676	39 517	57 193
1928 Torsken	892	13 263	197	-	-	13 461	44 041	57 502
2002 Vardø	2 122	18 660	37	527	-	19 224	44 589	63 812
2018 Måsøy	1 243	18 857	-	-	48	18 905	57 006	75 912
2020 Porsanger	3 946	18 970	589	337	-	19 896	35 131	55 027
2024 Berlevåg	1 015	18 676	-	-	113	18 789	60 671	79 460
2025 Tana	2 896	18 211	321	515	20	19 068	45 753	64 820

Tabell 12.3.7 Kommuner uten inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt(annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0111 Hvaler	4 206	23 809	-	-	-	23 809	20 895	44 704
0121 Rømskog	688	23 025	-	-	-	23 025	47 456	70 481
0125 Eidsberg	11 049	18 729	-	-	-	18 729	26 431	45 160
0213 Ski	28 970	25 262	-	-	-	25 262	18 708	43 970
0215 Frogn	15 154	27 993	-	-	-	27 993	16 026	44 019
0217 Oppegård	25 520	30 140	-	-	-	30 140	15 293	45 433
0220 Asker	56 447	35 355	-	-	-	35 355	12 993	48 348
0221 Aurskog-Høland	14 905	18 242	-	-	-	18 242	24 882	43 124
0227 Fet	10 626	24 358	-	-	-	24 358	18 007	42 365
0228 Rælingen	16 170	24 109	-	-	-	24 109	17 128	41 238
0229 Enebakk	10 487	21 679	-	-	-	21 679	21 629	43 309
0233 Nittedal	21 454	25 119	-	-	-	25 119	19 179	44 298
0234 Gjerdrum	6 152	25 000	-	-	-	25 000	20 670	45 670
0235 Ullensaker	31 044	22 934	-	-	-	22 934	20 723	43 657
0238 Nannestad	11 362	20 797	-	-	-	20 797	23 292	44 088
0239 Hurdal	2 657	17 656	-	-	-	17 656	32 931	50 587
0430 Stor-Elvdal	2 678	16 560	-	-	-	16 560	37 354	53 913
0528 Østre Toten	14 747	18 337	-	-	-	18 337	26 893	45 231
0532 Jevnaker	6 483	18 775	-	-	-	18 775	25 389	44 165
0536 Søndre Land	5 761	15 681	-	-	-	15 681	33 614	49 295
0612 Hole	6 322	39 263	-	-	-	39 263	10 620	49 883
0625 Nedre Eiker	23 262	20 191	-	-	-	20 191	23 235	43 426
0626 Lier	24 177	26 199	-	-	-	26 199	18 749	44 948
0627 Røyken	19 594	24 447	-	-	-	24 447	19 107	43 553
0628 Hurum	9 185	22 256	-	-	-	22 256	22 046	44 301
0701 Horten	26 307	19 688	-	-	-	19 688	23 820	43 508
0704 Tønsberg	40 677	22 963	-	-	-	22 963	20 817	43 780
0706 Sandefjord	44 150	24 051	-	-	-	24 051	20 501	44 552
0709 Larvik	42 947	20 655	-	-	-	20 655	23 600	44 255
0714 Hof	3 048	21 130	-	-	-	21 130	29 615	50 745
0716 Re	8 936	19 689	-	-	-	19 689	26 373	46 062
0719 Andebu	5 448	18 707	-	-	-	18 707	27 155	45 863
0720 Stokke	11 178	19 567	-	-	-	19 567	23 063	42 630
0722 Nøtterøy	20 995	23 645	-	-	-	23 645	20 445	44 089
0723 Tjøme	4 813	23 743	-	-	-	23 743	20 581	44 324
0728 Lardal	2 413	19 482	-	-	-	19 482	30 983	50 465
0914 Tvedestrand	6 019	19 198	-	-	-	19 198	27 223	46 421
1002 Mandal	15 149	19 403	-	-	-	19 403	25 386	44 789
1032 Lyngdal	7 895	18 541	-	-	-	18 541	27 722	46 263
1119 Hä	17 244	22 015	-	-	-	22 015	20 735	42 749
1120 Klepp	17 746	23 919	-	-	-	23 919	20 214	44 133
1124 Sola	23 877	31 867	-	-	-	31 867	14 757	46 624
1243 Os	17 726	23 109	-	-	-	23 109	20 706	43 814
1246 Fjell	22 720	23 509	-	-	-	23 509	19 778	43 287
1247 Askøy	26 210	20 931	-	-	-	20 931	23 235	44 166
1412 Solund	851	20 957	-	-	-	20 957	50 291	71 248
1441 Selje	2 831	19 316	-	-	-	19 316	34 528	53 845
1443 Eid	5 950	19 854	-	-	-	19 854	26 085	45 939

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt(annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
1444 Hornindal	1 220	18 023	-	-	-	18 023	44 362	62 385
1511 Vanylven	3 388	20 267	-	-	-	20 267	34 257	54 524
1514 Sande	2 588	24 788	-	-	-	24 788	33 024	57 812
1515 Herøy	8 727	27 746	-	-	-	27 746	20 524	48 271
1516 Ulstein	7 828	25 225	-	-	-	25 225	21 764	46 989
1517 Hareid	5 000	21 752	-	-	-	21 752	22 150	43 903
1519 Volda	8 693	20 806	-	-	-	20 806	26 219	47 025
1520 Ørsta	10 398	19 902	-	-	-	19 902	26 342	46 244
1523 Ørskog	2 202	19 815	-	-	-	19 815	31 229	51 044
1526 Stordal	1 026	17 325	-	-	-	17 325	47 214	64 539
1528 Sykkylven	7 664	20 745	-	-	-	20 745	25 200	45 945
1529 Skodje	4 184	21 579	-	-	-	21 579	25 423	47 002
1531 Sula	8 256	19 823	-	-	-	19 823	26 640	46 463
1532 Giske	7 312	20 949	-	-	-	20 949	25 732	46 682
1534 Haram	8 973	22 105	-	-	-	22 105	25 115	47 220
1545 Midsund	1 988	21 242	-	-	-	21 242	37 108	58 350
1551 Eide	3 442	19 512	-	-	-	19 512	31 214	50 727
1621 Ørland	5 119	19 100	-	-	-	19 100	26 602	45 702
1633 Osen	1 020	16 848	-	-	-	16 848	51 297	68 145
1638 Orkdal	11 429	18 712	-	-	-	18 712	25 796	44 507
1663 Malvik	12 785	21 608	-	-	-	21 608	21 856	43 464
1717 Frosta	2 618	15 656	-	-	-	15 656	37 354	53 010
1835 Træna	497	17 948	-	-	-	17 948	67 545	85 493
1851 Lødingen	2 179	18 946	-	-	-	18 946	39 911	58 856
1857 Værøy	751	17 774	-	-	-	17 774	49 462	67 236
1867 Bø	2 720	15 084	-	-	-	15 084	45 639	60 722
1868 Øksnes	4 467	18 456	-	-	-	18 456	32 295	50 751
1911 Kvæfjord	3 025	16 600	-	-	-	16 600	41 321	57 921
1915 Bjarkøy	455	18 534	-	-	-	18 534	82 453	100 987
1925 Sørreisa	3 381	19 048	-	-	-	19 048	32 622	51 669
1926 Dyrøy	1 188	16 189	-	-	-	16 189	54 487	70 676
2014 Loppa	1 087	16 757	-	-	-	16 757	68 056	84 813
2015 Hasvik	995	17 831	-	-	-	17 831	60 120	77 951
2021 Karasjok	2 763	16 098	-	-	-	16 098	46 388	62 486
2028 Båtsfjord	2 089	19 081	-	-	-	19 081	42 151	61 232

Vedlegg 13

Utvalgets mandat og sammensetning

Det blir oppnemnt eit berekningsutval til fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane. Utvalet skal leggje fram det best moglege talmessige bakgrunns materialet, med sikte på å kome fram til ein omforeina situasjonsforståing av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.

Bakgrunns materialet bør innehalde ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomien i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar. Til konsultasjonsordninga og i forkant av regjeringa sine budsjettkonferanser bes utvalet årlig utarbeide notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, og om den demografiske utviklinga inkludert kommunesektorens utgifter. Utvalet bes vidare om å utarbeide eit notat til konsultasjonsordninga om utviklinga i tjenesteytinga etter at endelege rekneskapstal vert lagt fram.

Så langt utvalet finn det forsvarleg, kan det sjølv ta opp særskilde problemstillingar.

Utvalet skal arrangere opne fagseminar.

Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunal- og regionaldepartementet.

II

Utvalet skal vere breitt samansett. Oppnemninga gjeld inntil vidare, men ikkje ut over 3 år. Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å løyse medlem frå vervet og til å oppnemne nye medlem.

III

Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å gje nærare retningslinjer for arbeidet i utvalet innanfor rammene av mandatet.

IV

Kommunal- og regionaldepartementet leiar sekretariatsarbeidet for utvalet.

Utvalget har for tiden følgende sammensetning

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder
Sjeføkonom Per Richard Johansen, KS
Fagsjef Pål Hernæs, Oslo kommune
Økonomisjef Thor Fjellanger, Sandefjord kommune
Økonomisjef Lise Solgaard, Vest-Agder fylkeskommune
Førsteamanuensis/forsker Jon H. Fiva, Høyskolen BI
Førsteamanuensis/forsker Lars Håkonsen, Høgskolen i Telemark/Telemarksforskning
Professor Bjarne Jensen, Høyskolen i Hedmark/Fagforbundet
Seksjonssjef Irene Arnesen, Statistisk sentralbyrå
Seniorrådgiver Helga Birgitte Aasdalen, Finansdepartementet
Avdelingsdirektør Ellen Cathrine Arnesen, Kunnskapsdepartementet
Fagdirektør Liv Klyve, Helse- og omsorgsdepartementet
Underdirektør Grete Lilleschulstad, Kommunal- og regionaldepartementet

Sekretariatet:

Seniorrådgiver Trond Hjelmervik-Hansen, KS
Fagsjef Rune Bye, KS
Seniorrådgiver Frode Borgås, Statistisk sentralbyrå
Rådgiver Jostein Birkelund, Statistisk sentralbyrå
Rådgiver Espen Ottesen Vattekar, Statistisk sentralbyrå
Utredningsleder Anders Harildstad, Finansdepartementet
Seniorrådgiver Karen Nystad Byrhagen, Kommunal- og regionaldepartementet
Seniorrådgiver Even Vaboen, Kommunal- og regionaldepartementet
Seniorrådgiver Sigurd Steinsund Pedersen, Kommunal- og regionaldepartementet
Seniorrådgiver Torill Sundland, Kommunal- og regionaldepartementet

Utgitt av:
Kommunal- og regionaldepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
www.publikasjoner.dep.no
Tlf.: 22 24 20 00

Husk å oppgi publikasjonskode: H-2301 B

Rapporten er tilgjengelig på internett:
<http://www.regjeringen.no/tbu>

Forsidebilde: www.colourbox.no

Trykk: Departementenes servicesenter - 11/2013 - 1200